ДЗЗД „СДРУЖЕНИЕ ОУП – БРЕЗНИК“

ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН
на община Брезник

Август, 2018 г.

Д З З Д „С Д Р У Ж Е Н И Е О У П – Б Р Е З Н И К“

ВЪЗЛОЖИТЕЛ: ОБЩИНА БРЕЗНИК

ИЗПЪЛНИТЕЛ: ДЗЗД „СДРУЖЕНИЕ ОУП - БРЕЗНИК“

ОБЕКТ: ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА БРЕЗНИК

Ръководител проект:

/арх.Стоян Цветков/

Представляващ:

/арх.Николай Цветков/

ПРОЕКТАНТСКИ КОЛЕКТИВ:

1. арх. Стоян Цветков	**– Ръководител**
2. арх. Милена Каменова	**– КИН**
3. арх. Николай Цветков	**– Урбанизъм, ГИС**
4. икон. Юлия Спиридонова	**– Демографско и социално-икономическо развитие**
5. инж. Цветко Цветков	**– Пътна комуникация**
6. инж. Петър Добрев	**– Електроснабдяване**
7. инж. Евгения Гунева	**– ВиК**
8. ландш.арх. Александър Калев	**– Ландшафт и озеленяване**
9. инж. Радослава Цветкова	**– ГИС**
10.екол. Самуил Добрев	**– Екология**
11.геогр. Пенка Кирова	**– Демограф**

СЪДЪРЖАНИЕ

ВЪВЕДЕНИЕ 9

1. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНАТА... 9

1.1. Цели и задачи на плана 9

1.2. Основни изисквания към проектното решение 11

2. ИНФОРМАЦИОННА ОСНОВА НА ПЛАНА 13

2.1. Изходни данни за изработване на проект за ОУПО Брезник 13

2.2. Актуализация и доразвитие на проучвателната основа на ОУПО Брезник 13

3. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТЕРИТОРИЯТА 14

3.1. Местоположение и граници 14

3.2. Население и селища 15

3.3. Кратка историческа справка 16

3.4. Ситуиране на Брезник в селищната мрежа на страната 17

4. ПРИРОДЕН КОМПЛЕКС 20

4.1. Релеф. Инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия 20

4.1.1. Релеф 20

4.1.2. Инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия 21

4.2. Климатични и метеорологични условия 23

4.3. Водни ресурси 24

4.4. Почви. Флора и фауна 26

4.5. Защитени територии 29

4.6. Ландшафт. Зелена система 32

4.7. Свлачища. Мерки за устройство и защита 34

4.8. Риск от предвидими природни бедствия 40

4.8.1. Риск от земетресения 40

4.8.2. План за защита от наводнения 41

4.8.3. Анализ и оценка на риска от възникване на пожари 42

4.8.4. Анализ на необходимостта от зони зо превантивна устройствена защита 45

5. ОСНОВНИ ПРАМЕТРИ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ 46

5.1. Регионални условия и връзки 46

5.2. Социално-икономически условия и проблеми 54
5.2.1. Демография 54
5.2.2. Икономически активности 72
5.3. Обща характеристика и тенденции в икономическото развитие на община Брезник 78
5.3.1. Основни тенденции в икономиката на общината 78
5.3.2. Инвестиционна активност и атрактивност 83
5.3.3. Анализ на развитието по сектори 85
5.4. Обитаване и жилищен фонд 95
5.4.1. Обща характеристика и структура 95
5.4.2. Жилищни сгради по години на построяване 97
5.4.3. Жилищни сгради по брой на етажите 98
5.4.4. Структура на жилищата по форма на собственост 99
5.4.5. Структура на жилищните сгради според конструкцията 100
5.4.6. Жилища по брой на стаите 101
5.4.7. Благоустроеност на жилищата 102
5.5. Социална инфраструктура и услуги 103

6. ПРОГНОЗА ЗА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО И УСТРОЙСТВЕНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БРЕЗНИК 115

6.1. Прогнози за социално-икономическо развитие 115
6.1.1. Демографска прогноза на общината 115

6.2. Прогнози за развитие и устройство на икономическите сектори на община Брезник 124
6.2.1. Общи предпоставки и целеви постановки 124
6.2.2. Сценарии/хипотези за развитие на икономиката и система "Труд" 125
6.2.3. Прогноза за динамиката и структурата на икономиката на община Брезник 126
6.2.4. Прогнозиране на заетостта 127
6.2.5. Прогнози за икономическото и устройствено развитие по сектори 129
6.2.5.1. Първичен сектор (селско, горско и рибно стопанство) 131
6.2.5.2. Промишленост 133
6.2.5.3. Туризъм и отдих 134
6.2.6. Прогнози за развитие на социалната инфраструктура и 139

7. ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА И БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БРЕЗНИК 144

8. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И УСТРОЙСТВО НА ИЗВЪНСЕЛИЩНИТЕ ТЕРИТОРИИ 146

8.1. Земеползване и устройство на териториите със земеделски земи 146

8.2. Земеползване и устройство на горските територии 147

9. СЕЛИЩНА МРЕЖА И НАСЕЛЕНИ МЕСТА 154

9.1. Историческо развитие на селищната мрежа 154

9.2. Структура на селищната мрежа 155

9.3. Функционална характеристика на населените места. Планова осигуреност 156

9.4. Селищни образувания и земи по § 4 от ПЗР и ЗСПЗЗ 158

10. РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И ИЗВЪНСЕЛИЩНИТЕ УРБАНИЗИРАНИ ТЕРИТОРИИ 159

11. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО. ОБЕКТИ И ТЕРИТОРИИ С РЕЖИМ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКА ЗАЩИТА ПО ЗАКОНА ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО (ЗКН) 183

11.1. Кратка историческа справка 183

11.2. Типология на недвижимите културни ценности. Характеристика и пространствено разположение 187

11.3. Състояние 225

11.4. Места и зони на въздействия от природни и антропогенни фактори, които представляват риск за увреждането на НКЦ и на експозиционната им среда 226

11.5. Връзка със средата и останалите функционални системи в общината 226

11.6. Взаимовръзка с движимото и нематериалното културно наследство 227

11.7. Анализ на предходното устройствено и инвестиционно проектиране и реализации с оглед диагностициране на произтеклите от тези намеси (или липсата на намеси) проблеми за недвижимото културно наследство 231

11.8. Проблеми 232

11.9. Насоки за опазване, експониране и социализиране на културното наследство 233

11.10. Необходимост от създаване на устройствени предпоставки за опазване на цялостни културни ландшафти по смисъла на чл. 47, т. 6 от закона за културното наследство (ЗКН) 236

11.11. Необходимост от разработване на ПОУ по чл. 78 и чл.81 от ЗКН за определени обекти и територии 237

12. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА 237

13. ДРУГА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА 247

13.1. Водоснабдяване и канализация 247

13.1.1. Водоснабдяване 247

13.1.2. Канализация ... 252

13.2. Енергийна система. Електроразпределение ... **253**
13.2.1. Изграждане и развитие на системата ... 253
13.2.2. Източници от регионално и Републиканско ниво ... 254
13.2.3. Преносна и разпределителна мрежа ... 254
13.2.4. ПРОГНОЗА. Изводи и препоръки ... 256

14. ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА БРЕЗНИК ... 256

БИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА ... 279

ПРИЛОЖЕНИЯ: ... 281

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: СПИСЪК НА НКЦ ЗА ОБЩИНА БРЕЗНИК ... 282

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

БАН	Българска академия на науките
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ГСП	Горско стопански план
ЕКАТТЕ	Единният класификатор на административно-териториалните и териториалните единици
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗЗТ	Закон за защитените територии
ЗРР	Закон за регионално развитие
ЗСПЗЗ	Закон за собствеността и ползуването на земеделските земи
ЗУТ	Закон за устройство на територията
ДЛ	Държавно лесничейство
ЛУП	Лесоустройствен проект
м.	местност
МРРБ	Министерство на регионалното развитие и благоустройството
НАИМ	Национален археологически институт с музей
НИНКН	Национален институт за недвижимо културно наследство
НКЖИ	Национална компания железопътна инфраструктура
ОДЗ	Областна дирекция земеделие
ОПР	Общинския план за развитие
ОПУ	Областно пътно управление
ОУП	Общ устройствен план
ОУПО	Общ устройствен план на община
с.	село
РИОСВ	Регионална инспекция на околната среда и водите
ТСБ	Териториално статистическо бюро

ВЪВЕДЕНИЕ

Изработването на Общ устройствен план на община Брезник (ОУПО) е възложено от общината с Договор от 17.09.2015 г. в резултат на проведена процедура по ЗОП.

Проектът на общия устройствен план на общината е изработен въз основа на:

- Задание за изработване на Общ устройствен план на Община Брезник.
- Съгласувателни писма към ЗАДАНИЕТО от заинтересовани институции и ведомства, както следва:
  - Министерство на културата, Национален институт за недвижимо културно наследство (Писмо с изх. № 0800-583/11.12.2015 г);
  - Министерство на околната среда и водите, Регионална инспекция гр. Перник.
- Техническо предложение за участие в открита процедура за възлагане на обществена поръчка с предмет „Изработване на проект за общ устройствен план на община Брезник“, разработено в съответствие с изискванията на конкурсната програма по възлагането на обществената поръчка и включващо описание на методическия подход на Изпълнителя и необходимите допълнителни проучвания.

Прогнозен период

В съответствие с разпоредбата на чл.17, ал. 3 от Наредба № 8/2001 г. на МРРБ за обема и съдържанието на устройствените планове (по-нататък – Наредба № 8/2001 г. на МРРБ), прогнозният период на действие на плана е до 2035 г.

Община Брезник съдействаше и предоставяше на проектантския колектив цялата необходима информация от общинско, регионално и национално ниво и бе показана необходимата заинтересованост и сътрудничество от общинската власт.

1. ЦЕЛИ И ЗАДАЧИ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНАТА

1.1. Цели и задачи на плана

Главна цел на Общия устройствен план на общината е да създаде териториална планова основа за нейното дългосрочно устойчиво устройствено развитие в съответствие с приетите стратегически документи за регионално развитие и със специфичните за община Брезник географски, природни, исторически, ландшафтни и други ресурси.

Цели на плана:

Изхождайки от принципите на устойчивото развитие за баланс между екологично равновесие, икономически растеж и социален просперитет, при рационално използване на природните ресурси, постигането на главната цел се предпоставя от изпълнението на следните цели:

- Регулиране в устройствено отношение процесите на по-нататъшната урбанизация на територията на общината в граници, които да не накърняват целостта и стабилността на природната й среда;

- Създаване на необходимите устройствени условия за реализиране на стратегическите документи по Закона за регионално развитие (ЗРР) - Регионален план за развитие на Югозападен район, Областната стратегия за област Перник и Общинския план за развитие на ощина Брезник 2014-2020 г., както и на други общински, регионални и национални програми, планове и проекти. Устройствените проблеми, произтичащи от ОУПО, следва да бъдат включени в ежегодните програми за прилагане на Общинския план за развитие на общината;

- Прилагане на устройствени принципи на по-нататъшно изграждане и техническо съоръжаване на жизнената среда в населените места и останалите обитавани територии в съответствие със съвременните европейски критерии и стандарти, при търсене на максимален ефект при инвестирането и запазване на характерни качества и уникалност на териториите;

- Планиране на територията на общината да става по начин, осигуряващ съхраняване и едновременно с това пълноценно включване в жизнен оборот на природното и културно наследство на общината, с оглед устойчивост и взаимно стимулиране при развитието на всички системи.

Задачи на плана

Основните задачи на плана могат да бъдат определени, както следва:

- Определяне на общата структура на територията и преобладаващото предназначение на съставните и структурните й части;

- Регламентиране на общия режим на устройство на всяка от териториите по предходната точка, при съблюдаване на режимите, установени със специални закони;

- Усъвършенстване на мрежата на социалната инфраструктура;

- Обосноваване развитието на комуникационно-транспортната инфраструктура на общината и определяне съответстващото му усъвършенстване на транспортните мрежи.

- Обосноваване развитието на техническата инфраструктура и определяне разположението на мрежите и съоръженията им на територията на общината, както и връзките им с териториите на съседните общини и с инфраструктурни мрежи, съоръжения и обекти от регионално и национално значение;

- Идентифициране на територите с вероятно разпространение на предвидими природни бедствия и регламентиране на необходимите превантивни мерки и начини на устройство и защита;

- Регулиране на взаимодействието между устройството на територията на общината и природната й среда, с оглед нейното опазване. Регламентиране на допустимото натоварване на естествените рекреационни и други ресурси, с оглед опазването им;

- Осигуряване на условия за опазване и социализация на обектите на културно-историческото наследство и природните забележителности;

- Извеждане на приоритетните устройствени мероприятия и определяне на последователност на реализирането им във времето.

1.2. Основни изисквания към проектното решение

Общият устройствен план на общината е изработен при съблюдаване на следните общи изисквания:

- Да послужи като основа за цялостното устройство на общинската територия, като определи общата структура на територията, преобладаващото предназначение на съставните и структурните части и общия режим на устройството им, съгласно разпоредбите на ЗУТ. Неговите предвиждания са задължителни при изготвянето на подробните устройствени планове, с които се конкретизира устройството и застрояването на териториите на ниво поземлен имот;

- Да доразвие положителните идеи и тенденции, заложени в предходни устройствени проекти и планове и други проучвания за територията на общината;

- Да отчете външните връзки на общината като стимулатор за развитие. Решаване на инфраструктурни и теренни проблеми в съответствие с целесъобразността им не само на общинско, но и на междуобщинско ниво. Съобразяване предвижданията на разработки на територията на съседни общини или предвиждане (инициране) на такива, отнасящи се за общи устройствени проблеми, като борба с рисковите фактори в енергийния комплекс, развитие на транспортната и друга техническа инфраструктура и пр.;

- Да формира комплекс от устройствени мерки, целящи създаване на условия за преодоляване на установени съществени диспорпорции между отделни части на общинската територия;

- Да сведе до минимум отнемането на ценни земеделски земи за нуждите на урбанизацията и друго строително усвояване;

- Да създаде устройствени възможности за използване на природния и културно-историческия ресурси за развитие на отдиха и туризма, при съблюдаване режимите за опазването им;

- Да създаде условия за развитието на социалната и техническата инфраструктури;

- Да осигури възможности за етапност в реализацията на устройствени мероприятия - общинско задължение;

- По отношение на икономическото развитие на общината, да приложи постановките на стратегическите документи по ЗРР, отнасящи се за общинската територия. За стимулиране на публично-частното партньорство в дейностите, осигуряващи социално-икономическото развитие, в плана да се проучат възможностите и предложат решения за целесъобразна реализация на поземления фонд – общинска собственост, при спазване на общите и специфични изисквания и ограничения по отношение земеползването;

- Предвид несъвместимостта на оценките за потребността от урбанизация, произтичаща от естествените демографски процеси, и реалното инвестиционно търсене на терени за обитаване и за стопански дейности, да се разработи и приложи адекватен подход при планиране на земеползването, респ. оразмеряване на системите, като се съблюдават и изискванията за устойчивост на системите.

- Във връзка с горните изисквания, за населените места, за съществуващите и за други части от общинската територия с ОУПО може да се определят устройствени зони и самостоятелни терени с устройствен режим, вкл. при необходимост:

  – територии (земеделски и горски) без право на промяна на предназначението им;

  – територии за превантивна устройствена защита (по чл. 10, ал. 3 на ЗУТ);

  – рискови територии – зони със свлачища и абразия и потенциално наводняеми територии;

  – територии за прилагане на ландшафтно-устройствени мероприятия.

- Разпределението на територията на общината по видове общо (преобладаващо) предназначение и видове устройствени зони да се извърши с номенклатурата и възможностите на Наредба № 7/2003 г. на МРРБ за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (по-нататък-Наредба № 7/2003 на МРРБ), при съобразяване с режимите, установени по реда на други закони и на фактическото ползване. За територията на общинския център да се съблюдават предвижданията на действащия цялостен устройствен план. Ако във връзка с настъпили промени във фактическата обстановка и/или предвижданията на ОУПО налагат изменение на този план в отделни негови части, то местата и видът на необходимото изменение следва да се посочат изрично в Правилата за прилагане на ОУПО.

2. ИНФОРМАЦИОННА ОСНОВА НА ПЛАНА

2.1. Изходни данни за изработване на проект за ОУПО Брезник

Основната информация при изработването на ОУПО е ползвана от два основни документа, които са одобрени от Общинския съвет на Брезник:

- Задание за изработване на ОУП на община Брезник;
- Общински план за развитие на община Брезник.

За отбелязване е, че и двата документа са разработени професионално, за целия спектър на изискваната проблематика и предоставят добра изходна информация за проектантския колектив.

2.2. Актуализация и доразвитие на проучвателната основа на ОУПО Брезник

За събирането на допълнителна информация, проектантите предоставиха на община Брезник анкетни форми, адресирани до общински, областни, регионални и национални служби и институции. Получени бяха съответните данни и информация от:

- Текстова и графична информация, предоставени от общинска администрация Брезник;
- Агенция по геодезия, картография и кадастър;
- Национален археологически институт с музей (НАИМ) при БАН;
- „Водоснабдяване и канализация” ООД – Перник;
- Държавно горско стопанство – Брезник;
- Областна дирекция земеделие (ОДЗ) – гр. Перник;
- Областно пътно управление (ОУПО) – гр. Перник;
- РИОСВ Перник;
- Геозащита – Перник;
- Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” Перник;
- Общинска администрация – гр.Брезник;
- Анкетни форми от кметовете и кметските наместници на населените места от община Брезник и др.

На място бе събрана допълнителна информация от техническата служба на общината и при среща с кметовете и наместниците на населените места.

Предоставеният на колектива опорен план на общината беше актуализиран, като бяха отразени терени, на които допълнително е сменено предназначението – от земеделска земя на урбанизирани територии – предимно в землището на с. Конска. Нанесени бяха и липсващите обекти недвижимото културно наследство – археологическите паметници на културата, за които беше изискана информация от НАИМ.

3. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ТЕРИТОРИЯТА

3.1. Местоположение и граници

Фигура №1

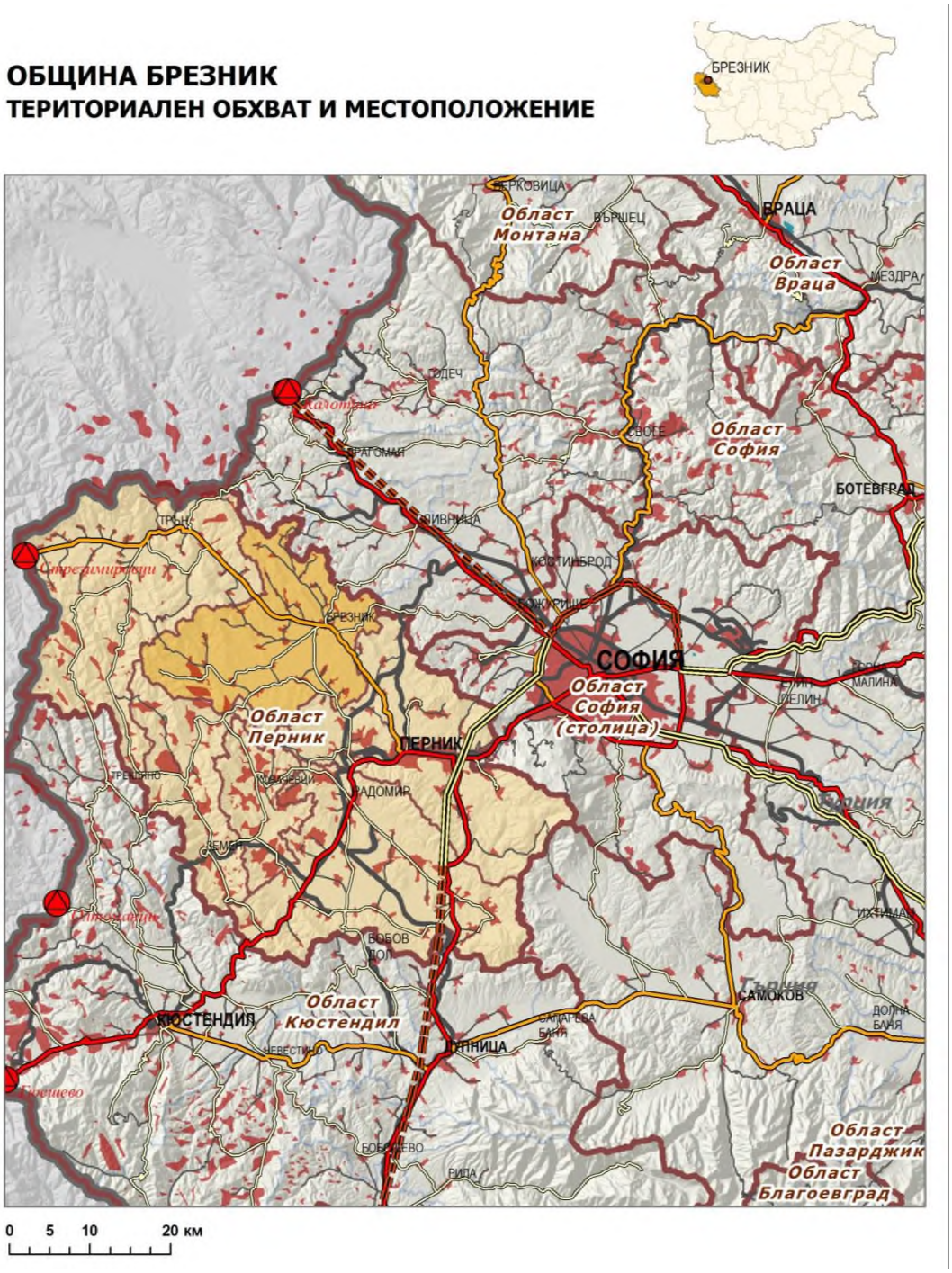

Община Брезник е разположена в северозападната част на област Перник, Югозападен район. Тя е трета по големина (от общо 6 общини) според брой на населението и на четвърто място според площта на територията в рамките на областта. Община Брезник граничи с общините Перник, Трън, Земен (от област Перник), Божурище, Сливница и Драгоман (от област Софийска).

Административен център на община Брезник е гр. Брезник, който се намира на 20 км от гр. Перник, на 29 км от гр. Трън, на 50 км от столицата София, на 45 км от границата с Р Сърбия. През общината преминават транспортни пътища от републиканската пътна мрежа: Път II-63 Перник-Брезник-Трън-ГКПП „Стрезимировци”; Калотинци-Гигинци-Селищен дол (участък от Път-III-605 Гюешево-София); Брезник-Пали лула (участък от Път-III-811 Сливница-Брезник-Батановци); Брезник-Бабица-Софийска област (участък от Път-III-638).

Фигура № 2

Транспортна инфраструктура – свързаност и достъпност

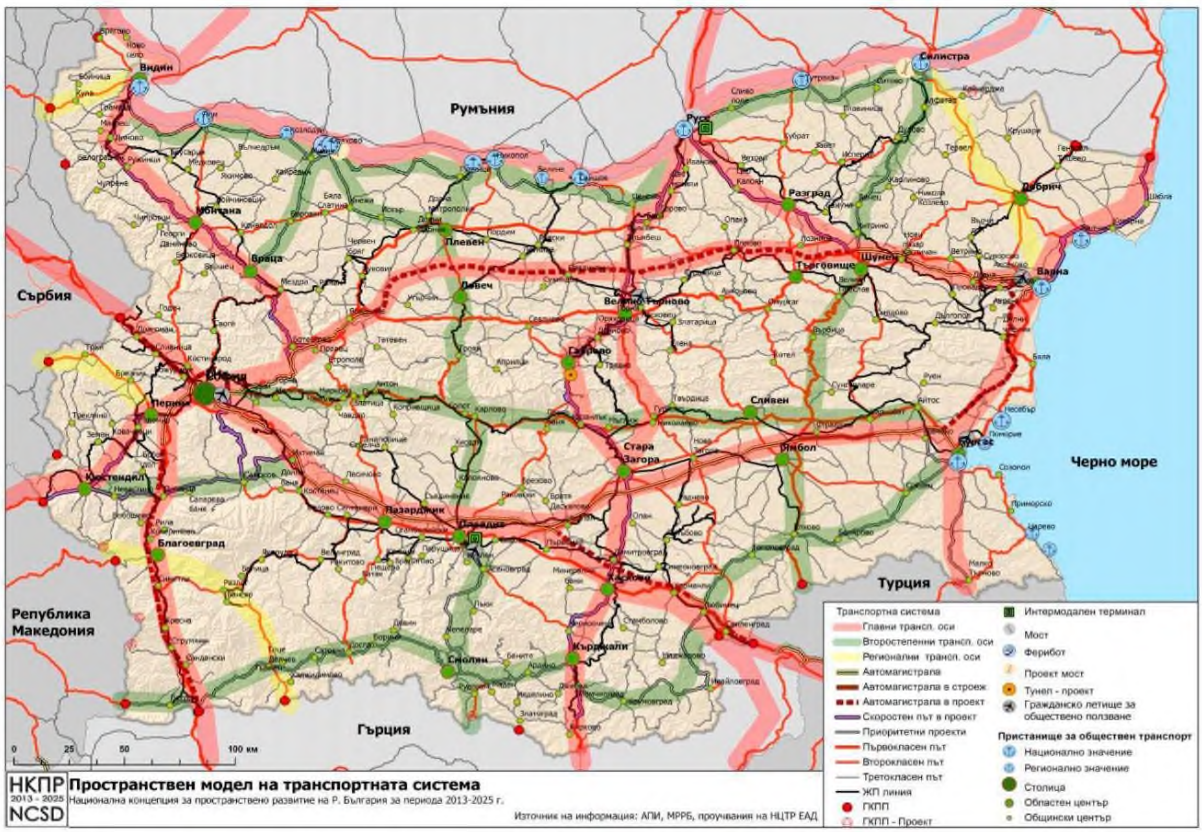

Източник: Национална концепция за пространствено развитие, 2013-2025 г.

От общо 6 общини в област Перник, община Брезник е на четвърто място според площта на територията (след Трън, Радомир и Перник и преди Земен и Ковачевци). Територията на общината е 404 кв. км – 16.9% от територията на областта.

3.2. Население и селища

Община Брезник според броя на населението е на трето място в областта (след Радомир и Перник и преди Трън, Земен и Ковачевци). Населението на общината по данни на НСИ е 6492 д. (2014 г.) – 5.1% от населението на областта.

По данни на ГД „ГРАО” населението на община Брезник към 15.12.2015 г. по постоянен адрес е 6283 души, а по настоящ адрес 6870 души. По-високият брой на населението по настоящ адрес е индикатор, че в населените места на общината обитателите са повече от статистически регистрираните.

В демографски аспект община Брезник се характеризира с параметри близки до тези за областта и страната – намаление и застаряване на населението, неравномерност в териториален аспект.

Средната гъстота на населението на община Брезник е 16.1 души/кв.км (под средната гъстота на населението за област Перник – 53.1 души/кв.км, за Югозападния район – 104.7 души/кв.км и за страната – 64.9 души/кв.км). По гъстота на населението общината е с параметри, които я нареждат на трета позиция. Най-гъсто населена е община Перник (191.1 души/кв.км) с център областния град, най-рядко – община Трън (7.0 души/кв.км). Голяма част от територията на общината включва планински земи, в които не е развита селищна мрежа. Основната част от населението на община Брезник е локализирано в общинския център.

Пазарът на труда в общината, както и в областта е силно повлиян от икономическата криза в страната (след 2009 г.) и от обвързаността с пазара на труда с този на град София, поради близостта до столицата.

По отношение на равнището на безработицата (16.2% – ср.год. за 2015 г.) община Брезник е в по-неблагоприятна позиция от средното равнище за област Перник (9.2%) и за страната (11.1%).

Общината включва 35 населени места – 1 град и 34 села. В центъра на общината – гр. Брезник е съсредоточено 61.6% (3999 – по данни на НСИ, 2014 г.) от населението на общината. Според съществуващия брой на населението селата са малки (с. Ноевци) и много малки (останалите 33 села). от които с население над 100 жители са 7 населени места, а 26 са с население под 100 жители към 2014 г. (по данни на НСИ).

3.3. Кратка историческа справка

От известните досега исторически писмени и археологически данни се вижда, че Брезнишко има богато историческо минало. Налице са материални останки още от епохата на траките от първото хилядолетие преди н.е. Интензивен живот тук е имало и през римската императорска епоха, което може да се заключи от многобройните оброчни плочки и пластични изображения, надгробни могили и монетни находища.

От епохата на Втората българска държава и османското владичество са запазени руини, църкви и манастири, повечето от които за съжаление са променени от времето.

Брезник е играл важна роля в живота на българската държава. Оставени са в наследство средновековни паметници на културата. От особено значение са църквата „Света Петка”, класното училище, мегалитния храм-кладенец „Пусто Гърло”, Църногорския и Билинския манастир, останки от средновековни църкви, къщи с архитектурна и художествена стойност (къщата-близнак в с. Кошарево; чардаклиите къщи в с. Ръжавец). В почти всички населени места в общината има църкви от епохата на Българското Възраждане и войнишки паметници с национално и местно значение.

Много добре е било развито и просветното дело. Килийни училища е имало в Билинския манастир, църквата „Света Петка” и в някои брезнишки села. В 1869 г. в гр. Брезник, се основава първото класно училище, а по-късно в града е било открито и читалище.

Значителни промени са настъпили в Брезнишкия край за периода от Освобождението до средата на 20 век в социално-икономическо и демографско отношение. През този период се развива промишлеността в гр. Брезник, настъпват промени в облика на населените места.

Наличието историческите и културни паметници, на природни дадености като лесопарк „Бърдото", доброто екологично състояние на цялата община, изградените микроязовири, са много добра предпоставка за развитието на туризма.

3.4. Ситуиране на Брезник в селищната мрежа на страната

Община Брезник е част от област Перник и се явява допълнителен опорен център в област Перник с основен център град Перник. Според единната категоризация на административно-териториалните и териториалните единици в страната[1], община Брезник е от 3-та категория. В област Перник от 3-та категория са и общините Радомир и Трън. Община Перник е от 1-ва категория. Община Земен е от 4-та категория, а община Ковачевци – от 5-та категория.

Центърът на община Брезник – гр. Брезник е от 3-та категория. Село Ноевци е от 6-та категория. От 7-ма категория са 9 населени места – Бегуновци, Велковци, Гигинци, Долна Секирна, Конска, Кошарево, Садовик, Слаковци и Сопица. Останалите 24 населени места (Арзан, Бабица, Банище, Билинци, Брезнишки извор, Брусник, Видрица, Гоз, Горна Секирна, Горни Романци, Гърло, Долни Романци, Душинци, Завала, Красава, Кривонос, Муртинци, Непразненци, Озърновци, Ребро, Режанци, Ръжавец, Станьовци и Ярославци) са от 8-ма категория.

Таблица №1

Категоризация на населените места в община Брезник

ЕКАТТЕ	Община / Населени места	Категория
PER 08	**Община Брезник**	**3**
00610	с. Арзан	8
02066	с. Бабица	8
02614	с. Банище	8
03099	с. Бегуновци	7
04042	с. Билинци	8
06286	гр. Брезник	3
06313	с. Брезнишки извор	8
06639	с. Брусник	8
10548	с. Велковци	7
11034	с. Видрица	8
14893	с. Гигинци	7
15331	с. Гоз	8

[1] Единен класификатор на административно-териториалните и териториалните единици (ЕКАТТЕ) в страната, състояние към 2014 година

Категоризация на населените места в община Брезник

ЕКАТТЕ	Община / Населени места	Категория
16382	с. Горна Секирна	8
16612	с. Горни Романци	8
18349	с. Гърло	8
22263	с. Долна Секирна	7
22506	с. Долни Романци	8
24205	с. Душинци	8
30048	с. Завала	8
41126	с. Конска	7
39150	с. Кошарево	7
39517	с. Красава	8
39855	с. Кривонос	8
49374	с. Муртинци	8
51490	с. Непразненци	8
52324	с. Ноевци	6
53463	с. Озърновци	8
62373	с. Ребро	8
17796	с. Режанци	8
63519	с. Ръжавец	8
65084	с. Садовик	7
67163	с. Слаковци	7
68059	с. Сопица	7
68833	с. Станьовци	8
87579	с. Ярославци	8

Източник: *НСИ, ЕКАТТЕ, 2014 г.*

Община Брезник попада към селските райони (231 бр.) за подпомагане съгласно Програмата за развитие на селските райони в страната.

Община Брезник попада и в определените 124 общини за целенасочена подкрепа в Националната стратегия за регионално развитие на Р България, 2012-2022 г. (по чл. 6 от Закона за регионално развитие, отговарящи на 5 и повече критерии за подкрепа). В общините за целенасочена подкрепа от област Перник са включени и останалите общини от областта, с изкл. на община Перник.

При определяне значението на населените места като центрове на развитие в Югозападен район (ЮЗР) е възприета йерархичната структура на градовете-центрове

в Националната концепция за пространствено развитие (2013-2025). Брезник попада към 4-то ниво – малки градове с микрорегионално значение.

4. ПРИРОДЕН КОМПЛЕКС

4.1. Релеф. Инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия

4.1.1. Релеф

Според съвременното физикогеографско райониране на България североизточната част на Община Брезник спада към II Балканска зона, а югозападната – към III Тунджанско-Краищенска зона. В морфоложко и морфоструктурно отношение Община Брезник също така се отнася към две области – Средногорие, като западна част на Балканската зона, и Краище – западна част от Краищенско-Тунджанската зона. По своя разнообразен релеф Община Брезник представлява мозайка от високо издигнати планински вериги и междупланински котловини и е част от Краищенско-Ихтиманската подобласт, която има преходен планинско-котловинен характер. Този релеф се е формирал и развивал в резултат на гънкови и разседни движения през неогена и кватернера. В края на миоцена рязко оживяват многобройни разседи, които съпътстват старите дълбочинни разломи по тези места. Средната надморска височина на североизточната част на Община Брезник е около 850 м, а на югозападната – около 1000 м.

Характерни за морфологията на Община Брезник са издължените планински вериги като Любашката и Вискяр-Завалската, междупланинските котловини като Брезнишката и Станьовско-Кошаревската. Те заедно с изолираните ниски плоско разстлани хълмове и остри високи върхове, силната раздробеност на морфографските единици, противоположните положителни и отрицателни форми, обуславят една сравнително висока сеизмичност на тези места.

Община Брезник представлява и забележителен вододел между Черно и Егейско море. Вододелната линия минава през Люлин, Радуйската седловина, Вискярските височини, Завалска китка и Букова глава, през върховете Любаш, Копрен, Росен и Големи връх над с. Душинци. Отводняването на местата става чрез реките Конска и Светля – притоци на р. Струма и няколко малки притока на р. Искър (Ракитската, Делянската и Радуйската река) в североизточната част на Община Брезник, северно от линията Вискярска могила – Мечи камък – Чеканска бука.

В Община Брезник се разполагат следните морфоструктурни единици:

- Вискярско- Пределска редица от върхове с посока северозапад- югоизток, с надморска височина средно около 1000 м. От с. Расник в северозападна посока до с. Брусник се издигат върховете: Вискярска могила, Шилева чука, Чегаревец, Цървеня, Св. Илия, Божа глава над с. Горни Романци, Типча, при с. Красава и билото Предела, северозападно от Красава. Успоредно на тази редица са върховете Кръстато дърво, източно от с. Радуй, Кръста, Големата могила западно от Радуй, Зимници, Радош, Криви колник, Мечи камък над с. Ракита, Плашивец над с. Красава и Буката над с. Расник.

- Гребен-Завалска редица от върхове и ридове разделя Брезнишката котловина на две части: Община Брезник поле по долината на р. Конска и Красавско-Мещичка низина. Проследени от югоизток към северозапад, върховете са: Клисурица между селата Велковци и Сопица, Глог, Добра

могила, Община Брезник бърдо с връх Св. Никола, Гребен, Цръчна, Китка, западно от с. Завала.

- Красавско-Мещичка низина, оформена по разседи между Вискяр-Пределската и Гребен-Завалската планинска редица от върхове;
- Община Брезник поле, оформено при пропадане на блокове по надлъжни разломи и с надморска височина от 700 до 800 м.
- Черногорско-Любашка верига от върхове, част от Верилско-Руйската планинска редица, която огражда от североизток Краището. Черна гора е силно разчленене масив с най-висок връх Тумба (около 1130 м), ограничен от северозапад от Ноевската река. Любашката редица се разполата между селата Бегуновци и Лялинци и е прорязана от малки напречни проломи, наречени клюзи, между които са се оформили върховете: Бегуновска могила, Садовичка могила, Ребърска могила и Любаш, придобил конусовиден облик от денудацията.
- Ридът Дебелец, разположен паралелно на Любашката редица с върховете Св. Петър и Големи куси рид.
- Ридът Меловете, разположен успоредно на Дебелец, с дължина около 6 км, изграден от бели варовици.
- Кошаревско-Станьовско-Секирненската котловина представлява гребен, в средата на който се издига ридът Балчар и връх Поп. Те разделят котловината на Кошаревско-Станьовско и Секирненска низина, образувани при пропадане на блокове по разседи.
- От северозапад и запад Кошаревско-Станьовската котловина се огражда от дъговидно разположени най-високи (над 1100 м) в Община Брезник върхове: Копрен, Редованица, Шилковец, Росен, Големи връх (около 1480 м) – най-високият връх в Община Брезник, Павлов рид и Главичка могила. По-голямата част от тези върхове са изградени от напукани и окарстени варовици, които задържат дъждовната могила и подхранват р. Светля, която е резерв за снабдяването на Община Брезник с питейна вода.

В Община Брезник във физикогеографско отношение се разграничават два района – североизточен, с относително по-ниски планински вериги и по-добре оформени низини, и югозападен, с високопланински характер на морфоструктурните форми.

4.1.2. Инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия

Геоложкият строеж дава отражение върху характера на релефа. Община Брезник има интересно геоложко минало и сложен геоложки строеж. Доказателство за това са разнообразните скали, които се разкриват. Най-старите от тях са от преди около 300 милиона години. През някои геоложки периоди са действали и вулкани, които разнообразявали още повече скалния материал. Много сложен е геоложкият строеж на югозападната половина на Община Брезник, част от планинския терен на Краището. Тези места са привличали вниманието на чужди и много наши геолози.

Върху геологията на Община Брезник и съседните места – Трънската рудна зона и Пернишкия въгленосен район, са публикувани повече от 70 научни труда.

В Община Брезник са застъпени всички геоложки формации: Палеозойската ера е представена от силур, девон и перм. Скалите от силурската система са най-старите в района. В аргилитите и лидитите са намерени за пръв път в България останки от животни – граптолити. Девонът е представен от аргилити и пясъчници. Над Ръждавец има габро и диорити, които са част от огромен масив, разкрит около с. Милкьовци. Габрото и диоритът може да се използват като строителен материал и за изрязване на плочи за облицоване и блокове за паметници. Пермските скали се разкриват в Черна гора, южно от с. Ноевци и при с. Кривонос.

Мезозойските скали имат най-голямо разпространение в Община Брезник. Те оформят геоложкия облик на терена, а палеозойските и неозойските скали представляват само отделни петна в геоложката карта. Почти през цялата ера (в продължение на около 130 милиона години) Община Брезник е заливано от сменящи се морета. Така са се образували разнообразни утаени скали и чак в края на ерата се е появила вулканична дейност.

Палеогенът е представен от еоцен и олигоцен. Еоценът е разпространен само на запад от с. Конска около Остри връх. Скалите са конгломерати, пясъчници и глини. Олигоценът е представен от червени и сиви пясъчници, конгломерати, аргилити и мергели. Около Красава и Горни Романци се разполага една битуминозна задруга, в която главна съставна част са нефтошистите (бутумулитите). Те са известни и в олигоцена при с. Станьовци. Плиоценът е разпространен в низината между Брезник и Ноевци. Плиоценските утайки са съставени от сиви, бели и жълти пясъци, песъчливи и чисти бели или зелени глини. Пластовете са почти хоризонтални или съвсем слабо наклонени. В пясъците в местността Татарски брод под с. Слаковци са намерени кътни зъби от мастодонт, с които се определя плиоценската им възраст. Под с. Вискяр, северно от шосето Брезник-Перник, в плиоценските глини се разполага пласт от сладководен плътен сиво-бял варовик с дебелина 2 м.

В тектонско отношение в Община Брезник се разграничават две различни зони: Краищидна структурна зона, разположена югозападно от линията Ноевци – Садовик – Ребро, и Средногорска – на североизток от тази линия. Зоните се разделят от Пернишкия разломен сноп. Извънредно сложният геоложки строеж, особено на югозападния район на Община Брезник, многократните нагъвания и разместванията на пластовете, образувани през различните геоложки периоди многобройни, някои и дълбоки разседи, характеризират тази област на Югозападна България като нестабилна и силно сеизмична. Проучванията на разседите е от голямо значение за строителството, което трябва да бъде от висока степен противоземетръсно. Това важи особено за град Брезник, който е разположен върху блок, пропаднал по надлъжни и напречни разседи между Гребена и Бърдото.

Пернишката котловина (грабенов седиментен басейн, известен като Пернишки въглищен басейн) и Брезнишката котловина са разположени на територията на Западносредногорската структурна област. На север се ограждат от планините Вискяр и Люлин, на изток – от Витошкия масив, на юг – рида Голо Бърдо и на запад от Черна гора и Любаш планина.

Пернишкият басейн е запълнен от дебели моласови седименти с въгленосни и битуминозни задруги със средно-горноолигоценска (до долномиценска) възраст. Общата им дебелина достига 1300-1700 m. Литоложки пъстрите палеогенски пластови свити в котловината и в другите седиментогенни басейни от Крайщето са практически неводоносни скални задруги. Неогенските, предимно глинести, седименти заемат малки участъци върху палеогенските свити в околностите на градовете Перник и Брезник и са неводоносни. Кватернерната покривка от чакъли, пясъци и песъчливи глини заема тясна ивица в ниските тераси на р. Конска, с площ около 80 km^2 и обща дебелина от 0 до 10 m.

Речните (aQ) чакъли и пясъци акумулират неголямо количество порови безнапорни води. Те са хидравлически свързани с водните строежи на реките, като имат плитко ниво под теренната повърхност и ограничени експлоатационни ресурси. Алувиалните отложения в терасата на р. Конска имат нисък коефициент на водопроводимост (T=k.h) » 20 m^2/d.

Пукнатинните води от изворите, каптирани за водоснабдяването на гр. Брезник и околните села са с много малък дебит Q – от няколко g/s и десетки g/s, рядко над 0.2 l/s. Според справката на „ВиК", използваните над 50 извора на територията на общината, която обхваща не само котловината, но и значителна част от Любашката планина и областта Крайще имат сумарен дебит само 4.7 l/s.

В южната част на Любаш планина (Любашкато моноклинална структура) с относително по-значителни водоносности се отличават карбонатните триаски и юрски пластови ивици. Във водосбора на р. Конска те се разкриват на площ от 3.5 km^2. Експлоатационните им ресурси не ще надвишават 5-6 l/s. Пукнатинните карстови води подхранват отделни малки извори.

Като цяло, районът съдържа подземни води само в най-горната изветрителна зона на разкритията и почвения слой. Тези води, формирани в зоната на екзогенната напуканост имат плитка циркулация и активен водообмен. Имат спорадимен, място временен характер. Те са ненапорни, порово-пуктатинни. Подхранването им се осъществява от паднали атмосферни валежи и снеготопене, а дренирането – в хидрографската мрежа и от извори с малки дебити. Често през сухи сезони повечето от изворите пресъхват. В дълбочина напукаността и водопропускливостта на скалите намалява и те се явяват съществен водоупор, затрудняващ проникването на води в дълбочина.

4.2. Климатични и метеорологични условия

Разглежданият район по своите климатични фактори принадлежи към климатичния район на предбалканските припланински и нископланински части на умереноконтиненталната климатична подобласт на европейско-континенталната климатична област. В Община Брезник климатът показва известно разнообразие, което се обуславя от разликата във физикогеографските условия в североизточния и югозападния район. В най-общи линии Община Брезник, като част от преходната зона на България се характеризира с умерено континетален планински климат, но с редица специфични особености в горепосочените райони.

Районът е с характерна средна за България (1894 часа) годишна продължителност на слънчево греене при нормална продължителност на температурата на въздуха над 10°C.

Климатът се характеризира със студена зима, като средномесечните януарски температури са под нулата (-2.2ºC), и сравнително топло лято със средномесечна температура за юли 21.2ºC.

Най-ниската температура, отбелязана за Община Брезник, е – 34,5 C°. По същото време в Трън е отбелязана най-ниската температура за България -38,3 C°.

Средната годишна сума на валежите в североизточния район е 600 – 800 мм. Максимумът на валежите е през юни, а минимумът – през февруари.

С нарастването на надморската височина в югозападния район количеството на валежите нараства до 1000 мм и повече. При това положение котловините в североизточния район остават в т. нар. валежна сянка, където се налага задържането на пролетните и есенните води в изкуствени водоеми. Сравнително малката годишна валежна сума в североизточния район, преобладаващият равнинен релеф и значителното изпарение на водата в почвата обуславят незначителна водоносност на скалните маси и водоснабдяването на района за питейни и мелиоративни нужди е много важен и същевременно труден за разрешаване проблем. Сравнително по-благоприятни са хидроложките условия в югозападния район, в който валежната сума е по-голяма, окарстените терени задържат по-голямо количество дъждовна и снежна вода и осигуряват по-голям и по-постоянен воден отток, който представлява резерв за водоснабдяването на североизточния район. Съществуват благоприятни инженерно-геоложки условия за изграждането на водоеми по течението на р. Светля около Долна Секирна, по течението на Ноевската и Красавската река (пролома при с. Гърло), на Романската река (пролома при Гребен).

4.3. Водни ресурси

Географското разположение на община Брезник и климатичните особености на региона обуславят наличието на собствени водни ресурси, подхранвани и от валежи.

Община Брезник попада в категорията на териториите със средна обезпеченост с водни ресурси (оценката е направена въз основа на класификация на Института за световни ресурси).

Водните ресурси на общината включват повърхностно течащи води (реки), водоеми с естествен и изкуствен характер (язовири), подземни води.

- ***Повърхностни води***

Територията на община Брезник попада в пределите на Западнобеломорския район на басейново управление на водите / Басейнова Дирекция-Западнобеломорски район/.

Съгласно хидроложкото райониране на България, територията е част от областта с континентално климатично влияние на оттока, което обуславя неговия максимум през месеците май и юни и минимум – през август и септември.

Основната хидроложка единица тук се явява река Конска, събираща водите си от планините Вискяр, Люлин, Любаш и Черна гора. Водосборът й представлява горски територии, земеделски земи и в по-малка степен урбанизирани територии.

Код на водното тяло /р. Конска/: BG4ST900R020, тип : TR26, предпланински с доминиращ субстрат чакъл и пясък.

Въздействие върху естествения отток на р. Конска оказва изграждането на яз. „Бегуновци", яз."Красава", яз. „Брезнишки извор", яз. „Слаковци" и микроязовири : яз. „Красава" и яз. „Завала". яз. „Конска", яз. „Кошарево"

Средногодишно разпределение на оттока на р. Конска - 0, 452 куб.м./сек.

Язовир „Красава"-основен водоизточник за питейно-битово водоснабдяване на община Брезник. Завирен обем- 2 970 000 куб.м., площ на езерото – 352 дка, предназначение- промишлено и битово водоснабдяване.

Язовир „Бегуновци" – изграден на р. Изворщица, общ обем 1 550 куб.м. , предназначение – напояване и спортен риболов.

Язовир „Брезнишки извор" – общ обем 187 000 куб.м. , предназначение – рекреация , предоставен от община Брезник на концесия.

Язовир „Слаковци"-предназначение- спортен риболов и рекреация.

Съгласно действащото в страната законодателство, водите в зависимост от тяхното използване се разделят на четири категории:

- I категория – води, които се използват за питейни нужди, в хранителната промишленост, плувни басейни и други.
- II категория – води, които се използват за водопой на добитъка, рибовъдство, воден спорт и други.
- III категория – води, които се използват в промишлеността, за напояване и други.
- IV категория – води, за които не се предявяват определени изисквания и тяхното използване е възможно само след оценка на качеството индивидуално за всеки отделен случай.

Съгласно тази категоризация реките в община Брезник могат да бъдат причислени към I и II категория. Към I категория спадат горните течения на реките - от изворите им до навлизането им в първите населени места. Преминаването на реките през селищните образувания понижава тяхната категория и в средните си и долни течения те спадат към II категория. Главната причина за това е замърсяването на реките в населените места с битови отпадни води.

Язовирите в общината отговарят на изискванията за II категория водни ресурси. Изключение прави язовир „Красава" /I-ва категория/, ползван за питейно-битово водоснабдяване.

Основните източници на замърсяване на водните ресурси в общината са населените места и по-точно битово-фекалните води. Поради липсата на големи производствени предприятия, които да функционират върху разглежданата територия, към момента не се наблюдават замърсявания с производствен характер.

Замърсяването на водните ресурси с битово-фекални води е пряк резултат от липсата на цялостно изградена канализационна мрежа в населените места в общината. Канализационна мрежа е частично изградена има само в гр. Брезник. Изградените отвеждащи колектори на градската канализационна мрежа – Брезник заустват отпадните води на територията в регулацията на града в р. Турска и р. Бабешка, притоци на р. Конска. Няма изградена градска пречиствателна станция за отпадни води (ГПСОВ). До този момент е направено само предпроектно проучване за изграждането на подобно съоръжение, като общината разчита на финансиране по линия на европейските структурни фондове за реализацията.

Съгласно Заповед № РД-272/03.05.2001г. на Министъра на околната среда и водите за категоризация на повърхностните води във водните обекти или части от тях, р. Конска се определя като повърхностен воден обект от II-ра категория.

- ***Подземни* води**

Подземните води в района са пресни по съдържание на разтворени соли с преобладаващи йони: хидрокарбонат, калций, магнезий.

Подземните води са минерализирани, неутрални, много твърди, сулфатно-хидрокарбонатни, калциево-магнезиеви с повишено съдржание на тежки метали-алуминий, желязо, манган.

- Минерални води

На кота 830 м. в местността „Лесков дол” в западната част на възвишението „Бърдото” на територията на община Брезник се намира водоизточник „Галерията” на минерална вода „Желязната вода”. Водоизточника е публична общинска собственост.

Минералната вода е каптирана във възстановената част /60-70м./ на древна галерия и е изведена към тръбопровод към чешма. Устието на галерията е на 360м. западно от вр. „Света троица” .Водите от извора са студени- 10-13.7 0С, кисели- рн 2.7-3.8., сулфатни.

Минерален извор в Ловния парк – каптиран в левия бряг на дере, водещо началото си от седловината между вр. „Св. Троица” и вр. „Св. Никола”. С тръбопровод водите се извеждат към чешма до оградата на храм „Св. Петка”. Водите са студени-2.5-13.50С, слабо минерализирани, неутрални-рн-6.8-7.1 , сулфатно-хидрокарбонатни, калциево-магнезиеви, ниски съдържания на тежки метали- желязо, манган, алуминий.

4.4. Почви. Флора и фауна

- ***Почви***

Разнообразието на релефа, климата, надморската височина и скалите, които изграждат Община Брезник, обуславят голямото разнообразие и на почвите. В

Брезнишкото поле са застъпени предимно ливадни почви и чернозем-смолници, които се образуват при изветрянето на вулканичните скали – андезити и техните туфи, и върху наносен материал и плиоценски наслаги. По планинските склонове са застъпени сиви почви от същия произход. Изобщо почвите във вулканските терени са с тъмен до черен цвят и са сравнително богати на калий, бедни на азот и фосфор.

В югозападния район по-голямо разпространение имат планинските кафяви горски почви. Те се формират върху палеозойските глинесто-пясъчникови скали, богати на желязо, и в карбонатните терени на Любашката верига и около Големи връх, Балчар и други варовити терени. Характерни за Черна гора, Кошаревско, Бегуновско, Садовичко и други места са червените почви, образувани върху червените пясъчници на перма и триаса.

Флора

В Община Брезник растителната покривка се отличава с голямо разнобразие. Умерено континенталният климат и различната надморска височина, разнобразният воден режим и други фактори определят няколко растителни типа. В равнинните и хълмисти места преобладава тревната растителност. В предпланинските възвишения и височините до 1000-1200 м са застъпени широколистни листопадни съобщества от дъб, ясен, глог, дрян, шипка, калина, леска, повет, габър и др. Край реките се развиват добре върбата и тополата. Буковият пояс се среща само по най-високите места.

От културните видове са разпространени: ябълката, сливата, крушата, орехът, вишната, по-рядко черешата, дюлята, ягодата, мушмулата, малината, френското грозде, черницата. От зърнените култури – пшеницата, ръжта, царевицата, овесът, ечемикът, лимецът. Добре вреят още ленът, конопът, картофите, фасулът, слънчогледът, лещата, фият, еспарзетата, люцерната, грахът.

Фауна

Фауната, в т.ч. гръбначната, която е най-добре разпространеният тип фауна, и чийто природозащитен статус в България е най—добре регламентиран, в рйона на община Брезник е от видовете, характерни за най-ниските части на страната.

От гръбначната фауна , най- многобройни са птиците, клас AVES.

Характерни и типични за гръбначната фауна видове:

- Земноводни - зелена кръстава жаба, голяма водна жаба/2 вида/;
- Влечуги - зелен гущер, стенен гущер, ливаден гущер, голям стрелец/4 вида/
- Птици - обикновен мишелов, северен мишелов, гургулица, гугутка, горски бекас, обикновена кукувица, горска улулица, обикновен пчелояд, галям ястреб, малък ястреб, скален орел, ливаден блатар, тръстиков блатар, сокол орко, малък сокол, червеношипа ветрушка, яребица, пъдпъдък, ливаден дърдавец, гривяк, червеногърба сврачка, домашно врабче, сива врана, сврака, чинка, червенушка, щъркел и др./ 89 вида/;

- Бозайници - източноевропейски таралеж, обикновена къртица, заек, полска полевка, полска мишка, домашна мишка, горска мишка, белозъбо сляпо куче, куче, чакал, лисица, дива котка, домашна котка, язовец, бялка, невестулка, черен пор, сърна, дива свиня./20 вида/.

Полезни изкопаеми

- ***Минерални находища***

По произход и разпространение на минералите Община Брезник се разделя на две рудни зони: Краищидна и Средногорска. В Краищидната зона минералите са привързани към палеозойските, мезозойските и неозойските скални комплекси. В палеозойските скали се срещат главно железорудни метали: хематит, лимонит, магнетит и пирит като прослойки и гнезда в аргилитите на силура и девона около Кошарево, Станьовци и Банище. По-голямо разпространение имат минералите в мезозойските скали. Лимонит и хематит има в триаските и юрските варовици около Горна и Долна Секирна. Срещат се като гнезда и жили или т.нар. "железни шапки", образувани при окисляване на сулфидните минерали халкопирит, пирит и арсенопирит. Медни рудни минерали - малахит и азурит, има в долнотриаските пясъчници при с. Душинци. Барит се разкрива в жила /10-15 см/ в долнотриаските пясъчници в Черна гора, южно от с. Непразненци. Арагонит запълва кухини в триаските и юрските варовици около Долна Секирна.

В Средногорската рудна зона минералите са привързани главно с андезитовите ерупции. В андезитовите терени се срещат минералите: малахит, азурит, хризокола, образувани при изветряването на сулфидните минерали халкопирит, борнит и халкоцит. Образувани са в пукнатини като жили или разпръснати отделни зърна (импрегнации) в андезитите. Около с. Ярославци и Завала и в местн. Брезнишко бърдо медните минерали се разполагат в пропилитизираните андезити и туфи. Северно от селата Расник и Гоз в андезитови туфобрекчи се срещат зърна от самородна мед. Хематит и лимонит има източно от връх Петров кръст. Около моста при Брезнишките кошари в андезитовите туфобрекчи се срещат кристали от гипс. В андезитите на много места се срещат минерали от групата на зеолитите под формата на жили до 10 см дебелина и няколко десетки метра дължина. Запълват и малки заоблени кухини с големина на лешник, орех или ябълка, наречени миндали. Освен зеолити в тях участват и минералите хлорит, епидот, калцит, кварц или халцедон и опал. Образувани са под действието на горещи разтвори и газове, отделени при вулканичната дейност. Същите разтвори и газове са причинили избеляването и поръждавяването на андезитите в пропилитизираните зони в Община Брезник, при Видрица, Ярославци, Завала и на много други места, но в по-ограничени размери. Над брезовата гора е намерен минералът алунит, който съдържа алуминий. В южния склон на Бърдото над минералния извор е намерена и оловната руда галенит. При изветряването на андезитите и туфите се отделят зърна от минерала магнетит, който придава черен цвят на пясъка в ровините и вадичките по време на валежи. Около височината Добра могила, северно от Слаковци, са намерени кремъчни конкреции (сферични лещовидни тела с диаметър до 5-10 см), изградени от концентрично разположени разноцветни слоеве на минерала халцедон, които при полиране

изпъкват много добре и представляват декоративни камъни - ахати. В околностите е намерен манганoвият минерал пиролузит, който придружава хематит и лимонит.

- ***Нерудни полезни изкопаеми***

Ценна суровина представляват битумулилитите в околностите на Красава и Горни Романци. Плиоценските глини в Брезнищко се използуват за груби керамични изделия (тухли и керемиди). В околностите на Станьовци и Банище са проучени около 700 хил. тона запаси от висококачествени огнеупорни глини. Неограничени практически са запасите от чисти варовици за добив на вар и строителен камък - блокове и чакъл. Големи са запасите и от червените пясъчници в околностите на с. Ноевци в Черна гора, Бегуновци и Садовик. От тях се изработват плочки и блокове за облицовка и строителни съоръжения, огради, подпорни стени, основи на сгради. Като строителен материал в Община Брезник се използуват горнокредните /сенонски/ пясъчници около Конска, Извор, Брезник, Завала, разкрити в Гребен и Цръчна. Като строителен материал се използват и трахиандезитите в околностите на селата Расник, Вискяр, Бабица, Гоз и Ракита, както и диоритът в участъка Радуй - Логатор, който по якост и други технически качества стои близо до витошките сиенити. За изработване на сувенири и детайли за декоративно оформяне на сгради подходящ материал представляват арагонитът от Долна Секирна, кремъците/ясписи и ахати/ от Радуй, Ракита и Слаковци. За облицовка могат да се добиват плочки и от зелените андезитови туфи от околностите на Радуй, Вискяр и Бабица.

4.5. Защитени територии

Според Закона за защитените територии /ДВ бр. 133/1998 г, защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или забележителни обекти на неживата природа. Защитените територии включват: резерват, национален парк, природна забележителност, поддържан резерват, природен парк.

Богатото биоразнообразие в община Брезник е причина за включването на части от територията в мрежата „НАТУРА 2000”.

„Натура 2000“ включва територии, съставящи общоевропейска мрежа, целяща да осигури дългосрочното оцеляване на най-ценните и застрашени видове и местообитания за Европа, в съответствие с основните международни договорености в областта на опазването на околната среда и биологичното разнообразие. Местата, попадащи в екологичната мрежа се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз – Директива 92/43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕЕС за опазване на дивите птици (Директива за птиците).

В България, към настоящия момент, защитените територии от“ Натура 2000“ покриват около 33,89% от територията на страната. Значими части от територията на община Брезник също са включени в екологичната мрежа.

Защитените зони са за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна.

Обособени са две защитени зони за опазване на дивите птици– BG 0002089 „Ноевци” и BG 0002101 „Мещица”. Зоните защитават впечатляващо по своя обем биоразнообразие и добре съхранени естествени хабитати с висока консервационна стойност.

Защитена зона BG 0002089 „Ноевци”

Зоната е одобрена за защитена зона по Директивата за хабитатите с Решение на Министерски съвет №122/02.03.2007 г и Заповед № РД-808/06.11.2008 г /ДВ бр. 108/2008 г/ на Министъра на околната среда и водите. Тя обхваща площ от 84 748,945 дка, разпределена върху териториите на община Брезник, землищата на с. Бегуновци, с. Брезнишки извор, с. Гигинци, с. Кошарево, с. Кривонос, с. Непразненци, с. Ноевци, с. Ребро, с. Садовик, с. Слаковци, с. Станьовци, община Земен, землището на с. Беренде, община Ковачевци, с. Слатино, община Перник, с. Лесковец, с. Планиница, с. Селищен дол, с. Ярджиловци.

Предмет на опазване в защитената зона „Ноевци” са видовете птици по Закона за биологичното разнообразие: Ливаден дърдавец /Crex crex / и червеногърба сврачка /Lanius collurio/.

Защитената зона се обявява с цел опазване и поддържане на местообитанията на дивите птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние и възстановяване на местообитания на видове птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

В границите на защитената зона се забранява залесяването на ливади, пасища и мери, превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения, използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади, косенето на ливади преди 1 юли, и косене от периферията към центъра.

Защитена зона BG 0002101 „Мещица”

Зоната е одобрена за защитена зона по Директивата за хабитатите с Решение на Министерски съвет №122/02.03.2007г./ДВ бр. 21/2007г. и Заповед № РД-809/06.11.2008г. /ДВ бр. 108/2008г./ на Министъра на околната среда и водите. Тя обхваща площ от 34 163,153 дка, разпределена върху териториите на община Брезник, землищата на с. Бабица, с. Велковци, с. Гоз, с. Сопица община Перник, с. Вискяр, с. Витановци, с. Мещица, с. Радуй, с. Расник, община Божурище, Софийска облас , с. Делян, с. Златуша.

Предмет на опазване в защитената зона „Мещица” са видовете птици по Закона за биологичното разнообразие: Ливаден дърдавец /Crex crex / и червеногърба сврачка /Lanius collurio/.

Защитената зона се обявява с цел опазване и поддържане на местообитанията на дивите птици за постигане на тяхното благоприятно природозащитно състояние и

възстановяване на местообитания на видове птици, за които е необходимо подобряване на природозащитното им състояние.

В границите на защитената зона се забранява- залесяването на ливади, пасища и мери, превръщането им в обработваеми земи и трайни насаждения, използването на пестициди и минерални торове в пасища и ливади, косенето на ливади преди 1 юли, и косене от периферията към центъра, добиването на подземни богатства по открит взривен способ.

Изготвен е проект за „Разработване на планове за управление на защитена зона по Директива 2009/147/ЕС за опазване на дивите птици BG 0002101 „Мещица”:

Изготвени са проекти на Заповеди за обявяване на зони за местобитания :

- Защитена зона BG 0000314 „Ребро”- площ 2 133,897 дка.
- Зоната включва община Брезник, землища на с. Кривонос, с. Ребро.
- Защитена зона BG 0000624„Любаш”- площ 1 267,00 дка.

Наличието на защитени територии и богатото биоразнообразие в община Брезник се явява ценен природен ресурс за развитие на екологичен, познавателен, орнитоложки и други форми на алтернативен туризъм. Развиването на подобен вид дейности обаче, крие риск от антропогенно претоварване на посочените територии и негативно въздействие върху естествените природни компоненти. Ето защо развитието на туризма и туристическата инфраструктура в региона следва да бъде съобразено с капацитета и характеристиките на всяка отделна защитена зона.

Като превантивна мярка за спазване изискванията на Закона за околната среда, Закона за биологичното разнообразие и подзаконовите нормативни актове за опазване на защитените територии са провеждани процедури по съгласуване реализирането на инвестиционните намерения на обекти на територията на община Брезник, които са следните :

- Фотоволтаични сестеми: ПИ №000240, ПИ № 000237, ПИ №000217 с. Конска; ПИ № 000097, ПИ № 000098 с. Режанци; ПИ №024008, ПИ № 024012, ПИ № 049016, ПИ № 055049 с. Кошарево.
- Ветропаркове /вятърни генератори/: ПИ № 008013 с. Гоз, ПИ № 032003 с. Арзан.
- Площадка за развлекателни дейности- тихи игри, електронни игри, дартс: ПИ № 043039 с. Конска.
- Аквапарк, алеи за веломоторен спорт, хотел: ПИ № 043111 с. Конска.
- Игрище за пейнтбол: ПИ I 043150 с. Конска.
- Електропреносна линия : ПИ № 015036 с. Арзан.
- Бионасаждения от липа: ПИ № 027001с. Бегуновци.

4.6. Ландшафт. Зелена система

Ландшафт

Характеристиките на **ландшафтите** с техните физически, културни и естетико-емоционални измерения участват в характеристиката на ресурсния потенциал на територията, доколкото допринасят за качеството на жизнената среда и за инвестиционната привлекателност. Взаимодействието в течение на времето на територията на общината между природогеографските условия и дадености - климат, релеф, вода, почви, растителност в тяхното естествено развитие и човешката дейност е формирало части от територията със специфичен ландшафтен облик, с различни по големина пространствени измерения. Човешката намеса е изменила облика на природната среда в слаба степен на територията. По предварителна преценка комбинацията от естествени и създадени условия на територията на общината позволява идентифицирането на следните видове и разновидности ландшафти:

Селищни ландшафти. Селищната мрежа е добре развита, обусловена от вековни традиции. Населените места основно са разположени на равнинен терен или затворени долини. Те са с парцелна структура, с голям по площ стопански двор, повечето с изграден център в редки случаи с характерен архитектурно-градоустройствен образ. Въпреки общо взето еднообразния селищен ландшафт на селата, той е благоприятно повлиян от дворищното озеленяване.

Селскостопански ландшафти. Селскостопанските земи са една от основните части от територията на общината. Като ландшафт са носители на специфика, която ги отличава от всички останали селскостопански територии в страната. Макар и в не голям мащаб поземлените участъци, с наситените си цветове през всички сезони формират неповторим пейзаж, за което в много голяма степен допринасят горските полезащитни пояси. В процеса на възстановяване на поземлената собственост и свързаното с него „прекрояване” на поземлената структура, характерният пейзаж на селскостопанските земи прояви изключително висока устойчивост.

Горски ландшафти. Със своите разновидности горските ландшафти са тясно свързани с предназначението на горите, които са иглолистни в по-голямата си част. Разнообразието им по хабитуси, колорити и възрастови различия е добра предпоставка за формиране на ландшафт, но се нуждаят от сериозно поддържане и дообогатяване. Дърводобивните гори са с относително най-голям дял от горските територии на общинската територия, но изискват по-сериозни грижи за възстановяването им.

Транспортен ландшафт. В общината транспортните ландшафти, които са свързани в мрежа и „прорязват” останалите ландшафти, се формират от републиканските, общинските и останалите местни пътища. Те имат две измерения – „вписване” в ландшафтите, през които преминават, и собствени технически, функционални характеристики. По отношение на първото измерение трябва да се отбележи, че транспортната инфраструктура е проведена съобразно природните дадености и нарушаването на ландшафтната цялост на територията е незначително. По отношение на второто картината е различна в различните части на територията и различните пътища. От гледна точка на техническо състояние и поддръжка като правило те се влошават с намаляването на класа на пътищата. Благоприятен фактор

е широко приложеното крайпътно озеленяване. По отношение на крайпътното „обзавеждане” обаче има още много да се желае.

Територията на общината предлага завидно ландшафтно разнообразие, като много от представените видове и разновидности се отличават с подчертана индивидуалност. Преобладаващата част от ландшафтите притежават добра устойчивост. Антропогенната намеса не е довела до неблагоприятни последствия върху тях. Нарушените ландшафти са ограничено представени при варовиковите кариери.

ОУП на общината ще изисква устройствените решения да бъдат насочени към формирането на устойчив и хармоничен ландшафт с изява на специфичните елементи:

- да прилага последователно ландшафтноустройствен подход, насочен към опазването и възстановяването на общите ландшафтни характеристики на територията;
- да проучи внимателно възможните варианти за провеждане на бъдещите транспортни и инфраструктурни мрежи и съоръжения и включване в плана на онези от тях, който в най-малка степен нарушават околната среда и ландшафтните й характеристики;
- при реализирането на мерките за рекултивация на нарушените терени.

Зелена система

В този раздел като елементи на зелената система на общината се разглеждат следните, създадени или облагородени от човека, зелени площи в селищата и извън селищни територии:

- обществени паркове и градини;
- специализирани паркове и градини;
- санитарно-защитно озеленяване;
- транспортно озеленяване;
- озеленяване за ограничено ползване.

Горските територии, чиито средообразуващ ефект е от изключително значение за екологичната обстановка, са разгледани в друг раздел.

Обществени паркове и градини съществуват във всички населени места, но точни данни за площите няма, поради липса на застроителни планове. Високата задоволеност се дължи от една страна на сериозното нарастване на обществените озеленени площи в селата през периода 1965-1994 г, когато са се оформяли центровете на населените места, а от друга на намаляването на числеността на селското население. Специализирани паркове и градини няма, като се изключат гробищните паркове, които ги има във всички населени места. От гледна точка на екологичната инфраструктура представителите на общинската територия на санитарно-защитното озеленяване с най-голямо значение са залесените дерета и

оврази ветрозащитните пояси. Транспортно озеленяване има по протежение на част от извън селищните участъци на пътищата. Озеленените площи за ограничено обществено ползване са слабо представени в общината. Озеленяването на спортни обекти и спортни съоръжения е инцидентно и хаотично.

Община Брезник притежава значително и разнородно биоразнообразие – ценна флора и фауна, атрактивни природни феномени. Защитените територии и защитените зони по Натура 2000 покриват голяма част от територията. Селищата притежават като цяло добро обществено озеленяване, но то се отличава с незадоволително ниво на поддържане. Защитените територии са регламентирани по съответния ред, режими на ползване и защита, а защитените зони са само утвърдени, точните граници на местообитанията още не са установени и липсват регламентирани режими за ползване и опазване. Това обстоятелство поражда определени трудности пред устройството на общинската територия.

4.7. Свлачища. Мерки за устройство и защита

На територията на община Брезник има четири регистрирани свлачища, от които 2 бр. са потенциални и 2 бр. стабилизирани. Същите са показани в графичната част на ОУП. Три от тях се намират в регулацията на селата Банище, Брусник и Завала, а четвъртото е в близост до с. Станьовци на път PER – 2005.

В зависимост от площта и дълбочината си, свлачищата се разделят на класове от I до IV. Три от свлачищата в община Брезник са от най-лекия клас – IV. Четвъртото в с. Брусник е III клас.

В таблица 2 са показани идентификаторите, местоположенията, данните и характеристиките на тези свлачища според „Национална програма за превенция и ограничаване на свлачищата на територията на Република България, ерозията и абразията по Дунавското и Черноморското крайбрежие – 2015 ÷ 2020 г.”.

Геозащитната дейност е елемент на държавната политика по устройство на територията и благоустройството, която се провежда от МРРБ чрез **Програма 10** „Противодействие на свлачищните, ерозионните и абразионни процеси”. Осъществяването на целите на програмата води до: предотвратяване и ограничаване на риска от възникване на свлачищни процеси в т. ч. контрол на строителството в свлачищни райони; ограничаване на свлачищата, ерозионните и абразионни процеси с оглед предотвратяване на аварии и щети.

За четирите свлачища в общината могат да се дадат следните данни:

- ***Склонов участък в с. Банище***

Участъкът се намира в централната част на селото във вилната зона и попада на склон със среден наклон около 15-20°. В геоложко отношение склонът е изграден от кредни пясъчници, мергели и алевролити, припокрити от делувиални глини.

Наблюдават се локални свличания засегнали площи от регулационния план на селото. Основни причини за проявените процеси са наличните геоморфоложки условия и преовлажняване от инфилтрация на атмосферни валежи.

Въз основа на направените констатации могат да се направят следните ***изводи и препоръки:***

Налице е склон засегнат от бавни свлачищни движения с характер на пълзене, като в отделни участъци се наблюдават локални свлачищни огнища в резултат на водонасищане от инфилтрация на атмосферни валежи и големия наклон на склона.

Наблюдаваните деформации по жилищната сграда, намираща се над главния свлачищен откос са в резултат на конструктивна неиздържаност и периодично оводняване фундаментите ѝ от водосточната система.

При активизиране на поцеса са застрашени жилищни сгради от вилната зона на селото.

За цялостно укрепване на засегнатия участък е необходимо осигуряване на средства за изпълнение на укрепителни мероприятия съобразени с конкретните инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия.

- ***Свлачище в кв. 12 и 13 на с. Брусник***

Налице е активен свлачищен участък възникнал на десния долинен скат на р. Бруснишка попадащ на склон с южна експозиция и среден наклон около 15°. Участъкът се намира в непосредствена близост до пътя за с. Чеканец.

В геоложко отношение районът е изграден от сенонски седиментно-вулканогенен комплекс, представен от андезити, андезитови туфи, пясъчници, алевролити, мергели и др., припокрити от алувилни глинесто-песъчливи материали.

Наблюдават се ясно изразени свлачищни елементи:

- главен свлачищен откос, маркиран от пукнатина на срязване с амплитуда от 0.3 – 0.5 m;
- десен свлачищен борд с височина около 0.8 m;
- неясен ляв борд съвпадащ с малко ерозионно дере;
- челен вал на изтласкване и свлачищен език достигнал до пътното платно.

В обсега на дясната лента на пътя с. Брусник – с.Чеканец при парцели VI – 98 и VII – 97 от кв. 10 са регистрирани деформации на пропадане на терена и пътното платно на участък с ширина около 20.0 m.

От проявения геодинамичен процес е прекъсната улица над парцел XXV – 97 в участък с дължина около 25 – 30 m, полуразрушена е 1 бр. вилна постройка – лек тип, засегнати са частни парцели от кв. 12 и 13. При разширяване на свлачищния процес са застрашени 4 бр. жилищни сгради, улични платна, пътя за с. Чеканец и съседни парцели.

Въз основа на така направените констатации могат да се направят следните ***изводи и препоръки:***

Налице е активен свлачищен участък засегнал площи от регулационния план на селото и 1 бр. вилна постройка – лек тип. При разширяване на процеса са

застрашени 4 бр. жилищни сгради, улични платна и пътя за с. Чеканец. Свлачищният участък е възникнал вследствие обилно водонасищане на глинесто-песъчливи материали от атмосферни валежи и засилена ерозионна дейност от повърхностно течащи води.

За ограничаване достъпа на повърхностните води от склона предлагаме аварийно да бъде изпълнена временна обходна отводнителна канавка над главния свлачищен откос. Маркиране на засегнатия участък с подходящи пътни знаци с оглед предотвратяване на пътно-транспортни произшествия.

За дълготрайното укрепване на участъка е необходимо осигуряване на финансови средства за изготвяне на работен проект съобразен с конкретните инженерно-геоложки условия.

- ***Свлачище в с. Завала, кв.10***

Свлачищният участък е възникнал на десния долинен скат на р. Завалска, попадащ на склон със североизточна експозиция и среден наклон около 15°. Участъкът се намира в непосредствена близост до междуселски път свързващ с. Завала и с. Недялково.

В геоложко отношение районът е изграден от сенонски седиментно-вулканогенен комплекс, представен от андезити, андезитови туфи, пясъчници, алевролити, мергели и др., припокрити от делувиални глинесто-песъчливи материали.

Наблюдават се ясно изразени свлачищни елементи:

- главен свлачищен откос, маркиран от пукнатина на срязване с амплитуда от 0.3 – 0.5 m;
- свлачищни бордове с височина до 0.8 m;
- неясен ляв борд съвпадащ с малко ерозионно дере;
- челен вал на изтласкване и свлачищен език достигнал до речното корито.

При евентуално разширяване на свлачищния процес в склона са застрашени от наводняване и съседни урегулирани имоти и жилищни сгради, разположени на левия долинен скат.

По време на огледа се установи временно затихване на свлачищните процеси.

Въз основа на така направените констатации могат да се направят следните ***изводи и препоръки:***

Свлачищният участък се намира във временно стабилизирано състояние.

Предвид това, че не са изпълнявани укрепителни мероприятия е наложително обследване на обекта и в бъдеще.

- ***Свлачище на път 2005, в района на махала Бобово***

Участъкът се намира на около 700 m северозападно от мах. „Бобово” и на около 3 km от с. Станьовци по посока с. Душинци.

В обследваният район най-широко са застъпени горноюрските и долнокредни седименти на Нешовската и Костелска свити /VII J_3-K_1/. Представени са от варовити аргилити и мергели, дебелопластови пясъчници, гравелити, полигенни конгломерати и др.

Според прогнозното сеизмично райониране на България в разглеждания район могат да се очакват земетресения от IX степен и сеизмичин коефициент К = 0.27.

Налице е стръмен откос с височина около 4.5 – 5.0 m, прилежащ на асфалтовия път за с. Душинци, засегнат от локално плитко свличане на кватернерни глинести материали със скални включения от коренни скали.

По засегнатия откос е формиран циркус с размери 6/5 m и площ около 0.03 dka.

От падналите обилни валежи на 18.06.2014 г. и критичното водонасищане на повърхностното глинесто покритие с мощност до 1.50 m е възникнало свличане под формата на кален поток, като е затрупано част от пътното платно. Повърхностният отток от склона и пътя е бил насочен към местното ерозионно дере на изток.

Основни причини за проявения свлачищен процес са : специфичните геоложки и геоморфоложки особености; липсата на мероприятия за регулиране на повърхностния отток /от ската и пътното платно/; интензивни и продължителни валежи; подсичане на склона.

Изводи и препоръки:

Налице е стръмен откос с височина около 4.5 – 5.0 m, прилежащ на асфалтовия път за с. Душинци, засегнат от локално циркусообразно свличане на кватернерни глинести материали на дълбочина до 1.5 m и обхващащо площ до 0.03 dka.

Основни причини за проявения свлачищен процес са : специфичните геоложки и геоморфоложки особености; липсата на мероприятия за регулиране на повърхностния отток /от ската и пътното платно/; интензивни и продължителни валежи; подсичане на склона.

За дълготрайното укрепване на засегнатия откос е необходимо реализиране на комплекс от мероприятия, след проектно решение, съобразено с конкретните инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия.

Координатите на наличните свлачища са следните:

Местоположение	**X**	**Y**	**Z**
с. Банище	22.728 899	42.717 646	890.00000
с. Брусник	22.841 723	42.836 516	925.00000
с. Завала	22.795 52 85	42.824 24 45	111.00000
с. Станьовци	22.705 42 89	42.693 481	860.00000

„Превантивните геозащитни мерки” включват:

- Извършване на режимни изследвания на застрашени и засегнати територии от свлачища и други неблагоприятни геодинамични процеси на територията

- Извършване на консултантски услуги и техническа помощ на общински, областни администрации и други ведомства при възникване на неблагоприятни геодинамични процеси и осъществяване на дейности по регистрирането им в Регистъра на свлачищата в България;
- Поддържане на изградени дренажни съоръжения за отводняване на свлачищни райони и изграждане на нови и поддържане на съществуващи контролно-измервателни системи, необходими за оценка на динамичното поведение на свлачищните райони и ефективността на изградените противосвлачищни съоръжения;
- Планиране, възлагане и изработване на проекто-проучвателни разработки, осигуряващи проектна готовност за обекти и дейности, свързани с предотвратяване на риска от бъдещи аварии и щети.

Таблица №2

Регистрирани свлачищни обекти от „Геозащита” ЕООД – Перник на територията на община Брезник към Декември, 2015 г.

№	Местонахождение	Регистр. №	Година на регистриране	Състояние	Разположение	Застрашава	Проучване	Проектиране	Укр. мероприятия	Д-на /м/	Ш-на /м/	Зас. площ /дка/	Клас	Категория
1.	с. Банище	PER 08.02614-01	2002	Стабилизирано	Регулация	2 бр. ЖС	-	-	укрепено	20	30	0,6	IV	В
2.	с. Брусник, кв. 12 и 13	PER 08.06639-01	2003	Стабилизирано	Регулация	4 бр. ЖС,УЛ, ВиК,ЕЛ	ИГП	РП	укрепено чрез ПС,ОК,Д	60	35	2,1	III	В
3.	с.Завала, кв.10 УПИ XVI – 84	PER 08.30048-01	2005	Потенциално	Регулация	УЛ, ЖС	-	-	-	20	7	0,15	IV	В
4.	с. Станьовци, мах.”Бобово” път PER 2005 /III-8114/ Станьовци-Душинци-Ерул	PER 08.68833-01	2014	Потенциално	Земеделска територия	ПЪТ	-	-	-	6	5	0,03	IV	В

Свлачищата на територията на община Брезник са със сумарен брой точки 24 (с.Банище) до 69 (с.Брусник).

Мерки за превантивна защита в зони с установени свлачищни процеси в жилищна зона:

1. Преди издаване на виза за проектиране, за всеки конкретен обект да се изисква геоложки доклад;

2. Сградите да се ситуират с дългите си страни успоредно на хоризонталите

3. При стръмни склонове сградите се разполагат върху терасиран участък от терена, в ниската част на склона, където свлачищният натиск е минимален или където земният масив след сградата е стабилен;

4. Сградите в план да имат опростени форми, като отношението на дългата към късата страна да не е по-голямо от 2; при невъзможност сградите в план се разделят на прости геометрични форми с дилатационни фуги, пресичащи и фундаментите на отделните тела; дилатационните фуги се конструират като противоземетръсни;

5. По височина сградите се проектират с опростена геометрична форма и с еднаква коравина, като се избягва или се свежда до минимум използването на конзолни елементи- архитектурно-планировъчни, конструктивни и инсталационни изисквания при проектиране на сгради и съоръжения в свлачищни райони- Наредба № 12 от 3.07 2001 г. за проектиране на геозащитни строежи, сгради и съоръжения в свлачищни райони (ДВ бр.68/2001, обн. 2005 г.).

4.8. Риск от предвидими природни бедствия

За община Брезник е изработен Общински план за защитаот бедствия вследствие природни условия, инциденти и аварии, в изпълнение на чл.9 от Закона за защита при бедствия.

В него са обхванати и проблемите, свързани с предвидимите природни бедствия, както следва:

4.8.1.Риск от земетресения

Общината попада под въздействието на Струмската сеизмична зона за Рило-Родопския сеизмичен район с магнитуд IV-VII по скалата на Рихтер.

Земетресенията са с повтаряемост от 40 до 16 години и вледствие на тях може да се получат силни разрушения, затрупване на хора, нарушаване на електро и водоснабдяването, опасност от наводнения, пожари и др.

Поради невъзможността за тяхното прогнозиране са определени само мерки за предотвратяване или намаляване на последиците от тях. По-важните дейности свързани с това са:

- Възстановяване или изграждане на съоръженията, общинска собственост;
- оценка на състоянието на критичните и потенциалните опасни обекти в общината за които е необходимо изготвяне на експертиза;
- системи за наблюдение, ранно предупреждение и оповестяване на органите за управление, системите за реагиране и населението;

- организация на действие на органите за защита при земетресения между общинските, областните и национални структури.

При възникване на разрушително земетресение се провеждат следните действия: временно извеждане на населението от пострадалите райони; временно настаняване на населението; снабдяване на населението с вода, храна и лекарства; разчистване на пътища и осигуряване на проходимост; организация на комуникациите; създаване на законност и ред при бедствие в общината; логистика – информиране, метеорологично осигуряване, разузнаване, противопожарно осигуряване, осигуряване на обществения ред, медицинско осигуряване, инженерно и материално-техническо осигуряване, финансово осигуряване и др.

Следващите дейности са: осигуряване на транспорт и здравеопазване, възстановяване на инфраструктурата и услугите в общината и неотложна помощ на засегнатото население.

Ежедневно трябва да се провеждат занятия и тренировки по усвояването на плана за защита при бедствия, а периодично – учения с участието на органите за управление.

4.8.2.План за защита от наводнения

Наводнения в общината могат да възникнат при обилни валежи и снеготопене по поречията на реките Романска, Бабешка и Конска. Друга причина е възможно частично или пълно разрушаване на стените и дигите, вследствие на силно земетресение, преминаване на високи води, при неправилна експлоатация и поддържане и при терористични действия.

Потенциално опасни със средна степен на риск са яз. Красава, яз. Бегуновции яз.Конска. В случай на наводнения яз.Красава (30 000 000 м3 вода) ще застраши 74 души които обитават с.Гърло, Гинина Махала и Калайджийска махала. Язовир Бегуновци (1 550 000 м3 площ) ще създаде проблем на 50 човека обитаващи с. Ноевци.

Списъкът на застрашените имоти е следния:

1. Яз."Бегуновци", имоти №000079, №000131, №000076, №000052, №000006, №000051, №000128, с. Бегуновци, община Брезник, Публ. държавна собственост/ ХТР – Перник;

Техн. парам.:

Преливник : траншеен, Q max=3,25 м3/с

Основен изпускател : Q max= 0,94 м3/с, кота ос ОИ: 720,00, бр. тръби:1 бр, диаметър ОИ: 500 мм

2. яз."Красава-2 ", имоти №000037, №000249, с. Гърло, община Брезник, Публ. общинска собственост/ Водоснабдяване" ЕООД-Брезник;

Техн. парам.: Преливник :траншеен,Q max=68,500 м3/с

Основен изпускател :кота ос ОИ: 792,6, бр. тръби:1 бр, диаметър ОИ: 800 мм

3. яз."Конска", имот №000166, с. Конска, община Брезник, Публ. общинска собственост

Техн. парам.: Преливник :Челен

Основен изпускател: Техн. парам.: бр. тръби:1 бр, диаметър ОИ: 150 мм

С цел предотвратяване или намаляване на щетите от наводнения следва да се изпълнят следните мерки:

- Определяне на потенциалната опасност, уязвимост и вероятност от възникване на събитие, което би довело до съответния риск;
- набелязване на конкретни съоръженияза изготвяне на експертизи и тяхното възстановяване или изграждане;
- изготвяне на системи за наблюдение, ранно предупреждение и оповестяване на органите за управление, силите за реагиране и населението;
- обучение на органите за управление, силите за реагиране и населението; провеждане на учения и тренировки.

На територията на община Брезник няма определени зони със значителен потенциален риск от наводнения по чл.143г от ЗВ.

Основните мерки за намаляване на риска от наводнения, които следва да бъдат изпълнявани, в съответствие с Глава девета от Закона за водите (Защита от вредното въздействие на водите) са следните:

- поддържане проводимостта на речните легла, вкл. в 500-метровата зона след язовирите;
- поддържане и експлоатация на диги, корекции на реки и дерета и други хидротехнически и защитни съоръжения, отводнителни системи и полета, отводнителни помпени станции (ОПС);
- ежегодни пролетни и есенни технически прегледи на хидротехническите съоръжения, приключващи с изготвяне на протоколи, в които се набелязват ремонтните и инвестиционни работи за следващата година;
- изготвяне на анализ на техническото състояние на всяка язовирна стена веднъж на три години;
- изготвяне и проиграване на аварийни планове на язовирни райони и обособяване на аварийни складове, оборудвани с необходимите техника и материали;
- изграждане на съвременни системи за оповестяване ;
- ликвидиране на потенциално опасни язовири, чието техническо състояние не позволява по-нататъшната им експлоатация.
- изграждане и поддържане на дъждовна канализация.

4.8.3.Анализ и оценка на риска от възникване на пожари

Изградена е национална система за ранно предупреждение и оповестяване при бедствие на територията на Република България (НСРПОБ).

НСРПОБ се състои от система за ранно предупреждение и оповестяване на органите на изпълнителната власт и системата за ранно предупреждение и оповестяване на населението.

НСРПОБ в област Перник (в частност и за община Брезник) е необходимо да се обордува хардуерни, софтуерно, с крайни акустични устройства, ретранслаторни станции и радио мрежи.

Обектите, в както има риска от възникване на пожари, са, както следва:

- бензиностанция и газ-станция;
- производствените предприятия по чл.35 от ЗЗБ;
- дървопреработвателните предприятия.
- сгради на земеделски кооперации, в които местодомуват селскостопански машини и се съхраняват горива за МПС и др. леснозапалими вещества;
- публични сгради с обществено предназначение - административни сгради, сгради на образователни /училища, детски градини/, културни /читалища/, социални /дом за стари хора/ и здравни институции, търговски обекти, жилищни и стопански постройки на граждани.

Рискът от възникване на пожари в обществени и жилищни сгради, и в други закрити помещения се увеличава през зимния сезон, следствие от използването на отоплителни уреди.

Най-често източниците за възникване на пожар са: късо съединение, запалване в резултат на претоварване на ел.верига /искри от ел.произход/; топлинно действие на нагревателни ел.уреди; на лампи с нажежаема жичка; искри с механичен произход; горене на твърди вещества и материали; нагряване при триене и тлеещи цигари; топлинно действие от химични реакции на техническо оборудване; самозапалване на вещества и материали, действие на открит пламък от различен произход.

Не само откритият огън може да бъде източник на запалване, а и нагрети предмети над температурата на запалване на дадено вещество и/или материал, които чрез процеса на топлопренасяне могат да предизвикат запалване на място (помещение), което не е в съседство с източника на топлина.

Опасните въздействия на пожара върху човешкия организъм често се подценяват. Те са резултат не само от високата температура, но и отделяните токсични продукти при горенето на синтетични материали, използвани в бита.

В общината има риск и от възникване на горски и полски пожари през периода от май до септември (октомври). Високите температури, продължително засушаване (липса на валежи) и изсъхване на сухата растителност в съчетание с човешка небрежност при боравене с огън и/или преднамерена дейност - палене на стърнища и суха растителност в пасища, мери и горски фонд създават условия за възникване на горски и полски пожари. Причините за възникване на горските пожари са най-често свързани с неправилно боравене с огън /човешка дейност/, природни фактори /мълнии/ и др.

И при двата вида пожари – горски и полски съществува риск от разрастване на пожара. При усложняване на метеорологична обстановка - наличие на силен вятър

могат да възникнат нови огнища на горене на голямо разстояние от основното огнище на пожара, причинени от падащи искри и въглени. Пожарът може да обхване значителна територия и да се разрасне към населени места, стопански постройки, трайни насаждения (гори), сечища . При разпространение на пожара в населени места може да е необходимо да се предприемат извънредни защитни мерки: извеждане и/или евакуиране на хора към съседни общини, поради заплаха за живота и здравето им (наличието на вредни газове във въздуха, отделяни при горенето.

При възникване на пожар ще се създаде сложна обстановка в резултат, на която ще има риск за населението и екологичното равновесие в общината, ще има големи имуществени и финансови загуби:

- При пожар в земеделска територия ще бъде унищожена земеделска продукция и ще има голяма загуба на финансови средства.
- При пожар в горския фонд ще бъде унищожена ценна дървесина, флора и фауна. Ще има дълъг период на възстановяване (вкл.и на екологичното равновесие.
- При силен вятър има опасност от разрастване на пожара към населените места, както и опасност за живота и здравето на участниците в пожарогасенето.
- Висок риск от възникване на пожар през отоплителния сезон в публични и частни жилищни сгради - опасност за живота и здравето на възрастни, инвалиди и неподвижни хора, както и за малки деца /заключени или оставени сами вкъщи/; загуба на движимо и недвижимо имущество; обгазяване на хора с вредни газове, отделяни в процеса на горене.
- При пожар в бензиностанции с газ-станции и в промишлени обекти, работещи със съдове под налягане има риск от взрив и нанасяне на значителни щети на сгради, съоръжения.

Има риск от допълнително усложняване на обстановката, поради необходимост от изчакване пристигането на противопожарен автомобил от гр.Перник

Специфични мерки и мероприятия за опазване на горите от пожари отделно за всяка от зоните според степента на пожарен риск в рамките на стопанисваните от община Брезник горски територии.

Приемат се следните мерки и мероприятия за опазване на горите от пожари:

- Да се предупредят всички лица, чиято дейност изисква целодневно пребиваване в горските територии или в близост до тях, че нямат право да палят огън извън определените за целта места и на 160 метра от границите на горските територии през пожароопасния сезон, че са длъжни при евентуално възникнал пожар да известят РС „ПБЗН” гр. Брезник и вземат мерки за потушаването му;
- Да се осигурява ежедневно дежурна кола с водач, която да се ползва за бързо проучване на пожари, извозване на формированието за гасене и всички останали организационни мероприятия, свързани с потушаване на горски пожари;

- В периода на засушаване да се издава съответната заповед за забрана на паленето на огън в горите и в близост до тях, да се ограничат туристическите маршрути и лагеруването в горите;
- През пожарния сезон:
  - да се правят периодични съобщения по местните средства за масова информация, на листоносител кметове/ кметски наместници по места;
  - да се поставят обяви за забрана на паленето на огън в горските територии и в близост до тях;
  - да се информира населението за задължителните действия при откриване на пожар от тях;
- Да се поставят противопожарни табели, обозначаващи горските масиви от първи клас на пожарна опасност;
- Всички фирми извършващи дейности по реда на Наредба за условията и реда за възлагане изпълнението на дейности в горски територии – държавна и в общинския горски фонд да имат изрична клауза в договорите за начина на опазване от горски пожари и действия при възникването им;
- Най-пожароопасни са горските масиви в района на Бърдото, Гребен планина и селата Долна Секирна, Горна Секирна, Душинци, Станьовци, Ръждавец, Банище, Кошарево, Садовик, Кривонос, Ребро, Муртинци, Билинци, Ярославци, Завала, Озърновци и Брусник.

Масови полски пожари могат да възникнат през летно-есенния сезон в по-големите полски масиви.

4.8.4.Анализ на необходимостта от зони зо превантивна устройствена защита

Съгласно ЕО на ОУПО Брезник, одобрена със Становище № 2-2/06.11.2017 г. на РИОСВ Перник, на територията на община Брезник няма съществуващи предприятия, класифицирани като предприятия с нисък или висок потенциален риск (База данни на предприятия/съоръжения с висок рисков потенциал (ПСВРП) и нисък рисков потенциал (МОСВ - актуален към 24.07.2017), съгласно § 4 от Преходните и заключителни разпоредби на Наредбата за предотвратяване на големи аварии с опасни вещества и ограничаване на последствията от тях (Наредбата), съдържаща информация по чл. 15, ал. 1 от Наредбата и писмо с изх.№ 08-00-238-1/16.06.2016 г на РИОСВ Перник).

Не са идентифицирани и групи от предприятия/ съоръжения с нисък и висок рисков потенциал, за коитосъществува риск от аварии и опасност от възникване на ефекта на доминото, предвидблизостта им и наличните количества опасни химически вещества

Няма съществуващи предприятия и съоръжения, съхраняващиголеми количества леснозапалимитечности- ЛЗТ, или експлозивни, оксидиращиаерозоли, течности и др.

С ОУП се регламентира площадката за обект: Добив и преработка на подземни богатства по чл.2, ал.1 от ЗПБ– метални полезни изкопаеми – златосъдържащи руди

от площ „Брезник”, находище „Милинкамък”, землище на гр. Брезник, община Брезник, област Перник”, за който има издададено Решение по ОВОС ПЕ - 01-01/2013 г.На фирмата възложиттел „Трейс Рисорсиз“ ЕООД, РИОСВ Перник е издала предписание с писмо изх.№ 04-01-161/13.06.2016 г. да извърши класификация на предприятието като ПСВРП или ПСНРП.

Съгласно извършената класификация с подадено уведомление(вх.№ 26-00-858-1/13.07.2016 г на РИОСВ Перник) на площадката на „ ТрейсРисорсиз“ ЕООД няма предприятия/съоръжения с нисък и/или висок рисков потенциал.

Община Брезник не предвижда в ОУП разполагане на НОВИ предприятия, квалифицирани като предприятия с висок или нисък рисков потенциал, попадащи в обхвата на раздел I към Глава седма на ЗООС и не се налага устройване на зони за превантивна устройствена защита (зони за безопасни отстояния –чл.104, ал.2, т.3), съгласно изискванията на ЗООС.

На територията на община Брезник няма определени зони със значителен потенциален риск от наводнения по чл.143г от ЗВ. Общината не попада в потенциалните граници на заливане на потенциални бъдещи наводнения с период на повторяемост 20,100 и 1000 години и не се налага устройване на зони за превантивна устройствена защита.

При бъдещи инвестиционни предложения на територията на Община Брезник, за изграждане на предприятия с висок или нисък рисков потенциал, в обхвата на глава седма, раздел I на ЗООС, след като ОУП на Община Брезник вече е одобрен, следва да се стартира нова процедура по изменение на ОУП, в която да се предвидят зони за безопасни отстояния по смисъла на чл. 104, ал. 2, т. 3 от ЗООС.

Съгласно Становище по ЕО на ОУПО Брезник № 2-2/06.11.2017 г . на РИОСВ Перник, всички мерки и условия за предотвратяване, намаляване, и възможно отстраняване на предполагаемите неблагоприятни последствия от прилагането на ОУПО Брезник, залегнали в становището ще се включат в Правила и нормативи за прилагане на ОУПО Брезник.

5. ОСНОВНИ ПРАМЕТРИ НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ

5.1. Регионални условия и връзки

Община Брезник е част от област Перник и се явява допълнителен опорен център в област Перник с основен център град Перник. Според категоризацията на общините, община Брезник е от 3-та категория, центърът на общината гр. Брезник също е от 3-та категория[2].

Общината включва общо 35 населени места – гр. Брезник с население 3999 д. през 2014 г. (по данни на НСИ) и 34 села.

Населението на селата наброява общо 2493 д. (38.4% от общото население на общината).

Степента на урбанизация на община Брезник (т.е. процентът на градско население) е 61.6%, при средното за областта – 78.9%.

1 ЕКАТТЕ, състояние към 2014 г.

Таблица 3

Община Брезник и Област Перник - Основни характеристики

Показател	Община Брезник	Област Перник	% на общ. Брезник от областта
Територия (дка)	404038	2394221	16.88%
Брой населени места	35	171	20.47%
Население (бр.), 2014 г.	6492	127048	5.11%
Гъстота на населението (души/кв.км)	16.1	53.1	
Коефициент на урбанизация, 2014 г.	61.6%	78.9%	
Коефициент на възрастова зависимост	71.4%	55.1%	
Отн. дял на населението в подтрудостопособна възраст (%)	10.2%	12.7%	
Отн. дял на населението в трудостопособна възраст (%)	52.5%	59.2%	
Отн. дял на населението в надтрудостопособна възраст (%)	37.3%	28.1%	
Обработваема земя на човек (дка/човек)	35.0	7.0	
Наети лица, 2013 г. (бр.)	1051	27239	3.86%
Равнище на безработица, 2015 г. (%)	16.20%	9.20%	
Коефициент на икономическа активност (спрямо населението на 15 и повече години)	46.1%	54.3%	
Нетни приходи от продажби (хил.лв.)	43366	2019411	
Нетни приходи от продажби на човек от населението (хил.лв.)	6.7	15.9	

Източници: *НСИ, Агенцията по заетостта*

Община Брезник следва да се оценява и от гледна точка на мястото ѝ в областен и в регионален аспект. Регионалният контекст за мястото, ролята и функциите на община Брезник в област Перник и в Югозападния район изисква да се анализират възможностите, общината да бъде оценявана от гледна точка на реалното ѝ място в разглежданите територии.

- **Позициониране на общината в областната и регионалната територия. Сравнителен анализ [3]**

Община Брезник следва да се оценява и от гледна точка на мястото ѝ в областен и в регионален аспект. Регионалният контекст за мястото, ролята и функциите на община Брезник в област Перник и в Югозападния район изисква да се

[3] Общински план за развитие на община Брезник 2014-2020 г.

анализират възможностите, общината да бъде оценявана от гледна точка на реалното й място в разглежданите територии.

Разполагаемите ресурси и наличните потенциали на община Брезник, са основанията тя да бъде включена в групата на много малките общини. За този тип общини е характерно, че те са с функции, простиращи се основно в техните граници. В рамките на област Перник, община Брезник заема мястото на трета по степен на икономическо, социално и инфраструктурно развитие община – непосредствено след общини Перник и Радомир.

- ***Позициониране на община Брезник в териториятна на областта и района***

Оценките за мястото на община Брезник в границите на област Перник и на Югозападния район се базират на стойностите на някои основни показатели. Това дава възможност да се направи обективна оценка за мястото и потенциалите на общината, което е важно за стратегическите насоки за нейното развитие

- ***Позициониране по отношение на териториалния ресурс.***

– По размера на територията община Брезник се нарежда сред общините със среден размер на площта – с площ от 404 км^2, тя попада в групата от 31 общини в страната с размер от 350 до 450 км^2;

– В Югозападния район община Брезник попада в групата от 8 общини със среден размер на площта;

– В област Перник, общината заема четвърто място, като с по- малка площ са само общини Земен и Ковачевци.

От гледна точка на териториалните потенциали, от значение са качествените характеристики на разполагаемия териториален ресурс, оценяван като възможност за социално-икономическото развитие на общината.Тук се наблюдава съществено разнообразие на земеповърхни форми, включващи и **защитени територии**, както и такива, които са благоприятен природен фактор за развитие на туризъм.

Значителна част от територията на общината е заета от земеделски земи (**общината е на второ място в област Перник – след община Радомир) по размер на обработваеми земи**. Като значим потенциал за развитие на местната икономика се оценяват и полезните изкопаеми, усвояването на които ще има положителен ефект и върху заетостта на населението, повишаване на доходите на домакинствата, увеличаване на постъпленията в общинския бюджет и др.

- ***Позициониране по отношение на степента на населеност***

Като малка по брой на населението, община Брезник не влияе съществено върху показателите за населеност на територията. Голяма част от територията на общината включва планински земи, в които не е развита селищна мрежа. Основната част от населението на община Брезник е локализирано в общинския център.

Сравнителните демографски параметри определят мястото и в регионален контекст, което се характеризира по следния начин:

– Община Брезник попада в групата малки общини и заема 31 място от общо 52 общини в Югозападния район;

- Община Брезник е с малко участие в демографската тежест на област Перник - само 5,1 % от населението на областта е концентрирано в община Брезник.

- ***Позициониране по отношение на опорни селищни центрове от по- висок ранг***

Община Брезник не функционира откъснато, напълно автономно в националната и регионалната територия. Тя осъществява редица връзки със съседните общини. Тези контакти на общината са по линия на икономическото развитие, но са добре подчертани в сферата на публичните и други услуги. Тези връзки са един от факторите, община Брезник да бъде включена в агломерационното образувание Перник- Радомир – Батановци – Брезник.

Община Брезник попада в периферията и на урбанизационната ос София – Перник – Перник (Кюстендил). Това носи съответните негативни ефекти за развитието ѝ, което изисква провеждане на активна местна политика, базирана основно на възможностите за използване на местни ресурси и потенциали. Това е и една от важните задачи на Общинския план за развитие.

Малкият брой на населението на община Брезник е обективен фактор тук да бъдат развити публични услуги в сферата на образованието, здравеопазването, социалното подпомагане, културата, спорта и др. които са с ежедневен и частично периодичен характер. Обслужване от по-високи нива – профилирано общо и професионално образование (по направления извън селското стопанство), висше образование, болнично обслужване и др. се осигуряват в гр. Перник и гр. София.

Съгласно утвърдената „Национална концепция за пространствено развитие 2013 – 2025 г.“, община Брезник заема периферно положение по отношение на функционално – йерархична структура на мрежата от градски центрове, полюси и оси на развитие.

Най-близко разположеният до общината център от по-високо йерархично ниво е областният център - гр. Перник . Достъпът до него е транспортно осигурен чрез път II – 63. Този път осигурява и връзка с първокласни пътища и участъци от автомагистрала, улесняващи достъпа и до други центрове от високите йерархични нива – София, Кюстендил, Перник. Това е важно от гледна точка на достъпа до обслужващите центрове от високите нива в сферата на образованието, здравеопазването, правораздаването и др.

На фона на наличните диспропорции в социално-икономическото и инфраструктурното развитие на общините в областта, се открояват три от тях, които са с най-добри показатели – Перник, Радомир и Брезник. Независимо, че по показателите, характеризиращи социално-икономическия профил на община Брезник тя заема трето място сред останалите 5 общини в областта, в сравнителен план, община Брезник отстъпва в значителна степен на общини Перник и Радомир.

При определяне значението на населените места като центрове на развитие в Югозападен район (ЮЗР) е възприета йерархичната структура на градовете-центрове в Националната концепция за пространствено развитие (2013-2025). Брезник попада към 4-то ниво – малки градове с микрорегионално значение.

Площта на община Брезник е 404 км2. По този показател тя попада в категорията на общините със средно голяма площ в страната. Нарежда се на 110

място сред останалите общини в страната. По отношение на размера на площта тя се нарежда на четвърто място в област Перник - след общини Перник, Радомир и Трън.

Оценката на показателя „ размер на площта“ на общината следва да отчита и нейната структура. Това има значение от гледна точка на това каква част от територията на общината може да се използва ефективно за целите на социално-икономическото и инфраструктурно развитие.

Регионалните условия на общината се определят и зависят от няколко групи фактори, а именно:

- икономически фактори – потенциалите за развитие на населените места от общината създават възможност за развитието на селското стопанство и малки и средни предприятия за преработка на местни ресурси.
- валоризирането на културно-историческото и природно наследство има възможности за развитие в общината.
- социални фактори – предоставяните услуги са сравнително близо до населението.
- технически фактори – регионалните връзки се определят и от схемата на инженерната инфраструктура и преди всичко в областта на водоснабдяването, електроснабдяването и транспорта;
- демографски потенциал – общината попада в категорията на малките общини, разположени в селските и планински райони на страната.

При съвременното развитие регионалните условия на общината придобиват нов характер, който се обуславя от принципите на самоуправление на общините и новите пазарно-икономически отношения.

- **Геостратегическо положение и природни ресурси**

- Област Перник, в обхвата на която е община Брезник, е разположена в югозападната част на страната и попада в Югозападния район, който има благоприятен потенциал за развитие. На североизток и изток областта граничи с областите София и Софийска, на юг и югозапад – с Кюстендилска област. На северозапад, границата на областта съвпада с държавната граница на Република България с Република Сърбия. Област Перник е на 26$^{-то}$ място по площ сред 28$^{-те}$ общини в страната[4].
- Благоприятното разположение на областта повишава нейното транспортно-географско значение и създава условия за развитие на транспортни канали към други области. Важно значение за поддържането на оживени връзки с останалите административни области в страната имат шосейните и железопътните трасета за столицата София, за Кулата, Гюешево и др.
- Административен център е гр. Брезник, който се намира на 20 км от гр. Перник, на 29 км от гр. Трън, на 50 км от столицата София, на 45 км. от границата с Р Сърбия.
- През общината преминават транспортни пътища с регионално значение: второкласен път 11-63 (свързващ община Брезник с община Перник и община

[4] С по-малка територия от тази на област Перник са областите Габрово и София (столица).

Трън) и чрез третокласни пътища II -811 и III - 638 с общини Сливница и Божурище от Софийска област.

– *Фигура № 4. Административна карта и пътна мрежа на община Брезник*

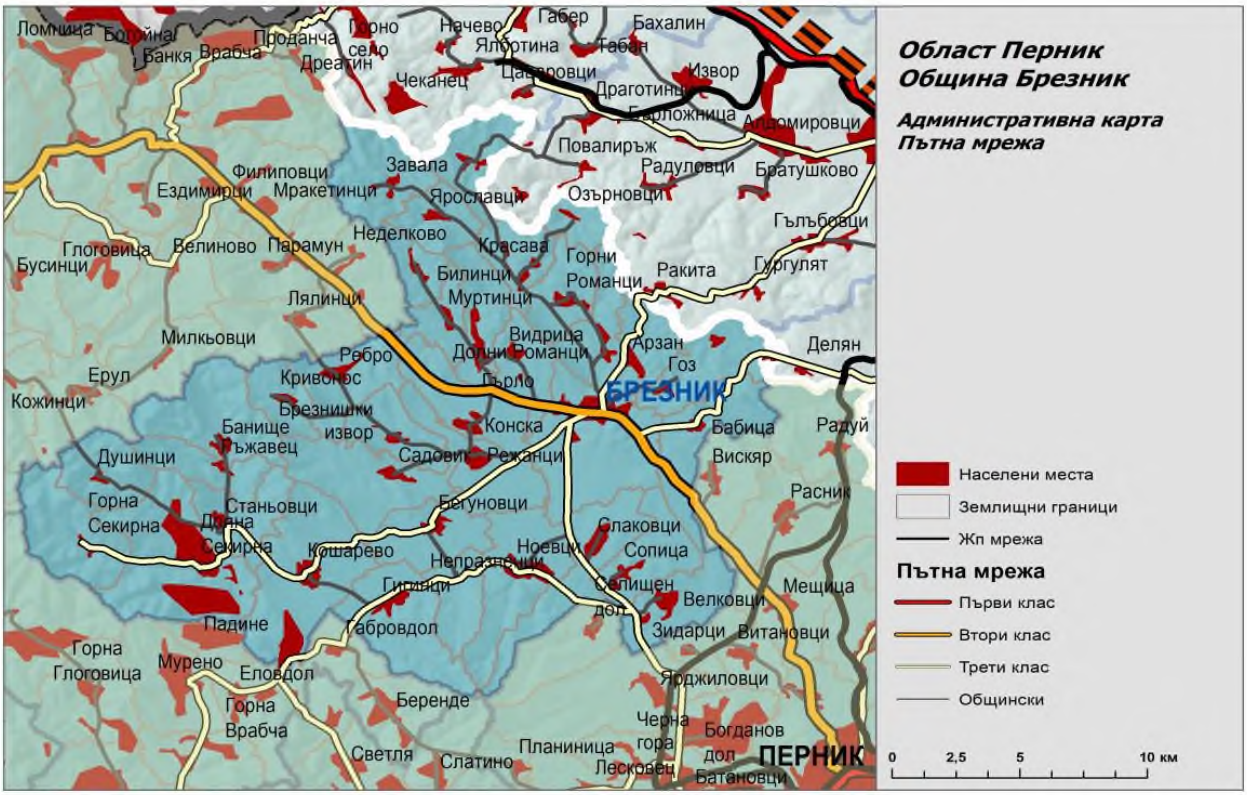

Източник: Общински план за развитие 2014-2020 г.

Важна констатация по отношение на транспортно-географското положение на община Брезник, е че тя е добре обезпечена с транспортни връзки (макар и с пътища от по-нисък клас) със съседните общини.

- Инфраструктура
  - Наличие на изградена пътна и ж.п. мрежа, развита енергийна мрежа;
  - Перник е транспортен център в близост до столицата (и летище София), през който минават европейски коридори № 4 и 8, АМ Струма и Люлин. През територията на областта преминават главни пътни връзки с европейско и балканско значение: път 1-1 (Е - 79) Видин - София - Кулата и път 1-6 (Е - 871) Гюешево - София - Перник. Ж.п. линии, преминаващи през областта, са част от международната линия София - Кулата и София - Гюешево.
- Развитие на туризъм на базата на:
  - Природо-климатични дадености и минерални извори.
  - Богати исторически и културни традиции и ценности, които създават условия за развитие на алтернативни форми на туризъм (Перник е включен в списъка на Европейските фестивални градове) и нови туристически продукти;
  - Ловни и риболовни ресурси.

- Икономика
  - Непосредствената близост до столицата на област Перник (и включените в нейния обхват общини) оказва силен ефект върху характера и нивото на икономическата активност и заетостта на населението;
  - Икономическа среда е относително диверсифицирана в селскостопанския, промишления сектор и услугите, представени от фирми и стопанства в различни отрасли и с различаващи се организационни мащаби;
- Човешки ресурси
  - Наличие на сравнително добре развита образователна мрежа; Европейски политехнически университет (открит през 2010 г.);
  - В демографски план област Перник се характеризира с параметри близки до тези за страната – наличие на демографска криза, намаление и застаряване на населението, неравномерност в териториален аспект (градска агломерация Перник, селски, планински и периферни райони).
- Пазар на труда
  - Пазарът на труда в област Перник е силно повлиян от икономическата криза в страната (след 2009 г.), както и от обвързаността с пазара на труда на областта с този на област София (столица).
  - Пернишка област се намира в групата на областите с близка, но под средната за страната безработица – по последни данни през 2015 г. в областта средногодишното равнище на безработица е 9.2% (5576 регистрирани безработни);
  - В структурата на безработните по образование най-висок е делът на безработните със средно образование (61.2% от общия брой на безработните); в професионалната структура – на лицата без специалност (40.8%), в структурата по пол – на жените (56.4%), в структурата по възраст – на лицата над 50 г. (40.9%);
  - Налице е по-висока безработица сред най-слабите социални слоеве и ромското население; детерминираност на безработицата от фактори със сезонен и временен характер.

Община Брезник попада към селските райони (231 бр.), допустими за подпомагане съгласно Програмата за развитие на селските райони в страната. Средносрочните специфични цели на развитието на селските райони са: диверсификация на структурата на местната икономика; създаване на алтернативни източници на доходи и заетост; съхраняване на природното и културно наследство; подобряване на демографската структура и среда за обитаване.

Община Брезник попада и в определените 124 общини за целенасочена подкрепа в Националната стратегия за регионално развитие на Р България, 2012-2022 г. (по чл. 6 от Закона за регионално развитие, отговарящи на 5 и повече критерии за подкрепа). В общините за целенасочена подкрепа от област Перник са включени и останалите общини от областта, с изкл. на община Перник.

5.2. Социално-икономически условия и проблеми

5.2.1. Демография

5.2.1.1. Обща демографска характеристика

В община Брезник по данни на НСИ, към 31.12.2014 г. живеят 6492 души (5.1% от населението на област Перник). Средната гъстота на населението е ниска – 16.1 души/кв.км (под средната гъстота на населението за област Перник – 53.1 души/кв.км, за Югозападния район – 104.7 души/кв.км и за страната – 64.9 души/кв.км).

Общината включва 35 населени места – 1 град и 34 села. В центъра на общината – гр. Брезник е съсредоточено 61.6% (3999 – по данни на НСИ, 2014 г.) от населението на общината. Според броя на населението селата са малки и много малки. Към малките села (по градоустройствената класификация) с население от 250 до 1000 жители се отнася село Ноевци (556 д., 22.3% от селското население на общината). Населението на останалите 33 много малки села е до 250 жители, от които с население над 100 жители са Слаковци (233 д.), Кошарево (227 д.), Велковци (196 д.), Долна Секирна (170 д.), , Гигинци (127 д.), Бегуновци (119 д.) и Конска (103 д.), а 26 населени места са с под 100 души население към 2014 г. (по данни на НСИ) (*табл.4*).

5.2.1.2. Брой и възпроизводство на населението

По данни на НСИ за периода 2001-2014 г. броят на населението на община Брезник намалява от 8433 д. на 6492 д., или със 1941 д. (-2.0% средногодишен темп на намаление) (*табл. 4, фиг.5*). Тенденцията на намаление на населението е характерна за всички населени места от общината, в т.ч. и за центъра град Брезник. Интензитетът на намаление е по-малък за гр. Брезник (-0.6% средногодишно), докато за селата той е -3.9%.

Таблица № 4

Население 2001-2014 г.

Населени места	2001г.	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.	2012г.	2013г.	2014г.	Прираст - 2001-2014 г.		
										общ	средногодишен	
	брой									брой	брой	%
Общ. Брезник	**8433**	**7854**	**7724**	**7628**	**7506**	**6945**	**6662**	**6581**	**6492**	**-1941**	**-149**	**-2.0**
Гр. Брезник	***4299***	***3952***	***3972***	***3939***	***3940***	***4123***	***4081***	***4049***	***3999***	***-300***	***-23***	***-0.6***
Села	***4134***	***3902***	***3752***	***3689***	***3566***	***2822***	***2581***	***2532***	***2493***	***-1641***	***-126***	***-3.9***
с.Арзан	26	20	19	17	14	17	15	15	14	-12	-1	-5.3
с.Бабица	58	46	42	45	43	26	28	28	30	-28	-2	-5.6
с.Банище	111	85	84	78	77	73	58	55	54	-57	-4	-5.8
с.Бегуновци	191	158	154	149	135	117	117	118	119	-72	-6	-4.0
с.Билинци	10	19	17	15	14	5	5	5	5	-5	0	-3.6
с.Брезнишки извор	69	68	65	64	65	35	28	26	23	-46	-4	-7.2
с.Брусник	14	15	14	22	20	4	3	3	3	-11	-1	-7.8
с.Велковци	307	314	291	283	263	212	203	195	196	-111	-9	-3.4
с.Видрица	44	49	46	44	43	19	18	17	17	-27	-2	-6.3
с.Гигинци	227	190	181	186	183	136	118	125	127	-100	-8	-4.7
с.Гоз	29	19	17	15	15	8	9	7	7	-22	-2	-12.1
с.Горна Секирна	35	34	35	37	35	19	17	15	13	-22	-2	-6.3
с.Горни Романци	53	58	50	50	45	31	29	25	23	-30	-2	-5.7

Населени места	2001г.	2007г.	2008г.	2009г.	2010г.	2011г.	2012г.	2013г.	2014г.	Прираст - 2001-2014 г.		
										общ	средногодишен	
	брой									брой	брой	%
с.Режанци	132	134	129	120	121	100	85	86	85	-47	-4	-3.3
с.Гърло	83	92	89	93	85	64	60	63	63	-20	-2	-2.0
с.Долна Секирна	260	267	260	252	269	198	183	178	170	-90	-7	-3.1
с.Долни Романци	19	16	15	14	14	11	8	8	9	-10	-1	-6.1
с.Душинци	28	32	31	33	29	14	11	11	8	-20	-2	-7.0
с.Завала	34	33	28	28	26	8	8	10	9	-25	-2	-9.4
с.Кошарево	415	354	342	328	316	253	231	229	227	-188	-14	-4.8
с.Красава	45	36	34	44	41	17	13	11	9	-36	-3	-10.0
с.Кривонос	28	30	29	28	28	8	8	8	9	-19	-1	-7.5
с.Конска	159	129	124	117	112	101	102	108	103	-56	-4	-3.7
с.Муртинци	20	25	26	28	28	17	12	13	14	-6	0	-2.3
с.Непразненци	57	58	57	55	54	64	56	57	58	1	0	0.1
с.Ноевци	776	700	685	669	649	624	580	564	556	-220	-17	-2.6
с.Озърновци	8	8	8	7	6	4	4	2	1	-7	-1	-10.1
с.Ребро	79	111	106	98	94	46	39	37	36	-43	-3	-4.6
с.Ръжавец	47	36	32	30	26	17	16	16	14	-33	-3	-9.8
с.Садовик	191	163	158	159	150	116	100	99	95	-96	-7	-5.4
с.Слаковци	313	343	333	327	321	264	239	234	233	-80	-6	-2.1
с.Сопица	149	120	117	114	110	110	103	97	96	-53	-4	-3.6
с.Станьовци	91	112	108	104	100	69	60	52	52	-39	-3	-3.6
с.Ярославци	26	28	26	36	35	15	15	15	15	-11	-1	-3.6
Обл. Перник	**148251**	**138773**	**137449**	**136249**	**134694**	**133530**	**130230**	**128696**	**127048**	**-21203**	**-1631**	**-1.2**
В градовете	**113017**	**104825**	**104411**	**103610**	**102265**	**105182**	**102894**	**101578**	**100254**	**-12763**	**-982**	**-0.9**
В селата	**35234**	**33948**	**33038**	**32639**	**32429**	**28348**	**27336**	**27118**	**26794**	**-8440**	**-649**	**-2.1**

Източник: *НСИ*

Фигура № 5

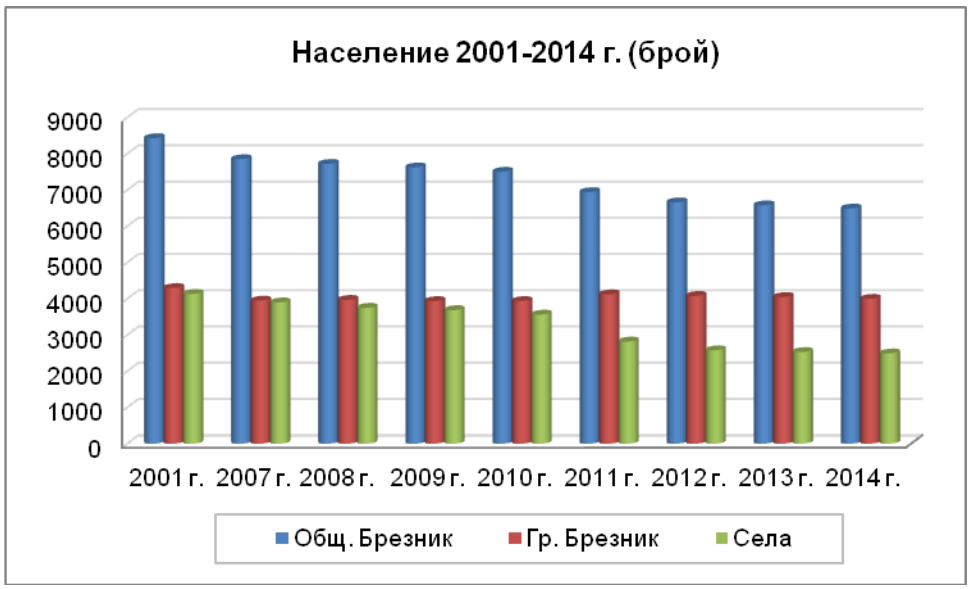

Източник: *НСИ*

Тенденция на намаление на населението се очертава и на ниво област (-1.2% общо за областта, в т.ч. за градовете на областта -0.9%, за селата -2.1% –

средногодишен темп на намаление), и за страната (съответно -0.7% - общо, -0.3% в градовете, -1.7% - в селата).

Преброяването на населението през 2011 г. отчита различия от текущата демографска статистика с около 500 д. *След 2011 г. не се наблюдават големи изменения в броя на населението на общината.*

По данни на ГД „ГРАО” населението на община Брезник към края на 2014 г. е 6380 души по постоянен адрес и 6911 души – по настоящ адрес. Различията с данните на НСИ се дължат на методическия подход при регистрирането на населението и на временно отсъстващите лица (*табл. 5*). Информацията в системата се актуализира периодично, което позволява да се ползват и месечни данни през текущата година (2015 г.). Към 15.12.2015 г. данните за броя на населението на общината са близки до тези към 15.12.2014 г. – по постоянен адрес 6283 души; по настоящ адрес 6870 души. По-високият брой на населението по настоящ адрес е индикатор, че в населените места на общината обитателите са повече от статистически регистрираните.

Паралелно с националните преброявания на населението и на демографската статистика това са едни от най-достоверните данни за числеността на населението в селищата, общините, областите и другите административни единици (общински райони).

Таблица № 5

Население 2014-2015 г. (брой)

Населени места	15.12.2014 г.		15.12.2015 г.	
	Постоянен адрес	Настоящ адрес	Постоянен адрес	Настоящ адрес
Общ. Брезник	**6380**	**6911**	**6283**	**6870**
Гр. Брезник	***4211***	***4070***	***4179***	***4034***
Села	***2169***	***2841***	***2104***	***2836***
с.Арзан	8	8	7	8
с.Бабица	16	35	16	34
с.Банище	46	54	43	58
с.Бегуновци	110	126	112	149
с.Билинци	0	7	0	7
с.Брезнишки извор	28	40	28	39
с.Брусник	2	11	2	11
с.Велковци	151	199	144	199
с.Видрица	16	27	14	24
с.Гигинци	115	142	110	151
с.Гоз	3	5	3	5
с.Горна Секирна	13	24	10	21
с.Горни Романци	10	26	9	23
с.Режанци	65	89	68	94
с.Гърло	44	77	44	75
с.Долна Секирна	131	215	128	205
с.Долни Романци	5	10	5	10
с.Душинци	11	17	9	13
с.Завала	10	20	10	20
с.Кошарево	223	244	216	241
с.Красава	13	28	13	26
с.Кривонос	1	13	1	12
с.Конска	79	111	79	111
с.Муртинци	4	22	2	20

Населени места	15.12.2014 г.		15.12.2015 г.	
	Постоянен адрес	Настоящ адрес	Постоянен адрес	Настоящ адрес
с.Непразненци	54	56	57	59
с.Ноевци	539	552	519	534
с.Озърновци	1	1	1	1
с.Ребро	48	81	45	86
с.Ръжавец	11	11	10	10
с.Садовик	65	112	63	111
с.Слаковци	225	278	217	289
с.Сопица	70	87	68	85
с.Станьовци	41	83	40	76
с.Ярославци	11	30	11	29
Обл. Перник	**137511**	**132845**	**136048**	**131550**

Източник: *ГД "ГРАО"*

Върху броя на населението отражение оказва неговото естествено и механично движение. Естественото възпроизводство на населението е фактор за демографската жизненост на населените места. Компонентите на естественото възпроизводство оказват влияние и върху възрастовата структура на населението. От равнището на раждаемостта се влияят и някои от специфичните възрастови контингенти, които са важни за обектите на образователната инфраструктура – детски заведения, училища и др.

Фигура № 6 Население на община Брезник по землища

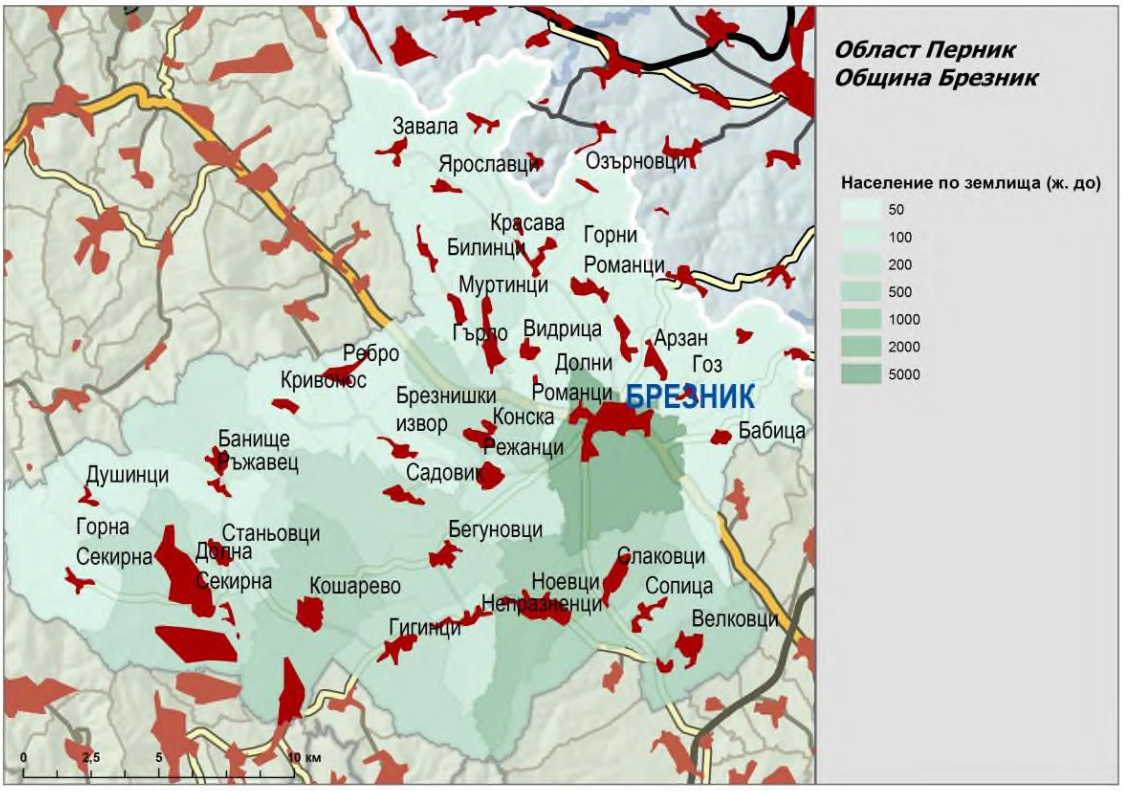

Източник: Общински план за развитие 2014-2020 г.

Естественият прираст на населението се формира от раждаемостта и смъртността. Състоянието на *раждаемостта* е един от индикаторите за демографската характеристика на населените места и териториалните единици. Демографските данни на НСИ за ***2014 г.*** показват, че в община Брезник броят на родените е общо 42 д. Коефициентът на раждаемост (брой родени на 1000 д. от населението) средно за общината през 2014 г. е 6.4‰, като за разглеждания период е в неголям диапазон – от 5.7‰ до 6.8‰.

В териториален аспект общината е с стойности на раждаемостта през 2014 г., под средните за страната (9.4‰), за област Перник (7.3‰) и за ЮЗР (9.8‰). Развитието на естественото възпроизводство на населението на общината по данни на НСИ се вижда от данните в таблица 6. Раждаемостта е по-висока в общинския център, в сравнение със селата, където само в отделни населени места е регистрирана.

Смъртността (в т.ч. коефициентът на смъртност) на населението е вторият основен компонент, формиращ естествения прираст на населението. През разглеждания период броят на умрелите лица в общината се движи в диапазона 176-258 д. годишно (като през ***2014 г.*** техният брой е 221 д.). Това формира коефициент на смъртност за периода в рамките на около 22-38‰, в т.ч. за 2014 г. 33.8‰ (за страната – 15.1‰ през 2014 г., за област Перник – 18.5‰, за ЮЗР – 12.2‰). Данните от таблицата показват, че общата смъртност на населението на общината е доста по-висока от средните стойности за страната и областта.

Таблица № 6

Естествен прираст на населението

Населени места	2007 г.			2010 г.			2012 г.			2013 г.			2014 г.		
	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст	Родени	Умрели	Естествен прираст
	Брой														
Общ. Брезник	45	176	-131	47	210	-163	46	258	-212	40	234	-194	42	221	-179
Гр. Брезник	35	69	-34	42	96	-54	34	116	-82	38	143	-105	33	127	-94
Села	10	107	-97	5	114	-109	12	142	-130	2	91	-89	9	94	-85
Обл. Перник	1041	2397	-1356	1097	2393	-1296	959	2488	-1529	942	2382	-1440	939	2366	-1427
	На 1000 души от населението - ‰														
Общ. Брезник	5.7	22.4	-16.7	6.2	27.8	-21.6	6.8	38.7	-31.9	6.0	35.3	-29.3	6.4	33.8	-27.4
Гр. Брезник	8.9	17.5	-8.6	10.7	24.4	-13.7	8.3	28.4	-20.1	9.3	35.2	-25.9	8.2	31.6	-23.4
Села	2.6	27.4	-24.8	1.4	31.4	-30.0	4.4	52.6	-48.2	0.8	35.6	-34.8	3.6	37.4	-33.8
Обл. Перник	7.5	17.4	-9.9	8.1	17.7	-9.6	7.3	18.9	-11.6	7.3	18.4	-11.1	7.3	18.5	-11.2

Източник: *НСИ*

Естественият прираст на населението на общината е отрицателен, в диапазона между минус 17‰ и минус 32‰, като през 2014 г. той е -27.4‰, в т.ч. за гр. Брезник -23.4‰, за селата -33.8‰ (*табл.6, фиг.7*). За сравнение средно за страната

през 2014 г. естественият прираст е -5.7‰, в т. ч за градовете -3.1‰, за селата -12.9‰; за областта стойностите на показателя са съответно -11.2‰ – общо, -7.1‰ за градовете и -26.1‰ за селата в областта; за ЮЗР -3.6‰ – общо, за градовете -1.9‰, селата в района -12.5‰). Данните показват, че естественият прираст на населението на страната, района, областта и общината е отрицателен, като различията са в неговата интензивност – за общината той е значително с по-високи отрицателни стойности, формирани от ниската раждаемост и главно от високата смъртност, поради застаряване на населението.

За равнището на раждаемостта и възпроизводството на населението основно значение оказват родилните контингенти и тяхната фертилност. Към 2014 г. родилните контингенти на общината са 1114 (жени във възрастовата група 15-49 г.). Характерно е, че около 90% от ражданията се осъществяват от жените на възраст от 15 до 34 години, които през 2014 г. са 510 и са намалели спрямо 2007 г. с над 20%. Намаляващият брой на родилните контингенти и на най-фетилната възрастова група от тях ще окаже влияние на възпроизводството на населението през следващите години.

Фигура № 7

Източник: *НСИ*

Механичното движение на населението на община Брезник показва, че броят на заселените лица е по-голям от този на изселените (*табл.7, фиг.8*).

През 2014 г. в общината са се заселили 220 души, а изселените са 130. Това формира положителен механичен прираст, характерен за целия период 2007-2014 г. За отбелязване е, че механичният прираст на град Брезник също е положителен. Населението на селата общо за периода се характеризира с положителен естествен прираст (табл. 7), но това са главно ремигранти от по-високите възрастови групи.

В сравнителен план, средните коефициенти за движение на населението на община Брезник съпоставени със съответните за област Перник и страната, показват че демографските параметри в общината имат специфични проявления.

Таблица № 7

Механичен прираст на населението (брой)

	2007 г.			2010 г.			2012 г.			2013 г.			2014 г.		
Населени места	**Заселени**	**Изселени**	**Механичен прираст**	**Заселени**	**Изселени**	**Механичен прираст**	**Заселени**	**Изселени**	**Механичен прираст**	**Заселени**	**Изселени**	**Механичен прираст**	**Заселени**	**Изселени**	**Механичен прираст**
Общ. Брезник	**193**	**179**	**14**	**255**	**214**	**41**	**176**	**114**	**62**	**236**	**123**	**113**	**220**	**130**	**90**
Гр. Брезник	**81**	**73**	**8**	**155**	**100**	**55**	**122**	**58**	**64**	**137**	**64**	**73**	**117**	**73**	**44**
Села	**112**	**106**	**6**	**100**	**114**	**-14**	**54**	**56**	**-2**	**99**	**59**	**40**	**103**	**57**	**46**
Обл. Перник	**3529**	**3077**	**452**	**3299**	**3558**	**-259**	**1589**	**1817**	**-228**	**1949**	**2053**	**-104**	**2082**	**2303**	**-221**

Източник: *НСИ*

Фигура № 8

Източник: *НСИ*

От 2007 г. механичното движение на населението съгласно методиката на НСИ включва лицата, които са променили настоящия си адрес не само в рамките на страната, но и извън нея. Заселените по области, общини и населени места включват и лицата, изселени от чужбина и заселили се в страната. Изселените от областите, общините и населените места включват и лицата, заселили се в чужбина. Механичният прираст е резултат от вътрешната и външната миграция. Вътрешната миграция на населението се отнася за мигриралите лица. Данните са получени въз основа на обработените съобщения за промяна на настоящия адрес на лицата в страната. *Данните за външната миграция обхващат само лицата, които са декларирали* пред административните власти промяната на своя настоящ адрес от страната в друга държава и от други държави в страната.

5.2.1.3. Основни демографски структури

- ***Структура на населението по пол***

Половата структура на населението е с пропорции, които са сходни със средните за областта и страната. Броят на жените в общината (3313 д. – 2014 г.) е по-голям от този на мъжете (3179 д.) (*табл.8*), тъй като жените са с по-висока средна продължителност на живота и с по-голям дял в по-високите възрастови групи. Броят на жените на 100 мъже е 104.2, като по населени места се наблюдават различия. Стойностите на показателя за област Перник са 104.7 и за страната 105.6 (брой жени на 100 мъже).

Таблица № 8

Структура на населението по пол 2007-2014 г.

	2001 г.			2007 г.			2011 г.			2013 г.			2014 г.		
	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже
Общ. Брезник	4111	4322	105.1	3808	4046	106.3	3408	3537	103.8	3238	3343	103.2	3179	3313	104.2
Гр. Брезник	***2087***	***2212***	***106.0***	***1900***	***2052***	***108.0***	***2002***	***2121***	***105.9***	***1985***	***2064***	***104.0***	***1946***	***2053***	***105.5***
Села	***2024***	***2110***	***104.2***	***1908***	***1994***	***104.5***	***1406***	***1416***	***100.7***	***1253***	***1279***	***102.1***	***1233***	***1260***	***102.2***
с.Арзан	13	13	100.0	10	10	100.0	9	8	88.9	8	7	87.5	6	8	133.3
с.Бабица	29	29	100.0	22	24	109.1	14	12	85.7	16	12	75.0	17	13	76.5
с.Банище	51	60	117.6	41	44	107.3	34	39	114.7	26	29	111.5	25	29	116.0
с.Бегуновци	102	89	87.3	82	76	92.7	65	52	80.0	65	53	81.5	65	54	83.1
с.Билинци	5	5	100.0	11	8	72.7	3	2	66.7	3	2	66.7	3	2	66.7
с.Брезнишки извор	31	38	122.6	35	33	94.3	15	20	133.3	11	15	136.4	11	12	109.1
с.Брусник	8	6	75.0	9	6	66.7	2	2	100.0	1	2	200.0	1	2	200.0
с.Велковци	157	150	95.5	158	156	98.7	102	110	107.8	96	99	103.1	97	99	102.1
с.Видрица	20	24	120.0	19	30	157.9	8	11	137.5	9	8	88.9	9	8	88.9
с.Гигинци	109	118	108.3	93	97	104.3	66	70	106.1	62	63	101.6	63	64	101.6
с.Гоз	17	12	70.6	12	7	58.3	4	4	100.0	3	4	133.3	3	4	133.3
с.Горна Секирна	15	20	133.3	20	14	70.0	10	9	90.0	9	6	66.7	8	5	62.5
с.Горни Романци	30	23	76.7	27	31	114.8	15	16	106.7	14	11	78.6	13	10	76.9
с.Режанци	65	67	103.1	66	68	103.0	51	49	96.1	47	39	83.0	50	35	70.0
с.Гърло	37	46	124.3	43	49	114.0	35	29	82.9	33	30	90.9	34	29	85.3
с.Долна Секирна	125	135	108.0	133	134	100.8	99	99	100.0	87	91	104.6	82	88	107.3
с.Долни Романци	12	7	58.3	9	7	77.8	7	4	57.1	5	3	60.0	6	3	50.0
с.Душинци	15	13	86.7	17	15	88.2	7	7	100.0	5	6	120.0	4	4	100.0
с.Завала	16	18	112.5	16	17	106.3	4	4	100.0	6	4	66.7	5	4	80.0
с.Кошарево	204	211	103.4	174	180	103.4	126	127	100.8	114	115	100.9	113	114	100.9
с.Красава	20	25	125.0	17	19	111.8	9	8	88.9	7	4	57.1	6	3	50.0

	2001 г.			2007 г.			2011 г.			2013 г.			2014 г.		
	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже	мъже	жени	бр.жени / 100 мъже
с.Кривонос	14	14	100.0	15	15	100.0	5	3	60.0	5	3	60.0	5	4	80.0
с.Конска	77	82	106.5	59	70	118.6	53	48	90.6	53	55	103.8	50	53	106.0
с.Муртинци	10	10	100.0	13	12	92.3	10	7	70.0	8	5	62.5	9	5	55.6
с.Непразненци	28	29	103.6	26	32	123.1	29	35	120.7	25	32	128.0	26	32	123.1
с.Ноевци	384	392	102.1	343	357	104.1	307	317	103.3	270	294	108.9	263	293	111.4
с.Озърновци	4	4	100.0	4	4	100.0	2	2	100.0	0	2		0	1	
с.Ребро	34	45	132.4	52	59	113.5	23	23	100.0	17	20	117.6	16	20	125.0
с.Ръжавец	20	27	135.0	14	22	157.1	6	11	183.3	5	11	220.0	5	9	180.0
с.Садовик	95	96	101.1	80	83	103.8	58	58	100.0	48	51	106.3	45	50	111.1
с.Слаковци	152	161	105.9	155	188	121.3	127	137	107.9	106	128	120.8	105	128	121.9
с.Сопица	71	78	109.9	58	62	106.9	58	52	89.7	53	44	83.0	53	43	81.1
с.Станьовци	43	48	111.6	63	49	77.8	35	34	97.1	29	23	79.3	28	24	85.7
с.Ярославци	11	15	136.4	12	16	133.3	8	7	87.5	7	8	114.3	7	8	114.3
Обл. Перник	72307	75944	105.0	67011	71762	107.1	65421	68109	104.1	62915	65781	104.6	62062	64986	104.7

Източник: НСИ

- ***Възрастова структура***

За периода 2001-2014 г. настъпват изменения във възрастовата структура на населението на общината (*табл. 9, фиг. 9*). Налице е процес на демографско остаряване, особено сред населението на селата, където възрастното население е колкото населението в активна възраст.

- През 2001 г. под 15-годишна възраст са били 918 д. – 10.9% от населението на общината. През 2014 г. техният брой намалява на 607 д. – 9.4%).
- На фона на общото намаление на населението намаляват и контингентите във възрастовата група 15-64 години от 5027 д. (59.6%) през 2001 г. на 3787 д. (58.3%) през 2014 г.
- Населението над 65 години намалява като абсолютен брой, но като относителен дял нараства (2488 д. – 29.5% през 2001 г.; 2098 д. – 32.3% през 2014 г.).

Таблица № 9

Структура на населението по основни възрастови групи 2001-2014 г. (брой)

Населени места	2001 г.			2007 г.			2011 г.			2013 г.			2014 г.		
	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+
Общ. Брезник	918	5027	2488	693	4639	2522	615	4215	2115	617	3899	2065	607	3787	2098
Гр. Брезник	*679*	*2970*	*650*	*481*	*2788*	*683*	*480*	*2823*	*820*	*496*	*2670*	*883*	*484*	*2607*	*908*
Села	*239*	*2057*	*1838*	*212*	*1851*	*1839*	*135*	*1392*	*1295*	*121*	*1229*	*1182*	*123*	*1180*	*1190*

Населени места	2001 г.			2007 г.			2011 г.			2013 г.			2014 г.		
	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+	0-14г.	15-64г	65+
с.Арзан	1	11	14	0	6	14	0	7	10	0	7	8	1	6	7
с.Бабица	0	21	37	0	13	33	0	13	13	0	15	13	0	13	17
с.Банище	6	48	57	2	29	54	0	16	57	0	9	46	0	9	45
с.Бегуновци	23	106	62	7	77	74	6	62	49	7	67	44	5	68	46
с.Билинци	0	1	9	0	4	15	0	1	4	0	2	3	0	1	4
с.Брезн. извор	2	24	43	13	28	27	3	14	18	2	11	13	2	8	13
с.Брусник	1	4	9	0	4	11	0	2	2	0	1	2	0	1	2
с.Велковци	16	170	121	13	157	144	9	115	88	7	95	93	11	94	91
с.Видрица	0	12	32	3	16	30	0	5	14	0	5	12	0	5	12
с.Гигинци	10	110	107	4	83	103	5	66	65	7	64	54	9	65	53
с.Гоз	0	10	19	0	4	15	0	3	5	0	3	4	0	2	5
с.Горна Секирна	0	15	20	0	13	21	0	6	13	0	4	11	0	3	10
с.Горни Романци	0	10	43	0	7	51	2	10	19	0	7	18	0	6	17
с.Режанци	5	53	74	9	60	65	4	41	55	4	36	46	4	37	44
с.Гърло	3	36	44	9	31	52	8	22	34	6	27	30	5	28	30
с.Долна Секирна	4	114	142	13	103	151	3	84	111	5	72	101	5	62	103
с.Долни Романци	0	11	8	0	8	8	2	7	2	1	4	3	0	5	4
с.Душинци	0	8	20	0	6	26	0	2	12	1	1	9	0	0	8
с.Завала	0	15	19	0	6	27	0	1	7	0	3	7	0	3	6
с.Кошарево	9	214	192	10	161	183	5	105	143	10	87	132	13	84	130
с.Красава	3	19	23	0	22	14	0	10	7	0	7	4	0	7	2
с.Кривонос	0	9	19	0	1	29	0	1	7	0	0	8	0	0	9
с.Конска	11	80	68	6	64	59	3	53	45	5	53	50	4	46	53
с.Муртинци	0	4	16	0	3	22	2	9	6	2	8	3	1	9	4
с.Непразненци	0	38	19	1	32	25	2	33	29	3	26	28	6	26	26
с.Ноевци	95	488	193	73	436	191	52	380	192	39	339	186	37	331	188
с.Озърновци	0	0	8	0	1	7	0	0	4	0	0	2	0	0	1
с.Ребро	7	27	45	7	51	53	5	18	23	2	14	21	2	14	20
с.Ръжавец	0	14	33	1	4	31	0	2	15	0	1	15	0	1	13
с.Садовик	11	82	98	6	83	74	7	49	60	6	45	48	5	44	46
с.Слаковци	31	187	95	35	222	86	13	168	83	11	150	73	11	145	77
с.Сопица	1	74	74	0	53	67	3	59	48	2	46	49	2	38	56
с.Станьовци	0	34	57	0	56	56	1	25	43	1	16	35	0	17	35
с.Ярославци	0	8	18	0	7	21	0	3	12	0	4	11	0	2	13
Обл. Перник	19098	99472	29681	15296	93845	29632	15183	89070	29277	15160	83784	29752	15002	81914	30132

Източник: НСИ

Фигура № 9

Източник: НСИ

Следва да се отбележи, че с най-благоприятна възрастова структура е гр. Брезник, а с най-влошена – много малките населени места. Процес на остаряване на населението се наблюдава и на областно, регионално и национално ниво.

Разпределението на населението на общината във възрастовите групи под, във и над трудоспособна възраст през 2014 г. по данни на НСИ е както следва: 659 д. – 10.2% (под трудоспособна възраст), 3411 д. – 52.5% (във трудоспособна възраст) и 2422 д. – 37.3% (над трудоспособна възраст) (*табл. 9.1, фиг. 9*). В сравнение с областта и страната, различия се наблюдават по отношение и на трите възрастови групи: за трудоспособните контингенти (които са по-малък дял от населението на общината, спрямо областта и страната); надтрудоспособното население (което е с по-висок относителен дял в сравнение с областта и страната); населението в потрудоспособна възраст (което е по-малък дял от населението на общината, спрямо областта и страната). За град Брезник структурата на населението според тези три възрастови групи (под, във и над трудоспособна възраст) е доста по-благоприятна в сравнение с тази на населението в селата. 53.5% от населението на селата е в надтрудоспособна възраст, докато за град Брезник този дял е 27.2%. Трудоспособните контингенти в град Брезник съставляват 59.7% от населението на града, докато за селата техният дял е 41.0%. Младите генерации в подтрудоспособна възраст в град Брезник са 13.1%, а в селата – 5.5%.

Фигура № 10 Структура на населението по възрастови групи в община Брезник

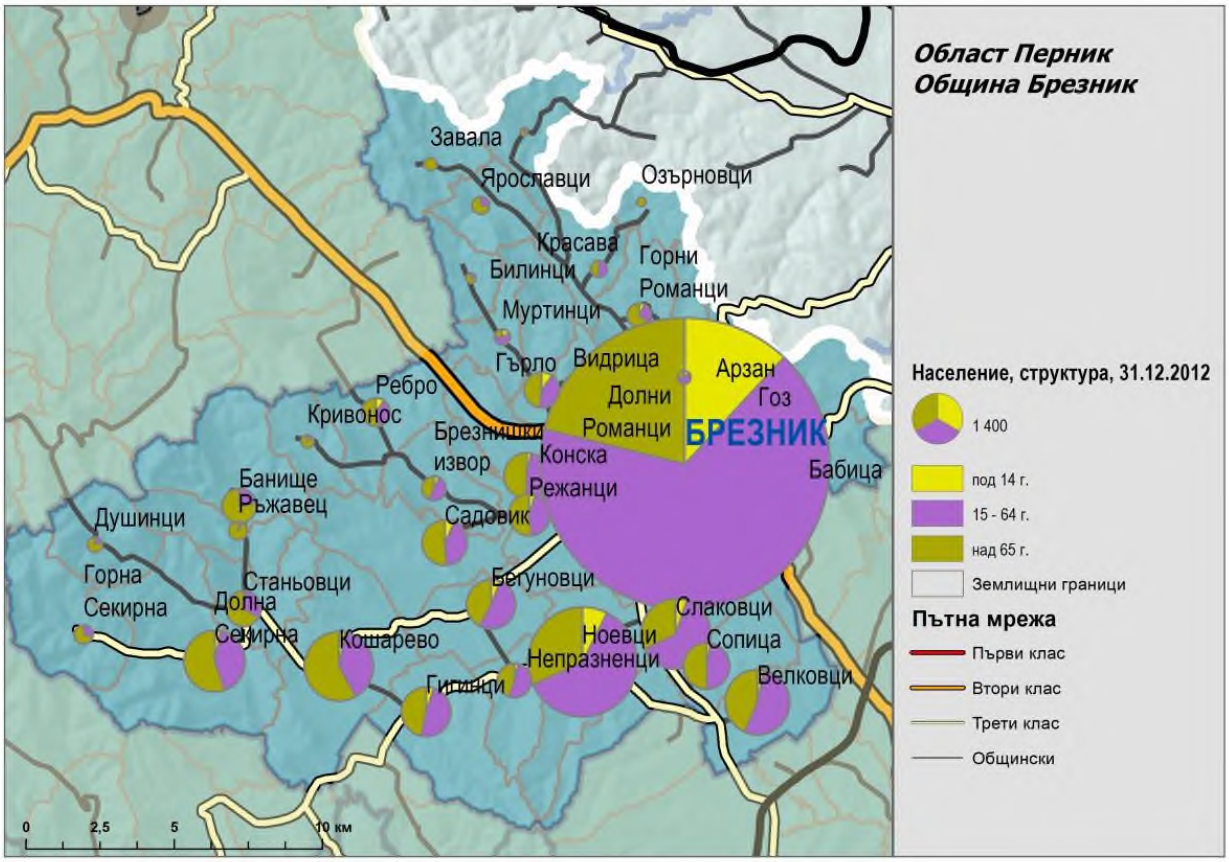

Източник: Общински план за развитие 2014-2020 г.

Структурните съотношения по пол са в съответствие с изискванията за трудоспособната възраст при мъжете и жените, което дава дифенцирани показатели, т.е. мъжете преобладават в трудоспособната възраст и съответно са с по-малък дял сред населението над трудоспособна възраст в сравнение с жените.

Таблица № 9.1

Население под, във и над трудоспособна възраст - 2014 г.

Възрастови групи	**Общо**			**В градовете**			**В селата**		
	Всичко	**Мъже**	**Жени**	**Всичко**	**Мъже**	**Жени**	**Всичко**	**Мъже**	**Жени**
	Брой								
Община Брезник	**6492**	**3179**	**3313**	**3999**	**1946**	**2053**	**2493**	**1233**	**1260**
Под трудоспособна възраст	659	322	337	523	258	265	136	64	72
В трудоспособна възраст	3411	1891	1520	2389	1285	1104	1022	606	416
Над трудоспособна възраст	2422	966	1456	1087	403	684	1335	563	772
Област Перник	**127048**	**62062**	**64986**	**100254**	**48629**	**51625**	**26794**	**13433**	**13361**
Под трудоспособна възраст	16080	8354	7726	13865	7193	6672	2215	1161	1054
В трудоспособна възраст	75234	40187	35047	62595	32801	29794	12639	7386	5253
Над трудоспособна възраст	35734	13521	22213	23794	8635	15159	11940	4886	7054

Възрастови групи	Общо			В градовете			В селата		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Р България	**7202198**	**3502015**	**3700183**	**5267480**	**2541532**	**2725948**	**1934718**	**960483**	**974235**
Под трудоспособна възраст	**1064735**	**547243**	**517492**	**784970**	**403196**	**381774**	**279765**	**144047**	**135718**
В трудоспособна възраст	**4403374**	**2310639**	**2092735**	**3341860**	**1724605**	**1617255**	**1061514**	**586034**	**475480**
Над трудоспособна възраст	**1734089**	**644133**	**1089956**	**1140650**	**413731**	**726919**	**593439**	**230402**	**363037**
	Относителен дял - %								
Община Брезник	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Под трудоспособна възраст	10.2	10.1	10.2	13.1	13.3	12.9	5.5	5.2	5.7
В трудоспособна възраст	52.5	59.5	45.9	59.7	66.0	53.8	41.0	49.1	33.0
Над трудоспособна възраст	37.3	30.4	43.9	27.2	20.7	33.3	53.5	45.7	61.3
Област Перник	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Под трудоспособна възраст	12.7	13.5	11.9	13.8	14.8	12.9	8.3	8.6	7.9
В трудоспособна възраст	59.2	64.8	53.9	62.5	67.5	57.7	47.2	55.0	39.3
Над трудоспособна възраст	28.1	21.7	34.2	23.7	17.7	29.4	44.5	36.4	52.8
Р България	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**
Под трудоспособна възраст	14.8	15.6	14.0	14.9	15.9	14.0	14.5	15.0	13.9
В трудоспособна възраст	61.1	66.0	56.6	63.4	67.9	59.3	54.9	61.0	48.8
Над трудоспособна възраст	24.1	18.4	29.4	21.7	16.2	26.7	30.6	24.0	37.3

Източник: *НСИ*

Фигура № 11

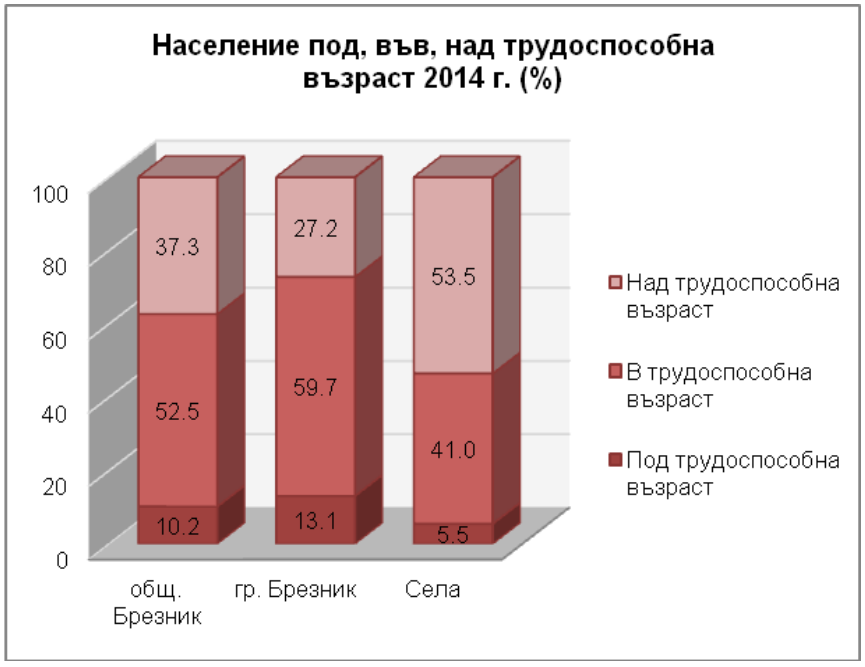

Източник: *НСИ*

Намаляващият брой на лица в училищна възраст рефлектира и върху условията за функциониране на училищната мрежа. Статистическите данни за *специфичните възрастови групи* от населението са показани по-долу:

- от 0 до 2 годишна възраст – 127 д.;
- от 3 до 6 годишна възраст – 165 д.;
- от 7 до 14 годишна възраст – 315 д.;
- от 15 до 18 годишна възраст – 189 д.

Таблица № 9.2

Структура на населението по специфични възрастови групи 2001-2014 г. (брой)

Населени места	2001 г.					2014 г.				
	Общо население	Възрастови групи				Общо население	Възрастови групи			
		0-2	3-6	7-14	15-18		0-2	3-6	7-14	15-18
Общ. Брезник	**8433**	**124**	**195**	**599**	**308**	**6492**	**127**	**165**	**315**	**189**
Гр. Брезник	***4299***	***98***	***135***	***446***	***226***	***3999***	***101***	***137***	***246***	***138***
Села	***4134***	***26***	***60***	***153***	***82***	***2493***	***26***	***28***	***69***	***51***
с.Арзан	26	0	0	1	0	14	1	0	0	0
с.Бабица	58	0	0	0	0	30	0	0	0	0
с.Банище	111	0	1	5	2	54	0	0	0	0
с.Бегуновци	191	2	4	17	4	119	1	0	4	3
с.Билинци	10	0	0	0	0	5	0	0	0	0
с.Брезнишки извор	69	1	0	1	0	23	0	0	2	1
с.Брусник	14	0	0	1	1	3	0	0	0	0
с.Велковци	307	2	4	10	7	196	5	3	3	4
с.Видрица	44	0	0	0	0	17	0	0	0	0
с.Гигинци	227	0	2	8	2	127	3	2	4	1
с.Гоз	29	0	0	0	0	7	0	0	0	0
с.Горна Секирна	35	0	0	0	0	13	0	0	0	0
с.Горни Романци	53	0	0	0	0	23	0	0	0	0
с.Режанци	132	2	1	2	2	85	0	0	4	0
с.Гърло	83	0	3	0	0	63	1	1	3	4
с.Долна Секирна	260	0	3	1	0	170	2	3	0	2
с.Долни Романци	19	0	0	0	0	9	0	0	0	2
с.Душинци	28	0	0	0	0	8	0	0	0	0
с.Завала	34	0	0	0	0	9	0	0	0	0
с.Кошарево	415	1	0	8	7	227	0	7	6	2
с.Красава	45	0	1	2	3	9	0	0	0	0
с.Кривонос	28	0	0	0	0	9	0	0	0	0
с.Конска	159	1	3	7	6	103	2	2	0	1
с.Муртинци	20	0	0	0	0	14	0	0	1	0
с.Непразненци	57	0	0	0	0	58	1	2	3	0
с.Ноевци	776	13	25	57	26	556	5	6	26	21
с.Озърновци	8	0	0	0	0	1	0	0	0	0
с.Ребро	79	0	3	4	0	36	1	0	1	1
с.Ръжавец	47	0	0	0	0	14	0	0	0	0
с.Садовик	191	1	3	7	5	95	0	1	4	3
с.Слаковци	313	3	6	22	12	233	4	1	6	6
с.Сопица	149	0	1	0	5	96	0	0	2	0

Населени места	2001 г.					2014 г.				
	Общо население	Възрастови групи				Общо население	Възрастови групи			
		0-2	3-6	7-14	15-18		0-2	3-6	7-14	15-18
с.Станьовци	91	0	0	0	0	52	0	0	0	0
с.Ярославци	26	0	0	0	0	15	0	0	0	0

Източник: *НСИ*

Фигура № 12

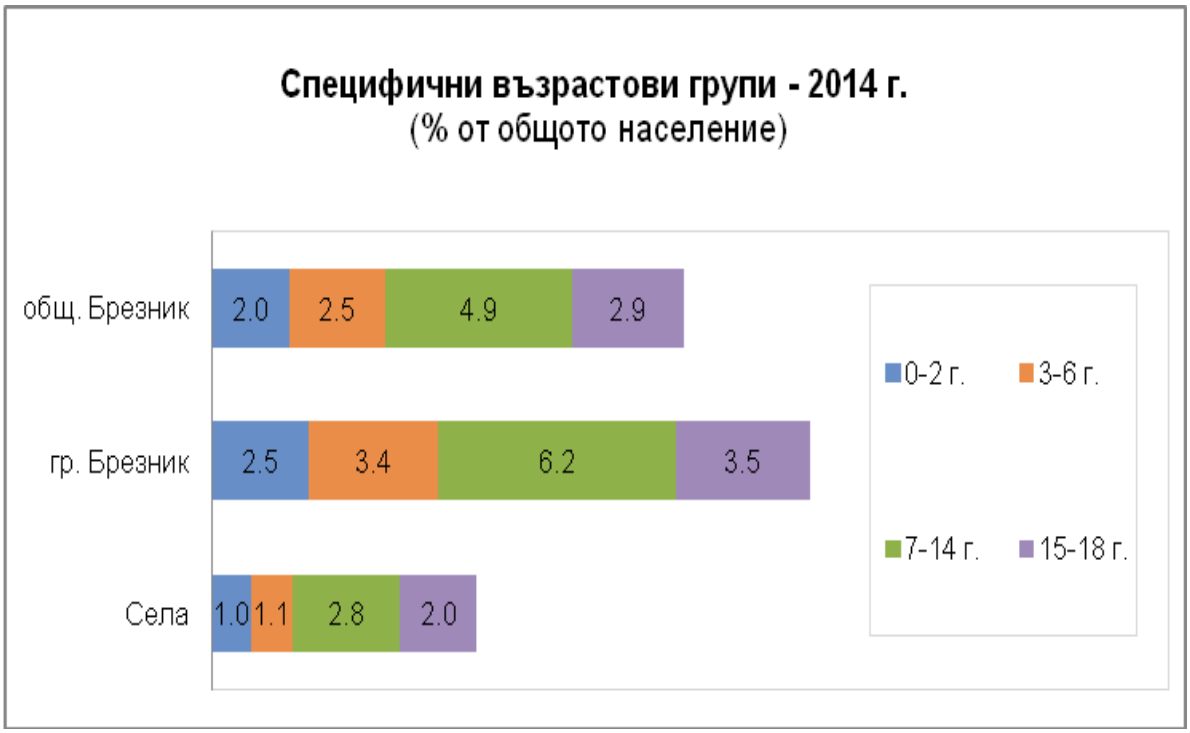

Източник: *НСИ*

Тенденция на намаляване на броя на населението в специфичните възрастови групи е характерна и за областта и страната.

За целите на ОУПО в сферата на устройствените решения на социалната инфраструктура (подсистема „Образование“) е важно да бъдат анализирани специфичните възрастови структури по населени места. Статистическите данни показват, че само в някои населени места съществува демографски ресурс за функциониране на детски и учебни заведения (гр.Брезник, с. Ноевци).

Общият ***коефициент на възрастова зависимост*** за общината е 71.4%, тоест на 100 лица във възрастовата група 15-64 навършени години се падат 71 лица под 15 и на 65 и повече години. Това съотношение е по-неблагоприятно от средното за областта (55.1%) и за страната (51.2%).

Възпроизводството на трудоспособното население се характеризира чрез ***коефициента на демографско заместване***, който показва съотношението между броя на влизащите в трудоспособна възраст (15-19 г.) и броя на излизащите от трудоспособна възраст (60-64 г.). За общината това съотношение е 44.2 (100 лица, излизащи от трудоспособна възраст, се заместват от 44 влизащи в трудоспособна възраст), в т.ч. за центъра гр. Брезник – 58. Сред селата със сравнително по-висок

коефициент на демографско заместване е Ноевци (45). За сравнение за страната коефициентът на демографско заместване е 61.9, а за област Перник – 49.0.

- ***Образователна структура***

Структурата на населението по образователен ценз се наблюдава при преброяванията. За периода до 2011 г. образователната структура на населението на 7 и повече навършени години се подобрява в сравнение с предходните преброявания, с тенденция на увеличение на броят и делът на населението с висше и средно образование и намаляване на броя на лицата с по-ниско образование.

Към 1.02.2011 година броят на лицата с висше образование е 495 д., или 7.4% от населението на 7 и повече години (*табл. 10, фиг.13*). В сравнение с предходното преброяване относителният дял на висшистите се увеличава с 2 процентни пункта.

Таблица № 10

Структура на населението по образование - 2011 г.

Населени места	Население на 7 и повече години	Висше (университетско и колежанско)	Средно	Основно	Начално и незавършено начално	Никога не посещавали училище	Дете (до 7 години вкл., което още не посещава училище)
Брой							
Общ. Брезник	**6682**	**495**	**3086**	**2177**	**877**	**35**	**12**
Гр. Брезник	3915	376	1949	1101	457	22	10
Села	2767	119	1137	1076	420	13	2
Относителен дял - %							
Общ. Брезник	**100.0**	**7.4**	**46.2**	**32.6**	**13.1**	**0.5**	**0.2**
Гр. Брезник	100.0	9.6	49.8	28.1	11.7	0.5	0.3
Села	100.0	4.3	41.1	38.9	15.1	0.5	0.1

Източник: *НСИ, преброяване на населението*

Данните показват, че 46.2% (3086 д.) от населението на община Брезник на 7 и повече години е със средно образование, като за последните десет години увеличението е с 10.9 процентни пункта. С основно образование са 2177 д. – 32.6%. Начално и незавършено начално образование имат 13.1% (877 д.) от жителите на общината, а 35 души (0.5%) никога не са посещавали училище и са неграмотни.

За периода между последните две преброявания на населението (2001-2011 г.) делът на високообразованото население в община Брезник (със средно и висше университетско и колежанско образование) нараства от 40.7% на 53.6% (спрямо населението на 7 и повече години). Лицата с основно образование намаляват от 37.6% на 32.6%, а тези с начално и незавършено начално образование също намаляват от 20.7% (2001 г.) на 13.1% (2011 г.). Неграмотното население също бележи тенденция на намаление от 0.7% на 0.5%.

Населението на общинския център – Брезник е с по-високо образователно равнище в сравнение със средното за общината (*фиг. 13*).

Фигура № 13

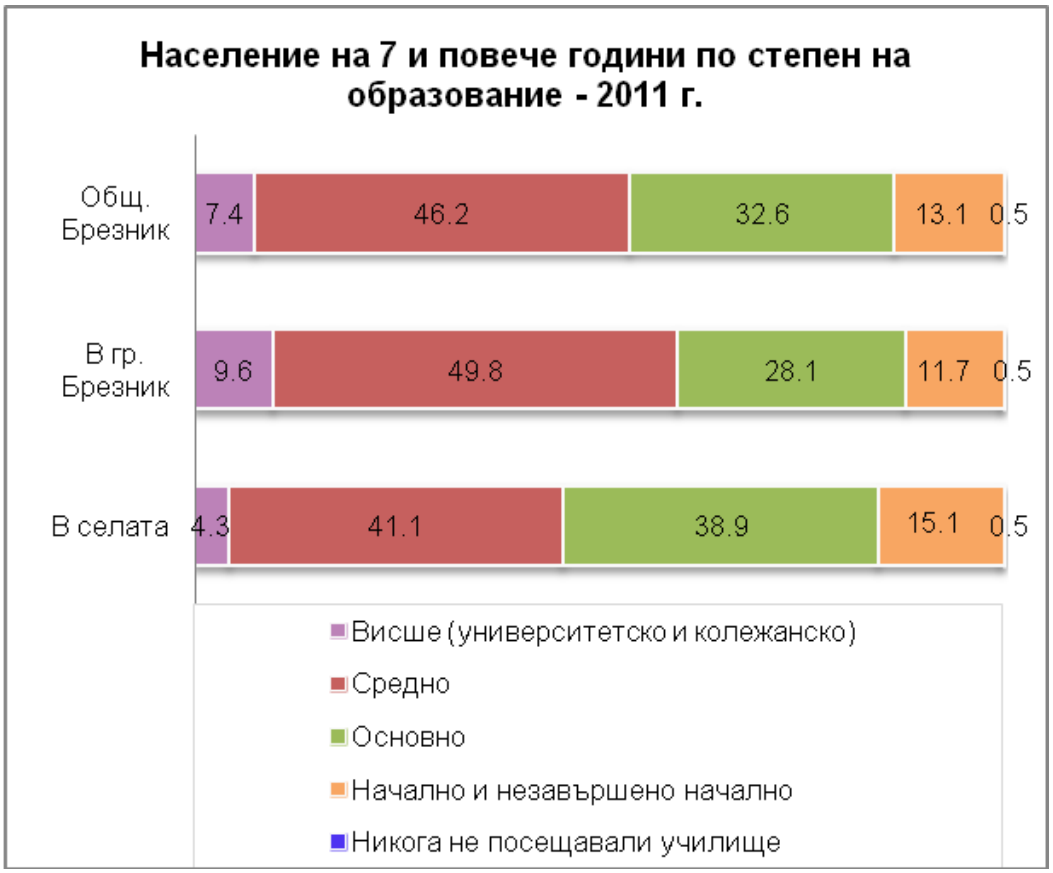

Източник: *НСИ, преброяване на населението*

Най-голям е делът на лицата със средно и с основно образование в общината. Ромското население в общината е с по-нисък образователен ценз, което е характерно и за страната като цяло.

- ***Етническа структура***

Етническата структура на населението, както и образователната се наблюдава при преброяванията, като се прилага принципът на доброволен отговор. От отговорилите на доброволния въпрос за етническа принадлежност в община Брезник (95.4% от населението на общината), при преброяването на населението през 2011 г., от българската етническа група се самоопределят 96.7% от населението на общината (96.4% за област Перник и 84.8% за страната). Българската етническа група доминира, като обхваща 6410 д. от лицата, доброволно декларирали етническото си самоопределение (*табл.11*). От турската етническа група към 1.02.2011 г. са се самоопределили 0.1% – 7 д. (0.2% за област Перник и 8.8% за страната).

Характерно е, че не настъпват съществени изменения в етническата структура на населението в годините между последните две преброявания – запазва се доминиращата численост на българският етнос и равнопоставеността и равноправието на всички етноси.

Ромският етнос към 01.02.2011 г. наброява 189 души с относителен дял 2.8%, ***според самоопределението*** *на лицата,* но в действителност са повече (съсредоточени основно в град Брезник) (за област Перник делът на ромите също е

2.8%, за страната 4.9%). Ромската етническа група в град Брезник е съсредоточена предимно в квартал „Могилица", като кварталът е със смесено население, преобладаваща част от което са роми. Около 92.7% от ромите в ромските семейства живеят при добри материално-битови и санитарно-хигиенни условия. Около 90% от ромите са интегрирани в обществото. Останалите 7.3% живеят при лоши битови условия, в пренаселени жилища. В училищата и детските градини в общината няма обособени групи с деца и ученици от ромската общност.

Към други етнически групи са се самоопределили 11 души, или 0.2% (*фиг. 14*).

Таблица № 11

Население по етническа група - 2011 г.

Населени места	Брой лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност общо	Етническа група				Не се самоопределят
		българска	турска	ромска (циганска)	друга	
Брой						
Общ. Брезник	**6629**	**6410**	**7**	**189**	**11**	**12**
Гр. Брезник	3925	3741	..	169	..	8
Села	2704	2669	..	20	..	4
Относителен дял - %						
Общ. Брезник	**100.0**	**96.7**	**0.1**	**2.8**	**0.2**	**0.2**
Гр. Брезник	99.8	95.3	..	4.3	..	0.2
Села	99.6	98.7	..	0.6	..	0.1

.. Данните са анонимизирани в съответствие с чл. 25 от Закона за статистиката.

Източник: *НСИ, преброяване на населението*

Фигура № 14

Източник: *НСИ, преброяване на населението*

5.2.1.4. Основни изводи. Тенденции в демографското развитие

- Демографското развитие на общината е подобно на повечето общини, разположени в селските и планински райони на страната.
- Броят на населението на общината е с тенденция на намаление, но с по-нисък интензитет през последните години.
- Очертаните тенденции в естественото движение на населението бележат възпроизводство с отрицателен естествен прираст.
- Налице е намаление на родилните контингенти и на най-репродуктивната възрастова група (15-34 г.) (обща тенденция за страната и областта).
- Нето-миграцията е положителна, по-изявена е временната трудова миграция, свързана с пазара на труда.
- Структурата на населението по пол е сравнително балансирана.
- Наблюдава се тенденция на постепенно застаряване на населението на общината (характерна и за областта и страната).
- Възпроизводството на трудоспособното население е по-неблагоприятно от средното ниво за областта и страната – 100 лица излизащи от трудоспособна възраст се заместват от 44 д. (средно за областта – 49 д., за страната – 62 д.).
- Броят на лицата с висше и средно образование нараства, а намалява този на лицата с ниско образование за периода между последните две преброявания (2001-2011 г.), но образователният ценз на населението на общината е под средното ниво за областта и страната. Образователното равнище е по-високо в общинския център – гр. Брезник.
- В етническата структура на населението основна етнически група е българската. Не се очертават съществени изменения в етническата структура на населението на общината за периода между последните две преброявания, различията са в резултат на общото намаление на населението.

5.2.2. Икономически активности

5.2.2.1. Икономически активно население

Икономически активното население определя параметрите на работната сила. Данните на НСИ показват, че общият брой на икономически активните лица в общината във възрастовата група над 15 г. е 2746 д. (43.4% от населението в същата възрастова група), а на икономически неактивните лица – 3584 д. (56.6%). За сравнение за страната стойностите на показателя са съответно 52.1% (икономически активни лица от населението на 15 и повече години) и 47.9% (икономически неактивни лица), а за област Перник – 52.0 и 48.0%.

Териториалното разпределение на икономически активното население е представено в таблица 12.

Таблица № 12

Население на 15 и повече години по икономическа активност – 2011 г.

Населени места	Население на 15 и повече години	Икономически активни		Икономически неактивни	
	брой	брой	отн.дял - %	брой	отн.дял - %
Общ. Брезник	**6330**	**2746**	**43.4**	**3584**	**56.6**
Гр. Брезник	***3643***	***2042***	***56.1***	***1601***	***43.9***
Села	***2687***	***701***	***26.1***	***1950***	***72.6***
с.Арзан	17	7	41.2	10	58.8
с.Бабица	26	6	23.1	20	76.9
с.Банище	73	6	8.2	67	91.8
с.Бегуновци	111	34	30.6	77	69.4
с.Билинци	5	-	-	5	100.0
с.Брезнишки извор	32	..	..	..	..
с.Брусник	4	..	..	..	..
с.Велковци	203	57	28.1	146	71.9
с.Видрица	19	-	..	19	100.0
с.Гигинци	131	42	32.1	89	67.9
с.Гоз	8	-	-	8	100.0
с.Горна Секирна	19	-	-	19	100.0
с.Горни Романци	29	4	13.8	25	86.2
с.Режанци	96	8	8.3	88	91.7
с.Гърло	56	11	19.6	45	80.4
с.Долна Секирна	195	22	11.3	173	88.7
с.Долни Романци	9	5	55.6	4	44.4
с.Душинци	14	-	-	14	100.0
с.Завала	8	-	-	8	100.0
с.Кошарево	248	48	19.4	200	80.6
с.Красава	17	7	41.2	10	58.8
с.Кривонос	8	-	-	8	100.0
с.Конска	98	21	21.4	77	78.6
с.Муртинци	15	3	20.0	12	80.0
с.Непразненци	62	23	37.1	39	62.9
с.Ноевци	572	249	43.5	323	56.5
с.Озърновци	4	-	-	4	100.0
с.Ребро	41	9	22.0	32	78.0
с.Ръжавец	17	-	-	17	100.0
с.Садовик	109	20	18.3	89	81.7
с.Слаковци	251	91	36.3	160	63.7

Население на 15 и повече години по икономическа активност – 2011 г.

Населени места	Население на 15 и повече години	Икономически активни		Икономически неактивни	
	брой	брой	отн.дял - %	брой	отн.дял - %
с.Сопица	107	20	18.7	87	81.3
с.Станьовци	68	8	11.8	60	88.2
с.Ярославци	15	-	-	15	100.0
Обл. Перник	**118347**	**61526**	**52.0**	**56821**	**48.0**

Източник: *НСИ, преброяване на населението*

В категорията на икономически активното население от значение е броят на заетите лица. Структурата на икономически активното население се определя от броя (съответно относителния дял) на заетите и безработните лица.

5.2.2.2. Структура на заетостта

Броят на ***наетите лица*** е един от индикаторите за състоянието на икономиката. В община Брезник през 2012 г. в икономиката са наети общо 1016 д.

Разпределението на наетите лица по икономически дейности в общината за годините 2008 и 2012 г. е показано в таблица 13.

Таблица № 13

Наети лица по икономически дейности в Община Брезник 2008-2012 г.

Икономически дейности	Наети лица*							
	2008 г.		2009 г.		2011 г.		2012 г.	
	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%
Общо	**957**	**100.0**	**973**	**100.0**	**909**	**86.2**	**1016**	**82.5**
Селско, горско и рибно стопанство	107	11.2	106	10.9	98	10.8	129	12.7
Добивна промишленост	3.0	0.3						
Преработваща промишленост	214	22.4	240	24.7	143	15.7	85	8.4
Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива					..	..	4	0.4
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	12	1.3	14	1.4	..	..	..	..
Строителство	39	4.1	16	1.6	28	3.1	18	1.8
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	190	19.9	192	19.7	177	19.5	169	16.6
Транспорт, складиране и пощи	29	3.0	30	3.1	25	2.8	88	8.7
Хотелиерство и ресторантьорство	19	2.0	27	2.8	32	3.5	45	4.4
Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения			6	0.6	..	..	..	..
Финансови и застрахователни дейности					..	..		
Операции с недвижими имоти								
Професионални дейности и научни изследвания					9	1.0	..	..

Наети лица по икономически дейности в Община Брезник 2008-2012 г.

Икономически дейности	Наети лица*							
	2008 г.		2009 г.		2011 г.		2012 г.	
	Брой	%	Брой	%	Брой	%	Брой	%
Административни и спомагателни дейности	50	5.2	41	4.2	..	..	..	..
Държавно управление	101	10.6	88	9.0	87	9.6	87	8.6
Образование	108	11.3	107	11.0	106	11.7	103	10.1
Хуманно здравеопазване и социална работа	70	7.3	91	9.4	67	7.4	88	8.7
Култура, спорт и развлечения							..	..
Други дейности	15	1.6	15	1.5	12	1.3	22	2.2

** Без работодатели и самонаети лица; .. Данните са конфиденциални*

Източник: *НСИ*

С най-висок дял са наетите в услугите (71.8% от общо наетите през 2012 г.). На второ място по дял на наетите са икономическите дейности, свързани със селското, горското и рибното стопанство (15.4% от общо наетите лица в общината). В сферата на индустрията наетите лица са 12.8%.

За периода 2008-2012 г. броят на ***наетите*** лица в общинската икономика на Брезник бележи следното развитие:

- В структурата на общия брой на наетите лица вследствие на икономическата криза се очертава съществено намаление на наетите във вторичния сектор на икономиката (индустрията), неголямо нарастване в първичния (аграрния) сектор и услугите (третичния сектор);
- С най-голямо намаление се очертава преработващата промишленост, където наетите лица намаляват около 2.5 пъти (от 214 д. през 2008 г. на 85 д. през 2012 г.);
- Намаление на наетите лица бележат и държавното управление, търговията, строителството;
- В образованието наетите лица се запазват;
- В селското, горското и рибното стопанство за периода е налице нарастване на наетите лица (от 107 д. през 2008 г. на 129 през 2012 г.). В транспорта, хотелиерството и ресторантьорството също се наблюдава нарастване на наетите лица (*табл. 13*).

По данни на НСИ *наетите лица в община Брезник през 2013 г. са 1051 души.*

5.2.2.3. Безработица

По отношение на коефициента (равнището) на ***регистрираната безработица*** към 2015 г. (16.2% средногодишно равнище на безработица), община Брезник е в по-неблагоприятна позиция от средното равнище за област Перник (9.2%) и за страната (11.1%) (*табл. 14, фиг. 15*). Средногодишният брой на регистрираните в бюрото по труда безработни лица в общината през 2015 г. е 439 д.

Основните структури на безработните лица в общината се характеризират с: в структурата на безработните по образование най-висок е делът на беззработните със средно образование (62.4% от общия брой на безработните); в професионалната структура – на лицата без специалност (44.9%), в структурата по пол – на жените (58.1%), в структурата по възраст – на лицата над 50 г. (45.1%).

Таблица № 14

Безработни лица - брой, равнище, структура - 2007-2015 г. (ср.год.)

	2007 г.	**2008 г.**	**2009 г.**	**2010 г.**	**2011 г.**	**2012 г.**	**2013 г.**	**2014 г.**	**2015 г.**
ОБЩИНА БРЕЗНИК									
Общ брой регистрирани	358	323	358	475	384	434	479	510	439
Равнище на безработица - %	**10.9**	**9.8**	**10.9**	**14.5**	**14.1**	**16.1**	**17.6**	**18.8**	**16.2**
-жени	227	208	208	263	204	224	256	286	255
- младежи до 29 г.	62	47	53	78	60	79	90	73	60
- над 50 г.	163	152	151	182	148	171	185	219	198
Професионална структура									
- работници	63	62	74	90	81	119	189	206	173
- специалисти	61	53	55	71	60	65	79	80	69
- без специалност	234	208	229	314	243	250	211	224	197
Образователна структура									
- висше	14	14	13	12	11	19	22	19	22
- средно	155	143	159	235	205	219	300	337	274
- основно и по - ниско	189	166	186	228	168	196	157	154	143
ОБЛАСТ ПЕРНИК									
Общ брой регистрирани	4338	3522	4894	5971	5697	6273	6210	6649	5576
Равнище на безработица - %	**6.4**	**5.2**	**7.2**	**8.8**	**9.4**	**10.3**	**10.2**	**10.9**	**9.2**
-жени	2937	2425	2983	3366	3084	3506	3451	3688	3143
- младежи до 29 г.	873	663	901	1082	1121	1353	1271	1141	837
- над 50 г.	1504	1351	1761	2144	1938	2110	2141	2503	2278
Професионална структура									
- работници	989	806	1305	1629	1628	1981	2068	2366	2026
- специалисти	1119	949	1317	1662	1602	1668	1599	1548	1275
- без специалност	2230	1767	2272	2680	2467	2624	2543	2735	2275
Образователна структура									
- висше	346	298	426	576	596	657	636	631	567
- средно	2223	1856	2658	3369	3301	3786	3846	4120	3411
- основно и по - ниско	1769	1368	1810	2026	1800	1830	1728	1898	1598

Източник: *Агенцията по Заетостта, „Дирекция „Бюро по труда" гр. Перник*

Фигура № 15

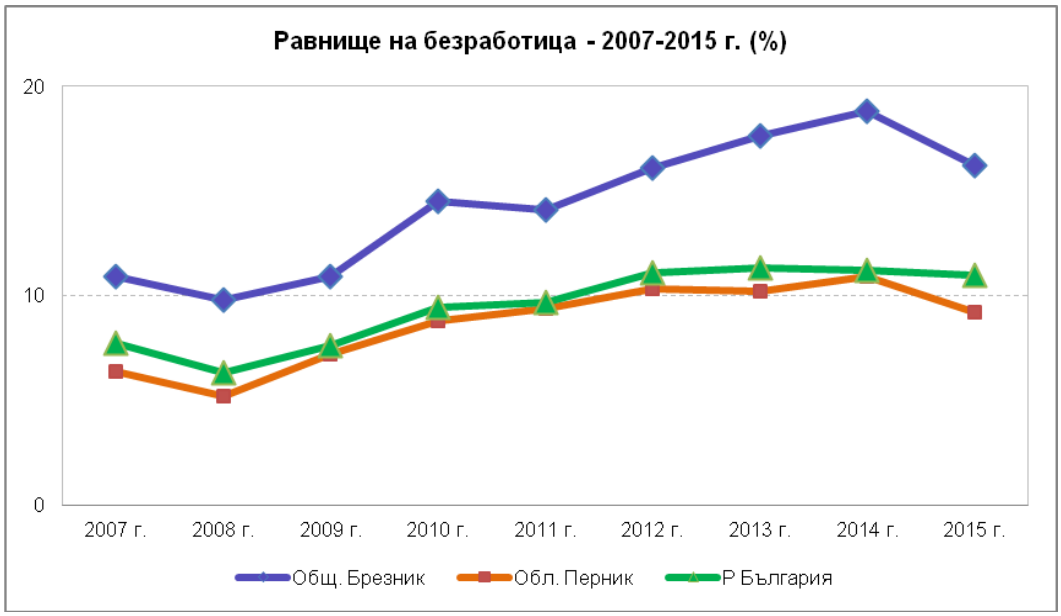

Източник: *Агенцията по Заетостта, „Дирекция „Бюро по труда" гр. Перник*

5.2.2.4. Трудовите пътувания в рамките на общината и към съседните общински центрове

Анализът на трудовите пътувания в рамките на общината е направен на базата на данни от преброяването на населението и жилищния фонд през 2011 г. Това са единствените данни, които се наблюдават от статистиката и могат да сепремат като основа за анализа (*Таблица № 14-2*).

Данните показват, че по-голямата част от заетите лица са заети на територията на общината, т.е. в населеното място, в което живеят. Всекидневните трудови мигранти на 1000 заети лица са 272.3 чов. Половината от трудовите мигранти или 47-50% пътуват за град Перник, където е тяхната трудова реализация. От селата в общината към град Брезник е насочен поток от около 100 ежедневни трудови мигранти или 19%. Към градове в други области и основно към град София е насочен друг поток от около 100 чов. или 19% от всекидневните трудови мигранти. Към селата на община Брезник ежедневната трудова миграция от жителите от тази община е около 80 чов. или 14%.

Таблица № 14-2

Всекидневни трудови мигранти

Заети лица	Лица, които живеят и работят в едно и също населено място		Всекидневни трудови мигранти от тях отиват на работа						Всекидневни трудови мигранти на 1000 заети лица
			в същата община		в общини на същата област		в други общини		
		всичко	градове	села	градове	села	градове	села	
2049	1491	558	107	83	261	7	96	4	272.3

Източник НСИ

5.2.2.5. Основни изводи и тенденции на развитие на пазара на труда

- Състоянието на пазара на труда е в пряка зависимост от социално-икономическото развитие на общината;
- Налице е нарастване на броя и на относителния дял на икономически неактивното население, което преобладава над икономически активното;
- В структурата на общия брой на наетите лица вследствие на икономическата криза се очертава съществено намаление на наетите във вторичния сектор на икономиката (индустрията), неголямо нарастване в първичния (аграрния) сектор и услугите (третичния сектор);
- Регистрираната безработицата се характеризира с динамика, като в резултат на икономическата криза след 2009 г. се очертава нарастване на равнището на безработица (обща тенденция за областта и страната, но с по-малък интензитет). Следва да се отбележи, че равнището на безработица за общината е 1.8 пъти над средното за областта и 1.5 пъти над средното за страната (2015 г.).

5.3. Обща характеристика и тенденции в икономическото развитие на община Брезник

5.3.1. Основни тенденции в икономиката на общината

Анализът на стопанската дейност е извършен на базата на информация от НСИ, от регистъра на статистическите единици и други данни, използвани за устройствени проучвания.

Икономическата криза се отрази неблагоприятно на развитието на общинската икономика на фона на „свиващата" се икономика на страната. Данните от таблица 15 показват редукция в икономическите резултати за периода 2008-2010 г. и процес на известно възстановяване след 2010 г. Кризисните явления в индустрията са силно изявени. Анализът на наличната информация показва, че стопанската криза е факторът, който оказва негативно влияние върху икономическите инициативи, респективно води до закриване на дейности.

През анализирания период селското стопанство успява да увеличи своя обем.

Секторът на услугите показва по-висок растеж през 2012 г., но като цяло отбелязва по-малки промени като участие в структурата на произведената продукция от общинската икономика.

Таблица № 15

Основни показатели на нефинансовите предприятия – 2008-2014 г.

Години	Предприятия	Заети лица	Произведена продукция*	Приходи от дейността	Разходи за дейността	ДМА
	брой		хиляди лева			
2008	145	723	14351	27503	28378	14088
2009	156	762	12445	22945	22471	12596
2010	169	707	13527	23223	23547	14478

2011	176	653	18701	33806	33230	17326
2012	202	758	22498	41564	39870	27709
2013	206	801	24001	53495	53148	29701
2014	224	807	27665	48106	40453	31675

** Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика*

Източник: *НСИ*

За характеризиране на икономиката са анализирани показатели на ниво община за вида на регистрираните предприятия в нефинансовия сектор в зависимост от броя на заетия персонал. В общината през 2014 г. са регистрирани общо 224 броя предприятия. Обликът на общинската икономика дават микро- и малките предприятия.

В община Брезник, в икономическо отношение съсредоточие на активности е основно град Брезник. Промишленият сектор е представен предимно от преработваща промишленост, важен дял в местната икономика заема и отрасълът на услугите. Това е продиктувано както от концентрацията на население в града, така и от неговото значение като икономически и обслужващ център.

Наличието на предприемаческа инициатива безспорно способства за инвестициите и развитието на общината. Като количествен показател е използван статистическият измерител за броят на нефинасовите предприятия на 1000 души от населението. Предприемаческата активност в община Брезник (35 регистрирани предприятия на 1000 жители през 2014 г.) е под средните показатели за областта и страната (съответно 40 и 52 предприятия на 1000 жители). Тенденцията за общината е към повишаване на предприемаческата активност.

По отношение на общия брой заети вследствие на икономическата криза тенденцията е към намаление за периода 2009-2011 г. и постепенно неголямо нарастване за периода 2012-2014 г.

Фигура № 16

Източник: *НСИ*

По отношение на абсолютния брой на регистрираните предприятия през наблюдавания период се очертава тенденция на нарастване главно на предприятията в сферата на услугите и аграрния сектор.

В динамиката на предприятията в общината измененията се дължат основно на структурните промени и икономическата криза (след 2009 г.) (*табл.16, фиг.16*). Като цяло броят на предприятията в община Брезник се е увеличил със 79 за периода 2008-2014 г. – от 145 през 2008 г. на 224 през 2014 г., основно микро и малки предприятия.

През анализирания период най-голям е броят на фирмите, които са ангажирани с търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети (32.2% от всички предприятия в общината, 2014 г.). На второ място е селското, горското и рибното стопанство – 25.5%, следвано от фирмите ангажирани с хотелиерство и ресторантьорство (13.4%) и от предприятията в преработващата, добивната промишленост и друга промишленост, производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива (9.8%). Добре са представени още: професионалните дейности и научните изследвания, административните и спомагателни дейности. Не е малък и броят на предприятията в хуманното здравеопазване, социалната работа, културата, спорта и развлеченията.

Общите приходи от дейността на нефинансовите предприятия в община Брезник се характеризират с динамика, като през 2008 г. те са били 27503 хил.лв., намаляват през 2009-2010 г., след което нарастват, като през 2014 г. те са 48106 хил.лв. (*фиг.18*). Най-висок ръст на реализираните приходи за наблюдавания период е отбелязан в икономическите дейности „хотелиерство и ресторантьорство”.

Фигура № 17

Източник: *НСИ*

Стойността на произведената продукция е с най-нисък размер през 2009 г. (12445 хил.лв.), през 2014 г. вече е 27665 хил.лв. (1.9% от произведената продукция в област Перник). Дълготрайните материални активи (ДМА) след спад през 2009 г. бележат постепенно нарастване и през 2014 г. достигат 31675 хил.лв. (3.2% от ДМА в областта през 2014 г.)

Фигура № 18

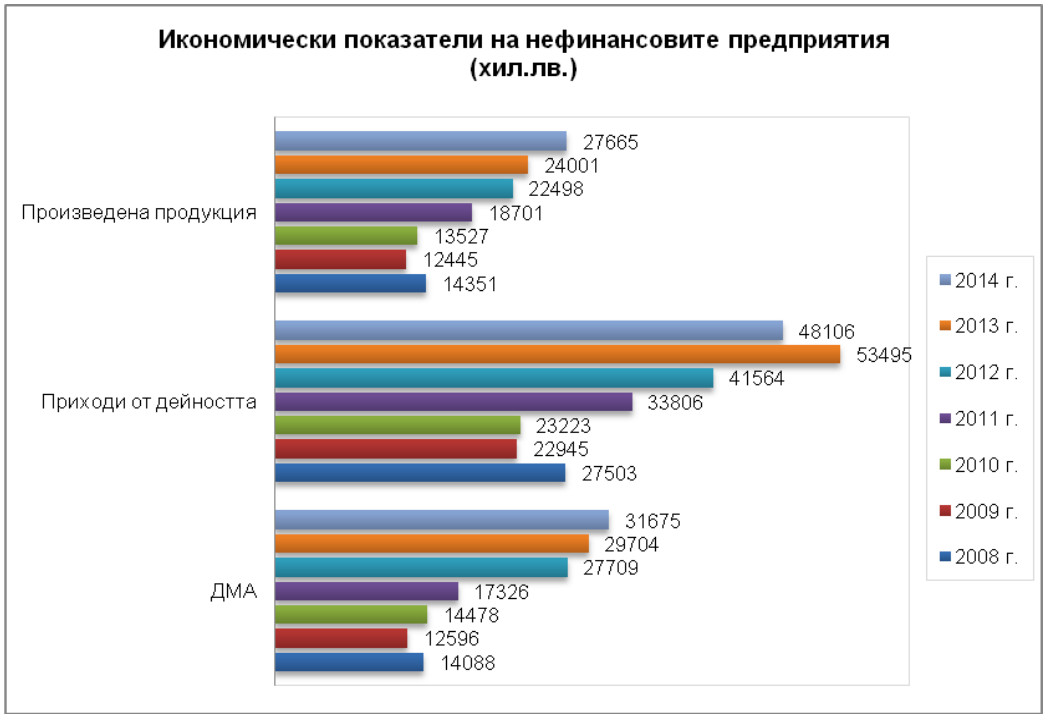

Източник: *НСИ*

Нетните приходи от продажби на 1 жител (в хил.лв.) в общината през 2014 г. са 6.68. За периода 2008-2014 г. те бележат нарастване, но през последните години техният ръст е по-малък За сравнение средните стойности на показателя за област Перник са над 2 пъти по-високи (*фиг. 19*).

Фигура № 19

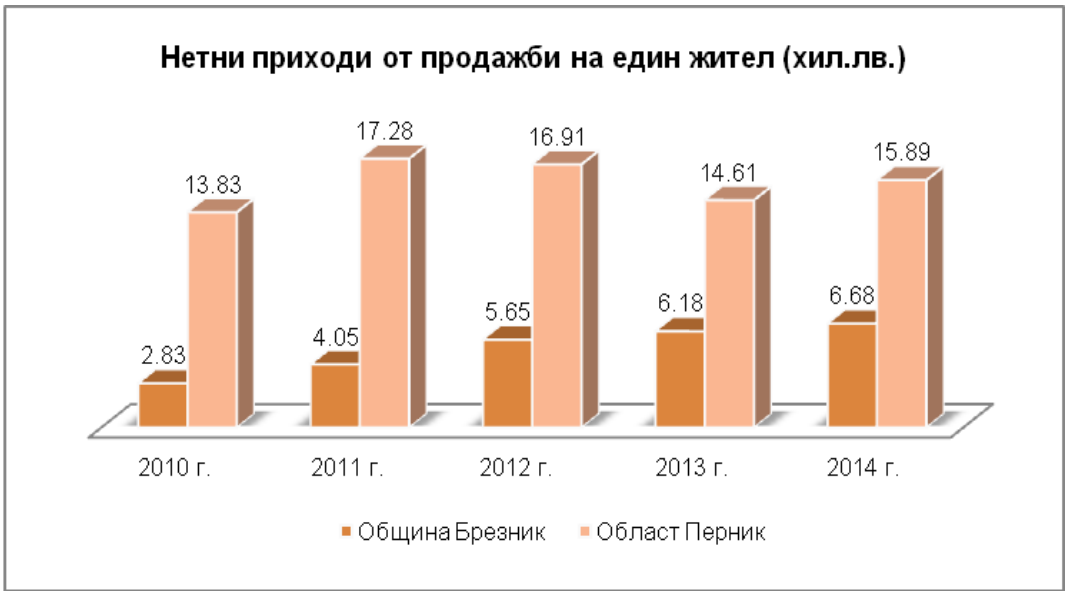

Източник: *НСИ*

В сравнителен план произведената продукция на човек от населението в община Брезник е под средната за областта (*табл. 16, фиг. 20*). За периода 2008-2014 г. произведената продукция на човек от населението в общината нараства от 186 хил.лв. на 426 хил.лв., но запазва по-ниското си ниво в сравнение с областта.

Таблица № 16

Произведена продукция/човек (хил.лв.)

	2008 г.	**2009 г.**	**2010 г.**	**2011 г.**	**2012 г.**	**2013 г.**	**2014 г.**
Община Брезник	186	163	180	269	338	365	426
Област Перник	1575	902	1217	1402	1223	1041	1128

Източник: *НСИ*

Фигура № 20

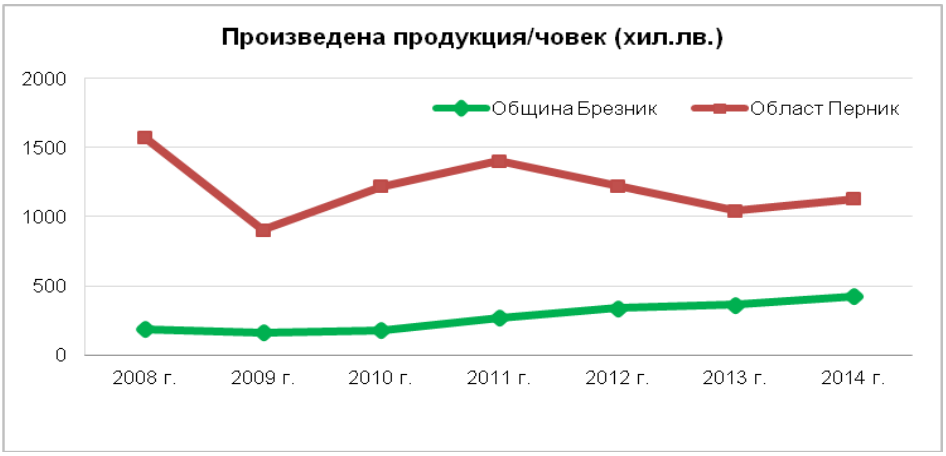

Произведената продукция на зает в община Брезник нараства от 1985 хил.лв. през 2008 г. на 3428 хил.лв. през 2014 г. (*табл. 17, фиг. 21*). От таблицата се вижда, че за периода стойностите на показателя са с тенденция на нарастване. За сравнение средно за областта произведената продукция на един зает през периода варира в широк диапазон – от 4279 хил.лв. (2009 г.) до 7170 хил.лв. (2011 г.), като през 2014 г. стойността на показателя е 5700 хил.лв.

Таблица № 17

Произведена продукция/зает (хил.лв.)

	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
Община Брезник	1985	1633	1913	2864	2968	2996	3428
Област Перник	7045	4279	6012	7170	6106	5282	5700

Източник: *НСИ*

Фигура № 21

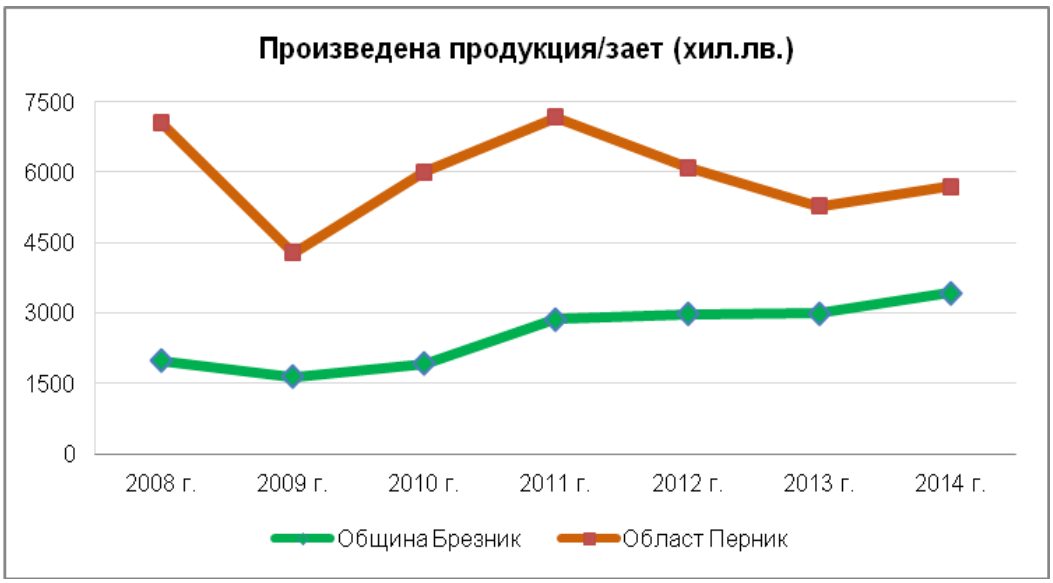

Източник: *НСИ*

5.3.2. Инвестиционна активност и атрактивност

Инвестициите са особено важни за устойчивото икономическо развитие, тъй като в тяхната основа стоят финансови средства, които се влагат за по-продължителен период от време. На базата на направените инвестиции се очаква нарастване на доходите, капитала и други полезни икономически ефекти след определен срок от време.

Модернизирането на съществуващата и изграждането на нова инфраструктура е важно за социално-икономическото развитие на Брезник. Това дава възможност за осигуряване на предпоставки за растеж на местната икономика, което е от значимост за нейната ефективност. От съществено значение в това отношение са инвестициите в публичния сектор, които подобряват транспортните, енергийните, комуникационните

и ВиК мрежите и създават по-добри условия на живот на местното население, но не са директно свързани с получаване на максимален доход и възвръщаемост.

Разходите за дълготрайни материални активи (ДМА) в общината са най-големи през 2008 г. (11290 хил. лв.), а най-малки през 2010 г. (5226 хил. лв.). През 2014 г. размерът на разходите за ДМА възлиза на 7469 хил. лв. (*табл. 18*).

Таблица № 18

Разходи за дълготрайни материални активи (ДМА) по икономически дейности за 2008-2014 г.

(хил.лв.)

Икономически дейности (А21)	**2008 г.**	**2009 г.**	**2010 г.**	**2011 г.**	**2012 г.**	**2013 г.**	**2014 г.**
Общо за община Брезник	**11290**	**5947**	**5226**	**6525**	**8689**	**5576**	**7469**
Селско, горско и рибно стопанство	-	3314	2340	1664	956	2560	2634
Добивна промишленост	-						
Преработваща промишленост	-	..	143	533	126	..	837
Пр-во и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива				-	5423	-	386
Доставяне на води; канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	..	..	-	-	-	..
Строителство	-	..	139	135	322	135	..
Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети	-	1142	1136	302	287	-	901
Транспорт, складиране и пощи	-	..	..	-	263	-	-
Хотелиерство и ресторантьорство	-	..	..	-	130	-	-
Създаване и разпространение на информация; далекосъобщения		..	..	-	-	-	..
Операции с недвижими имоти	-					-	..
Професионални дейности и научни изследвания	-	..	..	..	..	..	
Административни и спомагателни дейности				-	..	-	-
Образование	-	..					
Хуманно здравеопазване и социална работа	-	35	1172	33	408	1706	-
Култура, спорт и развлечения					..	-	-
Други дейности	-	..	..	-	..	452	-

Източник: *НСИ*

Най-голям дял в разходите за ДМА имат тези в селското стопанство.

Увеличаването на вътрешните и външните инвестиции в общината е свързано с провеждането на целенасочена инвестиционна политика, активен маркетинг и реклама за популяризиране на условията за бизнес и инвестиции на територията на общината, както и изграждането на инфраструктурата в общината.

5.3.3. Анализ на развитието по сектори

5.3.3.1. Индустрия

Индустрията според методологията на НСИ включва добивна и преработваща промишленост; производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива; доставяне на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване; строителство.

Промишлеността в общината е представена от предприятия на преработващата и добивната промишленост – производство на: метални изделия, битови електроизделия, хладилно оборудване, облекло и други текстилни изделия, хранително-вкусова и друга промишленост, добив на нефтошисти (с. Красава, с. Горни Романци).

Икономическият потенциал на общината е съсредоточен в гр. Брезник и се явява основен фактор за осигуряване на трудова заетост на работната сила от района. Структуроопределящи са предприятията „Брист ХМ" (за хладилно и вентилационно оборудване), АД, „Брезник - 2000" ООД, „Нефтошисти" с. Красава, „Бенет" ООД, „Меги - 96" ООД, „Тимекс" ООД, „Логел" ООД, „Торн" АД и др. Значителен дял от общинската икономика заемат шивашката и хранително-вкусовата промишленост. На територията на града работят две фирми с предмет шивашка дейност – „Брезина - 2000" ООД и „Меги - 96" ООД, месопреработвателно предприятие „Бенет" и цех за сладкарски изделия ЕТ „Николай Николов – Деси-Ник". В процес на изграждане е още едно предприятие за сладкарски изделия. В довършителен етап е изграждането на птицекланница за преработка на птиче месо на фирма „ИГИСС" ЕООД. Изградена е съвременна база за преработка на билки от фирма „Тимекс" ЕООД. Предстоящо е и производството на биогорива от две фирми: „Торн" АД и „Биотехника" ООД.

Определящи за общинската икономика са промишлеността, търговията, горското стопанство и земеделието. Произвеждат се: хладилна техника, алуминиева дограма и стъклопакет, гаражни врати, шивашки изделия. Развитието на частния сектор е насочено предимно в сферата на търговията и услугите. Развит е малкият и среден семеен бизнес. Добрите климатични условия благоприятстват за отглеждане на зърнени култури (пшеница, ечемик, овес), фуражни култури, както и на някои технически култури (слънчоглед), трайни насаждения.

Проектите са насочени предимно към подобряване на икономическата, социалната и техническата инфраструктура, опазване на околната среда, развитие на културата, спорта и туризма. Обезпечеността на общината с поземлени и водни ресурси, добрите природни дадености, наличието на икономически и инфраструктурен потенциал, потенциалът в образователната и културната сфера и наличието на добре обоснована общинска политика и осигуреност с инвестиционни ресурси дават възможност за стабилизиране на икономиката и селското стопанство. Перспективата е чрез активна политика да бъдат привлечени български и чуждестранни инвеститори, които да усвоят неизползвана общинска собственост, да реализират проекти насочени към оползотворяване на наличните обработваеми земи и селскостопански сграден фонд, да инвестират в областта на културния и селския туризъм.

Строителният отрасъл в момента е в застой. Той е един от отраслите, най-силно засегнати от стопанската криза. Заетите лица за периода 2008-2013 г. бележат значителен спад, а строителните фирми намаляват от 8 през 2008 г. на 5 през 2014 г.

5.3.3.2. Селско, горско и рибно стопанств

- ***Селско стопанство***

Селското стопанство е традиционна икономическа дейност за всички населени места в общината, като то е основен отрасъл в селата. Представено е от подотраслите растениевъдство и животновъдство, като растениевъдното направление е с по-голям дял. Регистрирани са 269 земеделски стопанства (ЗС) през стопанската година 2013/2014 г., от които 228 – на физически лица и 41 – на юридически лица (*табл. 19*).

Таблица № 19

Брой на земеделските стопани (ЗС) регистрирани по реда на Наредба №3/1999 г. за създаване и поддържане на регистъра на земеделските стопани

Регистрация на ЗС по стопански години	Общ брой на регистрираните ЗС	ЗС - Физически лица и ЕТ (бр.)	ЗС - Юридически лица (бр.)
2007/2008 г.	64	53	11
2008/2009 г.	112	98	14
2009/2010 г.	119	86	33
2010/2011 г.	108	89	11
2011/2012 г.	146	118	28
2012/2013 г.	220	185	35
2013/2014 г.	269	228	41

Източник: *ОД "Земеделие" - Перник*

Относно броя на арендаторите справката е взета от регистрирани в информационната система „Ферма - ползване на земеделските земи” (FPZ 2) на ОСЗ - Брезник.

- Регистрирани арендатори и наематели в периода 01.01 - 31.12.2013 г. – 98 бр.
- Регистрирани арендатори и наематели в периода 01.01 - 31.12 2014 г. – 258 бр.

През периода от 2007-2014 г. е извършена промяна на предназначението на земеделски земи за неземеделски нужди с обща площ 306.975 дка в община Брезник, както следва:

- с. Арзан - на обща площ от 43.959 дка;
- с. Бабица - на с обща площ от 1.000 дка;
- с. Бегуновци - на обща площ от 6.000 дка;
- гр. Брезник - на обща площ от 54.427 дка;
- с. Долна Секирна - на обща площ от 1.467 дка;

- с. Ребро - на обща площ от 1.523 дка;
- с. Режанци - на обща площ от 3.403 дка;
- с. Конска - на обща площ от 109.483 дка;
- с. Кошарево - на обща площ от 68.265 дка;
- с. Ноевци - на обща площ от 2.282 дка;
- с. Слаковци - на обща площ от 15.166 дка.

Благоприятните природни предпоставки, както и стратегическото местоположение спрямо голям консумативен център (град Перник), създават добри възможности за развитие на селското стопанство.

За развитие на *растениевъдството* в общината са налице благоприятни природогеографски условия (релеф, климат, почви, води). Големият размер на земеделските територии – близо 2/3 от площта на общината (от които около 85% обработваеми) е фактор за развитие на земеделието. Отглеждат се предимно: зърнено-житни култури (пшеница, овес, ечемик), технически култури (слънчоглед), царевица (за зърно), картофи, фуражни култури (царевица за силаж, фуражен грах и др.). Зеленчукопроизводството няма пазарна ориентация, развито е главно в семейните градини.

В структурата на засетите площи (табл.20), най-голям е делът на зърнено-житните култури (2/3 от засетите площи), следвани от техническите култури (22%).

През последните години се увеличават и площите, засети със слънчоглед и трайни насаждения (ябълки, сливи, круши). Благоприятни условия за отглеждане на трайни насаждения има в землищата на Брезник, Режанци и в земите, които се намират край долината на р. Конска.

Таблица № 20

Засети площи с основни видове отглеждани култури на територията на общ.Брезник и среден добив от тях през годините 2007 - 2014 г.

	2007 г.	**2008 г.**	**2009 г.**	**2010 г.**	**2011 г.**	**2012 г.**	**2013 г.**	**2014 г.**
Култури	**Засети площи (дка)**							
пшеница	18260	16000	23240	25750	18482	26340	39350	41500
овес	3945	4700	3360	3100	1680	4316	2270	2000
пролетен ечемик	2200	800	1665	1860	520	1630	2700	1400
фуражен грах	2370	500	1950	665	750	850	1200	1140
картофи	1250	720	412	550	353	473	350	350
царевица за силаж	1160	1000	1700	1335	1840	3200	2990	2600
царевица за зърно	2750	2100	350	1100	2100	4170	2500	5200
слънчоглед	2950	12670	10840	9950	14400	11150	14340	15000
Култури	**Среден добив (от дка)**							
пшеница	274	301	258	248	251	250	314	320
овес	3945	4700	3360	3100	1680	4316	2270	2000
пролетен ечемик	2200	800	1665	1860	520	1630	2700	1400

	2007 г.	2008 г.	2009 г.	2010 г.	2011 г.	2012 г.	2013 г.	2014 г.
фуражен грах	2370	500	1950	665	750	850	1200	1140
картофи	1250	720	412	550	353	473	350	350
царевица за силаж	1160	1000	1700	1335	1840	3200	2990	2600
царевица за зърно	2750	2100	350	1100	2100	4170	2500	5200

Източник: *ОДЗ-Перник, ОСЗ Брезник – Оперативна информация за мероприятията в растениевъдството*

Размерът на поливните площи е ограничен (под 5%). На територията на община Брезник имотите, собственост на Напоителни системи (НС) ЕАД, клон Струма-Места, са около язовир „Бегуновци" (землищата на селата Бугуновци, Режанци, Садовик). НС не притежават съоръжения от държавния хидромелиоративен фонд. Изискванията към ОУПО са за строго спазване на сервитутите на ХТС и по-специално на язовир „Бегуновци" и коритото на реката на 500 м. след язовирната стена.

Основните аспекти в развитието на растениевъдството са следните:

- Природните условия (почвено-климатични) имат важно значение за специализацията на селскостопанските култури.
- В общината са налице благоприятни предпоставки за развитие на зърнопроизводство, технически и фуражни култури, трайни насаждения.
- Според засетите площи с най-висок дял са зърнените и техническите култури.
- Трайните насаждения имат неголям дял с добри възможности за развитие.
- Налице са обективни условия за развитие на основните и традиционни култури, основани на принципите на биологично производство.

Таблица № 21

Стопанства и категории на използвана земеделска площ в община Брезник*													
Използвана земеделска площ		**Обработваема земя**		**Зърнени култури**		**Технически култури**		**Фуражни култури**		**Постоянно затревени площи**		**Овощни видове и други трайни насаждения**	
Стопанства (бр.)	Площ (дка)	Стопанства (бр.)	Площ (дка)	Стопанства (бр.)	Площ (дка)	Стопанства (бр.)	Площ (дка)	Стопанства (бр.)	Площ (дка)	Стопанства (бр.)	Площ (дка)	Стопанства (бр.)	Площ (дка)
627	116823.4	328	82641.4	210	40482.9	26	18655.9	65	3825.6	543	34014.6	15	68.6
Стопанства и видове животни в община Брезник													
Говеда,Биволи		**Овце**		**Кози**		**Свине**		**Зайци**		**Птици**		**Пчелни семейства**	
Стопанства (бр.)	Животни (бр.)	Стопанства (бр.)	Животни (бр.)	Стопанства (бр.)	Животни (бр.)	Стопанства (бр.)	Животни (бр.)	Стопанства (бр.)	Животни (бр.)	Стопанства (бр.)	Животни (бр.)	Стопанства (бр)	Животни (бр.)
145	1721	281	2598	229	890	267	619	84	1126	447	7913	76	950

**) Данни от първото преброяване през 2010 г. проведено в България, който е основен източник на информация за състоянието и тенденцията в развитието на земеделието.*

Източник: *ОД "Земеделие" - Перник*

На територията на общината съществуват предпоставки и условия за развитие на *животновъдството*. Фуражната база, наличието на постоянно затревени площи, естествени ливади, мери и пасища, както и съществуващите традиции в тази област са добра предпоставка за неговото развитие. В общината се отглеждат основно говеда, овце, кози, свине, птици, пчелни семейства (*табл. 21*). Това се потвърждава и от данните от проведената анкета за броя на селскостопанските животни (*табл. 22*).

Преобладават дребните животновъдни стопанства (чиято продукция е предназначена за лична консумация в стопанството), без пазарна ориентация. За периода се очертава запазване на броя на едрия добитък (говеда, вкл. крави) и намаляване на свинете и на дребния добитък (овце, кози).

Таблица № 22

Община Брезник - Брой селскостопански животни по вид*)*

Общо Говеда	Млечни крави на 2 и повече години	Общо Биволи	Биволици	Общо Овце	Млечни овце майки	Общо Кози	Млечни кози майки	Общо свине	Основни свине майки
1267	697	88	43	657	496	337	221	61	51

**) Анкета на селскостопанските животни - 01.11.2012 г.*

Източник: *ОД "Земеделие" - Перник*

Условията в общината са благоприятни за развитие на животновъдство с месно и млечно направление (говедовъдство, овцевъдство, козевъдство). Свиневъдството е застъпено главно в личните стопанства в цялата община. Птицевъдството също е развито, а през последните години се развива добре пчеларството.

Като цяло може да се направи изводът, че потенциалът за развитие на селското стопанство на територията на общината е добър. Комбинацията от климатични и почвени условия позволява на територията на общината да се отглеждат култури традиционни за общината. Проблем е липсата на държавна подкрепа и възможности за ефективна реализация на земеделската продукция. Конкуренцията от вносни земеделски стоки също демотивира земеделските производители и се отразява негативно на селското стопанство.

- ***Горско стопанство***

Горските територии на общината се включват към Териториално поделение (ТП) ДГС „Брезник” на Югозападно държавно предприятие. Площта на горските територии на общината е 28.6% от общата територия (данни на НСИ). От особена важност за дейността на горското стопанството са пътищата от републиканската пътна мрежа Брезник - Перник, Брезник - Трън и Брезник - Божурище. По тези пътни артерии става извозването на основната част на добитата продукция. През горските масиви е прекарана мрежа от черни горски пътища в относително добро състояние. Съществуващата пътна и съобщителна мрежа благоприятстват стопанисването на горите в района.

Площта на стопанството обхваща землищата на всичките 35 населени места от община Брезник. Територията на държавно горско стопанство „Брезник” е с голямо разнообразие на теренни форми. Редуват се ниски заоблени хълмове със силно пресечен планински релеф и котловини. Най-голямата котловина е Брезнишката, заключена между планините Вискяр, Завалска, Черна гора и Любаш. В посока югоизток-северозапад преминават части от планинските поредици Планско-Завалска и Верило-Руйска. По-компактна е площта на държавното горско стопанство в планините от Краище (западната част на горското стопанството) в района на селата Горна Секирна, Долна Секирна, Ръжавец, Банище и Душинци и отчасти в северната част - по склоновете на планините Завалска и Вискяр. Останалата част от горското стопанството е пръсната сред селскостопанския фонд.

Хидроложките условия в района на ДГС „Брезник” са сравнително добри. Хидрографската мрежа се образува от реките Конска и Светля, които са десни притоци на р. Струма. На територията на държавното горско стопанство протичат и някои от притоците на реките Блато и Ерма. Повечето от притоците на тези реки имат непостоянен воден режим.

Според класификационната схема на типовете горски месторастения територията на Държавно горско стопанство „Брезник”, попада в Мизийска област - Краищенско-Ихтиманска подобласт. Във вертикално отношение горските масиви са разположени в „Среден планински пояс на горите от бук и иглолистни” с два подпояса. Дървесният вид, който дава облика на държавно горско стопанство „Брезник” е белият бор. Той заема 29.3% (по данни на ДГС „Брезник” от 17.01.2016 г.) от залесената площ на горското стопанството. Следват го черният бор – 20.4%, букът 19.5%, зимният дъб – 9.5%, габърът – 9.3% и др. По подпояси разпределението на дървесни видове е неравномерно. В по-високият подпояс преобладават букът и белият бор, докато в ниският вследствие стопанската дейност значително е намаляло участието на букът и зимният дъб и на тяхно място са създадени иглолистни култури.

Естествената растителност в „Подпояс на нископланинските гори от горун, бук и ела” е представена от чисти и смесени издънкови насаждения от бук, габър и дъбове, с участие в състава единично или с 1-2 десети на много други дървесни видове, като клен, мъждрян, липи, трепетлика и др., които са техни спътници. Тези насаждения имат производителност от II до V бонитет в зависимост от месторастенията, които обитават.

Естествената растителност в „Подпояс на среднопланинските гори от бук, ела и смърч” е представена главно от чистите и с преобладаване на бук, издънкови и семенни насаждения. Издънковите насаждения се отличават с добър растеж - производителността е предимно I-III бонитети по-рядко на бедни месторастения IV-V бонитет. Семенните букови насаждения заемат площ 431.0 ха предимно от III бонитет. Единично в състава на буковите насаждения се срещат габър, зимен дъб, клен и други. Подлесът тук е най-вече от леска и шипкови храсти и в този подпояс основните дървесни видове, от които са създадени повечето култури са боровите - главно бял бор и по-ограничено черен бор.

В разсадник „Стария яз", землище на гр.Брезник се произвеждат декоративни фиданки за озеленяване на жилищни райони и крайградски зони.

От стопанската дейност за периода 2010-2014 г. са реализирани следните приходи:

- Приходи от добив на дървесина:

– 2010 г. - 1234.044 хил.лв.;
– 2011 г. - 1813.873 хил.лв.;
– 2012 г. - 1156.296 хил.лв.
– 2013 г. - 914.153 хил.лв.;
– 2014 г. - 775.580 хил.лв.

- Приходи от ловна дейност:

– 2011 г. - 6.499 хил.лв.;
– 2012 г. - 10.197 хил.лв.
– 2013 г. - 6.442 хил.лв.;
– 2014 г. - 1.300 хил.лв.

Заетият персонал в горското стопанство на общината за периода 2010-2015 г. е в границите 20-35 д., като през 2015 г. заетите са 21 д.

Горите в района на ДГС „Брезник", като източник на дървесина, странични ползвания (лечебни растения, гъби, горски плодове) и други са от значение за икономиката на общината. Районът на стопанството представлява добра база за развитието на ловно стопанство с дивечови запаси и видово разнообразие. Язовирите, намиращи се на територията на стопанството, предлагат добри условия за провеждане на любителски и спортен риболов.

Общата площ на горските територии съгласно горскостопанския план от 2015 г., утвърден със Заповед № 896/29.07.2016 г. в проект е 13430.1 ха, от които:

– Държавна собственост - 9250,6 ха
– Частна собственост – 1727,3 ха
– Общинска собственост – 1730,1 ха
– Друга – 722,1 ха

Общинските гори са обособени в масиви в горския фонд в землищата на селата Завала, Режанци, Кошарево, Долна Секирна.

Обществени екосистемни ползи от горските територии, като резултат от специализираните дейности по управлението им обхващат:

– поддържане на традиционния ландшафт;
– осигуряване на условия за рекреация и туризъм;
– защита на инфраструктурни обекти и съоръжения;
– защита срещу ерозия на почвата;
– обезпечаване на количеството и качеството на водата;
– поддържане на биологичното разнообразие;
– екраниране, поглъщане на шум, поддържане на микроклимат;
– забавяне и регулиране на въздействията от промените на климата.

На концесия са отдадени язовирите:

- Брезнишки язовир.

- Язовир Красава.
- Слаковски язовир.
- Язовир Брезнишки Извор.
- Язовир Завала.
- Язовир „Кошарево”.
- Язовир Красава- Банкова махала – предстои.

5.3.3.3. Туризъм

В развитието на туристическата функция на общината от значение е изградената туристическа инфраструктура. Сред нея основно място заемат средствата за подслон и местата за настаняване.

Една от природните и туристически забележителности на община Брезник е лесопарк „Бърдото”. В лесопарка е разположен хотел-ресторант „Бърдото” с модерна база: 15 двойни стаи, един апартамент и една тройна стая; зала за семинари и конференции – за около 20 участника; ресторант с около 150 места, предлагащ българска и европейска кухня; открит плувен басейн с бар. В лесопарка е разположена и хижа „Брезите” със съвременна леглова база за 16 посетители, традиционна кухня, много добри възможности за отдих и занимания.

Специфичен природен елемент с качества на туристически ресурс е лековитата „желязна” минерална вода.

Гърленският храм-кладенец представлява култов градеж от Късната Бронзова епоха разположен северно от село Гърло.

Минерален извор „ Желязна вода”

Древен кладенец – телескоп край с. Гърло

Красивият пейзаж на Брезнишкия край през четирите сезона предполага създаване на отлични условия за екологичен, опознавателен и алтернативен туризъм, които привличат наши и чуждестранни гости. Лесопаркът, поддържан от общината и от Държавното горско

стопанство, е естествен зелен оазис за отдих и почивка и предлага неповторим уют на посетителите. Почитателите на чистата и красива природа могат да се любуват на невероятния пейзаж в местностите Бърдо, Гребен, Римски бани, Плетена бука, Цръчна и др.

Туристически ресурси, които не са екпонирани напълно, са тези с антропогенен характер, свързани с културно-историческото наследство. Обекти на съхранената историческа и културна памет в общината са религиозни исторически и културни паметници – църкви, манастири и др. Сред тях се открояват църквата „Света Петка”, Билинският манастир „Св. Архангел Михаил” (от епохата на Второто Българско царство), църквата „Св. Николай” в с. Ноевци, мегалитният храм-паметник „Пусто Гърло” и др. Много църкви и манастири в селата на общината са от възрожденската епоха. Част от движимите културни ценности са експонирани в Общинския исторически музей в гр. Брезник.

Църква "Свети Георги" – Брезник

Църква "Света Петка" – Брезник

Св. Арх. Михаил Билински манастир

Гигински манастир

На територията на Държавно горско стопанство Брезник са създадени прекрасни възможности за ловен и риболовен туризъм. Язовирите Слаковци, Бегуновци, Завала и Красава са зарибени със сом, толстолоб, бял амур и предлагат отлични условия за риболов и почивка.

Комплекс „Язовир Слаковци" предлага отлични условия за почивка и спортен риболов. Комплексът разполага с малък хотел, бунгала и ресторант, предлагащ традиционна кухня. Туристическият комплекс „Конза" – с. Конска също предлага условия за почивка и отдих.

Брезнишкият край привлича и много любители на лова. Най-голям е интересът към: дивата свиня и хищниците вълк, лисица и чакал. Има и изобилие от дребен дивеч – пъдпъдъци, яребици и фазани.

Ловностопанските райони в района на дейност на ДГС „Брезник" се стопанисват от:

ТП ДГС „Брезник" – Ловище „Топли дол" към държавен ловностопански район (ДЛР) „Букова глава".

ТП ДЛС „Витошко" – БИСД „Букова глава".

ЛС „Сокол" – Брезник с ПЛС „Красава", „Красава – Режанци", „Долни Романци", „Бабица", „Станьовци", „Долна Секирна", „Брезник", „Кошарево – Гигинци", „Садовик", „Ноевци".

Основното направление за стопанисване на дивеча в района на дейност на ДГС „Брезник" през следващото десетилетие ще бъде дивечовъдната дейност, насочена към селекция и подобряване качеството на наличните дивечови популации и разселване на подходящи видове според местообитанията. Успоредно с това ще се развива организиран ловен туризъм, добив на трофеи и дивечово месо, ремонт и поддържане на изградената материална база и охрана на дивеча с оглед достигане на екологосъобразни допустими дивечови запаси и развитие на съвременно ловно стопанство. Близостта със столицата и големият брой туристи предлагат възможност за развитие на странични дейности – екологичен туризъм, конни преходи, офф-роуд, риболовен туризъм, курсове по оцеляване, зелени училища и много други.

Съгласно Програмата за развитие на туризма в община Брезник за периода 2015 - 2018 г. и Програмата за управление на кмета на община Брезник се предвижда развитие на различни форми на туризъм и предоставянето на тематично ориентирани допълнителни туристически услуги:

- ловен и риболовен туризъм и др.
- селски туризъм;
- културно-исторически туризъм;
- еко- туризъм.

Рекреационно-туристическият потенциал не е използван изцяло. В общината има предпоставки за развитие на устойчив туризъм, чрез съхраняване и опазване дългосрочно на природните, културните и социалните ресурси и по положителен и балансиран начин запазване на околната среда.

5.4. Обитаване и жилищен фонд

5.4.1. Обща характеристика и структура

В община Брезник към 2014 г. са изградени 8503 жилища със 546.6 хил.кв.м. полезна площ и 408.9 хил.кв.м. жилищна площ. 24.8% (2106 бр.) от жилищата в общината са изградени в общинския център – град Брезник (*табл. 23*).

През последните години не се наблюдават съществени изменения в броя на жилищата в общината. Увеличението на жилищната и спомагателната площ е свързано с намалението на населението и главно на селското население.

Таблица № 23

Жилищен фонд и жилищна площ в община Брезник за периода 2008-2014 г.

Жилищен фонд	**Години**						
	2008	**2009**	**2010**	**2011**	**2012**	**2013**	**2014**
Жилища (брой)	8531	8532	8535	8490	8494	8696	8503
в.т число:							
в града	2109	2110	2 113	2101	2104	2104	2106
в селата	6422	6421	6422	6388	6390	6392	6397
Жилищна площ (кв.м.)	313864	313935	314114	407892	408131	408209	408850
в.т число:							
в града	78878	78 941	79109	113520	113 686	113 686	113818
в селата	234976	234994	235012	294372	294445	294523	295032
Спомагателна площ (кв.м.)	75495	75566	75623	76177	76290	76323	76658
в.т число:							
в града	26174	26 209	26 266	19804	19 875	19 875	19929
в селата	49321	49357	49357	56373	56415	56448	56729

Източник: *НСИ*

Въведените в експлоатация новопостроени жилищни сгради и жилища за периода 2008-2014 г. са представени в таблица № 24.

Таблица № 24

Въведени в експлоатация новопостроени жилищни сгради и жилища в община Брезник за периода 2008-2014 г.

Години	Въведени в експлоатация новопостроени жилища, брой		Полезна площ на въведените в експлоатация новопостроени жилища, кв.м.
	общо	в т.ч. в града	
2008	12	1	721
2009	2	1	194
2010	3	2	304
2011	2	1	152

Години	Въведени в експлоатация новопостроени жилища, брой		Полезна площ на въведените в експлоатация новопостроени жилища, кв.м.
	общо	в т.ч. в града	
2012	4	2	413
2013	3	-	170
2014	7	2	1071

Източник: *НСИ*

От таблицата се вижда, че новопостроените жилищни сгради и жилища са както на територията на града, така също и в селата (вероятно като жилища за временно обитаване).

На човек от населението в общината се пада 63 кв.м. жилищна площ и 12 кв.м. – спомагателна площ (*табл. 25, фиг. 22*). Средната полезната площ на едно жилище е 64 кв.м. В град Брезник стойностите на показателите отнесени към населението – „полезна площ на човек от населението", „жилищна и спомагателна площ на човек от населението" са по-ниски в сравнение с тези в селата, поради по-голямата численост на населението в града и намалението на числеността на селското население. Жилищната площ на човек от населението в град Брезник е 28.5 кв.м., а спомагателната площ в града на човек от населението е 5.0, докато за селата площите на тези показатели са съответно 118.3 кв.м. и 22.8 кв.м.

Обитаваните жилища в общината са 35.7% (средно за област Перник 55.1% от жилищата са обитавани, като най-висок е делът на обитаваните жилища в община Перник - 70.7%, а най-нисък – в община Трън - 24.0%).

Таблица № 25

Полезна площ на жилищата към 31.12.2014 г. (кв.метри)

	Полезна площ				**Полезна площ на човек от населението**	**Жилищна площ на човек от населението**	**Спомагателна площ на човек от населението**	**Средна полезна площ на едно жилище**
	Общо	**Жилищна**	**Спомагателна**	**Площ на кухни**				
Общ. Брезник	**546595**	**408850**	**76658**	**61087**	**84.2**	**63.0**	**11.8**	**64.3**
В гр. Брезник	154865	113818	19929	21118	38.7	28.5	5.0	73.5
В селата	391730	295032	56729	39969	157.1	118.3	22.8	61.2

Източник: *НСИ*

Фигура № 22

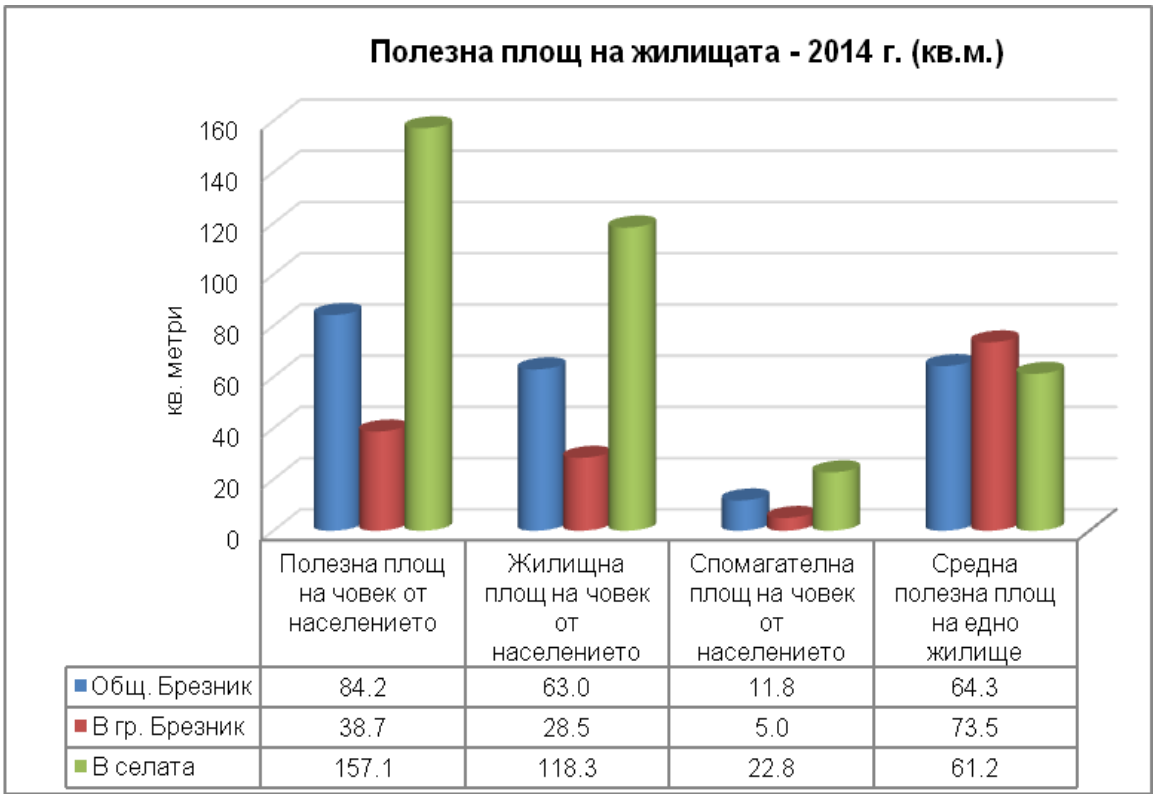

Източник: *НСИ*

5.4.2. Жилищни сгради по години на построяване

Близо 40% от жилищния фонд (жилища) в общината е изграден в периода до 1960 г. (37.8%) (*табл. 26, фиг. 23*). Годините от втората половина на 20 в. (1960-1990) са с най-висок дял на построени жилища – повече от половината от жилищата са построени през тези години – 56.0%. Възпроизводството на жилищата след началото на прехода (1990-2000 г.) е значително по-малко (4.7%) в сравнение с предходните периоди. След 2000 г., към фонда са добавени 1.5%. За град Брезник е характерно, че до 1960 г. са изградени 18.4% от жилищата, а основно жилищата са изградени през 1960-1990 г. – 76.9%. През последното десетилетие на миналия век (1990-2000 г.) са изградени 3.0% от жилищата в града, а след 2000 г. – 1.7%.

Таблица № 26

Жилища към 31.12.2014 г. по периоди на построяване

	Жилища - общо	**Периоди на построяване**								
		до 1918 г.	**1919 -1945 г.**	**1946 -1960 г.**	**1961 -1970 г.**	**1971 -1980 г.**	**1981 -1990 г.**	**1991 -2000 г.**	**2001 -2010 г.**	**от началото на 2011 г.**
	Брой									
Общ. Брезник	**8503**	**393**	**1585**	**1238**	**1134**	**1953**	**1677**	**397**	**112**	**14**
В гр.Брезник	2106	66	83	240	542	821	256	63	31	4
В селата	6397	327	1502	998	592	1132	1421	334	81	10
	Относителен дял - %									

Жилища към 31.12.2014 г. по периоди на построяване

	Жилища - общо	Периоди на построяване								
		до 1918 г.	1919 -1945 г.	1946 -1960 г.	1961 -1970 г.	1971 -1980 г.	1981 -1990 г.	1991 -2000 г.	2001 -2010 г.	от началото на 2011 г.
Общ. Брезник	**100.0**	**4.6**	**18.6**	**14.6**	**13.3**	**23.0**	**19.7**	**4.7**	**1.3**	**0.2**
В гр. Брезник	100.0	3.1	3.9	11.4	25.7	39.0	12.2	3.0	1.5	0.2
В селата	100.0	5.1	23.5	15.6	9.3	17.7	22.2	5.2	1.2	0.2

Източник: *НСИ*

В селата ситуацията е по-различна, т.е жилищният фонд е по-стар. 44.2% от жилищата са изградени до 1960 г., 49.2% са изградени в периода 1960-1990 г., 5.2% през 1990-2000 г. и 1.4% от жилищата в селата са изградени след 2000 г.

Фигура № 23

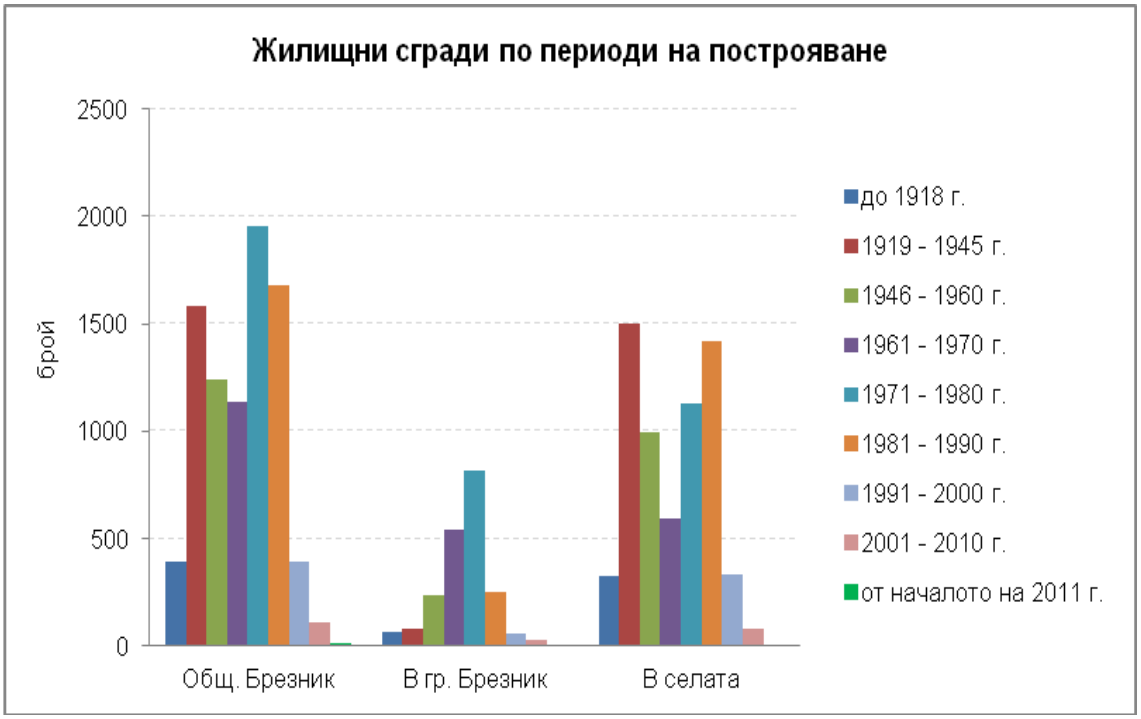

Източник: *НСИ*

5.4.3. Жилищни сгради по брой на етажите

Повечето от жилищните сгради в общината са едноетажни (3980 бр. – 46.8%) и двуетажни (3610 бр. – 42.5%) (*табл. 27*). Триетажните жилищни сгради в общината са 5.8%, а четириетажните – 1.9%. В град Брезник близо половината от жилищните сгради са двуетажни (49.5%). Едноетажните жилищни сгради съставляват 17.7% от жилищните сгради в града. С висок дял са и три- и четириетажните жилищни сгради – съответно 13.0% и 7.5%), както и осеметажните (9.1%). В селата повече от половината от жилищните сгради са едноетажни (56.4%). Двуетажните жилищни сгради също са със значителен дял (40.1%). Останалите жилищни сгради в селата (3.5%) са триетажни.

Таблица № 27

Жилища към 31.12.2014 г. по етажност на сградите

	Жилища - общо	Етажност на сградите							
		едно-етажни	дву-етажни	три-етажни	четири-етажни	пет-етажни	шест етажни	седем етажни	осем етажни
	Брой								
Общ. Брезник	**8503**	**3980**	**3610**	**497**	**159**	**53**	**0**	**12**	**192**
В гр. Брезник	2106	373	1043	274	159	53	0	12	192
В селата	6397	3607	2567	223	0	0	0	0	0
	Относителен дял - %								
Общ. Брезник	**100.0**	**46.8**	**42.5**	**5.8**	**1.9**	**0.6**	**0.0**	**0.1**	**2.3**
В гр. Брезник	100.0	17.7	49.5	13.0	7.5	2.5	0.0	0.6	9.1
В селата	100.0	56.4	40.1	3.5	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0

Източник: *НСИ*

5.4.4. Структура на жилищата по форма на собственост

Данните от таблица 28 показват, че 99.2% от жилищата в общината са частни на физически лица. За отбелязване е, че преобладаващата част от жилищата в област Перник и в страната също са частни на физически лица – съответно 97.1% за област Перник и 96.2% средно за страната. (табл. 28).

Таблица № 28

Жилища към 31.12.2014 г. по форма на собственост

	Жилища - общо	Форма на собственост		
		Държавни или общински	Частни на юридическо лице	Частни на физическо лице
	Брой			
Общ. Брезник	**8503**	**33**	**33**	**8437**
В гр. Брезник	2106	33	10	2063
В селата	6397	0	23	6374
	Относителен дял - %			
Общ. Брезник	**100.0**	**0.4**	**0.4**	**99.2**
В гр. Брезник	100.0	1.6	0.5	98.0
В селата	100.0	0.0	0.4	99.6

Източник: *НСИ*

Общината разполага със 18 броя общински жилища.

5.4.5. Структура на жилищните сгради според конструкцията

По вида на *конструкцията*, жилищният фонд към 2014 г. е представен в четири обобщени категории – панели, стомано-бетон, тухлени с бетонна плоча и тухлени с гредоред. Панелните жилища са 3.1% (267 бр.), по-голяма част от тях (232 бр.) са изградени в град Брезник. Стоманобетонните са 3.9% (332 бр.). Категорията „тухлени с бетонна плоча" са най-масовият вид сгради (48.8%) от всички жилищни сгради (с най-голям дял в гр. Брезник – 64.3% от жилищните сгради в града). Тухлените жилищни сгради с гредоред са 22.8% от жилищните сгради в общината, като техният дял е по-висок в селата (25.8%), докато в град Брезник той е 13.8%.

Таблица № 29

Жилища към 31.12.2014 г. по вид на конструкцията

	Жилища - общо	По конструкция				
		Панели	Стомано-бетон	Тухлени с бетонна плоча	Тухлени с гредоред	Други
	Брой					
Общ. Брезник	**8503**	**267**	**332**	**4146**	**1940**	**1818**
В гр. Брезник	2106	232	143	1354	291	86
В селата	6397	35	189	2792	1649	1732
	Относителен дял - %					
Общ. Брезник	**100.0**	**3.1**	**3.9**	**48.8**	**22.8**	**21.4**
В гр. Брезник	100.0	11.0	6.8	64.3	13.8	4.1
В селата	100.0	0.5	3.0	43.6	25.8	27.1

Източник: *НСИ*

Фигура № 24

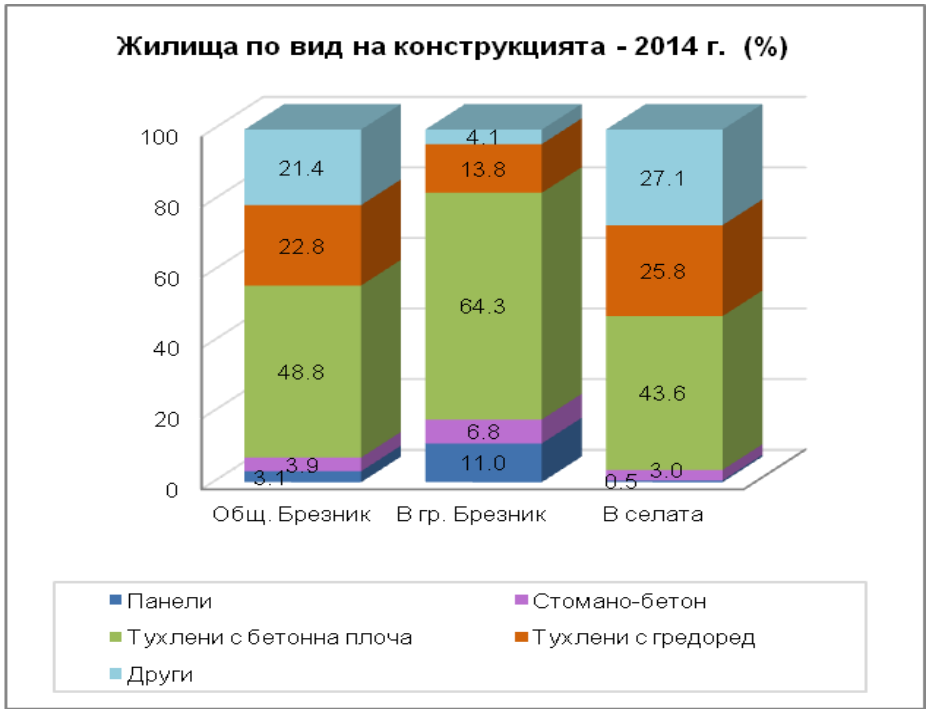

Източник: *НСИ*

5.4.6. Жилища по брой на стаите

Важността на структурата на жилищния фонд по стайност се определя от съответствието между структурата на обитателите и пазарното търсене. От общия брой на жилищата в общината 2/3 са двустайни и тристайни, което дава косвена информация за предпочитанията и възможностите на сегашните им обитатели. Четиристайните жилища в общината също са с висок дял, като съставляват 15.1% от общия им брой, тези с 5 стаи – 5.4%, а тези с 6 и повече стаи – 4.8%. Едностайните жилища са 8.7% от общия брой жилища в общината (*табл. 30, фиг. 25*).

Таблица № 30

Жилища към 31.12.2014 г. по броя на стаите

	Жилища - общо	Жилища по броя на стаите						Жилища на 1000 човека от населението	Среден брой лица на 1 жилище
		едно - стайни	дву - стайни	три - стайни	четири-стайни	пет - стайни	шест и повече		
	Брой								
Общ. Брезник	**8503**	**745**	**3326**	**2285**	**1287**	**455**	**405**	**1310**	**0.8**
В гр. Брезник	2106	256	962	455	243	91	99	527	1.9
В селата	6397	489	2364	1830	1044	364	306	2566	0.4
	Относителен дял - %								
Общ. Брезник	**100.0**	**8.7**	**39.1**	**26.9**	**15.1**	**5.4**	**4.8**		
В гр. Брезник	100.0	12.2	45.7	21.6	11.5	4.3	4.7		
В селата	100.0	7.6	37.0	28.6	16.3	5.7	4.8		

Източник: *НСИ*

Фиг. № 25

На 1000 човека от населението в община Брезник се падат 1310 жилища (752 за област Перник и 545 за страната), в т.ч. за град Брезник – 527, а за селата 2566, но част от жилищата в селата са необитаеми. Средно в едно жилище в община Брезник живеят 0.8 души, в т.ч. в гр. Брезник 1.9, в селата – 0.4. За сравнение за област Перник стойностите на показателя са съответно 1.3 общо за областта, за градовете на областта – 2.0, за селата – 0.6, а за страната – 1.8 общо, 2.0 – за градовете и 1.5 – за селата.

5.4.7. Благоустроеност на жилищата

В Община Брезник жилищата в града са сравнително благоустроени. Над 91.3% от жилищата в града притежават стандартните елементи – електричество и вода. 96.6% от жилищата в града имат обществена канализация.

На територията на общината съществуват голям брой необитавани жилища (предимно в селата).

Статистическите данни показват, че: 59.3% от жилищата в общината имат като съвкупност електрически ток, водопровод, канализация (частично изградена само в град Брезник); 11.4% имат като съвкупност електрически ток, водопровод, канализация, централно/местно отопление; 22.8% имат само ел.ток и водопровод; 6.1% – само ел.ток; без благоустроеност са 0.4% от жилищата в общината (*табл. 31*).

Таблица № 31

Жилища към 31.12.2014 г. по благоустроеност

	Жилища общо	**ел. ток, водопровод, канализация, централно, местно отопление**	**ел. ток, водопровод, канализация**	**ел. ток, водо-провод**	**ел. ток**	**водопровод, канализация**	**водопровод**	**без благоустр.**
	Брой							
Общ. Брезник	**8503**	**972**	**5039**	**1939**	**522**	**0**	**0**	**31**
В гр. Брезник	2106	722	1298	31	50	0	0	5
В селата	6397	250	3741	1908	472	0	0	26
	Относителен дял - %							
Общ. Брезник	**100.0**	**11.4**	**59.3**	**22.8**	**6.1**	**0.0**	**0.0**	**0.4**
В гр. Брезник	100.0	34.3	61.6	1.5	2.4	0.0	0.0	0.2
В селата	100.0	3.9	58.5	29.8	7.4	0.0	0.0	0.4

Източник: *НСИ*

65.5% от жилищата в общината имат водопровод вътре в жилището, в това число 95% от жилищата в град Брезник и 56% от жилищата в селата. 28.3% от жилищата в общината имат водопровод, но извън жилището, а само 6.2% нямат

водопровод. В град Безник с водопровод извън жилището са 2.5% от жилищата и също 2.5% нямат водопровод. В селата с водопровод извън жилището са 1/3 от жилищата, а 7.4% нямат водопровод.

В град Брезник по-голяма част от жилищата са свързани с обществена канализация, докато в селата жилищата са свързани основно със септични и попивни ями или други пречиствателни съоръжения.

Данните за наличие на компютър и достъп до интернет показват, че 21.2% от обитаваните жилища в общината имат компютър, а с достъп до интернет са 19.4%, т.е почти всички жилища, в които има компютър са свързани и с интернет.

Разработването и изпълнението на предвидените в програмата на кмета за енергийна ефективност дейности са част от политиката на общината за устойчиво развитие. Мерките по енергийна ефективност в програмата целят подпомагане опазването на околната среда и повишаване на жизнения стандарт на населението, което е основна цел и приоритет на община Брезник.

5.5. Социална инфраструктура и услуги

5.5.1. Образование

За образованието в общината е характерно, че то е с публичен характер. Към настоящия етап няма учебни институции, които се финансират от частния сектор. Функционалният обхват на системата на образованието се определя от контингентите от лица в съответната възраст (подлежащи на предучилищно обучение и в училищна възраст) и степента на развитост на обслужващите функции на общината.

- ***Обекти на образованието***

На територията на община Брезник функционират:

- *едно средно общообразователно училище:*
  - СОУ „Васил Левски”, град Брезник (средищно)
- *една професионална гимназия по селско стопанство:*
  - ПГСС „Никола Вапцаров”, град Брезник
- *едно основно училище:*
  - ОУ „Христо Смирненски”, село Ноевци (средищно, защитено)
- *две детски градини:*
  - ЦДГ ”Брезица”, град Брезник;
  - ЦДГ, с. Ноевци.

В СОУ „В. Левски” гр. Брезник се обучават ученици от гр. Брезник и селата: Ребро, Брезнишки извор, Режанци, Конска, Гърло и Видрица.

В ОУ „Хр. Смирненски” с. Ноевци се обучават ученици от с. Ноевци и селата: Станьовци, Кошарево, Гигинци, Бегуновци, Непразненци, Селищен дол, Велковци и Слаковци.

Броят на пътуващите ученици от населените места без училища към СОУ „В. Левски” гр. Брезник за учебната 2015/2016 г. е 14 със специализиран превоз, а в ОУ „Хр. Смирненски” с. Ноевци броят на пътуващите ученици е 21 със специализиран превоз и 9 ученици със собствен превоз.

Ползва се 1 училищен автобус в ОУ „Хр. Смирненски” с. Ноевци.

Материалната база на училищата в общината е в сравнително добро физическо състояние. СОУ „В. Левски“ в гр. Брезник разполага с много добра база, която включва 25 класни стаи, от които 17 кабинети по отделните дисциплини. Училището разполага с 2 физкултурни салони, единия от които неотдавна е ремонтиран.

Основното училище в с. Ноевци разполага с нова сграда, която е с голям капацитет – 21 класни стаи и 5 кабинета, от които реално се ползват само част от тях.

Сградите и на двете училища не са санирани от гледна точка подобряване на енергийната ефективност.

Записаните в началото на учебната 2015/2016 година ученици в СОУ „В. Левски” гр. Брезник и в ОУ „Хр. Смирненски” с. Ноевци са 400 (*табл. 32*). Броят на паралелките в СОУ „В. Левски” гр. Брезник е 19, а в ОУ „Хр. Смирненски” с. Ноевци – 4.

През учебната 2013/2014 година отпадналите от училище ученици са 7 и през учебната 2014/2015 година отпадналите от училище ученици са също 7.

Таблица № 32

Брой на учениците в общообразователните училища на община Брезник за периода 2010-2015 г.

Вид училище (ОУ, СОУ, ПГ)	Брой ученици (по учебни години)					
	2010/2011	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015	2015/2016
СОУ „В. Левски”	390	378	363	351	349	342
ОУ „Хр. Смирненски”	57	53	54	49	58	58
ПГСС „Н. Вапцаров”	104	92	61	49	46	

Източник: *Общ. Брезник*

Целодневната детска градина (ЦДГ) ”Брезица” гр. Брезник е открита на 15.09.1962 г. с една смесена група в отчуждена частна къща като ЦДГ № 1. От 1967 година детската градина функционира в настоящата сграда с две целодневни и две полудневни групи. Сградата е обновена и осъвременена по проект „Красива България”. Изцяло е подменена външната дограма, ремонтирани и обновени са фасадата и дворното пространство. Ремонтирани са също така санитарните помещения и освежени занималните на всички групи.

Целодневната детска градина (ЦДГ) в с. Ноевци е открита през 1949 г. и се намира в сградата на ОУ “Христо Смирненски”.

Динамиката на броя и капацитета на детските заведения в община Брезник за периода 2007-2015 г. е представена в таблица 33.

Таблица № 33

Динамика в броя и капацитета на детските заведения в община Брезник за периода 2008-2015 г.

Учебна година	Детски заведения	Обхванати деца	Детски учители	Групи	Ср. пълняемост на група
	брой	брой	брой	брой	бр. деца
2010/2011	2	125	10	5	24.1
2011/2012	2	121	10	5	23.3
2012/2013	2	135	10	5	25.7
2013/2014	2	131	11	5	26.2
2014/2015	2	132	11	5	32.7
2015/2016	2	134	11	5	34.3

Източник: *Общ. Брезник*

Основни изводи:

- В община Брезник е развита инфраструктура на образованието, даваща възможности за получаване на средно и основно образование. Това е обусловено от обслужващите функции на общината и броят на децата и учениците.
- Програмата на общината в сферата на образованието като приоритетна дейност е насочена към: постигане на максимален обхват на децата в задължителна училищна възраст; осигуряване на равен достъп до качествено образование на всички ученици; подобряване на материално-техническата база чрез извършване на основни и текущи ремонти на училищата и детските градини в общината, които не са били обект на ремонтни дейности в предходен период; повишаване на енергийната ефективност на училищата и детските градини.

5.5.2. Здравеопазване

Според данните на РЗИ-Перник за заболеваемостта на населението на община Брезник с най-голяма честота са болестите на дихателната система и на кръвообръщението (*табл. 34*). Останалите видове заболявания са свързани с: някои инфекциозни болести; болести на кожата и подкожната тъкан; на нервната система; на костно-мускулната система; травми и др.

Структурата на здравеопазването, в т.ч. и на здравната инфраструктура в общината са определени и застъпени в Регионалната здравна карта на област Перник. Съобразно нея в община Брезник здравеопазването е представено от ***извънболнична лечебна помощ***. Извънболничната помощ включва *първична извънболнична медицинска помощ* и *стоматологична помощ*.

Таблица № 34

Рангово класиране на заболеваемост сред населението в община Брезник – 2010-2014 г.

№ на класа	НАИМЕНОВАНИЕ НА БОЛЕСТИТЕ ПО МКБ-10	Заболеваемост									
		Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението	Регистрирани заболявания	На 1000 души от населението
		2010 г.		**2011 г.**		**2012 г.**		**2013 г.**		**2014 г.**	
	ОБЩО I – XIX клас	**2661**	**354.5**	**2182**	**320.3**	**1527**	**229.2**	**1605**	**243.9**	**2368**	**364.8**
X	Болести на дихателната система	737	98.2	756	111	596	89.5	325	49.4	657	101.2
IX	Болести на органите на кръвообращението	355	47.3	322	47.3	276	41.4	325	49.4	406	62.5
XIV	Болести на пикочо-половата система	218	29	166	24.4	83	12.5	171	26	211	32.5
XIX	Травми, отравяния и някои други последици от въздействието на външни причини	210	28	152	22.3	79	11.9	137	20.8	185	28.5
XII	Болести на кожата и подкожната тъкан	183	24.2	124	18.2	75	11.6	101	15.3	123	18.9
VI	Болести на нервната система	172	22.9	111	16.3	66	9.9	100	15.2	113	17.4
XVIII	Симптоми, признаци и отклонения от нормата, открити при клинични и лабораторни изследвания, некласифицирани другаде	136	18.1	96	14.1	54	8.1	85	12.9	109	16.8
XIII	Болести на костно-мускулната система и на съединителната тъкан	126	16.8	91	13.4	51	7.7	67	10.2	108	16.6

Източник: *РЗИ, Перник*

През 2015 г. в община Брезник функционират общо 6 лекарски практики за първична извънболнична медицинска помощ, обслужвани от 6 *общопрактикуващи* лекари. От тях 3 са в гр. Брезник, които покриват необходимия брой на пациентските листи на общопрактикуващите лекари и 3 са в селата: Ноевци, Кошарево и Режанци.

Извънболничната *специализирана* медицинска практика се извършва от двама лекари специалисти по неврология и по офталмология. Кабинетите на лекарите специалисти се намират в града.

Първичната дентална помощ се извършва от 5 стоматолози, които са регистрирани като амбулатории за индивидуална практика за първична медицинска помощ по дентална медицина. Териториалното разпределение на лекарите за

първична дентална помощ е подобно на общопрактикуващите лекари – трима от тях са в гр. Брезник , а по един – в селата Ноевци и Долна Секирна.

За целите на извънболничната медицинска помощ и на денталната помощ се използва база, която е *общинска собственост*. Общопрактикуващите лекари и един от стоматолозите в гр. Брезник ползват помещения в сградата на бившата поликлиника в града. Кабинетите на общопрактикуващия лекар и на стоматолога в с. Кошарево са разположени в сградата на кметството. Също в административната сграда на с. Ноевци е настанен кабинета на общопрактикуващия лекар. В сградите на бившите здравни служби в селата Долна Секирна е кабинета на стоматолога, а в с. Режанци – кабинета на общопрактикуващия лекар.

Населението на общината се обслужва от Филиал за Спешна медицинска помощ (ФСМП) град Брезник, към Центъра за Спешна медицинска помощ (ЦСМП), град Перник (*табл. 35*).

Във ФСМП се оказва спешна медицинска помощ и на болни и пострадали лица, чийто живот не е пряко застрашен, но които се нуждаят от медицинска помощ в кратък срок, за да бъде предотвратено по-нататъшно развитие и усложняване на заболяването. Неотложната медицинска помощ се оказва безотказно и по всяко време на денонощието на всички нуждаещи се. ФСМП в гр. Брезник е разположен в сградата на общинската болница.

Таблица № 35

Обекти на здравеопазването - териториална структура 2014-2015 г.

Населено място, обекти	Видове лечебни заведения по нива на обслужване (доболнична и болнична помощ, центрове за спешна медицинска помощ и др.),	Физическо състояние (добро/лошо)
гр. Брезник	Филиал на ЦСМП	добро
гр. Брезник - 3 ЛЗ;	6 бр. индивидуални практики за първична извънболнична медицинска помощ	добро
с. Ноевци – 1; с. Кошарево – 1; с. Режанци - 1.		
гр. Брезник - 3;	5 бр. индивидуални практики за дентална помощ	добро
с. Ноевци-с. Кошарево – 1; с. Долна Секирна - 1.		

Източник: *Общ. Брезник*

Болничната помощ *до 2012 г.* се осъществяваше от СБАЛВБ „Д-р Й. Стефанов", град Брезник с леглови капацитет от 20 легла. Лечебните дейности бяха организирани в отделение Вътрешни болести и Диагностико – консултативен блок. Екипът на болницата включваше 12.5 специалисти, в т.ч.:

- Лекари – 3 броя (вкл. Управител);
- Медицински сестри – 5 броя;
- Санитари – 2 броя;
- Клинични лаборанти – 1 брой;

- Счетоводител – касиер и системен администратор – 1 брой;
- Завеждащ АСЧ – 0.5 бр.

С Решение № 146 по Протокол № 8 от 21.06.2012 г. на ОбС Брезник се закрива болницата през 2012 година.

На територията на общината функционират 2 аптеки – в град Брезник.

5.5.3. Култура и културни дейности

Културният календар на община Брезник е *разнообразен* – честване на празници, фолклорни и литературни вечери, срещи с писатели, представяне на книги, тематични беседи, организиране на изложби, концерти, конкурси за изработване на картички и др. изделия, летни читални за децата, общоселски празници, фолклорни събори, участие в Международния фестивал на маскарадните (кукерските) игри в град Перник (през декември 2015 г. уникалният народен обичай бе включен в списъка на ЮНЕСКО на световното нематериално културно наследство; това е четвъртият български празник, станал част от съкровищницата на световната организация - след Бистришките баби, нестинарството и чипровските килими), организиране на мероприятия за децата и др[5]. В община Брезник се е съхранил уникалният събор „Видовден", който се провежда всяка година на Видовден (28 юни). Според преданието преди изгрев слънце в ранна утрин на Видовден хората от този край си измивали очите с китка трендафил, потопена в дъждовна вода от листата на растението „Баба Вида" („Лугачка"). Акцентът на Граовския събор „Видовден" е автентичната фолклорна програма на втория ден от събора, когато пред читалището си дават среща талантът и непреходността на традициите на самодейците от читалищата на общината и гостуващи самодейни колективи. Един от най-жизнерадостните зимни народни обичаи в Община Брезник (както и в областта) е обичаят „Сурова". Той се провежда всяка година на 13 и 14 януари – Васильовден, в селата на Брезнишката община, а в първата събота след местната сурова се провежда маскарадния фестивал „Сурова" Брезник на всички сурвакарски групи от общината и на гостуващи такива. Този празник е запазил до днес непроменената си богата обредна символика – прогонване на злите сили, пожелания за богата реколта, здраве и плодовитост на хората и животните.

С Решение № 66 по Протокол № 2 от 20.02.2012 г. на Общински съвет Брезник е създаден Общински исторически музей. От 2013 г. той функционира като културна институция със статут на самостоятелно юридическо лице на бюджетна издръжка, второстепенен разпоредител с бюджетни кредити. Музеят е културна и научна организация, която издирва, изучава, опазва и представя културни ценности, природни образци и антропологични останки с познавателна, образователна и естетическа цел.

Основният вид и най-масово срещан обект за развитие на културни дейности в община Брезник са читалищата. На територията на община Брезник функионират 12 читалища, включени в регистъра на народните читалища в страната. Физическото състояние на читалищата е представено в таблица 36.

[5] Програма за развитие на читалищната дейност на територията на община Брезник

Таблица № 36

Община Брезник - местоположение на обектите на културата, характеристика

Населено място	Читалища	Музеи	Физическо състояние (добро/лошо)
гр. Брезник	НЧ „Просвещение 1870” гр. Брезник, с голям салон с 450 седящи места	Общински исторически музей	добро
с. Ноевци	НЧ „Пробуда – 1931 г.” със салон с 200 седящи места		добро
с. Кошарево	НЧ „Пробуда – 1927 г.”, със салон с 200 седящи места		добро
с. Слаковци	НЧ „Искра – 1932г.” със салон с 200 седящи места		добро
с. Бегуновци	НЧ „Просвета – 1922 г.”,със салон с 150 седящи места		добро
с. Долна Секирна	НЧ „Иво Войвода – 1928 г. ”, със салон с 200 седящи места		добро
с. Садовик	НЧ „Дебелец - 1932”		добро
с. Велковци	НЧ „Граовска пробуда–1928 г.”, със салон с 211 седящи места		добро
с. Гигинци	НЧ „Искра-с. Гигинци-1952 г.”		добро
с. Банище	НЧ „Просвета – 1928 г.”		добро
с. Сопица	НЧ„Светлина–Сопица–1932 г.”		добро
с. Станьовци	НЧ „Хр. Смирненски – 2005 г.”, няма собствена база, разположено е в сградата на кметството		

Източник: *Общ. Брезник*

В читалищата се развива самодейна културна дейност (музикална, танцова, фолклорна, образователно-просветна), разполагат с библиотечен фонд. Финансовите средства за издръжка на читалищата в общината обаче са недостатъчни.

Читалище „Просвещение 1870” гр. Брезник е създадено през 1870 г. в първото класно училище. Читалището е утвърден културен център в общината с функциониращи форми на художествена самодейност и се явява методически център на останалите читалища в общината. Сградата в която днес се помещава читалището е построена през 1970 год. Застроената ѝ площ е 1286 кв.м., а разгъната застроена площ - 3558 кв.м. Читалищната сграда разполага с киносалон със сцена – 465 кв.м. с общ брой на седящите места на партера и балкона – 450. Сцената е втора по големина в Пернишка област. Разполага още с лекционна зала с площ 92 кв.м. и 100 места, ритуална зала – 32 кв.м., картинна галерия – 46 кв.м., библиотека – 257 кв.м. Основни дейности в читалището са: библиотечна, художествена самодейност, културно-просветна дейност и музейно дело. Библиотеката разполага със заемна, читалня, детски отдел и книгохранилище. В тях са разположени 74340 тома литература, от които 37600 тома художествена литература, богат фонд от специализирана и справочна литература. Начало на художествената самодейност в

читалището поставя самодейният читалищен театър. Със своите състави и индивидуални изпълнители читалище „Просвещение" участва във всички събори на народното творчество в Копривщица. Обликът на читалището определят неговите състави, кръжоци, школи.

Читалище „Искра" с. Слаковци е създадено през 1945 г. Материалната база обхваща библиотека с библиотечен фонд 4402 тома, киносалон с 133 места и 56 кв.м. разгърната площ за читалищна дейност. Постоянно действащи колективи са за художествено творчество (детска група и група за възрастни) и сурвакарска група.

Читалище „Просвета" с. Бегуновци е създадено през 1928 г. Материалната база включва библиотека – 60 кв. м. с библиотечен фонд – 4210 тома; киносалон – 150 места; малък салон – 50 места. Постоянно действащи колективи са група за изворен фолклор и сурвакарска група. В читалището е разположена постоянна музейна етнографска сбирка.

Читалище „Пробуда" с. Ноевци е създадено през 1931 г. Материалната база включва библиотека с библиотечен фонд 7604 тома, киносалон, други помощни помещения. Постоянно действащи колективи са: група за народни обичаи – деца; група за народни обичаи – възрастни; сурвакарска група. В читалището е организирана постоянна музейна етнографска сбирка.

Читалище „Пробуда" с. Кошарево е създадено през 1931 г. Материалната база обхваща библиотека – 24 кв.м; киносалон с 200 места; библиотечен фонд – 6020 тома. Постоянно действащи колективи: детска певческа група – автентичен фолклор; детска група за изворен фолклор; певческа група – възрастни; сурвакарска група; група за народни обичаи.

Читалище „Иво Войвода" с. Долна Секирна е създадено през 1928 г. Материална база: разгърната площ 100 кв. м. – библиотека с библиотечен фонд – 4103 тома, др. помещения и киносалон с 50 места. Постоянно действащи колективи: певческа шесторка – възрастни; група за народни обичаи; сурвакарска група.

Читалище „Дебелец" с. Садовик е създадено през 1928 г. Материална база: две помещения с площ 50 кв. м. Постоянно действащи колективи: детска група за автентичен фолклор; сурвакарска група.

Читалище „Милан Василев" с. Велковци е създадено през 1928 г. Материална база: библиотека и киносалон с 211 места, помощни помещения. Библиотечен фонд – 4203 тома. Постоянно действащи колективи: сурвакарска група; певческа група – деца; смесена група за автентичен фолклор.

Читалище „Просвета" с. Банище е създадено през 1920 г. Постоянно действаща към читалището е групата за сурвакарски игри.

*Читалище „Христо Смирненски" с. Станьовци е р*егистрирано в ПОС през 2005 г. Разполага с библиотечен фонд и се помещава в сградата на кметството.

Политиката на общината и на читалищните настоятелства в областта на читалищната дейност е насочена към:

- утвърждаване ролята на читалищата като културни институции и места за провеждане на културни мероприятия, съхраняващи и развиващи

традиционните ценности на населението, взаимовръзка с миналото, с традициите, с културата;

- подобряване на материалната база;
- осигуряване на средства за поддръжката и нормалното функциониране на читалищните сгради и дейности;
- стимулиране интереса и любовта на младите хора към богатото фолклорно наследство, осигуряване на приемственост;
- привличане и участие на младите хора в краеведческата дейност.

Богатата духова и материална култура на населението е представена в експозициите на Исторически музей - Брезник. Първоначално е обособена експозиция „Революционно движение" в някогашната Любенова къща и малък етнографски кът. От 70-те години на 20 в. музейната експозиция има зала в сградата на читалището. Понастоящем Общинският исторически музей разполага с над 6500 музейни единици, две постоянни експозиции (Възраждане и Етнология) и зала за временни изложби в сградата на Класното училище, обявена за паметник на културата. От 27 март 2014 г. с Решение № 513 на Общински съвет Брезник сградата на Класното училище е безвъзмездно предоставена на Общинския исторически музей.

5.5.4. Спорт

Природо-географските условия и съществуващата материална база са добра предпоставка за развитие на спортно-туристическа дейност, спортен лов и риболов. Осигурява се достъп до спортните обекти на всички жители на общината. Спортните дейности в община Брезник се развиват в няколко направления:

- ✓ Развитие и популяризиране на физическото възпитание и спорта и осъществяване на тренировъчна и спортно-състезателна дейност на спортните клубове по отделните видове спорт;
- ✓ Физическо възпитание и спорт в предучилищните детски заведения, общообразователните и професионални училища;
- ✓ Физическо възпитание и спорт за всички.

Спортните обекти в общината, тяхното състояние, начин на ползване са представени в таблица 37.

Таблица № 37

Община Брезник - спортни обекти (вкл. в училищата)

Вид на обекта	Населено място	Начин на ползване по сезони	Капацитет (площ; бр. места, леглова база)	Физическо състояние (добро/лошо)
Спортен комплекс - ОСК „Чорни – 2004"	гр. Брезник	целогодишно; футболното игрище не се използва през зимата	Спортна зала с 400 седящи места и две игрални полета, зали за шах, тенис, аеробика, футболно игрище с 2000 седящи места, атлетическа писта, зали за тренировка	добро

Община Брезник - спортни обекти (вкл. в училищата)

Вид на обекта	Населено място	Начин на ползване по сезони	Капацитет (площ; бр. места, леглова база)	Физическо състояние (добро/лошо)
Физкултурен салон в СОУ „В. Левски" гр. Брезник	гр. Брезник	целогодишно		добро
Малък физкултурен салон в СОУ „В. Левски" гр. Брезник	гр. Брезник	целогодишно		добро
Физкултурен салон в ОУ „Хр. Смирненски" с. Ноевци	с. Ноевци	целогодишно		добро
Физкултурен салон в ПГСС „Н. Вапцаров" гр. Брезник	гр. Брезник	целогодишно		добро
Футболни игрища	В селата: Кошарево, Долна Секирна, Ноевци, Слаковци, Конска, Гигинци	футболните игрища не се използват през зимата		добро

Източник: *Общ. Брезник*

Община Брезник разполага с добре развита спортна инфраструктура. Освен изброените по-горе спортни обекти в гр.Брезник и в по-големите села има изградени детски площадки. Един от ангажиментите на общината, е именно ремонт, обновяване и обогатяване на училищната спортна база, на детските площадки и на всички спортни обекти.

Спортен комплекс "Чорни" гр. Брезник е публична общинска собственост. Използва се по предназначение – за масова физкултура и спорт; за тренировъчна дейност на лицензираните спортни клубове; за провеждане на спортни мероприятия; за реализиране на задължителните учебни програми, на извънкласните, извънучилищните и свободните занятия за физическо възпитание и спорт и за тренировъчна и състезателна дейност на децата и учениците.

С Решение № 100/20.07.2004 г. спортният комплекс е предоставен за безвъзмездно ползване и стопанисване на Обединен спортен клуб „Чорни 2004", включващ следните клубове по футбол и волейбол:

- Волейболен клуб „Чорни" гр. Брезник;
- Футболен клуб „Чорни – 1920" гр. Брезник;
- Футболен клуб „Черногорец" с. Ноевци;
- Футболен клуб „Западно ехо" с. Бегуновци;
- Футболен клуб „Буря" с. Кошарево.

Спортните клубове са членове на съответните лицензирани спортни федерации и са регистрирани в Националния регистър на лицензираните спортни организации.

Клубовете по отделните видове спорт провеждат активна тренировъчна и спортно състезателна дейност.

Като допълнителна възможност за спорт могат да се използват училищните салони и игрища, но при тях достъпът на външни лица е ограничен.

Изградените спортни площадки и поставените спортни съоръжения в гр. Брезник (кв. 94 , кв. 69, кв. 12, кв. 49) (по проекти на МТСП „От социални помощи към заетост" през 2006 г.) са привлекателна жизнена и спортна среда за населението на града. Изградени са спортни площадки и съоръжения и в селата Ноевци, Бегуновци, Велковци, Слаковци, Сопица, Ребро.

Младите хора проявяват значителен интерес към спортните клубове и клубовете на отборите. Привлекателни за младежите са и танцовите състави, където те отиват от една страна, за да спортуват, а от друга – да се забавляват и да открият среда за социално общуване.

Съществено за цялостното развитие на спорта в община Брезник е обстоятелството, че община Брезник финансира със собствени средства спортните клубове и някои ученически спортни прояви. Общината подпомага спортни клубове, чиито седалища и дейност са на територията ѝ и заниманията им са ангажирани изцяло с деца, спортисти и граждани на общината. По отношение на детско-юношеския спорт община Брезник има предимство пред редица други общини, тъй като разполага със спортна база. Училищната спортна база – физкултурни салони, външни спортни площадки, уреди и пособия, като цяло са в добро състояние - в ОУ „Хр. Смирненски" с. Ноевци и в ПГСС „Н. Вапцаров" гр. Брезник. В СОУ „В. Левски" гр. Брезник през 2012 г. е подменена настилката в малкия физкултурен салон, а в ЦДГ „Брезица" гр. Брезник през 2012 г. се осъществи „Изграждане на детска площадка". Средствата получавани от „Училища и детски заведения" по Постановление № 129 на Министерски съвет са недостатъчни за реализирането на ремонтни дейности на базата и провеждането на достатъчно спортни прояви. Това е един от ангажиментите на общината и именно той се финансира от общината (което е и една от целите на Програмата за развитие на физическото възпитание и спорта в община Брезник 2013-2018 год. – ремонт, обновяване и обогатяване на училищната спортна база).

5.5.5. Социални услуги

В община Брезник социалната дейност е развита на основата на ситуацията и оценка на потребностите от социални услуги в общината, в партньорство със заинтересованите страни в общината. Тя обхваща уязвими общности и различни възрастови групи на територията на общината. По данни на Дирекция „Социално подпомагане" (ДСП) – Перник, броят на лицата с увреждания в община Брезник е 762, от които с физически увреждания – 724 д. и с умствени увреждания – 38 д. Социални помощи получават 38 д. (2015 г.).

Социалните услуги в зависимост от средата, в която се предоставят са социални услуги, които се предоставят *в общността* и социални услуги, които се предоставят *в специализирани институции*.

Социалните услуги, които се предоставят в общността на територията на общината са представени в таблица 38.

Таблица № 38

Социални услуги в общността (в обичайна среда) в община Брезник

Населено място	Социални услуги предоставяни в общността (по вид на услугата). Обекти за социални грижи	Капацитет	Брой лица, нуждаещи се от социални грижи (по видове)	Брой на обхванатите лица, в т.ч. подомно и в съществуващите специализирани обекти
гр. Брезник	ДСП	140	140	140 подомно
гр. Брезник	ЦНСТ	15	15	15
гр. Брезник, с. Конска, с. Ноевци, с. Горни Романци, с. Непразненци, с. Кошарево, с. Слаковци, с. Бегуновци, с. Банище	Личен асистент	26	26	26
гр. Брезник	СУ „Обществена трапезария”	40	40	40

Източник: *ДСП - Перник; Общ. Брезник*

Домашният социален патронаж (ДСП) е най-всеобхватната услуга, която се предоставя на територията на общината от общинския бюджет. Тя се предоставя по домовете на нуждаещи се от социални грижи (самотно живеещи стари хора с увреждания или със затруднения в самообслужването, които имат нужда от грижа в семейна среда), с капацитет 140 места.

Центърът за настаняване от семеен тип (ЦНСТ) е държавно делегирана дейност, който предоставя услуги (на възрастни хора с физически увреждания) в среда, близка до семейната, с капацитет 15 места.

Услугата „Личен асистент” обхваща за обслужване 9 населени места – гр. Брезник и селата Конска, Ноевци, Горни Романци, Непразненци, Кошарево, Слаковци, Бегуновци, Банище. Услугата се предоставя на лица и деца с трайни увреждания, в тежки здравословни състояния, които не могат или са много затруднени да се обслужват сами.

Социалната услуга „Обществена трапезария” е с капацитет 40 места.

Специализирана институция за предоставяне на социални услуги в общината е частният дом за възрастни хора „Брезник - Четири сезона” ЕООД в град Брезник с капацитет 120 места.

Основни изводи:

- Съществува добра координация между институциите на местната и държавната власт при решаване на социалните проблеми на населението от общината;
- Работи се в посока на изграждане на знания и формиране на трайни умения за интегрирането на уязвимите групи и възрастните хора в обществото;
- Общината е мотивирана за разкриване на социални услуги в общността и търси възможности, чрез проекти и програми за развитието им.

5.5.6. Други услуги

Комуналните услуги се развиват на принципа на търсенето и предлагането. Тези услуги най-бързо реагират на пазарната ситуация. При тях преобладава частната инициатива. Това рефлектира върху териториалната структура на подсистемата, която в известна степен е загубила йерархичния си характер и комплексното си устройство.

Търговската мрежа на територията на Общината е сравнително добре развита. Тя е изцяло в частния сектор. Преобладават малките търговски обекти.

Търговските обекти са неравномерно разположени на територията на общината. По-голяма част от тях са изградени и функционират в центъра на общината град Брезник.

Мрежата от търговски обекти е съставена от отделни по-малки обекти, разпръснати на територията на селата в общината, която осигурява локалното обслужване на населението.

Административните услуги се извършват общинския център – град Брезник, в кметство – с. Ноевци, в кметските наместничества със седалища в селата Арзан (вкл. за обслужване и с. Бабица, с. Долни Романци, с. Гоз) , Банище (вкл. за обслужване и с. Ръжавец), Бегуновци (вкл. за обслужване и с. Кривонос), Брезнишки извор, Велковци, Гигинци, Гърло (вкл. за обслужване и с. Билинци, с. Видрица, с. Муртинци), Долна Секирна (вкл. за обслужване и с. Долна Секирна), Конска, Кошарево, Красава (вкл. за обслужване и с. Брусник, с. Горни Романци, с. Завала, с. Озърновци, с. Ярославци), Непразненци, Ребро, Режанци, Садовик, Слаковци, Сопица, Станьовци (вкл. за обслужване и с. Душинци).

На територията на общината са развити и други услуги, осигуряващи задоволително ниво на обществено-обслужващите дейности.

6. ПРОГНОЗА ЗА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКО И УСТРОЙСТВЕНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА БРЕЗНИК

6.1. Прогнози за социално-икономическо развитие

6.1.1. Демографска прогноза на общината

Основните документи, които са съобразени при разработването на прогнозата на населението на общината, са:

- Национална стратегия за демографско развитие на населението в Република България (2012 г.-2030 г.);
- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г.;
- Национална стратегия за регионално развитие на Република България за периода 2012-2022 г.;
- Национална стратегия в областта на миграцията (2011-2020)
- ОП „Развитие на човешките ресурси 2014-2020 г.;

- Прогнози на НСИ за населението на страната и др.,
- Общински план за развитие на община Брезник 2014-2020 г.;
- както и *реалната демографска ситуация в общината*.

В условията на демографски преход, от режим на нарастване на населението към режим на намаляване и остаряване, стратегията за демографско развитие е изградена върху концепцията за баланс на населението, при която водеща е идеята за *повишаване качеството на живот*.

Комплексният анализ на основните параметри на демографската ситуация в общината показва, че поради голямата инерционност, с която се характеризират демографските процеси, нарастване на броя на населението *от демографска гледна точка* не може да бъде обосновано в периода до 2035 г.

Направеният анализ на състоянието и тенденциите в демографското развитие на общината и населените места очертава някои основни черти, които определят насоките в развитието на населението през прогнозния период:

Първата група от демографските проблеми е свързана с процесите на раждаемост, смъртност и миграция на населението:

- ниска раждаемост, поради застаряване на населението и намаляване на броя на жените във фертилна възраст, най-вече в селата;
- запазване на високата обща смъртност;
- променящ се семеен модел с увеличаващо се предпочитание към съжителство без брак;
- емиграция предимно на млади хора и семейства в активна репродуктивна и трудоспособна възраст;
- запазване на териториалните различия в демографското развитие на населените места: с най-благоприятни параметри се характеризира общинският център, селското население като цяло е с нарушени демографски параметри.

Според прогнозните разчети равнището на раждаемост ще остане под необходимото за разширено възпроизводство на населението. В резултат на това, въпреки предвижданото увеличаване на средната продължителност на живот, ще се запазят ниските нива на естествено възпроизводство. Дори положителен миграционен прираст трудно може да компенсира негативното развитие на естествените възпроизводствени процеси. В този смисъл основното реалистично решение на посочената група проблеми е забавяне на негативното развитие на демографските процеси, след което да се постигне стабилизирането им в общината.

Втората група от проблеми е свързана с качествените параметри на възпроизводството на населението:

- остаряване на населението и намаляване на броя на населението в активна трудоспособна възраст;
- състоянието на репродуктивното здраве сред част от ромския етнос е незадоволително;

- в образователната структура на населението на общината нискообразованите млади хора са предимно сред ромската етническа общност.

Повишаването на качествените параметри на възпроизводството на населението е основна компонента в прогнозата за демографско развитие на общината.

В съответствие с действащите нормативни изисквания за изработване на ОУП (ЗУТ и Наредба № 8 на МРРБ) и на Задание за изработване на проект за ОУП на община Брезник, се изработва двувариантна прогноза за част „Демография“.

Отчитайки степента на влияние на факторите със стимулиращ и със задържащ ефект се предлагат следните варианти на прогнозата в съответствие с прогнозния срок за действие на ОУП на община Брезник:

- Песимистичен вариант;
- Умерено оптимистичен вариант;

Като цяло, прогнозите и по двата варианта са с хипотезен характер и отчитат сегашната динамика на естествен и механичен прираст и очакваните тенденции в раждаемостта, смъртността, а така също и предвижданията за фертилността на жените, заселванията и изселванията.

При прогнозиране на демографското развитие на община Брезник се използват утвърдените демографски методи за прогнозиране. Тези чисто демографски методи на прогнозиране се съпоставят с очакваните въздействия и на фактори с изразен социално-икономически характер.

И при двата варианта на демографската прогноза се залага *основно въздействие да имат благоприятните фактори за развитие на населението*. Тяхното влияние е с различна степен на проявление при отделните варианти. Демографската прогноза на община Брезник е съобразена с тенденциите в очакваното развитие на населението, заложени в демографските прогнози за страната и за област Перник, изработени от Националния статистически институт.

Тези тенденции, заложени като ориентир в демографската прогноза, са съобразени с досегашните тенденции в развитието на населението на община Брезник в изминалия 7 годишен период – 2007 - 2014 г. – обект на изследване и оценка.

6.1.1.1. Прогноза за броя на населението в община Брезник

В основата на прогнозните разчети за броя на населението, както и за неговата възрастова структура, се залагат предвижданията за:

- повъзрастовата раждаемост (със съответните натрупвания във времевите етапи на прогнозния период);
- повъзрастовата смъртност на населението, свързана с процесите на застаряването на населението и влиянието на социално-значимите заболявания на населението;
- миграцията на населението.

В съответствие с възприетия методически подход, прогнозните разчети за демографското развитие на община Брезник до 2035 г. се предлагат по определените два варианта, а именно:

- Песимистичен вариант, базиран на очакваното влияние на фактори, свързани с относително неблагоприятно развитие на социално-икономическата сфера в общината, продължаващо влошаване на демографските процеси и *преобладаване на задържащите фактори за развитие на демографските процеси;*
- Умерено оптимистичен, при който е заложено запазване на тенденциите от досегашното демографско, социално-икономическо и инфраструктурно развитие на община Брезник, но *при благоприятно неутрализиране на част от задържащите фактори.*

Важна особеност на демографската прогноза за община Брезник (и по двата варианта) е, че се залагат не много различаващи се прогнозни предвиждания за числовите величини на коефициента на фертилност (определя се от контингента жени в детеродна възраст), брачността, броя на живородени момичета и др. Причината за това е, че в прогнозния период няма обективни основания да се счита, че в контингента жени във фертилна възраст ще настъпят съществени промени.

Характерно за община Брезник е, че делът на фертилните контингенти (17.2% – 2014 г.), отрицателният естествен прираст (-27.4‰ – 2014 г.) и фертилността, която е под 2.1[6], т.е. под границата на заместване на поколенията, са по-неблагоприятни от средните параметри за страната (21.9% фертилни контингенти и -5.7‰ естествен прираст, в.т.ч за селата -12.9‰), и областта (19.6% фертилни контингенти и -11.2‰ естествен прираст, в.т.ч за селата -26.1‰).

По населени места се наблюдават различия. Очертават се няколко групи населени места в общината:

- с фертилни контингенти над средното ниво за общината е град Брезник (835 жени в детеродна възраст от 15 до 49 г. – 20.9% от населението на града);
- с фертилни контингенти 15-20% от населението на съответното населено място и като абсолютен брой близо 100 д. - с. Ноевци. Тук може да се включи и с. Слаковци (45 жени в детеродна възраст от 15 до 49 г. – 18.5% от населението на населеното място);
- с фертилни контингенти 10-15% от населението на съответните населени места и като абсолютен брой от 10 до 25 д. са населените места Велковци, Бегуновци, Кошарево, Гигинци, Долна Секирна;
- с нисък дял / или без фертилни контингенти са много малките населени места, които са с влошена възрастова структура.

Прогнозата на населението по варианти (песимистичен и умерено оптимистичен) е представена в таблица 39.

[6] В съвременните демографски изследвания се счита, че социалният статус на жените и нивото на фертилност са в негативна корелация.

Таблица № 39

Прогноза за броя на населението в община Брезник по периоди (по варианти на прогнозата)

Община Брезник	Година	Брой население
	2014 г.	6492
Песимистичен	**2020 г.**	6100
	2025 г.	5800
	2035 г.	5700
Умерено оптимистичен	**2020 г.**	6300
	2025 г.	6200
	2035 г.	6100

При ***песимистичния вариант*** се очаква населението на общината да продължи постепенно да намалява с по-малък интензитет, като към края на прогнозния период (2035 г.) да достигне 5900 д. По-нататъшното намаляване и остаряване на населението е резултат от продължителното действие на общи и специфични тенденции, предвид реалната възрастова структура, намаленият брой на жените във фертилна възраст и отрицателното естествено възпроизводство. Социално-икономическите промени през последните 2 десетилетия също допринесоха за неблагоприятните процеси във възпроизводството на населението.

При ***умерено оптимистичния вариант*** се предвижда запазване числеността на населението и неголямо намаление (6200 д. – 2035 г.) с подкрепа на нето-миграцията в резултат на приемане на постоянно местожителство на хора на средна и по-напреднала възраст с предпочитания към местните условия на живот. С натрупването на положителни въздействия и подобряването на средата за живот може да се очаква, че демографските процеси ще се стабилизират. Проблемите, свързани с развитието на населението, не са само демографски, те са главно социално-икономически. Независимо от стабилизирането на населението, в резултат на дълготрайното неблагоприятно развитие на демографските процеси не се очакват съществени промени във възрастовата структура. Ще се запази структурата в териториалното разпределение на населението на общината по населени места. Важно значение според демографската стратегия на страната придобива образованието, способностите, уменията и здравословното състояние на хората, т. е. човешкия капитал. Особено важно е дългосрочният характер на демографските и социално-икономическите въздействия за постигането на устойчиви резултати.

Върху стабилизирането на демографската структура, може да се въздейства чрез създаване на нови възможности за заетост, предоставяне на достатъчно и качествени социални и културни услуги, и подобряване на средата за живеене и отдих.

6.1.1.2. Прогноза на населението по възрастови групи

Процесът на застаряване на населението на общината ще продължи и в перспектива. Поради по-добро демографско развитие, този процес ще бъде по-слабо изразен в град Брезник, където ще запази характера си относително по-благоприятната възрастова структура. Много малките населени места се характеризират с намалени контингенти в трудоспособна възраст. В перспектива те се очертават с влошена възрастова структура.

Разпределението на населението на общината във възрастовите групи под, във и над трудоспособна възраст през 2014 г. по данни на НСИ е както следва: 659 д. – 10.15% (под трудоспособна възраст), 3411 д. – 52.54% (в трудоспособна възраст) и 2422 д. – 37.31% (над трудоспособна възраст) (*табл. 40*). В сравнение с областта и страната различията са главно в по-ниският относителен дял на подтрудоспособните контингенти и по-високият дял на населението в надтрудоспособна възраст.

Прогнозните разчети за основните възрастови групи в община Брезник са следните:

Таблица № 40

Прогноза за броя на населението по основни възрастови групи в община Брезник - 2035 г. (по варианти на прогнозата)

Варианти на прогнозата	Общ брой	Под трудоспо-собна възраст	В трудоспо-собна възраст	Над трудоспо-собна възраст	%	Под трудоспо-собна възраст	В трудоспо-собна възраст	Над трудоспо-собна възраст
2014 г.	6492	659	3411	2422	100.00%	10.2%	52.5%	37.3%
Песимистичен	5700	570	3130	2000	100.00%	10.0%	54.9%	35.1%
Умерено оптимистичен	6100	630	3395	2075	100.00%	10.3%	55.7%	34.0%

Прогнозните разчети за възрастовата структура на населението по реалистичния вариант на прогнозата за община Брезник се основават на хипотезата, че броят на населението в трите основни възрастови групи ще намалее леко на фона на общото намаление (*таблица* 2). Този вариант на възрастовата структура се очертава като възможен в най-висока степен като се базира на сегашното състояние на естественото и механично движение на населението, което ще продължи да оказва влияние и през следващите години, особено при превес на благоприятните фактори. Освен това, при прогнозиране броя на населението в трудоспособна възраст се залага и на очакваната промяна на възрастта за пенсиониране през този период.

За целите на образователната инфраструктура и за планирането на потребността от детски заведения и училища, както и за тяхната териториална локализация, се представят и прогнозни разчети за специфичните възрастови групи, които за прогнозния период не се очертава да имат съществени изменения (*табл. 41*).

Таблица № 41

Прогноза за броя на населението по възрастови групи в община Брезник 2014 - 2035 г. (по варианти на прогнозата)

	2014 г.	Варианти					
		Песимистичен			Умерено оптимистичен		
		2020 г.	2025 г.	2035 г.	2020 г.	2025 г.	2035 г.
Общо	**6492**	**6100**	**5800**	**5700**	**6300**	**6200**	**6100**
0-14 г.	607	560	500	470	580	550	510
15-64 г.	3787	3520	3290	3230	3620	3570	3520
65+	2098	2020	2010	2000	2100	2080	2070
0-2 г.	127	115	102	100	125	122	115
3-6 г.	165	155	141	135	163	160	155
7-14 г.	315	300	287	280	310	305	300
15-18 г.	189	185	180	174	186	183	180

6.1.1.3. Прогноза за населението по населени места

За целите на ОУП демографската прогноза е диференцирана по населени места. Прогнозата на населението на общината по населени места като насока на развитие е представена в следващата таблица 42.

Таблица № 42

Прогноза на населението по населени места в община Брезник 2014-2035 г. (брой)
умерено оптимистичен вариант)

Населени места	2014 г.	2020 г.	2025 г.	2035 г.
Общ. Брезник	**6492**	**6300**	**6200**	**6100**
гр.Брезник	3999	3900	3870	3815
с.Арзан	14	14	12	10
с.Бабица	30	28	26	24
с.Банище	54	52	50	48
с.Бегуновци	119	117	105	100
с.Билинци	5	5	3	3
с.Брезнишки извор	23	22	20	18
с.Брусник	3	3	2	2
с.Велковци	196	190	190	188
с.Видрица	17	15	13	10
с.Гигинци	127	120	122	120
с.Гоз	7	7	5	5
с.Горна Секирна	13	13	10	8

Населени места	2014 г.	2020 г.	2025 г.	2035 г.
с.Горни Романци	23	22	20	18
с.Режанци	85	83	80	78
с.Гърло	63	60	57	56
с.Долна Секирна	170	167	160	160
с.Долни Романци	9	7	5	5
с.Душинци	8	6	5	5
с.Завала	9	7	5	5
с.Кошарево	227	210	210	216
с.Красава	9	7	5	5
с.Кривонос	9	7	5	5
с.Конска	103	100	97	95
с.Муртинци	14	12	10	10
с.Непразненци	58	56	53	50
с.Ноевци	556	553	550	545
с.Озърновци	-	-	-	-
с.Ребро	36	34	32	30
с.Ръжавец	14	12	10	10
с.Садовик	95	93	90	88
с.Слаковци	233	220	228	225
с.Сопица	96	93	90	87
с.Станьовци	52	50	48	46
с.Ярославци	15	15	12	10

От таблицата се вижда, че за перспективния период не се очертават съществени изменения и териториално преразпределение на населението в отделните населени места, поради голямата инерционност на демографските процеси.

По отношение на естествените възпроизводствени процеси може да се отбележи, че почти всички генерации живородени момичета, които ще формират фертилните контингенти до 2020 г., са вече родени и числеността им е известна. Около половината от тях също са родени, включващи се в състава до 2035 г. При това положение оценките за очакваната численост на най-фертилната група на фертилния контингент на населението на общината и населените места са валидни в много голяма вероятност. Различията между отделните варианти и параметрите на възпроизводство са в зависимост от множество други фактори, в т. ч. от миграционните процеси, фертилността и социално-икономическото развитие.

6.1.1.4. Прогноза за икономически активното население

В основата на прогнозните разчети за икономически активното население на общината се залагат прогнозите за очаквания брой на населението и прогнозните предвиждания за коефициентите на заетост и безработица.

Следва да се отбележи, че община Брезник се характеризира с коефициент на икономическа активност 46.1% (2014 г.), като броят на икономически активните лица е 2715 души. За сравнение за страната стойностите на показателя са съответно 54.1% (икономически активни лица от населението на 15 и повече години) и 45.9% (икономически неактивни лица), а за област Перник – 54.3 и 45.7%.

През 2014 г. икономически неактивните лица (лицата извън работната сила) на 15 и повече навършени години в община Брезник са 3170, или 53.9% от населението на тази възраст. Част от тях се отнасят към групата на „обезкуражените лица". Обезкуражените лица са част от населението извън работната сила, които в условията на икономическо развитие и подобрена ситуация на пазара на труда могат отново да започнат да търсят активно работа. Активното поведение на пазара на труда на тези хора зависи от комплекс от фактори – икономическа ситуация, предлагане на труд, осигурителна и данъчна тежест, адекватна политика за активиране и др.

Неактивните лица са потенциал за увеличаване на предлагането на труд. Активирането на продължително безработните и на неактивните лица е важен приоритет на политиката на пазара на труда и се обуславя, както от необходимостта от увеличаване на работната сила за поддържане на икономическото развитие, така и от гледна точка на социалното включване.

Таблица № 43

Прогноза за броя на икономически активното население на община Брезник по варианти на демографската прогноза за периода 2014 - 2035 г.

Показатели /варианти	2014 г.	**Прогнозна стойност към:**		
		2020 г.	2025 г.	2035 г.
	състояние	прогноза	прогноза	прогноза
		Песимистичен вариант		
Коефициент на икономическа активност (%)	46.1	48,0	50,0	53,0
Прогнозно население (брой)		6100	5800	5700
Икономически активно население (брой)	2715	2930	2925	3020
		Умерено оптимистичен вариант		
Коефициент на икономическа активност (%)	46.1	49.5	51,0	53,6
Прогнозно население (брой)		6300	6200	6100
Икономически активно население (брой)	2715	3120	3160	3270

В настоящата прогноза се приема като предпоставка възможността да се провеждат подходящи политики, насочени към неактивните лица, с цел тези лица да бъдат включени в заетост, като се насърчи тяхната активност и се повиши мотивацията им за заетост. Въпреки това, заложеният коефициент за икономическа активност към края на прогнозния период и по трите варианта на прогнозните разчети остава по-нисък от очаквания среден коефициент за страната, който се прогнозира в

рамките на около 60%. Още веднъж следва да се подчертае, че той се планира при условия на повишена заетост и намалена безработица, както и активни политики по отношение на групата на икономически неактивни лица в общината. В това отношение има редица програми на Агенцията по заетостта, в т.ч. програми и проекти, предназначени за младежи, в т.ч. Програма “Старт на кариерата”; програми и проекти, предназначени за насърчаване на заетостта и повишаване на пригодността за заетост: Национална програма „Активиране на неактивни лица”; Национална програма "От социални помощи към осигуряване на заетост"; Национална програма “Помощ за пенсиониране”; програми и проекти, предназначени за насърчаване предприемачеството и др.

6.2. Прогнози за развитие и устройство на икономическите сектори на община Брезник

6.2.1. Общи предпоставки и целеви постановки

Параметрите на икономиката на община Брезник се определят от множество фактори, предпоставки и условия. Икономиката на общината се свързва с:

- благоприятно разположение на общината от гледна точка на възможностите за нейното развитие: транспортна комуникативност (близост до автомагистрала Струма и 40 км до София по автомагистралата и 18 км до областния център Перник), добре обезпечена с транспортни връзки (макар и с пътища от по-нисък клас) със съседните общини, което е една от силните ѝ страни в географското ѝ положение..
- природогеографските условия, осигуряващи ресурси за земеделие; красива природа и ресурси за целогодишен туризъм;
- културно-историческото наследство.;

Областната стратегия за развитие на Област Перник е разработена при анализиране и съобразяване със специфичните областни и локални социално-икономически характеристики на района. В определените райони за целенасочено въздействие по общини, Брезник попада сред тези, които са “Изостанали планински райони” и “Изостанали селски райони”.

В Областната стратегия за развитие на област Перник са определени пет стратегически цели:

1. Достъпност и мобилност
2. Интелигентно и устойчиво икономическо развитие
3. Качество на живота
4. Устойчиво развитие и опазване на околната среда.

Общинският план за развитие (ОПР) има за цел да развие и целенасочи развитието на общината според специфичните местни ресурси и потенциали. Визията за развитие на общината в ОПР е:

“Община Брезник – привлекателна територия с потенциал за растеж и качество на живота, реализирани чрез:

- привличане на инвестиции и развитие на конкурентен бизнес;

- запазване и подобряване на човешкия капитал;

- подобряване на социалната среда и инфраструктурната осигуреност;

- съхраняване на природната среда и на културната идентичност”.

Главната стратегическа цел на ОПР се формулира по следния начин:

„По-нататъшно утвърждаване на постигнатото интегрирано устойчиво местно развитие и подобряване стандарта на живот в общината чрез ефективно използване на собствени ресурси и разполагаем потенциал, разширяване на взаимоизгодното партьорство”.

Както бе посочено, Главната стратегическа цел е дезагрегирана на няколко йерархични нива: стратегически цели, приоритети и специфични цели, които са взаимосвързани и допълващи се.

Главната цел на ОПР се конкретизира чрез следните стратегически цели:

Стратегическа цел 1. Развитие на местната икономика чрез ефективно използване на ресурсите и привличане на инвестиции в сферата на промишлеността, аграрния сектор и туризма.

Стратегическа цел 2. Балансирано пространствено развитие чрез подобряване на техническата инфраструктура и устройственото планиране, разширяване на възможностите за териториален достъп, свързаност и укрепване на икономическия потенциал

Стратегическа цел 3. Подобряване на качествата и използването на човешките ресурси

Стратегическа цел 4. Опазване на околната среда.

6.2.2. Сценарии/хипотези за развитие на икономиката и система “Труд”

За целите на ОУП на община Брезник разработените прогнози имат вариантен характер. Представени са два варианта – тенденциален /реалистичен/ и умерено оптимистичен /целеви/.

Основа на вариантите е динамиката и характера на досега протичащите процеси, както и общите тенденции и поставените стратегически цели в развитието на националната, регионалната и общинската икономика. Отчитат се и предвижданията на целевите прогнози за развитието на националната икономика, доколкото възстановяването на икономическия растеж в страната ще окаже влияние върху растежа на общинската икономика.

Вариантите се базират на следите хипотези:

- Първият, до голяма степен тенденциален или реалистичен вариант на прогнозата, отчита оценката на досега протичащите процеси и тенденции в развитието на икономиката и заетостта. При този вариант основната хипотеза е реализиране на умерен икономически растеж за целия прогнозен период на основата на усвояване на потенциалите на общината, подкрепа от страна на общинската администрация за подобряване на всички видове инфраструктура,

бизнес услугите, насърчаване на икономическите субекти активно да усвояват средства по европейски и национални програми, поява на нови малки и средни предприятия и диверсификация на местната икономика.

- Вторият (умерено оптимистичен или целеви) вариант отчита тенденциите в развитието на икономиката и заетостта в общината, но той се базира на вероятностното доминиращо влияние на фактори, които ще оказват благоприятно въздействие върху развитието на икономиката, по-оптимистична прогноза за цялостното икономическо развитие на страната, целева подкрепа за развитие на икономическите единици, обвързване на предприемаческата среда с всички видове елементи на техническата инфраструктура (удобен и бърз транспортен достъп, качество на съобщителните комуникации), лесно и удобно взаимодействие с елементи на пазарната инфраструктура, удобен достъп до различните елементи на социалната инфраструктура и повишаване на тяхното качество, инвестиционна активност от страна на общинската администрация и бизнеса.

И по двата сценария развитието на система “Труд” се характеризира с динамично развитие. Липсва хипотеза, която да води до негативни предвиждания за развитието на тази подсистема.

6.2.3. Прогноза за динамиката и структурата на икономиката на община Брезник

Работната хипотеза за прогнозната секторно-отраслова структура на икономическия комплекс на община Брезник отчита насоките, определящи мястото и значимостта на отделните сектори в икономическата и социална база на общината. Това включва:

- ✓ развитие на конкурентен аграрен сектор и хранително-вкусова промишленост, възможност за развитие на биологично земеделие и животновъдство;
- ✓ развитие на туризъм;
- ✓ диверсификация на местната икономика и подкрепа за индустрия, реализираща местните сравнителни предимства с повишена ефективност и конкурентоспособност.

Прогнозните разчети общо за икономическия сектор на община Брезник се разработват на базата на средногодишни темпове, заложени в стратегически и планови документи на национално ниво, както и с потенциалите на общината. Структурните особености в залаганите темпове на растеж по оптимистичния вариант на прогнозата отчитат заложените хипотези за мястото и значимостта на отделните сектори в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на община Брезник, а именно – водещо място на първичния и вторичния сектор (селско стопанство и индустрия) и запазване на значимостта на третичния сектор(услугите с приоритетно развитие на туристическо обслужване). Основните параметри на прогнозните разчети за динамиката и секторната структура на икономиката са представени в Таблици 44.

Таблица № 44

Средногодишни темпове на нарастване на икономиката на община Брезник по показателя „Произведена продукция”

	2015-2025 г.		2025-2035 г.	
	Тенденциален / реалистичен	**Целеви (умерено оптимистичен)**	**Тенденциален / реалистичен**	**Целеви (умерено оптимистичен)**
Социално-икономически комплекс на общината, в т.ч.	4.0%	4.5%	4.2%	4.6%
Селско, горско и рибно стопанство	4.1%	4.4%	4.0%	4.4%
Индустрия (промишленост и строителство)	4.0%	4.6%	4.2%	4.6%
Услуги	4.2%	4.5%	4.4%	4.5%

Първият, тенденциален вариант на прогнозата, предвижда средногодишни темпове на растеж 4.0-4.2% през целия прогнозен период, които са реалистични за период от 20 години, като се има предвид местните ресурси и потенциали. По отношение на структурата на производството тенденциалният вариант се доближава до една рационална структура, доколкото се предполага, че пазарът сам ще насочи икономическото развитие в тази посока.

Вторият (целеви умерено оптимистичен) вариант характеризира темповете и структурата на производството, необходими за постигане на едно сравнително по-високо равнище на развитие. Той е разработен при условие на преобладаващо действие на фактори със стимулиращо въздействие върху развитието на общинската икономика. Реализацията на втория вариант предполага наличие на целенасочени управляващи въздействия. Предвидените средногодишни темпове по този вариант са в рамките на 4.5 - 4.6% средногодишен растеж.

6.2.4. Прогнозиране на заетостта

Прогнозата на заетостта се основава на:

- прогнозите за броя на икономически активното население на общината;
- броя на заетите лица в социално-икономическия и инфраструктурен комплекс на общината през периода 2007 г.–2014 г. Представената от НСИ база е 807 души заети лица (наети и самонаети) в общината през 2014 г. Трудно е да се оцени до каква степен има скрита заетост в общината, но като експертна оценка, проектантският екип счита, че е тя е около 1000 заети с пълна или временна заетост на територията на община Брезник;
- прогнозите за динамиката и структурата за развитие на икономическия комплекс на общината;
- увеличаване на пенсионната възраст на работната сила в периода до 2020 г.;
- заложена тенденция за намаляване на броя на безработните лица и равнището на безработица от 13.4% (2014 г.) в рамките на 18 - 24 % (2020 г.), и 11.8 -

12.8% (2025 г.) и 11.5 - 10.0% (2035 г.) от работната сила, което е в реалистични рамки на равнища на безработица за общината.

Характерна особеност на заетостта в общината е, че реализация в общинската икономика намират само около 60% от заетите, живеещи на територията на общината. Останалите 40% са ангажирани основно в други общини. Прогнозните разчети отчитат тази особеност, която се очаква да се запази и в перспективния период, макар и в нова пропорция. В същото време общината е заинтересована да привлича инвестиции и да осигури трудова заетост на своето население.

Конкретните прогнозни разчети за броя на заетите лице в община Брезник по двата варианта към 2020 г., 2025 г. и 2035 г. са представени в таблици 7.

Заложеният марж между отделните варианти не е голям и е изчислен при коефициент на заетост в общината в рамките на 41-44% за периода 2020-2025 г. и 45-46% за периода 2025-2035 г. И при двата варианта общината е изправена пред предизвикателството активно да привлича инвестиции и разкрива нови работни места.

Таблица № 45

Прогноза за броя на заетите лица в община Брезник

Показатели /варианти	**Прогнозна стойност към:**		
	2014 г. състояние	**2025 г. прогноза**	**2035 г. прогноза**
Тенденциален (реалистичен) вариант			
Икономически активно население (брой)	2715	2925	3020
Заети лица	1051	1200	1370
Коефициент на заетост на населението	36.8%	41.0%	45.4%
Умерено оптимистичен (целеви) вариант			
Икономически активно население (брой)	2715	3160	3270
Заети лица	1051	1400	1500
Коефициент на заетост на населението	36.8%	44.3%	46.0%

Забележка: Прогнозирана е заетостта в рамките на общината, без да се отчита трудовата миграция към населени места извън община Брезник

Прогнозната структура на икономиката на община Брезник по основни сектори на икономиката по показателя Заети лица е показана в долната таблица.

Таблица №46

Прогнозна структура на икономиката на община Брезник по основни сектори по показателя Заети лица

Сектори	**2013 г.**	**2020 г.**	**2025 г.**	**2035 г.**
Тенденциален/реалистичен	**100.0%**	**100.0%**	**100.0%**	**100.0%**

Сектори	2013 г.	2020 г.	2025 г.	2035 г.
Селско, горско и рибно стопанство	9.3%	7.6%	6.8%	5.7%
Промишленост и строителство	40.2%	41.9%	41.4%	42.7%
Услуги	50.5%	50.5%	51.8%	51.6%
Целеви (умерено оптимистичен)	**100.0%**	**100.0%**	**100.0%**	**100.0%**
Селско и горско стопанство	9.3%	6.8%	6.5%	6.4%
Промишленост	40.2%	42.7%	42.5%	43.1%
Услуги	50.5%	50.5%	51.0%	50.5%

Следва да се отбележи, че прогнозната структура по двата варианта на прогнозните разчети не се отличава съществено, доколкото тя се предопределя от факторите и условията, характерни за общината, като местни ресурси и икономически и инфраструктурен потенциал. Според прогнозните оценки и по двата варианта не се наблюдават съществени структурни промени, а се залага ускорена динамика на сега съществуващите сектори, които са с потенциал за ново динамично развитие. Вторичният сектор леко увеличава своя дял в структурата на заетостта, което е свързано с развитието на промишлеността, в т.ч. добивната промишленост.

В структурата на промишленото производство ще преобладава делът на малките и микропредприятията. В преобладаващата си част сега те се характеризират с нисък размер на добавената стойност. Необходими са мерки, които да доведат до повишаване на тяхната ефективност.

6.2.5. Прогнози за икономическото и устройствено развитие по сектори

- **Методически подход**

Възприетият методически подход за разработване на прогнозата включва:

- Формулиране на работни хипотези за стратегическите насоки и устройствените изисквания в развитието на икономиката и подсистема „Труд”. Основата на хипотезите са формулираните цели и мерки за перспективното развитие на отделните сектори и отрасли в плановите и стратегически документи (Регионален план за развитие на Югозападен район 2014-2020 г., Областна стратегия за развитие на област Кюстендил – 2014-2020 г г. и Общински план за развитие на община Брезник - 2014-2020 г.), приетото Планово задание за разработване на ОУПО Брезник, както и вижданията и предложенията на заинтересованите страни, включително представители на общинската администрация и кметствата и на проектантския екип.
- Съчетаване на отрасловите с териториалните виждания за развитие на икономическия комплекс на общината и подсистема „Труд”.

Като основа за разработване на проектните предвиждания са възприети следните обективни ограничители и стимулатори, представени в най-обобщен вид:

- *Фактори, предполагащи ограничаване, а в определени случаи и забрана на урбанизационна намеса и строителство:*

В резултат на режими на особена териториално-устройствена защита:

- Режими на природозащита по Закона за защитените територии и по Закона за биологичното разнообразие - съгласно регламентите на законите, на заповедите за обявяването, на действащите планове за управление, респ. стандартните формуляри.
- Режимите за културно-историческа защита по Закона за културно наследство.
- Санитарно-охранителни зони на находища и водовземни съоръжения на питейни и на минерални води.

Естествени ограничители:

- Територии, предназначени за земеделие с по-висококатегорийна земя, трайни насаждения и/или значителни капиталовложения (иригационни съоръжения, противоерозионни дейности); пасища и ливади.
- Залесени територии–специални и защитни горски територии, полезащитни горски пояси и друго мелиоративно озеленяване, ефективни дървопроизводителни масиви.
- Водни течения и площи с прилежащите им територии.
- Локални инженерно-геоложки и хидрогеоложки условия.

Изключения по отношение на горните ограничители са приети за допустими само в следните случаи:

- за изграждане на озеленени площи за широко обществено ползване и със специфично предназначение (изолационно озеленяване, гробищни паркове), за доразвитие на перспективни територии с производствено-складови и/или обслужващи функции, при липса на други възможности;
- при реконструкция и доизграждане на инфраструктурни трасета и съоръжения.

- *Фактори, стимулиращи устройственото и строително усвояване на територията:*

За развитие на различните разновидности на *производствени и други бизнес територии и съпътстващите ги складови и други обслужващи дейности*:

- Изгодно географско положение – близост до градски центрове от високо йерархично ниво;
- Добра транспортна обвързаност със съседните общини чрез пътища от Републиканската пътна мрежа;
- Находища на минерално-суровинни ресурси (злато и сребърно съдържащи руди), привличащи сериозен инвестиционен интерес;
- Използване потенциала на слънчевата енергия за целите на ВЕИ;

- Наличие на териториални ресурси, използвани за развитие на определени икономически дейности в сферата на аграрния сектор, туризма, горското стопанство;
- Наличие на свободен сграден фонд, подходящ за използване за нови производства;
- Опит в традиционни за общината производства в аграрния и горския сектор, в добивната и преработващата промишленост; Наличие на инфраструктура със сходно предназначение, напр. бивш стопански двор; складова база; преработващо предприятие.

За развитие на и*нфраструктурата на отдиха, спорта и туристическите атракции*:

- Благоприятно съчетание на природо-географски и антропогенни дадености – обекти на природното и културното наследство, специални горски територии, атрактивни естествени ландшафти, съществуващи водни тела, подходящо разположение и връзки с общинския център, опорните центрове и другите населени места, както и с пътни артерии с транзитни потоци.
- Установени традиции в развитието на сходни дейности по места, разработени туристически маршрути, изградена инфраструктура.

6.2.5.1. Първичен сектор (селско, горско и рибно стопанство)

Територията на общината притежава немалък потенциал (физико-географски и икономически) за развитие на определени подотрасли на селското стопанство, но структурата на стопанисваната земя предопределя ограничени възможности за развитие на високо стоково земеделие. Най-голям дял от общия селскостопански фонд на общината заемат пасищата и мерите, което предопределя основно значение на животновъдството от системата на аграрния сектор на общината. Изводите от анализа показват, че общината разполага с най-много земеделска земя в землищата на гр. Брезник и с. Смочево.

Резултатите от целевия анализ разкриват наличие на редица подходящи ресурси за целенасочена подкрепа за развитие на отрасъла, като се подчертава потенциалът на територията за специализация в сферата на биологичното земеделие и животновъдство.

Като неблагоприятни фактори следва да се отбележат:

- Продължаващи неблагоприятни тенденции в демографското развитие на общината, свързани с обезлюдяването ѝ и липсата на трудови ресурси;
- Нисък относителен дял на поливните земеделски земи – задържащ фактор за отглеждане на интензивни земеделски култури;
- Пълна липса или недостатъчни стимули за развитие на мащабно „био“ земеделие и на екологично животновъдство;

Хипотезата за развитие на аграрния сектор се гради върху допусканията за реализиране на следните мерки в перспектива:

- Развитие и утвърждаване позициите на зърнопроизводството;

- Развитие на биологично земеделие и животновъдство, като се работи за запознаване на производителите с технологията на производството и с нормативната база, както и с научните постижения Формиране на нова производствена структура в отрасъла, където екологичната сигурност и качество на храните при производството ще имат водещо значение. Утвърждаване на общината като лидер в производството на биологични растителни и животински продукти;
- Формиране на по-едри и организирани ферми, където да се отглеждат предимно овце и говеда;
- Запазване на резерви от пасища, мери и ливади, подходящи за екстензивно отглеждане на говеда, овце и кози;
- Създаване и инвестиране в бази за преработка на продукцията, изграждане на малки и средни мандри и млекосъбирателни пунктове;
- Развитие на нови трайни насаждения. В аграрния сектор съществуват ресурси за възстановяване позициите на овощарството в общината чрез създаване на нови масиви от ябълки, круши, сливи, както и за развитие на животновъдството.
- Пряко с тези подотрасли на селското стопанство са очертани и възможностите за възстановяване позициите на промишлени отрасли, преработващи селскостопански суровини (вкл. и малки преработващи предприятия).
- Създаване на условия за повишаване на нивото на научно обслужване в селското стопанство и на тази база, стимулиране на въвеждането на съвременни технологии на производство;
- Подобряване на съществуващата и изграждане на нова инфраструктура в общината, свързана със селското стопанство. В максимална степен следва да се използват стопанските дворове на бившите ТКЗС и ДЗС, доколкото още не са изчерпани резервите им.
- Подобряване на техническо състояние на изградените напоителни съоръжения и селскостопанските пътища, както и върху изграждането на нови напоителни съоръжения;
- Недопускане изграждането на фотоволтаични системи и други технологични производства върху земеделски земи;
- Максимално използване на възможностите за развитие на отрасъла, които дават фондовете на Европейския съюз, кандидатстване с подходящи проекти, както и субсидиране на земеделските стопани при кандидатстване по различни мерки от ПРСР.

В работната хипотеза за перспективното развитие на община Брезник, важен стратегически ресурс за развитието на икономиката на общината са земеделските земи. Значимостта на земеделските земи за производството на селскостопански продукти, чието търсене и цени все повече ще нараства в перспектива, има и съответните устройствени аспекти. Това е и основанието устройствените решения, свързани с развитието на аграрния сектор в разглежданата територия, да предлагат

максимална защита на земеделските земи и ограничения при смяната на предназначението им. В този смисъл една от задачите на ОУПО е да ограничи в разумни граници отнемането на земеделски земи за нуждите на урбанизацията и друго усвояване извън нуждите на отрасъла.

Прогнозните разчети за размера на земеделските територии запазват площите и структурата си, което е представено в следващата таблица:

Таблица №47

Прогноза за видовете земеделски територии в община Брезник

Видове земеделски територии	**Състояние 2015 г.**		**Проект**		**Намаление спрямо 2015 г.**	
	ха	**%**	**ха**	**%**	**ха**	**%**
Земеделски територии – общо, в т.ч.:						
· Ниви	19750	48.967%	19495	48.334%	255	1.29%
· Трайни насаждения	290	0.719%	289	0.717%	1	0.34%
· Необработваеми земи	5607	13.902%	5573	13.818%	34	0.61%
Горски територии	11558	28.656%	11526	28.576%	32	0.28%

Горското стопанство е с перспективи да съхрани и разшири функциите си и принос в развитието на местната икономика, по линия на дърводобива и страничните дейности, както и за развитие на някои форми на туризъм – ловен, еко, познавателен и др.

Общият устройствен план на общината приема предвижданията на горскостопанския план на Държавно горско стопанство Брезник.

С перспективи е и разширяване на ползването на *недървесни горски ресурси*. Като недървесни природни ресурси със стопанско значение се определят лечебни растения, гъби, диви плодове, риба, дивеч. Прекомерното ползване на недървесни ресурси би могло непряко да доведе до значително повишаване на риска от пожари, безпокойство на дивите животни и замърсяване. В тази връзка за територията на горското стопанство са валидни ограничения за ползването на тези ресурси, определени от Лесоустройствения проект.

Общината разполага с необходимите условия за развитието на биосъобразно рибовъдство, което би допринесло значително за общото икономическо развитие на територията. Особено подходящо за района е отглеждането на пъстърва, есетрови риби и зарибителен материал.

Условията на общината позволяват изграждането на 2-3 рибовъдни ферми с капацитет 40-50 тона на година всяка.

6.2.5.2. Промишленост

Анализите и оценките на стопанските субекти, на информацията за броя на заетите, както и на другите икономически показатели дава възможност да се определи профилът на вторичния сектор на територията на община Брезник. Неговата

специализация е главно в производства, свързани с ресурсите на територията, като добивната промишленост, базирана на използване на минерално-суровинните източници, хранително-вкусовата промишленост акато малки преработвателни предпирятия, както и подходяща диверсификация на база проявен инвестиционен интерес.

Прогнозите за развитие на вторичния сектор, отчитани в работната хипотеза, са свързани с:

- развитие на промишленост, неизискваща висока квалификация на работната сила, като възможност за осигуряване на повече работни места, но с добро позициониране на регионалния пазар;
- производства, експлоатиращи промишлените запаси от минерално-суровинни източници, които следва да бъдат използвани, при прилагане на съвременни технологии, които не увреждат природната среда.
- приоритетно развитие на производствата на хранително-вкусовата промишленост, с акцент върху екологично чистите производства, а така също винопроизводство и етерично-маслени култури..
- диверсификация на промишлените дейности чрез изграждане на нови малки и микро-предприятия в различни отрасли в зависимост от пазарното търсене.

В устройствен план се очертават следните решения:

- запазване на съществуващите промишлени терени;

- запазване на бившите стопански дворове с оглед развитие на подходящи малки и средни производства;

- в землището на град Брезник върху земеделска земя и горски фонд се оформя нова Зона за добив и обработка на метали в размер на 2.5 нв.км. Подходът към нея е второкласен и третокласен път;

- в землищета на с. Велковци се оформя нова зона, предимно производствена;

- по входно-изходящите артерии се оформят нови логистични зони.

Строителството е с перспективи и показатели за развитие, което се обосновава с възможностите за изграждане на нова инфраструктура на туризма и отдиха, транспортно и комунално строителство, производствени обекти.

6.2.5.3. Туризъм и отдих

Община Брезник разполага с много добър природен и антропогенен ресурс за развитието на туризма и отдиха.

Общината има активно отношение към развитието на туризма и го определя като важен приоритет на своята дейност.

Както е видно от историческата справка, община Брезник притежава богато наследство, включващо материални свидетелства от различни исторически епохи.

Със своето многообразие и с познавателните, възпитателните и естетическите си качества, недвижимите ценности представляват ценен ресурс на туризма. Едновременно с това, те са важен елемент на материалната жизнена среда, и в частност – на селищната среда, и в този смисъл са сред факторите, определящи качеството на живот на населението. Последното важи с особена сила за общинския център, където исторически формираните структури от различни епохи, в съчетание със специфичните природо-географски дадености, формират градската идентичност, наситена с особен емоционален заряд. Опазването на това качество следва да се възприема като необходимо условие за осигуряване устойчивостта на градската среда. То представлява една от основните цели на устройствената политика и първостепенна задача на планирането. От друга страна, това е важно условие за развитието на опознавателния туризъм.

Едни от обектите на съхранената историческа и културна памет в общината са религиозни, с качества на исторически и културни паметници – църкви, манастири и други. Сред тях се открояват църквата „Света Петка", Билинският манастир „Св. Архангел Михаил" (от епохата на Второто Българско царство), църквата „Свети Николай" в с. Ноевци, Мегалитният храм паметник „Пусто Гърло" и други. Редица черкви и манастири в селата на общината са от времето на Възраждането. Част от движимото културно-историческо наследство е събрано в експозициите на Общинския исторически музей в гр. Брезник.

Старинният вид на църквата „Света Петка" в гр. Брезник потвърждава преданията за съществувалият някога тук „Бреза манастир", който заедно с 6 църкви, построени по хълмовете на прилежащия лесопарк, образували известното „Седмопрестолие".

Билинският манастир представлява комплекс от църква, жилищни и стопански сгради. Неговите стенописи принадлежат към западната българска живописна школа от късното Средновековие – XV-XVI в. и предизвикват оправдан интерес сред посетителите.

Древният мегалитен храм „Пустото гърло", северно от с. Гърло е от XIV-XIII век пр.Хр. е най-старият култов каменен градеж у нас и от много рядко срещаните в Европа.

Общият устройствен план устройва зона за обществено обслужване около него с площ 80 дка (общинска територия) с идеята за мащабна реконструкция на кладенеца и прилежащите крепостни стени. В зоната ще се адаптират паркинг, сезонни обслужващи сгради и помещение за охрана. Преобладаващата част от територията ще заема съществуващата едроразмерна растителност, съчетана с благоустройство. Необходимо е поддържането на път, отвеждащ към мегалитния храм.

Един от най-привлекателните обекти на опознавателния туризъм е Гигинския манастир „Св.св. безсребърници Козма и Дамян", разположен в южната част на землището на с. Гигинци. Най-старите манастирски постройки датират от около XI-XII век. От това време са запазени останки от правоъгълно монашеско крило на манастира и на правоъгълна защитна кула. Такива защитни съоръжения са били обичайни за утвърдените манастири през Второто Българско царство. Извършена е

мащабна реконструкция и обновяване на цялостния комплекс, а пътят от селото до манастира е нов и качествен.

На територията на общината са идентифицирани много археологически паметници, които са описани в раздел „Културно наследство". Местонахождението на всички обекти са отразени графично в схемата за културно-историческото наследство. Експонирането, на първо време, на по-съществените от тях ще допълни регистъра на обектите, свързани с културно-опознавателния туризъм.

Като фактор за развитие на културния туризъм се очертават и културните обичаи и традиции, запазени в община Брезник. Такива са сурвакарските игри, ежегодният януарски общински карнавал, местните селски събори и „Видов ден", които при съответното популяризиране могат да бъдат в основата на развитието на културния туризъм.

В западната, прилежаща на с. Конска територия и около язовир „Конска" се одъществява мащабен проект за спортно-туристическа зона,ь съчетана с отдих и обществено обслужване. Значителна част от комплекса е вече урбанизирана територия с терени за спрот, писта за ATV1 картинг писта, игрище за пейнтбол и др.; аквапарк с плувни басейни и луксозен плаж, хотелска база, заведения за хранене. Те са реализирани на няколко отдалечени части.

С новия ОУПО се предвижда разширение на спортно-туристическия комплекс и организирането му като компектна зона. Включени са нови терени около язовира и реката. Това ще допринесе за увеличаване спектъра на съществеващите спортно-туристическите услуги, както и реализирането на нови.

Планинският характер на територията на община Брезник създава условия за развитието на планински климатичен отдих и туризъм.

Предпоставки за ловен туризъм са други дадености в общината. В рамките на Държавно горско стопанство „Брезник" са обособени два ловностопански района, стопанисвани от ловните дружинки от населените места. Обект на ловен туризъм са както дивата свиня, хищниците (вълк, лисица, чакал) , така и дребен хвъркат дивеч – пъдпъдъци, яребици, фазани. За риболовен туризъм се използват изкуствено създадените водоеми – яз. Слаковци , Бегуновци, Завала и Красава.

Преустройването на съществуващия военен терен, намиращ се в землището на с. Садовик в зона за обслужване и отдих ще бъде преимуществено свързано с лова. Тук освен леглова база и обществено обслужване ще се разположи тренировъчно и стандартно ловно стрелбище, както и площадки за спорт и отдих.

В землището на с. Ребро, в местността „Букова глава" функционира дивечовъдно стопанство. С плана се предвижда разширяване на легловата база и обслужващ сектор. Тя ще се ползва от любителите на фото лов.

На територията на община Брезник съществува добра база за риболов. Язовирите Слаковци, Бегуновци, Завала, Красава и Брезнишки извор са зарибени със сом, толстолоб, бял амур и предлагат отлични условия за любителите на риболова.

Водните площи на язовирите са и много привлекателно място за отдих и плажуване, а на някои от тях съществува леглова база и хранителни заведения. Всички те са за сезонно ползване.

На северния бряг на язовир Слаковци е изграден комплекс с малка леглова база и обслужващ сектор с условия за плажуване и риболов. С новия план се предвижда териториално разширение на тази зона за отдих. Също такава зона е ситуирана и на южния бряг на язовира.

В най-южната част на землището на с. Режанци попада част от язовир Бегуновци. В неговата долна част (в близост до дигата) съществува малка зона за отдих, която е със сменено предназначение. Тук има условия за преспиване в бунгала, за плажуване и риболов. Планът предвижда разширение на тази зона за отдих.

На южния бряг на яз. Бегуновци, но вече в обхвата на землище Бегуновци също има условия за отдих. В новия ОУП е регламентирана малка зона за къмпиране, плажуване, риболов и обслужване.

На изток от с. Брезнишки извор, теренът заключен между едноименния язовир и общинския път се използва за риболов и плажуване. Планът предвижда разширение на урбанизирания терен и създаване на по-богат регистър от обслужване и отдих.

В западната прилежаща на с. Конска територия и около язовир „Конска“ се осъществява мащабен проект за спортно-туристическа зона, съчетана с отдих и обществено обслужване. Значителна част от комплекса вече е урбанизирана с терени за спорт, писта за ATV, картинг писта, игрище за пейнтбол и други; аквапарк с плувни басейни и луксозен плаж; хотелска база и хранителни заведения. Те са реализирани на няколко отдалечени части.

С новия ОУП се предвижда значително разширение на спортно-туристическия комплекс с оглед създаването на по-компактна зона. Обхванати са нови терени около язовира и река Конска. Това ще допринесе съществено за увеличаване спектъра на съществуващите спортно-туристически услуги, както и за реализирането на нови.

Една от природните и туристически забележителности на община Брезник е лесопарк „Бърдото” В лесопарка е разположен хотел-ресторант „Бърдото” с модерна база: 15 двойни стаи, един апартамент и една тройна стая; зала за семинари и конференции – за около 20 участника; ресторант с около 150 места, предлагащ българска и европейска кухня; открит плувен басейн с голям воден бар.

В лесопарка е разположена и хижа „Брезите” със съвременна леглова база за 16 човека, традиционна кухня, много добри възможности за отдих и занимания.

Красивият пейзаж на Брезнишкия край и през четирите сезона предполага създаване на отлични условия за екологичен, опознавателен и алтернативен туризъм, които привличат наши и чуждестранни гости. Лесопаркът поддържан от общината и от Държавното горско стопанство, е истински зелен оазис за отмора и предлага неповторим уют на посетителите. Поклонниците на чистата и красива природа могат да се насладят на невероятния пейзаж в местностите Бърдо, Гребен, Римски бани, Плетена бука, Црънча и други.

Една от защитените зони по Натура 2000 в община Брезник е „Ноевци”. Най-живописната част от нея започва от селата Гигинци, Непразненци и Ноевци и достига на юг до границата с общините Земен, Перник и Ковачевци. Наличието на манастир в този обхват е едно доказателство за правилното му изграждане, което по принцип е свързано с наличието на красива природа и на питейна вода.

Разнообразният хълмист и планински релеф е обогатен с големи озеленени масиви, а въздухът е много чист. Не случайно тази територия е обект на засилен туристически интерес.

Новият ОУП на общината очертава тази зона за развитие на отдих и туризъм. Маркирани са велосипедни и туристически еко-пътеки, които започват от трите села и се сливат в посока към „Гигинския манастир”. След цялостен проект, в нея ще се утвърдят площадки за къмпиране, спорт, барбекю, отдих и други.

Наличните два малки урбанизирани терена „Веиници 1” и „Веиници 2” с плана се регламентират като вилни зони.

През годините, на територията на община Брезник са учредени достатъчно терени за индивидуален отдих, както за жителите, така и за външни ползватели. Те попадат в два вида терени – вилни зони и зони за земеделско ползване с право на застрояване.

Съществуващите вилни зони са устроени в землищата на четири населени места:

- В землище на с. Гоз – „Даганджия”, „Беина”, „Поята” и „Логатор” с обща площ 278 дка;
- В землище на с. Долна Секирна – под Балчар, включваща махалите „Господинова” и „Проданова” с площ 125 дка;
- В землище на с. Горна секирна – „Волога” с площ 90 дка;
- В землище на с. Непразненци – „Веинци 1” и „Веинци 2” с обща площ 25 дка.

С плана тези зони, които са с обща площ 518 дка се запазват. Северно, непосредствено до с. Кривонос е проектирана малка вилна зона за отдих с площ 10 дка. Предпоставка за това са красивата природа и проявеният интерес.

Зоните за земеделско ползване с право на застрояване се намират в следните землища: Завала – 3 броя; Брусник – 2 броя; Озърновци – 1 брой; Горно Романци – 2 броя; Бабица – 1 брой; Брезник – 4 броя; Гигинци – 1 брой; Станьовци – 1 брой; Душинци – 1 брой; Долна Секирна – 5 броя; Общият брой е 21 с обща площ 464,3 дка и са обособени през периода 1976 – 1987 година.

С ОУПО териториите на тези зони са регламентирани с граници на селищни образувания.

В почти всички от изброените два вида зони има изградени жилищни сгради, но като цяло те имат още голям капацитет за застрояване. Това представлява резерв за развитието на индивидуалния отдих.

Друга възможност, свързана със седмичния и сезонен отдих, предоставя изграденият в селата жилищен фонд, голямата част от който не се използва за постоянно обитаване. Наличието на много новоизградени жилищни сгради е доказателство за реализирането на индивидуален отдих.

Голяма база за този вид отдих съществува и в махалите, които са с още по-малко постоянно обитаеми от селата. Те се намират в землищата на 12 села и са общо 44, като най-голям брой се намират в землището на с. Долна Секирна – 28 броя.

С ОУПО те запазват границите си със статут на селищни образувания.

6.2.6. Прогнози за развитие на социалната инфраструктура и

Стратегическата целева рамка за разработване на прогнозите за развитие на социалната инфраструктура са посочените стратегически и планови документи. Основните параметри са дефинираните в Общинския план за развитие на община Брезник 2014-2020 г. приоритети и цели, които отчитат специфичните местни особености и са насочени към подобряване на основните услуги за населението, така че да се осигури подходящ достъп до култура, развлечения и спорт, услуги за децата и уязвимите групи, информационни и комуникационни услуги, както и за подобряване на благоустройството на населените места чрез обновяване на сградния фонд на социалния сервиз, улиците, парковете, културни и исторически обекти.

В основата на прогнозите за развитие на социалните дейности в периода на действие на ОУП на община Брезник се залагат съответните хипотези за развитието и устройственото планиране на социалната инфраструктура, необходима за нормалното функциониране на тези дейности.

Действащата нормативна уредба (Наредба № 7 и Наредба № 8 на Министерство на регионалното развитие и благоустройството), както и практиката по изработване на ОУП на общината, показват, че при прогнозиране на социалната инфраструктура в срока на действие на ОУП се предлага нормативният подход. Той се използва за параметриране на основните показатели, характеризиращи отделните подсистеми на социалната инфраструктура – образование, здравеопазване, социални дейности, култура, спорт и др. Като важен фактор за определяне на бъдещите потребности от различните видове инфраструктура е прогнозният брой на населението, което е основният потребител на услугите с изразен социален характер.

Прогнозните проучвания за развитието на социални дейности като: образование, здравеопазване, социално подпомагане и др. се основават на:

- *Алтернативни хипотези* за функционално-пространственото прогнозно развитие на съответните социални дейности;
- *Прогнозни разчети*, разработени на базата на действащите норми и нормативи за потребности.
- Предложения за териториална насоченост на потребностите от нова социална инфраструктура, при необходимост.

Използваните в прогнозите норми, нормативи и стандарти, се диференцират на две основни групи:

- задължителни, регламентирани в действащата нормативна уредба по ТСУ;
- ориентировъчни нормативи, използвани в комбинация с други методи на прогнозиране и отчитащи спецификата във функциите на територията.

Нормите и нормативите за образователната инфраструктура (предучилищно обучение), използвани за прогнозата са следните:

- нормата за пълняемост на 1 група в детските градини – от 18 до 22 деца;
- норматив за обхват на децата (в % от 100 деца от 3 до 6 годишна възраст).

За училищата действащи са следните нормативи, определени със Закона за народната просвета, с правилника за неговото приложение и с конкретни наредби:

- *Нормативно определен минимум* за броя на учениците в една паралелка – 8 ученика;
- *Нормативно определен минимум* за броя на децата в една група в детските заведения – 12 деца;
- *Стандарти за държавни дейности* (за численост на персонала и за издръжка на делегирани от държавата дейности), в т.ч. и за годишна издръжка на 1 ученик и на едно дете, диференцирани по видове и степени училища и детски градини. Числовите величини на тези финансови по своя характер нормативи се определят ежегодно и централизирано с акт на Министерския съвет.

В стратегическите и планови документи за развитието на системата „Образование" е заложен *стандарта* за осигуряване на *„класна стая за всяка отделна паралелка"*. На основата на този стандарт е определен *норматива за развитие „брой класни стаи на 100 паралелки в общообразователните училища"*.

От нормативите в сферата на *здравеопазването*, като потребности от лекари и стоматолози в извънболничната медицинска помощ, е приет този за *задължителните нормативи за обхват* (пациентска листа на един общопрактикуващ лекар и стоматолог):

- Обхват на пациентите, обслужвани от един лекар (пациентска листа) – долна граница – 800 д. и горна граница 3000 д.*;*
- минимално време за извършване на прегледите – 20 минути*;*
- Стандарт за бърза и неотложна медицинска помощ – до 30 мин. след заявката.

В сферата на *социалните дейности* е приета *нормата за минимален брой от 50 самотни възрастни хора*, изявили желание за разкриване на звено за домашен социален патронаж.

6.2.6.1. Образование

Броят и капацитетът на заведенията за предучилищно обучение и на общообразователните училища са функция от броя на лицата в съответните възрастови групи и нормативите за пълняемост на група в детските заведения и на паралелка в училищата.

Прогнозите за лицата в съответните възрастови групи и по двата варианта не променят съществено техния брой в прогнозния хоризонт. При норматив за реален обхват за децата, подлежащи на предучилищно обучение (коефициент 0.95) и на ученици в общото основно образование – коефициент 0.95-0.98) и в общото средно образование (коефициент 0.83-0.85), очакваният брой на децата в детските заведения и на учениците (по реалистичния вариант) към 2035 г. ще бъде сходен с този през базисната година с неголеми отклонения, като за целта се работи с реалистичния вариант на демографската прогноза.

- до 2 годишна възраст – 127 - 120 д.;
- от 3 до 6 годишна възраст – 165 - 158 д.;
- от 7 до 14 годишна възраст – 315 - 302 д.;
- от 15 до 18 годишна възраст – 189 - 180 д.

Броят на децата и на учениците по песимистичния вариант на прогнозата се отклонява, но в неголям диапазон и не могат да окажат съществено влияние върху броя и капацитета на образователните институции.

В територията на общината съществуващите към момента детски и образователни заведения (детски градини и училища) са с капацитет достатъчен за прогнозния брой деца и ученици. Проблем за обхващане на нови деца е високата средна пълняемост на групите в ЦДГ „Брезица”, което може да се реши чрез преместване на подготвителната група и насочването ѝ в СОУ „В. Левски”

Не се предвижда разкриване на нови обекти на образователната инфраструктура, а създаване на възможности за поддържане, модернизиране и обновяване на обектите на обучение и образование. Прогнозните разчети показват, че няма да има необходимост от разкриване на нови детски и учебни заведения, а от осъвременяване, поддържане, подновяване и подобряване на МТБ, изпълнение на проекти за енергийна ефективност, което да гарантира благоприятна среда за обучение и възпитание на децата и учениците и да осигури намаляване разходите за издръжка в сектора.

В сферата на образованието се открояват следните приоритети:

- Осигуряване на равен достъп до качествено образование на всички ученици, подлежащи на задължително обучение;
- Ефикасност при разходването на финансовия ресурс;
- Създаване на подходящи условия за здравословно хранене на учениците;
- Подобряване на материално-техническата база чрез извършване на основни и текущи ремонти. От значение е и изграждането на съоръжения за достъпна архитектурна среда за деца и ученици с увреждания. Изпълнението на тези дейности може да бъде осигурено чрез включването в програми за финансиране и съфинансиране на проекти на училища и детски градини със средства от ЕС и националния бюджет.

6.2.6.2. Здравеопазване

Прогнозата за потребността от лекари и стоматолози в общината се обосновава с възприетите нормативи за минималния и максималния брой на пациентската листа. И по трите варианта на прогнозата наличният брой на общопрактикуващите лекари и стоматолози е в рамките на действащите нормативи за удовлетворяване на потребностите на населението от първична извънболнична помощ. Проблем в доболничната първична медицинска помощ на населените места с малък брой население е отдалечеността до най-близкия общопрактикуващ лекар.

При усреднен норматив за брой на пациентска листа 1400 д. (при нормален относителен дял на здравноосигурените лица) потребностите от общопрактикуващи лекари на територията на община Брезник по отделните варианти не се различава съществено. Причината за това е, че прогнозният брой на населението по отделните варианти варира в не много широки граници, което на практика не дава съществено отражение върху броя на общопрактикуващите лекари. Към хоризонта на действие на ОУП на община Брезник прогнозният брой на общопрактикуващите лекари в голяма степен ще зависи от здравния статус на населението. Прогнозните разчети за броя на стоматолозите показва, че има баланс на потребностите.

През прогнозния период е необходимо поддържане и подобряване на МТБ на здравните заведения и на достъпа до за качествено здравеопазване и здравни услуги.

6.2.6.3. Спорт

Аналитичните проучвания за наличните спортни обекти на територията на община Брезник показват, че като брой и площ те са в рамките действащите нормативи. Една част от тези нормативи се покриват от площните параметри на училищната спортна база.

Насоките за развитие на спортната инфраструктура са свързани с:

- Модернизация на съществуващата материална база:
  - подобряване на състоянието на вече съществуващите спортни площадки и игрища за практикуване на спорт в свободното време;
  - реновиране на спортните комплекси в гр.Брезник и с. Конска;
- Изграждане на система от вело- алеи и маршрути в град Брезник;
- Изграждане на спортна и детска площадка в гр. Брезник;
- Изграждане на инфраструктура за спорт и отдих в мест. „Бърдо” на лесопарка край гр. Брезник;
- Подобряване на откритата и закритата спортна инфраструктура в населените места (гр. Брезник и селата).

6.2.6.4. Култура

Недвижимото културно наследство е важен ресурс за културния живот в общината и за туризма. Културният календар на общината е богат на събития, свързани както с националните празници, така и с традициите на населението.

Прогнозните разчети за потребностите от инфраструктурата на културата,

включваща обекти, които се характеризират на площен признак се определят на основата на следните нормативи: обекти от типа на „музеи”, „библиотеки” и др. – 50 м^2 на 1000 д.; брой места в киносалони (вкл. и в читалищни салони) – 20 места/1000 д.

Предвижда се терен за изграждане на Лятно кино в Лесопарк „Бърдо”.

Развитието на културните институции изисква финансови ресурси за тяхното поддържане, както и експониране и опазване на културното и религиозно наследство. Предвид системния недостиг на средства във фокуса са сградите и съоръженията на читалищата. Предвижда се поддържане и реновиране на читалищата.

В сферата на културата се планира осигуряване на съответните условия за провеждане на вече утвърдените събития от културния календар на община Брезник и разширяване и разнообразяване на същия.

6.2.6.5. Социални дейности

Акцент в прогнозата за развитието на социалните дейности се поставя на бъдещите потребности от социална инфраструктура, предназначена за задоволяване на специфични потребности на т.нар. социални рискови контингенти от населението – (инвалиди и лица с други увреждания; сираци; деца с физически и умствени увреждания; бездомни лица и др.).

Прогнозните разчети към 2035 г., базирани на възприетите нормативи показват, че прогнозните потребности от инфраструктура на социалните дейности до голяма степен са реализирани, но има потребностите и от нови социални услуги.

За по-доброто задоволяване на потребностите от инфраструктура свързана със социалното подпомагане е обоснована необходимостта от разкриване на:

- Център за обществена подкрепа (ЦОП) (за деца и семейства в риск; деца в риск от отпадане от училище; деца отпаднали от училище) в гр. Брезник с капацитет 20 места (държавно делегирана дейност);
- Център за социална рехабилитация и интеграция (ЦСРИ) за деца и възрастни (за деца и лица с увреждания; деца с увреждания в семейна среда; родители отглеждащи деца с увреждания; хора с увреждания с чужда помощ и без право на чужда помощ) в гр. Брезник с капацитет 20 места (държавно делегирана дейност);
- Център за настаняване от семеен тип за лица с деменция в гр. Брезник и селата с капацитет 15 места (държавно делегирана дейност);
- Увеличаване капацитета на социалната услуга „Приемна грижа” в гр. Брезник (за 20 места) (държавно делегирана дейност);
- Увеличаване капацитета на социалната услуга „Личен асистент - Услуга в общността” (за лица и деца с трайни увреждания, с тежки здравословни състояния, които не могат или са много затруднени да се обслужват сами) в гр. Брезник (от 26 на 40 места) (по национална програма и по ОП РЧР”);
- Увеличаване капацитета на социалната услуга „Домашен помощник - услуга в общността” по ОП „РЧР” (за самотно живеещи стари хора, които не могат

или са затруднени да се обслужват сами, лица с увреждания, с ниски доходи, без подкрепа от близки и роднини) в гр. Брезник и селата (за 40 места) (по ОП „Развитие на човешките ресурси").

6.2.6.6. Центрова система

От натрупването на обслужващи функции (съответно на обекти на социалната инфраструктура) се обособява и *йерархически обвързана система от селищно-обслужващи центрове.* В обхвата на община Брезник се разкриват три нива на обслужване със съответните обслужващи центрове.

Основен обслужващ център в общината е гр. Брезник, в който е локализирана социална инфраструктура, за удовлетворяване на потребностите на населението от цялата община. По-големият брой потребители в гр. Брезник и функциите му на обслужващ център – в сферата на образованието, здравеопазването, културата, административните функции и др. са основният фактор за концентрация на обслужващи дейности и на свързаната с тях социална инфраструктура и в перспектива.

С функции на *вторичен обслужващ* център в общината се явява с. Ноевци.

С функции на *първични обслужващи центрове* са селата в общината.

Съгласно категоризацията на административно-териториалните и териториалните единици в страната (състояние към 2014 г.) *за статистически цели* - град Брезник е от 3-та категория, с. Ноевци от 6-та, селата Бегуновци, Велковци, Гигинци, Долна Секирна, Конска, Кошарево, Садовик, Слаковци и Сопица са от 7-ма категория. Останалите 24 населени места са от 8-ма категория. Категоризацията на населените места е извършена със заповед на министъра на регионалното развитие, обнародвана в „Държавен вестник"[7].

7. ТЕРИТОРИАЛНА СТРУКТУРА И БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА БРЕЗНИК

В настоящия раздел са показани обобщени данни относно начина на трайно ползване на поземлените фондове в общината. Използвана е информация от цифровия модел на кадастралната карта на гр. Брезник и картата на възстановената собственост на землищата на селата.

Съобразно него, общата площ на общината възлиза на 40 334 ха. Тя е заета преимуществено от земеделски земи – 25 630 ха или 62,6%, като делът на обработваемите е 19 750 ха, а на необработваемите – 5 607 ха. Горите и горските територии обхващат 11 558 ха или 28,7%.

Жилищните терени са 1315 ха или 3,3%, транспортно-комуникационните 873 ха или 2,2 %. Следват скали, пясъци, мочурища, дерета -299 ха, водни площи – 233 ха, производствено-складови дейности – 177 ха и други.

С Общият устройствен план на общината се предвижда незначителна промяна на площта на видовете територии, което се вижда от съществуващият и проектен баланс на територията.

В съответствие с изискванията на общата Класификация на териториалните единици за

БАЛАНС НА ТЕРИТОРИЯТА КЪМ ОКОНЧАТЕЛЕН ПРОЕКТ ЗА ОБЩ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА БРЕЗНИК

Наименование на териториалния елемент	Площ на съществуващи елементи		Площ на проектни елементи	
	в ха	в %	в ха	в %
ТЕРИТОРИИ С НАЙ-ОБЩО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ				
1. Жилищни функции	**1315**	**3.260%**	**1396**	**3.461%**
2. Обществено-обслужващи функции	**11**	**0.027%**	**43**	**0.106%**
3. Производствени дейности	**15**	**0.037%**	**321**	**0.797%**
4. Складови дейности	**162**	**0.402%**	**162**	**0.402%**
5. Рекреационни дейности, курортни и вилни зони	**5**	**0.012%**	**40**	**0.099%**
6. Озеленяване, паркове и градини	**3**	**0.007%**	**19**	**0.047%**
7. Спорт и атракции	**12**	**0.030%**	**36**	**0.089%**
8. Комунално обслужване и стопанство	**0**	**0.000%**	**0**	**0.000%**
9. Земеделски територии, в т.ч.:				
9.1. обработваеми земи - ниви	**19750**	**48.966%**	**19471**	**48.274%**
9.2. обработваеми земи - трайни насаждения	**290**	**0.719%**	**289**	**0.717%**
9.3. необработваеми земи	**5600**	**13.885%**	**5567**	**13.802%**
9.4. земеделски територии по Параграф 4	**33**	**0.082%**	**0**	**0.000%**
10. Горски територии	**11558**	**28.656%**	**11526**	**28.576%**
11. Водни площи	**233**	**0.578%**	**233**	**0.578%**
12. Транспорт и комуникации	**873**	**2.164%**	**861**	**2.135%**
13. Техническа инфраструктура	**24**	**0.060%**	**25**	**0.062%**
ЗАЩИТЕНИ И НАРУШЕНИ ТЕРИТОРИИ				
А) Защитени зони от Натура 2000				
1. Защитена зона "Ноевци" - BG0002089	*6208.51*	*-*	*6208.51*	*-*
2. Защитена зона "Мещица" - BG0002101	*1132.34*	*-*	*1132.34*	*-*
3. Защитена зона "Любаш" - BG0000624	*64.76*	*-*	*64.76*	*-*
4. Защитена зона "Ребро" - BG0000314	*213.39*	*-*	*213.39*	*-*
Б) Защитени територии за опазване на културно-историческото наследство	**2**	**0.005%**	**2**	**0.005%**
В) Територии за възстановяване и рекултивация	**4**	**0.010%**	**0**	**0.000%**
Г) Други нарушени територии	**18**	**0.045%**	**1**	**0.002%**
ДРУГИ ТЕРИТОРИИ				
14. Други урбанизирани територии	**80**	**0.198%**	**20**	**0.050%**
15. Животновъдни ферми и комплекси	**18**	**0.045%**	**12**	**0.030%**
16. Гробищни паркове	**8**	**0.020%**	**11**	**0.027%**
17. Територии със специално предназначение	**21**	**0.051%**	**0**	**0.000%**
18. Скали, пясъци, мочурища и дерета	**299**	**0.741%**	**299**	**0.741%**
ОБЩА ПЛОЩ НА ОБЩИНАТА	**40334**	**100.000%**	**40334**	**100.000%**

8. ФУНКЦИОНАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ И УСТРОЙСТВО НА ИЗВЪНСЕЛИЩНИТЕ ТЕРИТОРИИ

8.1. Земеползване и устройство на териториите със земеделски земи

Съществуващите земеделски земи заемат 62,6% от територията на общината, като така отразяват нейния преобладаващи земеделски характер. Потенциалът на земеделските земи следва да бъде оценяван като предпоставка за очертаващите се приоритети в нейното развитие. Един от тях е свързан с формирането на модерен аграрен сектор.

В структурата на собствеността върху земята преобладава частната собственост. Една от възможностите за провеждане на целенасочена политика от общината е рационалното използване на земеделските земи, чиято собственост не е възстановена по реда на Закона за собствеността и ползването на земеделските земи (ЗСПЗЗ), и съгласно този закон те се стопанисват и управляват от общината. След изтичане на 10-годишен срок от влизането в сила на плановете за земеразделяне тези земи стават общинска собственост.

Доминиращите тенденции, проявени през последните 10-15 години, са свързани с минимално намаляване на относителния дял на земеделските земи за сметка на селищно и извънселищно урбанизиране, за развитие на икономическия сектор чрез реализиране на нови производствено-складови и стопански обекти, второстепенни общински пътища и други.

Териториалното развитие, заложено в общия устройствен план, предвижда намаляване площта на земеделските земи с 55 ха. Това намаление се налага във връзка с нарастване площта на следните видове функционални площи:

- Жилищни терени
- Обществено-обслужващи терени
- Производствени и складови терени
- Терени за спорт и атракции
- Терени за гробища
- Терени за транспорт и инфраструктура –

От общата намалена площ на земеделските територии съществена част заема площта за развитие на населените места. Трябва да се има предвид, че това са бивши дворове на собственици, в много от които има жилищни или стопански постройки, така че понятието обработваеми земеделски земи е неточно или поне формално. Обосновката за необходимостта от усвояване на тези терени в строителните граници на населените места е развита в точка 9 – развитие на урбанизираните територии.

Следващата площ, която се отнема от земеделските земи, е за обществено-обслужващи и складово-производствени терени. Това е неизбежно и е свързано с потребността да се даде възможност за бъдещо икономическо развитие на общината, както и на отдиха и туризма.

Територията за транспорт и инфраструктура също увеличава размера си и е следствие на разширяване профила на някои съществуващи черни пътища и превръщането им във второстепенни общински.

Потребността от нови гробищни терени също налага разширяване на съществуващите гробища върху обработваеми земеделски земи и пасища.

В обобщение на горните данни може да се посочи, че като цяло традиционното за общината разпределение на поземления фонд по начин на трайно ползване е максимално възможно съхранен.

През периода 2007 -2014 г. е извършена промяна на предназначението на земеделски земи с обща площ 307,0 дка, както следва:

с. Арзан	- 44 дка;
с. Бабица	- 1 дка;
с. Бегуновци	- 6 дка;
гр. Брезник	- 54 дка;
с. Долна Секирна	- 1,5 дка;
с. Ребро	- 1,5 дка;
с. Режанци	- 3,4 дка;
с. Конска	- 109,5 дка;
с. Кошарево	- 68 дка;
с. Ноевци	- 2,3 дка;
с. Слаковци	- 15 дка.

Най-голяма площ, на която е сменено предназначението, е в с. Конска – за спорт, атракции и обществено обслужване.

През последните пет години се проявява инвестиционен интерес и към изграждане на фотоволтаични и ветрогенераторни паркове.

8.2. Земеползване и устройство на горските територии

Общата площ на горските територии, съгласно горскостопанския план от 2015 г в проект е: 13418,3 ха (по данни от ДГС – Брезник),

В това число:

Държавна	-	9250,6 ха;
Общинска	-	1730,1 ха;
Частна	-	1727,3 ха;
Друга	-	722,1 ха.

Обособени са два госкостопански участъка – „Брезник” и „Светля”, които са разположени върху община Брезник. Участъците са обособени съобразно съществуващата пътна мрежа и социално-икономическите условия в района, с оглед

улесняване работата на ръководството по организацията и контрола на различните дейности.

Горскостопански участък „Брезник” – носи името на населеното място – гр. Брезник”.

Горскостопанският участък обхваща територията на следните населени места:

Арзан, Бабица, Билинци, Брезник, Брезнишки извор, Брусник, Видрица, Горни Романци, Гоз, Гърло, Долни Романци, Завала, Конска, Красава, Кривонос, Муртинци, Озърновци, Ребро, Режанци, Садовик, Ярославци.

В границите на участъка влизат следните отдели: №№ 1 ÷ 69 с обща площ 5826.7 ха. В това число държавни горски територии – 4181.0 ха.

Общата площ на участъка на държавните горски територии е 4181.0 ха, от която залесена - 3230.2 ха и незалесена – 460.4 ха. Общата дървопроизводителна площ е 3690.6 ха, а недървопроизводителната – 490.4 ха. Запасът на основните насаждения (вкл. надлесните), без клони е 691150 куб.м, а с клони – 783620 куб.м.

На територията на горскостопански участък „Брезник” са обособени следните **стопански класове**, в горите със стопански функции и **условни стопански класове** в горите със защитни и специални функции.

Разпределение на ПЛОЩТА по СТОПАНСКИ КЛАС и ФУНКЦИОНАЛНА КАТЕГОРИЯ

Стопански клас	Функционална категория (залесена площ - хектари)				
	Стопански	Защ.функ.	Спец.функ.	Всичко	%
Бялборов ср.и н.бон.	41.8	-	39.2	81.0	2.5
Бялборови култури	843.7	-	227.4	1071.1	33.2
Черборови култури	497.0	-	269.6	766.6	23.7
Буков среднобонитет.	73.4	-	28.3	101.7	3.2
Буков В П	326.1	-	1.6	327.7	10.1
Буков СрН П	9.7	-	5.1	14.8	0.5
Габъров СрН П	176.8	-	46.4	223.2	6.9
Зимен дъбов СрН П	131.4	-	3.8	135.2	4.2
Смесен СрН П	244.8	-	28.9	273.7	8.5
Акациев противоероз	62.9	-	32.0	94.9	2.9
Изд.нас.ниск.стоп.	116.9	-	23.4	140.3	4.3
ОБЩО	**2424.5**	**-**	**705.7**	**3230.2**	**100.0**

Разпределението на предвидената за отсичане през десетилетието стояща дървесна маса с клони по вид на сечта, в горскостопански участък „Брезник” е следното:

		куб.м	%
4.1.	От възобновителни сечи	31905	22.6
4.1.1.	възобновителни сечи в иглолистни	9235	6.5
4.1.2.	възобновителни сечи във високостъблени	3030	2.2
4.1.3.	възобновителни сечи в издънкови за превръщане	14320	10.1
4.1.4.	възобновителни сечи в нискостъблени	5320	3.8
4.2	Отгледни сечи	92355	65.4
4.2.1.	Прочистка в иглолистни	160	0.1
4.2.2.	Прочистка в издънкови за превръщане	50	-
4.2.3.	Прореждане в иглолистни	34655	24.6
4.2.4.	Прореждане в издънкови за превръщане	1830	1.3
4.2.5.	Пробирки в иглолистни	41255	29.2
4.2.6.	Пробирки във шир. високостъблени	705	0.5
4.2.7.	Пробирки в издънкови за превръщане	9170	6.5
4.2.8.	Селекционни сечи	4530	3.2
4.3.	Санитарни сечи	16220	11.5
4.4.	Принудителни сечи	680	0.5
ОБЩО ОТ ВСИЧКИ ВИДОВЕ СЕЧИ		**141160**	**100.0**

Данните за размера на ползването по вида на възобновителната сеч, по площ, запас и вид на сечта и по вид на сечта и дървесни видове са дадени в таблици №№ 1, 2 и 3 приложени към работния план за сечите и залесяванията на горскостопанския участък.

За ГСУ „Брезник” през десетилетието е предвидено да се залесят 89.6 ха (средногодишно по 9.0 ха) редуцирана площ.

5.1 В зрели невъзобновени	7.5 ха
5.2 За възстановяване на гори	41.8 ха
5.3 Ново залесяване	27.1 ха
5.4 Попълване на редини	13.2 ха
Общо планови	**89.6 ха**

Предвидената почвоподготовка при залесяване е:

Ръчна :	
ръчни тераси	82.1 ха
Механизирана:	
Орни пояси тракторна тяга	7.5 ха
Общо планови	**89.6 ха**

При залесяванията ще се използуват следните дървесни видове:

Бял бор	1.2 ха
Черен бор	56.6 ха
Бахилиери	7.5 ха
Бук	2.0 ха
Зимен дъб	9.6 ха
Космат дъб	4.5 ха
Цер	8.2 ха

В горскостопански участък „Брезник" е възможно да се добиват горски плодове, гъби и билки, количествено, добивите зависят тяхното развитие и плодоносене, което е в пряка връзка от годишните промени на климатичните условия, особеностите на растителната среда, антропогенните фактори и други.

През следващото десетилетие се предвиждат следните количества годишни добиви от:

- билки от различни тревисти, храстови и дървесни видове (под формата на грудки, листа, стръкове, цвят) - 0.5 тон

- плодове от шипка, глог, трънка, черен бъз, бъзак, и др. - 0.5 тон.

- диворастящи гъби - 0.5 тон.

- новогодишни елхи - 500 бр.

- борови шишарки - 0.1 тона.

Необходимо е стопанисващите органи ежегодно да правят справка за видовете попадащи под забрана за събиране, както и квотите определени за различните видове лечебни растения.

Пътната мрежа в Първи участък "Брезник" е сравнително добре развита. Горското стопанство разполага кръгло със 55 км. горски пътища съгласно „списък на активите по счетоводен план" към март 2015 година.

През следващото десетилетие не се предвижда строеж на нови пътища.

Горскостопански участък „Светля" - носи името на река Светля, течаща през територията и заема западната част на горското стопанството.

Горскостопанския участък обхваща територията на следните населени места:

Банище, Бегуновци, Велковци, Гигинци, Горна Секирна, Долна Секирна, Душинци, Кошарево, Непразненци, Ноевци, Слаковци, Сопица, Станьовци и Ръжавец.

Седалището на участъка е в сградата на горското стопанство – в гр. Брезник.

В границите на участъка влизат следните отдели: №№ 73÷91; 93÷96; 99÷174 с обща площ 7603.4 ха. В това число държавни горски територии – 5069.6 ха.

Площта на участъка е изчертана на горски карти в М 1:10000 – 9 броя (№№ 10÷17; и в М 1:25000 – 2 броя (№№ 4 и 5).

Общата площ на участъка на държавните гори е 5069.6 ха, от която залесена – 4439.5 ха и незалесена – 460.4 ха. Общата дървопроизводителна площ е 4711.8 ха, а недървопроизводителната – 357.8 ха. Запасът на основните насаждения (вкл. надлесните), без клони е 935560 куб. м, а с клони - 1073935 куб. м.

На територията на горскостопански участък „Светля" са обособени следните **стопански класове**, в горите със стопански функции и **условни стопански класове** в горите със защитни и специални функции.

Разпределение на ПЛОЩТА по СТОПАНСКИ КЛАС и ФУНКЦИОНАЛНА КАТЕГОРИЯ

Стопански клас	Функционална категория (залесена площ - хектари)				
	Стопански	Защ.функ.	Спец.функ.	Всичко	%
Бялборов ср.и н.бон.	142.8	-	0.9	143.7	3.2
Бялборови култури	794.3	-	167.5	961.8	21.7
Черборови култури	709.3	-	150.3	859.6	19.4
Буков среднобонитет.	369.9	-	22.5	392.4	8.8
Буков В П	1094.4	-	-	1094.4	24.7
Буков СрН П	64.3	-	-	64.3	1.5
Габъров СрН П	163.7	-	32.1	195.8	4.4
Зимен дъбов СрН П	242.0	-	21.1	263.1	5.9
Смесен СрН П	374.6	-	26.9	401.5	9.0
	23.4		25.1	48.5	1.1
Акациев противоероз	14.4	-	-	14.4	0.3
Изд.нас.ниск.стоп.		-			
ОБЩО	**3993.1**	**-**	**446.4**	**4439.5**	**100.0**

Разпределението на предвидената за отсичане през десетилетието стояща дървесна маса с клони по вид на сечта, в горскостопански участък "Светля " е следното:

		куб.м	**%**
4.1.	От възобновителни сечи	66615	31.9
4.1.1.	възобновителни сечи в иглолистни	5530	2.7
4.1.2.	възобновителни сечи във високостъблени	19500	9.4
4.1.3.	възобновителни сечи в издънкови за превръщане	37935	18.2
4.1.4.	възобновителни сечи в нискостъблени	3280	1.6
4.2	Отгледни сечи	101205	48.6
4.2.1.	Прочистка в иглолистни	2650	1.3
4.2.2.	Прочистка в издънкови за превръщане	175	0.1
4.2.3.	Прореждане в иглолистни	19995	9.6
4.2.4.	Прореждане във високостъблени	435	0.2
4.2.5.	Прореждане в издънкови за превръщане	5195	2.5

4.2.6.	Пробирки в иглолистни	38810	18.6
4.2.7.	Пробирки във високостъблени	3245	1.6
4.2.8.	Пробирки в издънкови за превръщане	28250	13.6
4.2.9.	Селекционни сечи	2450	1.1
4.3.	Санитарни сечи	39475	19.0
4.4.	Принудителни сечи	1015	0.5
ОБЩО ОТ ВСИЧКИ ВИДОВЕ СЕЧИ		**208310**	**100.0**

Данните за размера на ползването по вида на възобновителната сеч, по площ, запас и вид на сечта и по вид на сечта и дървесни видове са дадени в таблици №№ 1, 2 и 3 приложени към работния план за сечите и залесяванията на горскостопанския участък.

За ГСУ "Светля" през десетилетието е предвидено да се залесят 89.8 ха (средногодишно по 9.0 ха) редуцирана площ.

5.1 В зрели невъзобновени	1.1 ха
5.1 За възстановяване на гори	83.7 ха
5.2 Ново залесяване	4.6 ха
5.3 Попълване на редини	0.4 ха
Общо планови	**89.8 ха**

Предвидената почвоподготовка при залесяване е:

Ръчна :	
ръчни тераси	89.8 ха

При залесяванията ще се използуват следните дървесни видове:

Бял бор	6.3 ха
Черен бор	69.9 ха
Благун	0.5 ха
Бук	4.9 ха
Бяла акация	0.4 ха
Зимен дъб	7.8 ха

В горскостопански участък „Светля” е възможно да се добиват горски плодове, гъби и билки, количествено, добивите зависят тяхното развитие и плодоносене, което е в пряка връзка от годишните промени на климатичните условия, особеностите на растителната среда, антропогенните фактори и други.

През следващото десетилетие се предвиждат следните количества годишни добиви от:

- билки от различни тревисти, храстови и дървесни видове (под формата на грудки, листа, стръкове, цвят) - 0.5 тон

- плодове от шипка, глог, трънка, черен бъз, бъзак, и др. –0.5 тон

- диворастящи гъби - 0.5 тон.

- новогодишни елхи - 500 бр.

- борови шишарки - 0.1 тона.

Необходимо е стопанисващите органи ежегодно да правят справка за видовете попадащи под забрана за събиране, както и квотите определени за различните видове лечебни растения.

Пътната мрежа във Втори участък "Светля" е сравнително добре развита. Горското стопанство разполага кръгло със 55 км. горски пътища съгласно „списък на активите по счетоводен план" към март 2015 година.

През следващото десетилетие не се предвижда строеж на нови пътища.

На територията на ДГС „Брезник" се срещат следните лечебни растения: жълта тинтява, петниста тинтява, шапиче, балканска пищялка, жълт равнец, обикновено орехче, мъждрян, синя тинтява и др. Фауната е представена от: сърна, дива свиня, полски заек, катерица, дива котка, златка, белка, черен пор, язовец, видра, невестулка, вълк, чакал, лисица и др.

По ОУП на общ. Брезник горските територии намаляват с 32 ха.

Най-голямата площ 23.46 се намира в най-южната част на лесопарк „Бърдото" в землището на гр. Брезник. Тя се приобщава към територията за добив на метали, която преимуществено обхваща земеделски земи. Както е известно за тази територия има сключен концесионен договор до 26.01.2036 г.

В обхвата от 23.64 ха се включват следните горски имоти от лесопарка:

Част от:	104.27 – 21.24 ха
Целият	104.02 – 0.95 ха
	104.03 – 0.63 ха
	104.04 – 0.55 ха
	104.05 – 0.5 ха
	104.06 – 0.4 ха

Други три малки горски имота в лесопарк „Бърдото" с обща площ 0.54 ха са предвидени за обществено обслужване.

Единият - 104.13 се намира непосредствено до жилищната зона на града и е предвиден за лятно кино.

Другите два – 104.14 и 104.15 ще дадат възможност за реализиране на малки обслужващи обекта в местн. „Желязната вода".

Друг горски терен, който променя предназначението си е част от имот № 43.14 който е горски масив, северно от с. Гърло. Той е с площ 8 ха и е разположен около Мегалитния храм. Въпреки промяната на функцията си обслужващият терен ще бъде реализиран при пълно запазване на едроразмерната растителност.

9. СЕЛИЩНА МРЕЖА И НАСЕЛЕНИ МЕСТА

9.1. Историческо развитие на селищната мрежа

Според Д. Джонова („Археологически паметници в Пернишки окръг“, 1983 г.), най-ранните сведения за района на община Брезник датират от XI век.

Брезник е един от петте града, основани от цар Петър.

През неолита малоазиатските земеделско – скотовъдни народи се преселват от крайбрежието на север, по поречието на Струма и Вардар, западно от планините Пирин, Рила, Верила и Витоша, през Знеполската планина до Радомирската котловина.

По описания път, през късната античност, преминават големи миграционни потоци, в посока север – юг:

- през VII век - славянски племена;
- през VIII век – прабългари;

В периода между 1189 – 1190 г. през района преминава Трети кръстоносен поход на Фридрих Барбароса, а малко след това земите са опожарени от сръбския жупан Стефан Неман.

Територията попада под османско владичество през 1382 – 1384 г.

През XVII и XVIII век културно – просветно селище в региона е създаденият през XVI век Билински манастир, към който има и основано килийно училище.

През XVIII век важна културна роля играе и изграденият през 1822 г. Гигински манастир „Св. Безсребърници Козма и Дамян“.

Професор К. Иречек отразява проучванията си за Трънско и Брезнишко в издадената през 1899 г. втора част на „Княжество България“.

През 1930 г. през Знеполе и Граово преминава австрийският пътешественик Б. Куригетич и предлага първите сведения за Знеполе и Брезник от този период.

Населението от региона има активна роля във войните и антифашистките борби, в които страната ни взема участие.

Значителни промени са настъпили в Брезнишкия край за периода от Освобождението до средата на XX век. В социално-икономическо и демографско отношение настъпва прелом в живота на населението и в облика на населените места. В Брезник възникват промишлени предприятия. От своя страна, индустриализацията довежда до съществени структурни промени в града и в селата. Положително влияние в това отношение оказва и механизацията на селскостопанското производство.

Съвременните данни очертават редица неблагоприятни тенденции за региона, свързани с намаляване и застаряване на населението, обезлюдяване на някои от населените места, спад във възможностите за работа и изоставане в икономическото развитие.

9.2. Структура на селищната мрежа

Категоризацията на населените места в общината сочи, че всички от тях, с изключение на с. Ноевци, което е от 6 категория, са с ниска категория – 7 и 8. Град Брезник е от 3 категория. Този показател дава косвена индикация за потенциала на населеното място и носи информация за това до каква степен са развити основните селищни функции.

Град Брезник е със статут на общински център, а с. Ноевци е със статут на кметство. В селата Арзан, Банище, Бегуновци, Брезнишки извор, Велковци, Гигинци, Гърло, Долна Секирна, Конска, Кошарево, Красава, Непразненци, Ребро, Режанци, Садовик, Слаковци, Сопица и Станьовци има кметски наместници. Структурата на кметските наместници по населени места, за които отговарят е следната:

-с. Арзан – с. Арзан, с. Гоз, с. Долни Романци и с. Бабица;
-с. Банище – с. Банище и с. Ръжавец;
-с. Бегуновци – с. Бегуновци;
-с. Брезнишки извор – с. Брезнишки извор и с. Кривонос;
-с. Велковци – с. Велковци;
-с. Гигинци – с. Гигинци;
-с. Гърло – с. Гърло, с. Билинци, с. Муртинци и с. Видрица;
-с. Долна Секирна – с. Долна Секирна и с. Горна Секирна;
-с. Конска – с. Конска;
-с. Кошарево – с. Кошарево;
-с. Красава – с. Красава, с. Завала, с. Брусник, с. Ярославци, с. Горни Романци и с. Озърновци;
-с. Непразненци – с. Непразненци;
-с. Ребро – с. Ребро;
-с. Режанци – с. Режанци;
-с. Садовик – с. Садовик;
-с. Слаковци – с. Слаковци;
-с. Сопица – с. Сопица;
-с. Станьовци – с. Станьовци и с. Душинци.

Сегашното състояние на селищните структури в общината е резултат от съчетаването на два основни фактора:

- исторически оформилата се среда на населените места;

- прилагането на разработените регулационни планове през втората половина на XX век за по-голяма част от селищата в региона.

В резултат на комплексното действие на тези и други фактори, населените места в общината са с относително ортогонална улична мрежа, доколкото релефни и исторически условия са позволили нейното формиране.

Застрояването е с предимно свободно разположени сгради в урегулираните имоти, като самите сгради с височина 1-2 етажа.

В град Брезник има единични малки блокове и административни или обслужващи сгради, които са с по-голяма височина.

Основните проблеми за отделните населени места от общината са пряко свързани с тематиката, разглеждана от ОУПО.

9.3. Функционална характеристика на населените места. Планова осигуреност

Функционална характеристика

Съгласно заповед на МРРБ № РД-02-14-256/31.05.2004 г за категоризация на АТЕ и ТЕ, община Брезник е 3 категория. Така тя заема второ място по важност в област Перник, заедно с общините Трън и Радомир. Останалите три (от общо 6) общини в областта са с категории 1 (Перник), 4 (Земен) и 5 (Ковачевци). Категоризацията е показател за значимостта и потенциала на общината на регионално ниво.

Според показателя „брой на населението" община Брезник се нарежда на трето място в област Перник. Община Брезник е и 14 пъти по-слабо населена от Община Перник. Данните за показателя „гъстота на населението" отреждат на общината 3 място сред останалите общини от областта с 18,6 д/км^2. Това я поставя в групата на много слабо населените общини в страната, за която общата гъстота на населението е 67,6 д/км^2.

Селищната мрежа на община Брезник включва 35 населени места, от които 1 град (общинският център – гр. Брезник) и 34 села. Според показателя средна гъстота на селищната мрежа община Брезник е с 8,7 населени места на 100 км^2, което е над два пъти повече от средно отчетените за страната 4,8.

За периода 2001 – 2011 г., съгласно ЕКАТТЕ са извършени следните промени, засягащи общината или населените места в нея:

- Общинският съвет - гр. Брезник създава кметство с административен център и име с. Слаковци. Решение 394 на Общинския съвет Брезник от 14.08.2003 г., обн. ДВ бр. 78/02.09.2003 г.

- Общинският съвет - гр. Брезник създава кметство с административен център и име с. Кошарево. Решение 392 на Общинския съвет Брезник от 14.08.2003 г., обн. ДВ бр. 78/02.09.2003 г.

- Общинският съвет - гр. Брезник Създава кметство с административен център и име с. Долна Секирна. Определя територия на кметството - територията на с. Долна Секирна заедно с територията на с. Горна Секирна. Решение 391 на Общинския съвет Брезник от 14.08.2003 г., обн. ДВ бр. 78/02.09.2003 г.

- Общинският съвет - гр. Брезник създава кметство с административен център и име с. Велковци. Решение 393 на Общинския съвет Брезник от 14.08.2003 г., обн. ДВ бр. 78/02.09.2003 г.

Планова осигуреност

Плановата осигуреност на общината в голямата си част е морално и законово остаряла. За повечето от населените места тя представлява регулационни планове или планове за улична регулация, голямата част от които са изработени при

предходните социално-икономически условия и нормативна уредба. За 19 от населените места, плановете са изработени преди 1989 г, а с. Озърновци няма план.

Само за гр. Брезник има одобрена кадастрална карта, а за всички землища – КВС.

Необходимо е изработване на нови регулационни планове за населените места, за които старите вече не са необходими. За по-големите населени места те могат да бъдат изработени върху кадастрални карти, които в последствие да обхванат цялата територия на общината.

Изготвянето на нови планове в цифров вид ще облекчи максимално техническата служба на общината, а от друга страна ще даде възможност за максимална точност при издаване на скици, визи и други.

За общинският център Брезник е необходимо изработването на цялостен ПРЗ.

Таблица №48

Планова осигуреност на населените места

Населено място	ЕКНМ	Функц. тип		План, одобрен със заповед №	Р П М
				Регулационен	
Арзан	00610	VIII	ЗРП	643/22.12.1990 год	Да
Бабица	02066	VIII	РП	Улична 273/1932, дворищна 3966/1932	Да
Банище	02614	VIII	ЗРП	132/28.06.1995 г.	Не
Бегуновци	03099	VII	РП	Улична 379/1940 г, дворищна 380/1940 г	Да
Билинци	04042	VIII	ЗРП	80/22.04.1988 г	Не
Брезник	06286	IV		III-65/03.02.1972 г, прот.№ 3/22.03.2007 г. III-148/19.03.1971, Реш. 344 на О.С. РД-I-189/20.11.1984 г.	Да
Брезнишки извор	06313	VIII		Улична278/1938 г, дворищна 263/1938 г	Не
Брусник	06639	VIII		26/08.02.1989 г.	Не
Велковци	10548	VII		Улична 410/1931 г, дворищна 2776/1931 г.	Не
Мах. „Пали лула”		VII		III-133/1965 г.	Да
Видрица	11034	VIII		Улична 3146/1934, дворищна 3147/1934 г	Не
Гигинци	14893	VII		2303/1957 г.	Да
Гоз	15331	VIII		РД-4-19/1987 г.	Не
Горна Секирна	16382	VIII		22/1990 г	Да
Горно Романци	16612	VIII		333/30.09.1992 г.	Не
Режанци	17796	VIII		Улична 379/1932 г., дворищна 4954/1932 г	Не
Гърло	18349	VIII		19/1990 г	Не
Долна Секирна	22263	VII		III-132/1965 г.	Да
Долно Романци	22506	VIII		Улична 135/1951 г; дворищна 136/1951 г.	Не
Душинци	24502	VIII		642/1990 г	Не
Завала	30048	VIII		99/28.03.1991 г.	Не
Кошарево	39150	VI		III-584/1968 г.	Да
Красава	39517	VII		Улична 523/1938 г; дворищна 524/1938 г.	Не
Кривонос	39855	VIII		20/1990 г	Не
Конска	41126	VII		4521/1958 г	Не
Муртинци	49374	VIII		74/1991 г.	Не
Непразненци	51490	VIII		224/1991 г	Да

Населено място	ЕКНМ	Функц. тип		План, одобрен със заповед №	Р П М
				Регулационен	
Ноевци	52324	VI		1933 г. разширение III-1/1974 г	Да
Озърновци	53463	VIII		Няма	Не
Ребро	62373	VIII		Улична 185/1940 г.; дворищна 188/1940	Не
Ръждавец	63519	VIII		130/28.06.1995 г	Не
Садовик	65084	VII		Улична 224/1949 г; дворищна 225/1949 г.	Не
Слаковци	67163	VII		98/30.05.1995 г; 31.05.1995 г	Да
Сопица	68059	VIII		100/1991 г	Не
Станьовци	68833	VIII		131/28.06.1995 г.	Да
Ярославци	87579	VIII		21/18.01.1990 г.	Не

9.4. Селищни образувания и земи по § 4 от ПЗР и ЗСПЗЗ

В края на 80-те години на XX век в община Брезник са обособени следните вилни зони в землища, които не съдържат поливни площи:

- Землище с. Гоз
  - „Даганджия“, с площ от 170 дка.
  - „Белина поята“, с площ от 16 дка.
  - „Логатор“, с площ от 92 дка.
- Землище с. Долна Секирна
  - „Под Балчар“, включваща махалите „Господинова“ и „Приоданова“, с площ от 125 дка.
- Землище с. Горна Секирна
  - „Волога“, с площ от 90 дка.
- Землище с. Непразнеци
  - „Веиници-1“, с площ от 14 дка.
  - „Веиници-2“, с площ от 11 дка.

В същия период са обособени и зони за земеделско ползване с право на строеж.

- Землище с. Завала
  - „Шопка“, с площ от 28 дка.
  - „Угляра“, с площ от 50 дка.
  - Гущерица“, с площ от 50 дка.
- Землище с. Брусник
  - „Лиляк“, с площ от 8 дка.
  - „Василева поята“, с площ от 6 дка.
- Землище с. Озърновци

- „Кьосена кория“, с площ от 0,5 дка.

- Землище с. Горно Романци
  - „Средна падина“, с площ от 2 дка.
  - „Божа Глава“, с площ от 1,3 дка.
- Землище с. Бабица“
  - „Чегаревец“, с площ от 6 дка.
- Землище гр. Брезник
  - „Чифлик“, с площ от 3,5 дка.
  - „Брезнишки пояти“, с площ от 138 дка.
  - „Под Гледан“, с площ от 6 дка.
  - „Репинец“, с площ от 7 дка.
- Землище с. Гигинци
  - „Герина падина“, с площ от 48 дка.
- Землище с. Станцовци
  - „Заедница“, с площ от 34 дка.
- Землище с. Душинци
  - „Над чешмата“, с площ от 34,5 дка.
- Землище с. Долна Секирна
  - „Калдръм“, с площ от 2 дка.
  - „Дуб Бобово“, с площ 20 дка.
  - „Белиното“, с площ 9 дка.
  - „Йованчиното“, с площ 4 дка.
  - „Гуманица“, с площ 20 дка.

Общата площ на този тип земи възлиза на 464,3 дка. Като зоните са обособени по постановление в периода 1976-1987 г.

10. РАЗВИТИЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА И ИЗВЪНСЕЛИЩНИТЕ УРБАНИЗИРАНИ ТЕРИТОРИИ

Селищата в община Брезник са с два основни типа структура, характерни за населените места, исторически развили се върху подобен релеф: линеарна и компактна.

По начин на застрояване селищните територии са с почти 100% свободно застрояване. Сградите са разположени по периферията на имотите предимно към прилежащата улица – характерен подход в селищното устройство за периода между двете световни войни на XX век, когато на практика се е осъществило урегулирането и подмяната на застройката в тези селища. Изключение правят някои сгради по

централните улици, които са в режим на свързано застрояване, рядко в повече от два имота.

През втората половина на XX век във всички селища е осъществена реконструкция на централните зони и оформяне на площадно пространство с обществен характер и разполагане на основните обществени сгради около него. През този период, в по-големите населени места са изградени нови училищни сгради, библиотеки и детски заведения, обособени са спортни терени и малки зелени площи с публичен характер.

В периферията на селищата и в извънселищните граници по време на социалистическия период на развитие и кооперирано селско стопанство са изградени стопански дворове и животновъдни ферми, които в не малка част са разграбени, разрушени и изоставени. Част от тях са приватизирани и функционират със същото или частично променено предназначение.

По отношение характеристиката на селищната мрежа се налагат следните изводи:

Селищната мрежа в общината е стабилизирана. Групирането на по-голямата част от населението на общината в общинския център гр. Брезник определя и ситуирането на водещи административни и социално - битови функции в него. Застрашени от обезлюдяване са много от малките села;

Поради специфичния терен селищата са със сравнително разпокъсана структура.

В голяма част сградният фонд е в лошо състояние от факта, че през последните 20 години голяма част от него е обезлюдена.

Както беше посочено, селищната мрежа в община Брезник е стабилизирана и някакви промени в нея не се очакват.

Поради силно намаления брой на обитателите в населените места на общината възниква въпросът за използването, стопанисването и поддържането на съществуващия жилищен фонд, една значителна част от който е в критично състояние.

Необходимо е създаването на устройствени предпоставки, за да се привлекат нови икономически субекти, способни да диверсифицират икономическата база на селищата в общината.

В урбанистичното развитие на общината, акцентите следва да бъдат:

- Селищното развитие на общинския център като действителен опорен център в селищната мрежа на общината, като се отчитат тенденциите в демографското развитие, развитие на социалната и техническата инфраструктура, инвестиционната активност и др;
- Създаване на устройствени правила за регулиране на инвестиционния интерес за ново строителство в населените места и за урбанизация на прилежащите им територии за обитаване и други функции – производствени, рекреационни и т.н;

- Намиране на решение на проблемите, свързани с рушащия се жилищен фонд;
- Усвояване за нови функции на изоставените обществени сгради в селищните центрове;
- Развиване на системата за социална инфраструктура в съответствие с актуалните потребности на населението;
- Екологосъобразни трансформации на урбанизираните територии.

Новият ОУПО Брезник предвижда незначително разширяване на строителните граници на населените места. За някои от тях това се налага поради неточност на картите на възстановената собственост и несъответствие между показаните в тях строителни граници и реалните граници по действащите регулационни планове.

В повечето населени места, извън регулационните граници, съществуват жилищни имоти частично застроени с жилищни сгради, включително и постоянно обитавани, както и стопански постройки. В този случай, външните регулационни граници на населеното място са коригирани нееднократно, по силата на различни министерски постановления.

По КВС, тези терени са показани извън строителните граници като „други урбанизирани територии". С общия план, по целесъобразност, голяма част от тях се приобщават в строителните граници.

Други малки урбанизирани терени са регламентирани с граници на селищни образувания, особено тези които са застроени.

Извън населените места и селищните образувания се предвиждат за урбанизиране незначителни територии, предимно необработваеми земеделски земи. В тях ще бъдат реализирани следните видове зони и обекти: обществено обслужване; спорт и атракции; зони за отдих; вилни зони; производствени терени (логистични центрове), както и разширения на гробищни паркове.

Зоните по Параграф 4 са обозначени като селищни образувания със строителни граници.

Предвижданията на ОУП са показани по-долу за отделните населени места и техните землища. Показани са таблици за площта на терените, които променят своето предназначение.

Град Брезник

Брезник е с хилядолетна история. Налице са материални останки още от епохата на траките от I-во хилядолетие пр.Хр. Той е един от петте български града, основан от цар Петър, заедно с Ниш, Пловдив, Средец и Срем.

Градът се намира в историко-географска и етнографска област „Граово". Спрямо територията на общината, той стои периферно – в източния й край, но структурата на пътната мрежа го определя като комуникационен център.

В обхвата на града се пресичат второкласният път Перник-Брезник-Трън-Р.Сърбия и третокласният III-811 Сливница-Брезник-Батановци.

Общинският център е ограден околовръст от 9 населени места, които са от първия кръг около него и са на разстояние между 2 и 5 км – Долни Романци, Арзан, Гоз, Бабица, Слаковци, Режанци, Конска, Гърло и Видрица.

Територията около града е равнинна – земеделски земи, а на юг се издига възвишението на лесопарк „Бърдото", което е истински озеленен оазис за отмора и развлечения. През Брезник преминава поток, който е ляв приток на р. Конска – най голямата в общината.

Жилищната зона на града е с компактна структура, с изключение на кв. Вароша, който е откъснат на югозапад и е формиран от двете страни на път III-811.

От общия брой на населението в общината, който през 2014 година е 6500 обитатели, в гр. Брезник живеят 4000 човека или 61%. Това съотношение ще се запази и в края на перспективния период 6100 : 3700.

Основният дял от всички жилища в общината (8500 бр) обаче е в селата – 6400 броя, а в града са 2100.

Средният брой на обитателите в общинския център е 1,2 което показва наличието на свободни жилищни площи. В рамките на жилищната зона съществуват незастроени терени, а в останалите има възможност за уплътняване. Предвид това, както и поради отрицателната демографска прогноза, не се налага разширение на жилищната зона на града.

Общинският център предлага на населението пълен набор от обществено-обслужващи обекти – административни, образователни, социални, здравни, културни, спортни и други.

Складово-производствените и стопански обекти са групирани в две зони – на изток и на запад от града. В тези територии съществуват резерви за разкриване на нови дейности.

По Общия устройствен план, строителните граници на града в голямата си част се запазват. Изключение прави кв. Вароша, който се включва към тях. Той в голяма степен е застроен и цялата му територия е урбанизирана с жилищно предназначение.

В северната част на землището, в близост до общинския път PER 2016 съществуват три малки урбанизирани зони, които с плана са показани като селищни образувания.

Освен съществуващите терени за отдих в лесопарк „Бърдото", с плана се регламентират още два обслужващи обекта върху залесената територия – за лятно кино и за среда за отдих около минералния извор „Желязната вода". За същите вече има сключен договор за изключването им от горския фонд и прехвърляне към урбанизираните територии.

В западната складово-производствена зона, до гробищата и непосредствено на второкласния път е проектиран логистичен център. Разчита се при бъдещо натоварване на пътя, който се явява международен, да се даде възможност за изпреварващо териториално решение. Теренът ще се регламентира като устройствена зона тип Пп – предимно производствена, която дава най-богат избор за функционални дейности – производствени, складови, спедиторски, обществено-обслужващи, жилищни и други.

С ОУПО се урегулират още три малки зони за складово-производствена дейност. Първата от тях е с площ 1,96 ха (по НТП нива) и граничи със строителните граници на гр. Брезник – северозападно от него.

Втората нова зона (също нива) с площ 0,6 ха е малко по на север.

Третата зона лежи от северната страна на второкласния път в североизточната част на западната складово-производствена зона на града. Тя е с площ 0,92 ха (по съществуващ НТП нива).

В северната част на града се включват в регулация имоти с обща площ 0,95 ха, които са предвидени за рекреация (сега са износени трайни насаждения). Този живописен терен се разсича от малко речно корито, идващо от с. Долни Романци.

Съществувващото сметище, което е разположено на юг от квартал Вароша, незаконно е разширено извън установените граници, и заема вече площ от 4,19 ха. Предстои неговото рекултивиране и изграждане на зелена площ. В перспектива битовите отпадъци ще се извозват до регионалното депо на община Перник.

На юг от него, съществуващият терен за складово-производствена дейност с площ 3 ха ще се трансформира в площадка за временно събиране и третиране на отпадъци. В северния край на площадката ще бъде отделена площ от 0,1 ха за събиране на специфични отпадъци.

На запад от сметището и в близост до реката ще се изгради пречиствателна станция за отпадни води, която ще бъде част от общ проект, с който ще се реши този проблем за цялата община.

Безспорно най-мащабният производствен обект в общината ще бъде изграден непосредствено на юг от лесопарка, за което има сключен договор за концесия за добиване на метални полезни изкопаеми в местността Милин камък. Площта на територията обхваща обработваеми земеделски земи и горски фонд с обща площ 265,91 ха.

Транспортният подход към него ще се осъществява от два обслужващи пътя, единият от които се отделя от третокласния път III-811 и ще бъде западен подход, а другият – от второкласния II-63, който ще осигурява подход от изток.

В тази територия, която в плана е предвидена за урбанизиране ще се изградят комплекс от сгради и съоръжения, като основните ще бъдат: Рудоподготвителни обекти, Основен цех за обогатителни процеси, Енерго-механична работилница, Административно-битов корпус, Елементи на техническата инфраструктура, складови стопанства, Вентилационен комплекс, Енергетичен комплекс, Комплекс за ремонт на оборудването и други.

Очаква се по време на строителните дейности и след това през експлоатационния период (около 20 г) от града и селата да бъде ангажирана значителен брой работна ръка.

Основно съображение при реализирането на този голям обект трябва да бъде екологосъобразното осигуряване.

Планът предвижда ограждане на надземния комплекс в рамките на концесионната площ с лесозащитен пояс с местни и храстови видове.

В най-южната част – до третокласния път и на границата със землище Слаковци се простира терен за отдих и спорт. Той ще бъде част от цялостната зона с такава функция, по-голямата част от която е в съседното землище.

На югозапад от гр. Брезник, в близост до землищна граница със с. Режанци и непосредствено на юг от път III-8114, се създава производствена зона с площ 18,73 ха върху обработваема земеделска земя. Предвижда се в нея да се добима чрез сондажи вода за потребностите на комплекса за добив на метални полезни изкопаеми, както и други производствени дейности.

Село Арзан

Арзан е едно от четирите най-близки населени места – на 2 км североизточно от гр. Брезник, с който го свързва третокласния път III-811.

Въпреки, че е едно от най-малките по площ и брой обитатели населени места, в него функционира кметско наместничество, което отговаря за още три населени места – с. Долни Романци, с. Гоз и с. Бабица.

Структурата на селото е издължена в посока изток – запад, като застрояването е предимно източно от третокласния път. В северозападната му част – на разширението на пътя се намират кметското наместничество и автобусната спирка. От изградените 50-60 жилищни сгради малък брой са обитаеми.

В източната част до регулацията съществуват два малки урбанизирани имота. Те са предвидени за приобщаване към строителните граници на селото.

На един километър северно и южно се намират две махали – махала „Митрева" и махала „Рангелова".Те запазват очертанията на строителните си граници.

В югоизточната част на землището се предвижда съществуващият транспортен терен да се трансформира в зона за спорт и атракции.

За комуникационна връзка на махала „Рангелова" със селото е необходимо да се създаде общински път с дължина един километър.

Село Бабица

Землището на село Бабица заема североизточната част на общината и граничи на изток с община Перник. То е разположено на изток от общинския център и до него се достига чрез отсечка от 1 км от път II-63 и III-638. Третокласният път разсича землището на селото и отвежда към съседната община Божурище.

Селото е ситуирано симетрично от двете страни на третокласния път. Съществуващите годни и обитаеми жилищни сгради дават подслон на 30 постоянни обитатели.

В западната част на селото съществува урбанизиран терен извън регулация, а в източната – малка зона по Параграф IV. С новият план те се включват в строителните граници на селото.

По протежение на третокласния път извън селото съществуват три имота (ниви), които с плана са предвидени за производствено-складови дейности. Два са от северната страна на пътя с площи 0,53 и 1,18 ха, а третият от тях, на юг от него, е с площ 1,26 ха.

В западния край на землището, в непосредствена близост до второкласния път II-63 и до служебния довеждащ път, към територията за добив и преработка на метали е проектиран логистичен център. В него ще се извършват комплексни дейности и услуги, които са разрешени в устройствена зона Пп – предимно производствена. Теренът е необработваема земеделска земя.

Други три имота с обща площ 1,13 ха (необработваема земя), които се намират в най-източната част на общината, поради своето местоположение създават предпоставки за формиране на терен от устройствена зона Пп.

Село Банище

Отстои на 21 км западно от Брезник, с който го свързва общинския път PER 2015, който завършва на тупик. Землището му заема северозападната част на общината, като по-голямата му площ е горски фонд, а малкото земеделски земи са предимно необработваеми.

Селото е заобиколено от изток, запад и север с разнообразни релефни форми – озеленени хълмове. Това създава красив панорамен изглед, който привлича вниманието за временно обитаемо застрояване.

Населението по постоянен адрес е 54 човека, което за едно периферно и тупиково село е добре.

Много от жилищните сгради са нови и явно изпълняват функции за сезонен отдих. От всичките съществуващи 231 жилищни сгради, 145 са постоянно или временно обитаеми, а 86 необитаеми.

Структурата на населеното място е съставена от две части – от двете страни на реката, която с озеленяването си внася живописен елемент.

Северозападно от селото на високо и хубаво място се намира църква. Същата е основно реконструирана с богата орнаментика, а околното пространство благоустроено. Теренът на църквата заедно с прилежащ по-малък са вкарани в строителни граници на селищното образувание.

В североизточната и югозападната част на с. Банище се намират урбанизирани терени извън регулация, част от които са застроени и постоянно обитаеми. С ОУП те се включват в строителните граници на селото.

В източнаат част на землището, на границата със землищата на с. Кривонос и с. Садовик, се намира част от бившето военно поделение с площ 5,87 ха. С ОУПО тази част се включва към общия терен за обществено обслужване – за отдих и спорт.

Село Банище изпитва голяма потребност от благоустройство на уличната мрежа, която сега се намира в много лошо състояние.

Село Бегуновци

Отдалечено е на 7 км югоизточно от общинския център, с който го свързва третокласния път III-8114. Селото има компактна структура, която се разсича от третокласния път, имащ функция на главна улица.

Броят на обитателите, спрямо останалите населени места, е със средна стойност - 119 човека.

Преобладаващата част от жилищните квартали са плътно застроени с жилищни сгради, от които 180 са годни и обитаеми, като има и доста нови къщи. Селото се използва и за сезонен и временен отдих и обитаване.

Площадното пространство е прилично оформено с основната сграда, в която се намират кметското наместничество, читалище и здравен пункт. Съществуват и други обслужващи сгради за търговия и хранене. Тук е и автобусната спирка. Площадът се нуждае от благоустройство и асфалтиране, което се отнася и за цялата главна улица.

В североизточната част, до пътя се намира застроен жилищен имот извън регулация. С плана той се приобщава в строителните граници.

В североизточния край на землището се намира живописният язовир „Бегуновци", който отстои на 800 м от селото. В южния му край се намира крайбрежен терен, който се използва за летен отдих. С плана, тази територия е предвидена за обществено обслужване – тук ще има сезонен ресторант, плаж и спортен кът.

Съществуващите гробища са останали с минимален капацитет и с ОУП се предвижда разширението им на юг върху земеделски земи.

Прилежащото на изток корито на малка река следва редовно да бъде почиствано.

Много улици в селото се нуждаят от баластриране.

Село Билинци

Отстои на 9,5 км от общинския център и при него свършва на тупик общинския път PER-3026.

Селото е живописно и разположено в близост до голям горски масив, и също е с линеарна структура, успоредно на пътя и прилежащата малка река.

Жилищният фонд се състои от 60 къщи, 50 от които са годни за обитаване. Постоянният брой обитатели е 5. Източно – до самото населено място има жилищни имоти, които се приобщават към строителните граници. Същото се отнася и за няколко имота, разположени в южната част до селото.

На 500 м в северна посока се намира територия, която е частично застроена и по статут е урбанизирана. С плана тя се регламентира със строителни граници на селищно образувание.

Североизточно от с. Билинци – на около 1000 м се намира Билински манастир „Св. Архангел Михаил". До него води черен горски път, започващ от селото, който се нуждае от поддържане. Манастирът е обект на засилен туристически интерес, така че неговата реконструкция и възстановяване е задължителна.

Селото запазва очертанията на съществуващите си строителни граници.

Село Брезнишки извор

Отстои на 9 км западно от гр. Брезник, с който го свързва общинския път PER 2006. То е селото с най-малка площ на землището, което преобладаващо е заето от земеделски земи, а в североизточния и югозападния край – от горски фонд.

Селото е малко по площ и е с изразена линеарна структура, особено в западната част.

Жилищният фонд в голяма степен е морално или физически остарял, но не липсват и нови къщи, които се използват за временно обитаване. Постоянните обитатели са 23 човека, а заедно със сезонно-обитаващите стават 40.

Прилежащите на юг, север и запад извисени релефни форми и живописният язовир на изток създават една красива околна панорама.

Извън регулацията, до селото се намират три малки урбанизирани терена – един на север и два на юг, като някои са частично застроени. По плана се предвижда включването им къмстроителните граници.

Между язовира и прилежащия на север общински път има малък урбанизиран участък. Предвижда се неговото разширяване върху земеделски земи и устройване на зона за обществено обслужване. В нея ще има обекти на отдиха – бунгала, плаж и условия за риболов.

В северозападната част, в близост до пътя е разработвана каменна кариера. По новия ОУП тя се предвижда за рекултивиране и превръщане в озеленена площ.

Полският път отвеждащ от с. Брезнишки извор до с. Садовик се проектира да стане със статут на общински.

Село Брусник

Селото отстои на 13 км северозападно от гр. Брезник и е в непосредствена близост до общинската граница с община Сливница.

То е едно от най-обезлюдените населени места в общината с население от трима човека.

Развито е линеарно около главната улица, преминаваща в посока изток – запад, като се формира от три отделни жилищни групи.

Селото няма изявен обществен център. В най-източната си част има разширение на улицата във вид на площадче с автобусна спирка, която изглежда отдавна не функционира.

Преобладаващото застрояване е реализирано на южния скат на прилежащия хълм с ефект на амфитеатралност и има живописен и хубав панорамен изглед.

Наличието на масивни жилищни сгради, повечето от които нови на два и три етажа показва, че през топлия сезон от годината броят на временно пребиваващите се увеличава значително. От общия брой 72 жилищни сгради, 67 са годни за обитаване.

С плана се запазват очертанията на строителните граници на селото.

На няколкостотин метра южно т с. Брусник се намира застроен урбанизиран имот, който запазва своя статут. Същото се отнася и за застроен имот на 1 км южно от селото в местността „Чешма”.

Главната улица на селото се нуждае от благоустрояване.

Село Велковци

Землището на селото заема югоизточната равнинна част на общината и е на границата с община Перник. Село Велковци е отдалечено на 10 км югоизточно от гр. Брезник и до него се достига чрез 1,3 километрово отклонение от третокласния път III-811, което завършва с тупик. То е с компактна, квадратна структура с обслужващи улици, пресичащи се перпендикулярно и оформящи правоъгълни квартали, повечето от които са сравнително плътно застроени.

Изградените жилищни сгради, сред които и много нови са около 366 броя, от които 223 са обитаеми – за постоянно или сезонно ползване.

Наличието на 186 броя постоянни обитатели говори, че това е едно от жизнените села в общината, а също че част от жилищния фонд се използва за временен или сезонен отдих.

В южната част на с. Велковци се намира урбанизиран терен, който е частично застроен. С плана той е предложен за приобщаване към строителните граници. На 500 м южно е наличен друг такъв (застроен), който се регламентира като селищно образувание.

Друг терен с площ 0,66 ха, който е бивш жилищен имот, се намира на около 700 м югоизточно от Велковци. По НТП той се води трайни насаждения, но те са в много лошо състояние. С ОУПО този терен е показан като селищно образувание.

Махала „Пали лула” е разположена западно и непосредствено на третокласния път и на отклонението за с. Велковци. Тук, освен автобусната спирка се намира и кметското наместничество, читалище и голям паркинг.

Махалата в по-голямата си част е плътно застроена с много двуетажни жилищни сгради. Застроена е и намиращата се на 200 м южно от селото махала „Ристина”. И двете махали запазват очертанията на строителните си граници.

Западно от махала ”Пали лула” и от път III-605 съществуват жилищни имоти между пътя и реката, част от които са застроени. С новия план те се приобщават към границите на селищното образувание.

На 300 м южно от махала „Пали лула” се предвижда създаването на логистична база.

Нейното местоположение е много благоприятно – тя лежи с дългата си страна на прилежащия път от републиканската пътна мрежа. Половината от съществуващата й територия е заета от бивш животински комплекс, а другата половина е земеделска земя.

В логистичния център, след проучвателен мениджмънт могат да се разположат бензиностанция, паркинг, складова база и малък обслужващ комплекс, а също и други, които са предвидени в този тип устройствена зона.

Предвижда се пътят между с. Велковци и махала „Ристина”, който в момента е черен да се приведе в съответствие с изискванията за общински път.

Като цяло уличната мрежа на с. Велковци се нуждае от сериозен ремонт и подържане.

Село Видрица

Отстои на един километър източно от с. Гърло и на 4 км от гр. Брезник и е разположено върху земеделска земя – предимно обработваема.

То е компактно застроено, като наличието на 118 обитаеми къщи, включително и нови, говори освен за броя на постоянното население – 17 броя и за голяма сезонна обитаемост.

На изток, в непосредствена близост до селото има два малки урбанизирани терена, които с новия ОУП се включват в строителните граници.

На 500 м южно от с. Видрица е разположена махала „Стрин дол“, която остава със съществуващите строителни граници. В непосредствена близост до нея, на общинския път PER-3010 има застроен жилищен имот, който придобива статут на селищно образувание.

На 1,5 км югоизточно от селото се намира бивша асфалтова база. По плана тя се предвижда за рекултивиране – за производствен трен. Предвижда се отклонението от PER 3010 към махала „Стрин дол” да стане общински път.

Село Гигинци

Гигинци е третото поред селище, през което преминава третокласния път III-605, като отстои на 4,5 км от с. Ноевци и на 13 км югозападно от град Брезник.

Кметското наместничество е със сравнително добър демографски потенциал (в сравнение с повечето малки населени места в общината) 127 обитатели по постоянен адрес.

Селото е с разчленена структура, която е продиктувана от прилежащия земен релеф. Също така, то има издълженост от двете страни на третокласния път.

Жилищните квартали са живописно формирани и са застроени с 227 къщи, голямата част от които се ползват през топлия сезон.

На характерен завой, по средата на селото и в близост до малка рекичка е оформено площадното пространство. Наличието на обслужващи обекти показват, че в подходящия сезон от тук преминава засилен туристически поток, крайната цел на който е посещението на Гигенския (Черногорски манастир).

В западната част – на разклона на път III-605 и PER 2004 има урбанизирана територия, която е частично застроена. Други три такива три терена са разположени от северозападната страна. С новия ОУП те са показани като селищни образувания.

Съществуващите гробища се нуждаят от разширение. Такова е предвидено непосредствено на север от тях, върху необработваеми земеделски земи.

Обработваемата земя в землището на село Гигинци се намира в северозападния край.

По-голямата част от територията е обхванатa от същия вид живописен и озеленен релеф, както при село Непразненци и село Ноевци.

Не случайно цялата територия е защитена зона по Натура 2000. Безспорно най-притегателния туристически обект в района е Гигенския (или Черногорски

манастир). Целият ансамбъл от сгради скоро беше реконструиран основно, за радост на посетителите.

Пътят от с. Гигинци до манастира също беше образцово направен. Покрай него ще мине единият от маршрутите на туристическата и велоалея.

На 800 м преди манастира съществува урбанизирана територия. Тя ще остане със същия статут, но трябва да се приведе в по-прегледен вид.

По отношение на инфраструктурата, в селото има какво да се желае. Съществуват много улици без настилки, бреговете на преминаващата река са обрушени и трябва да се помисли за укрепване.

Необходимо е изграждането на още два моста на ключовите места в селото.

Село Гоз

Разположено е североизточно от общинския център и се свързва с общински път, който завършва на тупик. Малко е по площ и с малко обитатели – 7 човека. От всичките жилищни сгради 41 са обитаеми, включително и за сезонно ползване.

Има четири малки урбанизирани участъка, които опират в регулацията и с плана те се приобщават към строителните граници.

В северната част на землището, около третокласния път III-638 има четири зони по параграф IV и една малка махала – “Доганджия”, които са изградени с предимно нови масивни жилищни сгради.

С новия план тези урбанизирани терени придобиват статут на селищни образувания в рамките на съществуващите строителни граници.

Село Горна Секирна

Отстои на 6 км от Долна Секирна и на 26 км от общинския център. Разположено е по дължината на една долина, която е заградена околовръст от планински релеф и добре озеленени горски масиви.

Застрояването е живописно, рехаво и разположено предимно по улицата, която е продължение на входящия път. На юг има една откъсната от селото структура, която е в границите на неговата регулация. Постоянните обитатели са 13 човека.

От всички 125 жилищни сгради, 84 са годни за обитаване, като голяма част от тях се използват за временно обитаване. Основната предпоставка е красивата природа и чистия въздух.

Непосредствено на изток от селото се намира терен по Параграф 4, който се предвижда да стане вилна зона, към която има интерес за застрояване. С плана нейните очертания се запазват.

Село Горни Романци

Селото е едно от петте допълнителни населени места, които административно се управляват от кметския наместник на с. Красава. Отстои на 6 км северно от общинския център и е оградено предимно с обработваема земеделска земя.

Застрояването, макар и рехаво, представлява компактна структура, разположена в по-голямата си част на югозападен скат.

Постоянното население на селото е 23 човека, като през летния сезон има и временно пребиваващи. Доказателство за това са новите жилищни сгради на 2 и 3 етажа, както и реконструираните стари. Общо те могат да приемат 15-20 семейства. Преобладаващият брой жилищни сгради обаче са необитаеми.

Съществуващите строителни граници на селото се запазват и само в западната си част се променят, така че да обхванат прилежащия терен по Параграф 4. Друг малък терен по Параграф 4 (южно от селото) се третира като селищно образувание.

На изток, непосредствено до населеното място се намират две махали – махала „Чешина" и махала „Пишина", която е значително по-голяма. Те са разположени линеарно покрай път PER 3017. В тях има застроени жилищни имоти, което е предпоставка, в плана, те да бъдат регламентирани като селищни образувания.

На 200 метра западно от селото се намира кариера за нефтени шисти. Добиването от нея временно е спряно.

Село Гърло

Кметският наместник на селото отговаря за още три населени места – Билинци, Муртинци и Видрица.

Отстои на 5 км от общинския център и е разположено в аграрна среда, която е почти изцяло равнинна.

Гърло е селото с най-разчленена структура, живописно застроено покрай прилежащите пътища (улици) и се състои от осем по-големи или по-малки жилищни групи. Дължината му е 3 км.

Съществуващият сграден фонд е предимно в много добро физическо състояние, като годни за обитаване са поне 80 къщи, много от които са нови. Повече от половината са временно обитаеми – за сезонно ползване. Жителите по постоянен адрес са 63 човека.

В южната част върху триклонното кръстовище е формирано площадно пространство, където се намира и кметското наместничество.

Съществуват голям брой незастроени жилищни имоти, така че селото запазва очертанията на строителните граници на жилищната си зона.

В северния край, самотно отдалечен, съществува православния храм „Св. Иван Рилски". Непосредствено до него е гробищният парк на селото, който вече е изчерпал своя капацитет. С новия ОУП се предвижда неговото разширение с два декара в южна посока, върху земеделски земи.

На около километър северно от с. Гърло се намира антично светилище – мегалитен подземен храм – кладенец, който е рядко срещан в цяла Европа. Той предизвиква голям туристически интерес, но достъпът до него за сега е труден – необходимо е поддържане на трасе за автомобили. С новия ОУП се предвижда имотът, в който той е разположен, да се трансформира в обслужване за нуждите на опознавателния туризъм. Предвижда се оформяне на паркинг, благоустройство и

изграждане на малък обект за сезонно обслужване, както и преобладаващо озеленяване.

В землището на с. Гърло е разположена половината от водната площ на язовир „Красава”, който обаче е със статут на вододайна зона.

Село Долна Секирна

Селото е отдалечено на 20 км от гр. Брезник и до него достига третокласния път III-8114. То е с едно от най-големите по площ землища, което е заето предимно от горски територии.

Селото е кметско наместничество, което обслужва административно и съседното село Горна Секирна.

Неговото местоположение – сред сложен планински релеф е предопределило и селищния му облик – със силно разчленена структура и множество махали. По-голямата част от селото е разположена на южен скат, но има и една издължена структура в ниската част между реката и пътя за махала Продановци.

Според теренните си възможности, селото е плътно застроено, като жилищният фонд, заедно с този в махалите се състои от 500 сгради, от които 350 са обитаеми постоянно или временно и от 150 броя необитаеми. Има и много новоизградени къщи.

Постоянният брой на населението е 170 човека, но красивата природа е привлякла още много хора за сезонно обитаване.

Около селото има застроени имоти, които се намират извън регулацията. Три от тях са в западната част и един в южната. Предлага се те да бъдат включени в строителните граници.

На запад има застроен имот на около 200 м. Той се включва в строителни граници като селищно образувание.

Съществуващите гробища се нуждаят от разширение, което ще се осъществи една част на изток и една по-голяма на запад. Православният храм, изграден до гробищата представлява масивна каменна постройка.

През селото преминават три малки реки, които с красивите си речни корита разнообразяват пейзажа, но е необходимо тяхното прочистване, а където е необходимо и укрепване.

В землището на с. Долна Секирна има повече махали, отколкото във всички останали в общината. Те са 28 на брой и заемат предимно централно и източно изложение. В много от тях има постоянно обитаване, което достига до 4 семейства, а останалите се посещават предимно през топлия сезон. Най-голяма и застроена е махала Продановци, която се намира в непосредствена близост до селото.

От север на юг махалите са следните : Джермановци, Миленкови, Паунови, Танчеви, Младенови, Локашеви, Бобово, Круше, Равнище, Шакини, Кулова падина, Буков дол, Калини, Танина, Джиневи, Калдръм, Каменица, Мартива, Приоданови, Янкови, Пеини, Филипови, Сливие, Колини, Шопа, Неворци, Маркови и Миткови.

С ОУП всички махали запазват строителните си граници на селищни образувания.

В североизточната част на махала Продановци е учредена земя по Параграф 4, която отчасти е застроена. Нейните граници се запазват, но с плана тази територия се трансформира във вилна зона.

В южната част са две от махалите: „Пеини" и „Филипови", в които има постоянно обитаване, както и засилен интерес за сезонно ползване.

Планът предвижда черният път, който отвежда до тях (с дължина 2 км) да се регламентира като общински.

Село Долни Романци

Отстои на 2 км северно от гр. Брезник. То изпълнява донякъде функциите на вилна зона на града, със своите над 30 годни и обитаеми жилищни сгради, при 9 бр. обитатели по постоянен адрес. Силно издължената му структура и живописното застрояване създават предпоставка за добър изглед към природата.

На практика селото е свързано пространствено с махала „Тричкова" на север и махала „Белина" на изток.

В североизточната част до махала „Тричкова" се намира урбанизиран терен, който се предвижда да се обхване от новите строителни граници.

На 1 км западно от селото съществува застроен терен, които лежи на път PER 2016. Той се регламентира със строителни граници на селищно образувание.

Същото се отнася и за урбанизиран терен в най-югоизточната част на землището, на землищната граница с Брезник.

Село Душинци

То е най-отдалеченото от гр. Брезник – на 27 км и се намира до общинската граница с община Трън, като довеждащият до него път е общинският PER 2005, който продължава до община Трън.

Структурата му е издължена по протежение на пътя, който е разположен по дължината на долината.

Прилежащите на селото територии са озеленен планински релеф, като преобладаващата част от землището е заета от горски територии.

Макар и най-малкото по площ, село Душинци е слабо застроено. Жилищният фонд преобладаващо е много износен. От съществуващите 75 броя жилищни сгради – малка част са обитаеми, в които живеят жителите на населеното място – осем човека. Част от необитаемите сгради се използват за временно сезонно обитаване.

Селото запазва очертанията на строителните си граници.

Непосредствено на юг (на 100 м) е застроен терен, който е даден по Параграф IV. Той се запазва с плана като селищно образувание.

На северозапад, по пътя за гр. Трън има още два застроени урбанизирани терена. Те също се регламентират с граници на селищни образувания.

Село Завала

Отстои от общинския център на около 15 км северозападно в гънките на прилежащите хълмове. Тук пътят свършва чрез тупик, което предопределя неговия интимитет и акустичен комфорт.

Постоянното население на селото е десет човека и през лятото нараства двойно.

Застрояването е в разчленени структури, рехаво и с богато озеленени имоти. Има изградени масивни жилищни сгради, които се използват за сезонно обитаване и отдих. Площадното пространство е малко, неоформено със застрояване и е неблагоустроено. От съществуващите 75 сгради, 71 са обитаеми.

Като цяло селото е неблагоустроено и с преобладаващи черни улици.

На 800 м в северна посока се намира махала „Сливие", до която се достига по черен път. В нея се намират две жилищни сгради. С плана, махалата се устройва като селищно образувание.

Непосредствено на запад от селото съществуват застроени жилищни имоти групирани около идващия от населеното място път. Предвижда се тази територия да се включи към строителните граници на селото.

Северозападно от с. Завала, в местността „Дълбоки дол" е формирана малка жилищна структура от три броя жилищни сгради, както и две малки зони по Параграф 4. Предвижда се те да се запазят като селищни образувания.

На 500 м източно от селото се намира малък живописен язовир, който създава добри условия за отдих и риболов.

Село Конска

Отстои на 5 км западно от Брезник, а в него се пресичат два общински пътя PER 3013 и PER 2011.

Голямата част от землището е заета от земеделски земи, по-голямата част от които – обработваеми.

Жилищните квартали са плътно застроени. Въпреки, че голяма част от жилищния фонд е износен физически, годните и обитаеми сгради са достатъчни за потребностите на 103 човека постоянно население. Голяма част от годния фонд (включително много нови къщи) се използват за сезонен или седмичен отдих.

В западната, прилежаща на с. Конска територии се осъществява мащабен проект за спортно-туристическа зона, съчетана с отдих и обществено обслужване. Значителна част от комплекса вече е реализирана – терени за спорт, отдих, плажуване и хотелска база, но са на няколко отдалечени части.

С новия ОУП се предвижда значително разширение на спортно-туристическия комплекс с оглед създаването на по-компактна зона. Обхванати са нови терени около язовир Конска, които са предимно необработваеми земеделски земи. Общата нова урбанизирана територия е около 242,8 декара, от които 227,3 дка за спорт и атракции и 15,5 дка за обществено обслужване.

Новият комплекс, макар и не за целогодишно ползване представлява сериозен импулс за устойчивото развитие на с. Конска. Освен това той ще допринесе съществено за разширение спектъра на туризма в допълнение към опознавателния туризъм.

В южната част на селото, между крайната му регулация и коритото на прилежащата река се намират урбанизирани имоти. Друг такъв терен лежи на входящия път PER 2011 и също опира до крайната регулация. В най-източната част също се намира такъв имот.

В югоизточния край на землището съществуват бивши жилищни имоти, които сега по НТП се водят земеделска земя. Тези имоти се приобщават към жилищната зона на селото.

Тези терени са частично застроени. С новия ОУП те се включват към строителните граници на село Конска.

В югоизточния край на землището, на границата със землището на Брезник е проектирана малка производствено зона с площ 6.61 ха върху обработваема земеделска земя. Тя ще изпълнява обслужващи функции, свързани с дейността на комплекса за добив на ценни метали.

В южната част на селото се намират гробищата, които се нуждаят от разширение. Предвидено е тяхното нарастване в южна посока върху необработваеми земеделски земи.

Село Кошарево

То е кметско наместничество и е третото по брой обитатели населено място – 227 човека, със сравнително добра демографска структура.

С гр. Брезник го свързва третокласният път III-8114, като отстоянието е 14 км.

Землището е едно от най-големите по площ в общината и е заето преимуществено със земеделски земи (по-голямата по площ е обработваема), а в южната част, както и северозападно от селото – горски територии.

Село Кошарево е с компактна структура и е гъсто застроено, въпреки че е едно от най-големите по площ. От всичките съществуващи жилищни сгради, които са 551, по-голямата част са необитаеми. Голяма част от тях са физически и морално остарели.

Центърът на селото е прилично оформен и се намира на характерен завой на третокласния път при пресичането си с общинския PER 2004.

В западния край – до гробищата е разположен православния храм. Гробищният парк е с изчерпан теренен капацитет и с плана се предвижда неговото разширение на запад – върху земеделски земи. Теренът, върху който се намира църквата е предвиден за включване в строителни граници.

В северозападния край, извън регулация са разположени два урбанизирани терена, които са частично застроени. ОУП предлага тяхното включване към строителните граници на селото.

На североизток, до строителните граници на с. Кошарево, се устройва млака производствена зона от 0,76, която обхваща земеделска земя. Тя ще изпълнява функции, свързани с добива на метални полезни изкопаеми в местн. Мирин камък.

Кошарево се пресича от коритото на малка река, която през лятото пресъхва, но по време на обилни дъждове създава проблеми – бреговете се рушат. Необходимо е редовно почистване на коритото и укрепване на бреговете. На 1,5 км южно от селото се намира махала „Крушие". Още по на юг, на 2,5 км е махала „Ранинци", която се състои от една по-голяма структура, две средни и две малки по големина .

Общият план предвижда запазване на строителните им граници като селищни образувания.

С ОУП се предвижда черният път, който отвежда към тях да се класифицира като общински и да бъде извършено поне баластрирането му.

Село Красава

То е кметско наместничество, към което са прикрепени и намиращите се около него още пет села – Завала, Ярославци, Брусник, Озърновци и Горни Романци.

Въпреки тези си функции, Красава е едно от съвсем малкото населени места с 10 човека постоянно население и около 20 човека временно пребиваващи.

Отстои на около 8 км северно от гр. Брезник, с който го свързва общински път PER 2016, който е в много добро състояние.

Село Красава е едно от най-малките по площ населени места и има издължена структура покрай главната улица, която се явява като част от общинския път. Годните за обитаване жилищни сгради са малко на брой, като новопостроените са 5 броя. Осемдесет процента от сградите са необитаеми.

С новия ОУП строителните граници се разширяват на север, като в тях се включват 4 жилищни имота.

На кръстовището с общинския път и отклонението към с. Красава се намира махала „Мали друм". От нейната територия се открива красив изглед към прилежащия язовир „Красава", половината от който се намира в землището на селото. Съществуват 6 броя обитаеми къщи за сезонно ползване. Самото кръстовище е оформено площадно и тук се намира общинската сграда.

На северозапад от с. Красава се намира друга махала – „Банкова махала", която е застроена с жилищни имоти, от които седем сгради са нови или реконструирани.

Още по на северозапад, по общински път PER 3021 е разположена друга махала – „Кърлешева махала", която е по-слабо застроена и в южния си край опира до малък язовир – „Плоча"

И трите махали запазват своя статут на селищни образувания, които са в рамките на строителни граници.

В обхвата на землището на с. Красава съществуват още два малки урбанизирани терена, разположени до общинския път, в близост до отклонението за с. Брусник . С ОУП те са показани с граници и статут на селищни образувания . Малка

зона по Параграф 4 е разположена непосредствено на юг от „Банкова махала” Предвижда се тя да се приобщи към махалата.

Село Кривонос

Селото е свързано с общинския път PER-3009 с гр. Брезник, като отстои на 14 км в западна посока.

То е едно от най-малките населени места по площ на жилищната зона и по постоянен брой на обитателите – 9 човека. Красивата планинска околност привлича не малък брой сезонно пребиваващи – годния жилищен фонд на селото е около 30 къщи. Застрояването е рехаво и живописно. От съществуващите 68 броя жилищни сгради 30 са обитаеми, а 38 необитаеми.

Кметският наместник на с. Брезнишки извор води на отчет и село Кривонос.

В южната част (до реката) и в североизточната има два урбанизирани имота извън строителните граници. С плана те са предвидени за включване.

На североизток, в местността „Райковец” съществува малък урбанизиран терен, който е застроен. С плана, той е показан като селищно образувание.

В северната част непосредствено до селото, върху предимно необработваеми земеделски земи, е проектиран терен за отдих – вилна зона. Предпоставки за това са красивата природа наоколо и свързаният с това засилен интерес.

Част от бившия военен обект с площ 8 дка се намира в землището на с. Кривонос. Целият терен е решен като зона за отдих и база за спортен лов.

Североизточно от селото, в подножието на „Любаш“ планина се намират останки от Кривоноски манастир. Неговото възстановяване е наложително.

Село Муртинци

То е с издължена линеарна структура по протежение на общинския път PER-3026. Отстоянието от гр. Брезник е 7 км. и се намира в североизточна посока, а от с. Гърло е на 500 м северно. Преминаващата през селото малка рекичка внася разнообразие в релефа. Макар и дълго 2 км, то е слабо застроено, като по-годните жилищни сгради са около 25 броя от общо 95 обитаеми. Постоянното население е 14 човека, а сезонно пребиваващите са двойно повече.

Не се налага промяна в територията на селото и то запазва очертанията на строителните си граници.

Село Непразненци

Отстои на 1,2 км западно от с. Ноевци. Селото е с издължена линеарна структура, формирана с тесни ивици жилищни терени, разположени от двете страни на път III-605.

Жилищният фонд е предимно остарял физически, но изпълнява обитателските функции на населението, което по постоянен адрес е 58 броя. От изградените 99 жилищни сгради, 36 са обитаеми.

Южно от селото има застроена урбанизирана територия, която с плана е предвидена за включване в строителните граници.

От северната страна съществува застроен жилищен имот с масивна двуетажна сграда. Той ще остане с граници на селищно образувание.

Съществуващите гробища са с изчерпан капацитет и се предвижда тяхното разширение на юг, върху необработваема земеделска земя.

Землището на с. Непразненци е едно от най-малките по площ, а малкото обработваема земеделска земя се намира в северната част.

На юг от селото, както при с. Ноевци и с. Гигинци, теренът е с разчупен релеф и красиви озеленени възвишения, които също създават добри условия за развитието на отдих, спорт и туризъм. Територията също е включена в обхвата на обща разработка на тези потенциали. От с. Непразненци започват два от изходните маршрути за пешеходен и велотуризъм към прилежащата зона за отдих.

В тази част се намират два малки терена, които са застроени с вилни сгради. По плана те са включени в обхват на вилни зони.

Коритото на преминаващата през селото рекичка следва редовно да бъде прочиствана.

Село Ноевци

То е единственото село в общината, което има статут на кметство и е с най-голямо по брой население – 550 обитатели.

Отдалечено е на 2 км западно от път III-811 и на 6 (или общо 8) км от гр. Брезник. През него преминава и третокласния път III-605, който разсича селото в посока изток – запад и образува неговата главна улица.

По нея, предимно в селищния център, са разположени всички обслужващи обекти – кметство, средно образователно училище, детско заведение, медицински пункт, музей, читалище, магазини. В близост е и православния храм „Свети Николай”, както и футболното игрище.

Жилищните квартали почти навсякъде са плътно застроени. Сградите представляват годен жилищен фонд, включително и нови с къщи, те задоволяват напълно потребностите на обитателите. От общия брой жилищни сгради 402 са обитаеми, а 156 необитаеми.

Със своето най-голямо население, броя на жилищните сгради и комплекса от обществено – обслужващи обекти, с. Ноевци се явява като основно опорно селище в общината.

В южната, източната и северната част на селото съществуват четири малки урбанизирани терени, които са извън строителните граници. По плана се предвижда тяхното включване.

Наличната на 400 м западно махала „Горна”, която е частично застроена запазва своя статут. На запад от нея, между общинския път и реката съществуват два имота, които се включват в строителни граници.

Прилежащите на югозапад от селото терени, които са с начупен релеф, възвишения и богато озеленяване създават предпоставки за откриване на обекти за отдих и туризъм. Тази територия обхваща и южните части на землищата на селата

Непразненци и Гигинци. За този район се разработва обща устройствена концепция. Предвижда се създаването на туристически и велоалеи, места за отдих, спорт, развлечения и лека обслужваща база. Маркира се, един от изходните пунктове да започва от центъра на с. Ноевци.

Гробищният парк на селото е изчерпал своя капацитет. Наложително е назначаване на комисия, която да регламентира нов терен, който да бъде отразен в ОУП.

Село Озърновци

Селото е останало съвсем без обитатели – по постоянен адрес тук се води само един човек.

Общинският път, който отвежда от гр. Брезник до с. Озърновци е с дължина около 12 км и е в лошо физическо състояние.

Въпреки своята дължина от 700 м, селото е рядко застроено по прилежащия на улицата южен скат – има три групи от къщи. Някои от тях се използват през летния сезон. От изградените 34 жилищни сгради, двадесет са обитаеми.

Тук, основният проблем е свързан с липсата на обитатели, но въпреки това с ОУП се предвижда запазване на строителните граници на селото.

В землището му съществуват още две урбанизирани територии – махала „Тринкова", която е на 800 м в югоизточна посока и махала „Лапачева" – на 300 м северозападно.

И двете махали запазват статута си на селищни образувания.

Село Ребро

Землището му достига на север до общинската граница, а два общински пътя, които минават през него отвеждат към гр.Трън.

Отдалечено е от г. Брезник на 12 км западно.

Селото има живописна околна среда, включително и добре озеленени масиви. В средата му се пресичат двата общински пътя и там е формирано площадното пространство. Там се намира кметско наместничество, заведение за обслужване и автобусна спирка.

Жилищните сгради, годни за обитаване и новопостроените са приблизително два пъти повече от постоянния брой на обитателите, който е 36 човека. Със своята привлекателност, селото явно е едно от предпочитаните за сезонно обитаване.

От съществуващите 202 броя жилищни сгради, 146 са постоянно или сезонно обитаеми, а 56 – необитаеми.

На североизток от с. Ребро съществува малка урбанизирана територия – махала Драганица, с площ 0,8 ха. В ОУП тя е отразена със строителни граници на селищно образование.

Село Режанци

Селото е отдалечено от гр. Брезник на 5 км югозападно и е от първия кръг населени места в близост до града. Площта на землището му е от малките и е заето преимуществено от обработваема земеделска земя.

Селото е с компактна, почти кръгла структура и се разсича на две части от главната улица. Почти всички квартали са добре застроени, като жилищния фонд е отчасти в добро физическо състояние, но преобладават износените жилищни сгради. Има много нови къщи. Те дават подслон на 85 броя постоянни обитатели и на временно сезонно обитаващи.

Центърът на селото е приятно оформен със сгради с административни и обслужващи функции. В източната част има голям терен, определен за селищен парк, който прави добро впечатление, но се нуждае от благоустройство.

В югоизточния край на с. Режанци има малка урбанизирана територия, която е извън регулация. С ОУП тя влиза в строителните граници.

Село Ръжавец

Намира се в непосредствена близост до с. Банище, а от общинския център е на 20 км.

То също е заобиколено от прилежащи хълмове, озеленени горски територии и малки участъци земеделска земя.

Административно, селото се обслужва от кметския наместник на с. Банище.

Структурата му е издължена, по дължината на малката падина, а застрояването е най-вече по западния скат. Жилищният фонд е предимно износен, но годните за обитаване сгради са достатъчни за постоянните обитатели, които са 14 човека, както и на сезонно пребиваващите, които не са много.

От всичките изградени 102 броя жилищни сгради, по-голямата част са необитаеми или сезонно използвани.

В средната част на селото (на север) съществува малък урбанизиран терен, който с плана се включва в регулация.

В южната част, на северния бряг на язовир „Бегуновци” е проектирана зона за отдих.

Село Садовик

Отстои на 8 км западно от общинския център и е със статут на кметско наместничество. Общинският път PER 3007 свършва при с. Садовик чрез тупик.

Селото е с едно от големите по площ землища, като в южната част териториите са предимно земеделска земя, а в северозападната – горски фонд. По-голямата част от землището се намира в защитена зона по Натура 2000.

Садовик е малко по площ, но сравнително плътно застроено. В него живеят 95 човека по постоянен адрес, като през лятото броят се увеличава от временно обитаващи.

Жилищният фонд в голяма степен е физически или морално остарял. От всички 190 броя сгради по-малката част са обитаеми.

Околовръст на селото, извън крайната регулация се намират имоти, които се водят като друга урбанизирана територия и някои от тях са застроени. С ОУП за включване в строителните граници са предвидени 6 имота, които са показани на плана.

В най-северозападната част на землището се намира бившо военно ракетно поделение, което е реституирано. Достъпът до него се осъществява чрез отбивка на изток от общински път PER 3009, в землището на с. Кривонос. С ОУП този терен е предвиден за обществено обслужване, на базата на съществуващата богато озеленена среда и чистия въздух в района. Тук ще бъде реализирана зона за отдих и база за спортен лов.

Съществуващият черен път, който свързва с. Садовик със с. Брезнишки извор е предложен с плана да бъде утвърден като общински.

Село Слаковци

Селото лежи южно от гр. Брезник, с който го свързва отсечка с дължина 6 км от третокласния път III-811, който продължава към с. Батановци в общ. Перник.

Село Слаковци е силно издължено (2 км) в посока север – юг и се намира изцяло сред обработваеми земеделски земи.

Площадното пространство, кметското наместничество и автобусната спирка са в центъра на селото.

Слаковци е едно от най-жизнените села в общината, със своите 230 постоянни обитатели. Въпреки това, в жилищната му зона, особено в северната й част съществуват много незастроени жилищни имоти, така че разширяване на строителните му граници не е необходимо. Но в границите е предвидено включването на малък земеделски терен в южната част, който е вътре в жилищната зона като остров.

Съществуващите гробища на селото почти са изчерпали своя капацитет и с плана се предвижда тяхното разширяване в източна посока.

На изток от гробищата е разположена бивша кариера, която се предвижда за рекултивация - за озеленяване. От изградените 256 жилищни сгради, 202 са обитаеми, а 54 необитаеми.

В западната част на землището, в близост и успоредно на третокласния път се намира бившо селскостопанско летище с дължина на пистата 700 м. Предвижда се след реконструкция и съответно обзавеждане, то да се превърне в база за спортни и туристически авиоуслуги. Тя ще бъде продължена и на север – в землището на гр. Брезник.

На север от селото се намира живописния язовир „Слаковци”. Теренът, който граничи на запад с язовира се използва за отдих. С новия план, на това място се регламентира терен с обслужващи функции – за отдих, обслужваща и леглова база,

като неговата територия се разширява. Също такава зона за отдих е ситуирана на южния бряг на язовира.

Село Сопица

Селото лежи на 8 км южно от гр. Брезник в непосредствена близост до третокласния път III-811 – на двеста метра от него. С изключение на зеления масив, който се намира непосредствено на север, останалата прилежаща територия представлява обработваеми земеделски земи.

Селото е сравнително плътно застроено и е със съществуващи поне 214 жилищни сгради, от които годни или нови 94 броя са обитаеми, а 120 необитаеми. Населението по постоянен адрес е 96 обитатели, което сочи че голяма част от сградния фонд служи за сезонен отдих.

Площадното пространство, където е кметското наместничество и автобусната спирка са в средната част на селото. Над него, в близка перспектива, на малък хълм, красиво стои профила на православния храм на населеното място.

Гробищният парк, който се намира в началото на селото е предвиден за разширяване в северна посока върху земеделски земи.

В най-северната част се намира чешма, от която тече каптираната наблизо минерална вода. Тя е обект на непрекъснато посещение за наливане на вода с лечебна цел. Необходимо е да се осигури по-добра възможност за паркиране, както и малък кът за озеленяване и отдих, а също изграждане на малък обслужващ обект.

В северната прилежаща до селото част има урбанизирана територия извън регулация. Планът предвижда тя да се включи в строителните граници на селото.

Като цяло уличната мрежа се нуждае от сериозен ремонт.

Поради малкия си напречен профил, коритото на прилежащата рекичка следва редовно да се почиства.

Село Станьовци

Административно се обслужва от кметския наместник, който изпълнява същите функции и за с. Душинци.

Отдалечено е на 18 км от гр. Брезник и се пресича от два общински пътя. Землището е заето по равно от горски фонд и земеделска земя.

Въпреки, че формата на жилищната зона е компактна, застрояването е разкъсано и живописно, поради пресечения релеф на терена и разсеченото от коритото на местната река село.

Населението по постоянен адрес е 52 човека, но броят на временно пребиваващите също е голям – около 38 човека. Предпоставка за това е големия брой годни жилищни сгради от които 69 са стоманобетонни, а 21 с тухли и стоманобетонни плочи.

На малко възвишение над селото се издига православен храм.

В западната част, между селото и път PER 2005 се намира урбанизиран терен, който с плана влиза в строителните граници.

На северозапад се намира друг урбанизиран терен, който се отрежда за обществено обслужване. В него ще се изгради ловно стрелбище, а в частта за отдих ще се обособи специален терен за провеждането на курбани. Непосредствено на север от него се намира махала „Панина“, застроена предимно с вилни сгради – за отдих.

С новия ОУП двата терена – за общинско обслужване и махалата се приобщават към строителните граници на с. Станьовци.

На север, в близост до землищната граница е разположена махала „Петрова“. Тя остава с непроменени строителни граници. Пътят, отвеждащ към махалата е черен и се нуждае поне от баластриране.

На изток от махала „Панина“ се намира имот по Параграф IV, който е застроен. Неговият обхват ще се регламентира със строителни граници на селищно образувание.

Село Ярославци

Селото се намира на 11,5 км северозападно от гр. Брезник. До него се достига чрез малко тупиково отклонение от общинския път, което прераства в главната комуникационна улица на селото. Жилищните квартали лежат изцяло от северната й страна, като са живописно застроени и озеленени. Почти всички жилищни сгради се намират на южен скат, така че имат добро ослънчаване и хубав изглед.

Постоянните обитатели в селото са 15 човека, а временно обитаващите най-малко 30. От съществуващите жилищни сгради, най-малко 10 са новопостроени и са дву и три етажни. Това говори, че с. Ярославци е предпочитано място за сезонен отдих. Общият брой на обитаемите сгради е 89.

Селото няма изявен център, въпреки че има добри предпоставки за формиране в средата му. Въпреки значителното нарастване на населението през летния сезон, броят му който се нуждае от административно обслужване е малък.

Непосредствено на 70 м западно от селото е учредена зона по Параграф 4. С новия план, тя се трансформира в селищно образувание.

Друг терен със съществуващи застроени имоти се намира на 1 км североизточно. Предвижда се той да бъде със строителни граници на селищно образувание.

В най-южната част на землището на с. Ярославци е разположен Билинския манастир, но транспортният достъп до него се осъществява по черен път от южната му страна – от с. Билинци.

11. КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО. ОБЕКТИ И ТЕРИТОРИИ С РЕЖИМ НА КУЛТУРНО-ИСТОРИЧЕСКА ЗАЩИТА ПО ЗАКОНА ЗА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО (ЗКН)

11.1. Кратка историческа справка

Земите на община Брезник се населват с етноси с вече развито земеделие и скотовъдство през епохата на енеолита. Селищата, които те създават, макар и близки като структура, се различават като развитие и продължителност, поради особеностите

на основния поминък на обитателите им. Земеделските поселения са разположени до обработваемите земи и имат устойчивост на местоположението и типа и големината си, докато селищата на скотовъдците са разположени по хълмисти райони и планинските склонове при пасищата, дървесна растителност и водни източници и се характеризират с периодично преселение. При първия род селища се създава трайна селищна система с градоустройствена структура с обособен център, малки улици и пасажи, септична яма и изнесени в периферията стопански постройки, където при износване на сградния фонд той се опожарява, за да бъде изграден отново на същото място и по този начин се получават селищни могили, даващи информация за вида и устройството на жилищата и селищата от тази епоха. Вторият тип поселения са краткотрайни, при изчерпване на ресурса в околността жителите им установяват друго селище на ново място и изоставят предишното, което ги определя като трудни за проучване, но сходната керамика и артефакти с тези от селищата на поселенията, занимаващи се със земеделие показва, че те са били равностойни като културно и материално развитие.

През следващата бронзова епоха не се наблюдават съществени промени в развитието на селищата, освен, че някои от тях достигат до големина от няколкостотин декара. Нова селищна структура и развитие на строителството се наблюдават при развитието на рудодобива и металургията, когато започва борба за определени територии (с метали) и се налага изграждането на крепости (при с. Видрица и с. Гърло). Освен разположените в подножието на хълмове и в близост до река открити селища, започват да се изграждат и укрепени такива по върховете на възвишенията.

Другите промени в строителното и селищното развитие са свързани с религиозните промени в обществата от бронзовата епоха, когато възникват светилищата – в равниата или укрепени по планинските върхове.

През следващата епоха броят на крепостите значително се увеличава, като част от тях са равностойни на синхронните им такива обекти от малоазийска и континентална Гърция и понтийското крайбрежие. Освен укрепените селища на Горнострумските рудодобивни райони, където архитектурата от този период се развива в тясна връзка елинистическото строителство, съществуват и множество бедни малки села villae и vici.

През V век пр. Хр. тези земи са населявани от тракийските племена агриани, лелеи и пеонци, включени в пределите на Одриската държава и на мястото на големите енеолитни селища и селищните могили се изграждат укрепени селища.

При установяването на римската империя на Балканския полуостров разглежданият регион остава във вътрешността на империята в стратегия Дентелетика и тракийските крепости постепенно са изоставени, тъй като те са изгубили своята значимост и функция. Изграждат се големи неукрепени селища с площ от няколкостотин декара (Конска, Мещица, Велковци) и малки такива в планинските райони с подобни архитектура, водопроводи, култов инвентар и керамика.

През късната античност IV-V историческата ситуация на Балканите се променя, Римската империя и по-късно Византия вече не са в състояние да опазят границите

си, а земите на Пернишка област се оказват на пътя на преминаване на номадските племена. Това налага изграждането на укрепителни съоръжения и във вътрешността и броят на крепостите в региона рязко нараства, те фланкират върховете около всички полета и равнини и фланкират всяка речна долина. Някои от тях са построени върху по-старите такива, а други са свързани с металодобива. Богатите частни вили също стават добре укрепени, а на мястото на езическите светилища се появяват християнските базилики.

През ранното средновековие системата от крепости се запазва, но след приобщаването на тези земи към територията на българската държава те остават във вътрешността на страната и постепенно замират. Много малко от тях след IX-X век са преизградени и преустроени.

През първата половина на VII век в земите на Граово се настаняват многочислени славянски заселници, счита се, че са част от племената на струмяните. През 816г. Граово е присъединено от Хан Омуртаг към пределите на България. Построени са множество крепости, а след покръстването започва изграждане на църкви и манастири.

В началото на XI век населението на Граово оказва решителна съпротива на византийските завоеватели. В борбата срещу тях се проявява войводата Кракра, владетел на едноименната крепост край Перник и на 35 други крепости в региона, тринадесет от които се намирали в Брезнишко

Данни за селищата в региона през средновековието се черпят от Апокрифния летопис на пророк Исая от XI век, където се споменава, че наследник на цар Петър е създал Ниш, Средец, Срем, Пловдив и Брезник, както и от описанията на Скилица Кедрин, който описва, че освен Кракра е имало още 35 крепости, които са се предали на византийският император.

През византийското владичество Граово е обект на многобройни набези от страна на нормани, узи, кумани и печенеги. Територията е освободена от цар Калоян и отново влиза в пределите на Българската държава през XIII век, когато започва усилено строителство на църкви и манастири, запазени от които са “Свети Петър” в Гребен, “Св. Николай” в Долни Романци, Земенският манастир.

През 1382 г. след падането на София земите в разглеждания регион са завладени от турците.

От турски регистри от XVI век се вижда, че селищната система на Пернишка област е изградена в основната си част през средновековието.

Селата Билинци и Бусинци се споменават още през 1447г. Селище от X-XI век е Непразненци.

В списъци на джелепкешаните от 1576г. са споменати селата Арзан, Бабица, Банище, Велковци, Видрица, Гигинци, Гоз, Долна Секирна, Завала, Конска, Кошарево, Муртинци, Ноевци, Ребро и Слаковци.

Във войнишки списъци от 1606г. са вписани селата Бегуновци и Садовик.[8]

В първите векове на османското владичество местното население се ползва с войнишки статут и поради географските особености значителна част от земите на Граово съхраняват своята етнографска самобитност. През XVI век, когато империята води поредица неуспешни войни, положението се вложава, а в началото на XIX век репресиите на кърджалиите са пагубни. Най-известния местен кърджалия е Кара Феиз, който избира Брезник за своя столица и разрушава много от църквите. След смъртта му го наследява неговият син Али Бег.

За периода XV-XVII в. икономиката на Средна Западна България се характеризира не само с аграрно производство, а и с получаване на различни ценни руди, като за Брезник има данни за добив на сребро, но могат да се посочат още златото и желязото. Съчетаването на аграрното производство с рудодобива е имало положителен ефект и е довело до устойчивост в селищната система и изграждането на множество църкви и манастири.

В средновековните документи до XVI век Брезник се упоменава като мина и все още не като град. Създаването на Брезник като селище с градски характер е ставало постепенно и преди всичко с разработването на сребърните рудници през XV-XVI век. Според подробния регистър от 1541-1542 г. броят на християнските домакинства е нарастнал значително, той вече е 243, като неженените са 30, а бащините 100.

За разлика от мюсюлманите, християнското население продължава да се увеличава и през 1566 г. Към края на XVI век градът става център на каза. Известен е списъка на джелепкешаните в Брезнишката каза от 1576 г., с който се очертават приблизително нейните граници. Тя обхваща северната част на областта наречена Гра/х/ово и северозападната част на Софийското поле. Брезник е бил свързан икономически и административно със София, което е оказало благоприятно духовно и културно въздействие.

Край всеки голям рударски център на Балканите има добре поддържани и развиващи се православни манастири и църкви, като тяхната поява се развитие като важни културно-духовни центрове се свързва с материалното състояние на рударското съсловие. Друга причина за появата на църкви, и то в непосредствена близост до минните галерии е упованието на миньорите в Божията закрила при рисковата им работа. Като пример може да бъде посочена среновековната църква „Света Петка”, до южната стена на която е разкрита минна галерия.

Аналогичен е случаят и за останки от църкви, чиито местности носят названията Св. Възнесение (Св. Спас), Св. Никола и Св. Троица., където се предполага, че са съществували късносредновековни църкви от XV – XVII в, чието унищожаване е довело до появата на оброчни кръстове, с празнуване на “светец” - на летни Св. Никола и на Св. Троица. Благодарение на стопанско си развитие Брезник поддържа още един важен манастир - “Св. Архангел Михаил”, намиращ се не далече от града, над с. Билинци. За него има сведения, че е съществувал през XVI в., столетието в което Брезник се превръща в казалийски център. Развитието на рударската дейност и появата на църквите, а по-късно и на оброчните места,

[8] Използвани са материали от „Археологически паметници в Пернишки окръг” на Димитрина Митова-Джонова

формирането им като свети места са тясно свързани процеси и явления. В конкретния пример възникването на сакралните места не е резултат от аграрно- земеделския поминък на селището, а е обусловено от просперирящото през XV и XVI век рударство. [9]

Регионът не остава безучастен в руско-турската Освободителна война. През самата Освободителна война е организирано местно опълчение което се присъединява към руските войски и участва в битки при Враня, Власина и Кюстендил.

Документите от богатия Знеполски Пеев архив свидетелстват за пробългарските настроения и българското самосъзнание на населението на Трънския край в последните дни и непосредствено след Руско-турската война, когато районът е застрашен от про-сръбската агитация и преследването на българите, защитаващи националната кауза. Водеща роля сред публикуваните документи има документацията на Тако Г. Пеев, който провежда активна патриотична дейност и има основен принос за включването на района на Трън и Брезник в Княжество България.

Когато през 1885г. се разгаря Сръбско – българската война, Брезнишко и Трънско стават арена на едни от най-кървавите сражения.

11.2. Типология на недвижимите културни ценности. Характеристика и пространствено разположение

Недвижимите културни ценности се класифицират въз основа на тяхната принадлежност към определен исторически период, научната и културната област, към която се отнасят, пространствената им структура и териториален обхват и степента на застрашеност.

За община Брезник НКЦ спрямо тяхната времева принадлежност са разпределени по следния начин:

ОБЩИНА БРЕЗНИК	
период	брой НКЦ
Праисторически	7
Антични	84
Средновековни	32
Възрожденски	34
От ново време	24
От най-ново време	/

Според научната и културната област, към която се отнасят, недвижимите културни ценности са: археологически, исторически, архитектурно-строителни, художествени, урбанистични, културен ландшафт, парково и градинско изкуство, етнографски и културен маршрут и за територията на общината са разпределени по следния начин:

[9] Използвани са материали от статията „Рударство и свети места в град Брезник" на Надя Манолова-Николова

ОБЩИНА БРЕЗНИК	
научна и културна област	брой НКН
Археологически	48+70 по АКБ
Исторически	15+9 паметника
Архитектурно-строителни	42
Художествени	15
Урбанистични	/
Културен Ландшафт	/
Парково и град. изкуство	/
Етнографски	/
Културен маршрут	/

Най-големият брой обекти на недвижимото културно наследство са археологическите, като 48 от тях са включени в списъците на НИНКН и имат определен статут, а останалите, вписани в АКБ, имат статут на културни ценности с категория „национално значение" до установяването им като такива по реда на ЗКН, съгласно чл. 146, ал. 3 от него.

Военните паметници и паметните плочи – 9 броя, са декларирани исторически обекти без определена категория.

На територията на общината няма урбанистични НКЦ и такива на парковото и градинско изкуство и към момента няма основания за определянето на такива. Липсват също така и етнографски, не са определени и културен ландшафт и културен маршрут.

Интерес представляват художествените НКЦ в общината, като означените в списъка на НИНКН са църквите и манастирите.
Основният брой паметници са археологическите обекти, които все още не са достатъчно проучени и не може да бъде определен техния потенциал.
Архитектурно-строителните НКЦ са основно църквите и единични възрожденски сгради. По-богатите къщи били строени с каменно мазе и горен паянтов етаж, който имал като минимум помещения „ижа" и „одая", килер.

Според пространствената структура и териториалния обхват недвижимите културни ценности са единични и групови, за територията на общината единствената групова археологическа недвижима културна ценност с национално значение е Античен комплекс при с. Гърло, включващ Късноантичен комплекс „Кула", Храм-кладенец и Римска баня.

ОБЩИНА БРЕЗНИК	
Пространствена структура и териториален обхват	брой НКН
Единични	108+70(АКБ)
Групови- археологическа	1

По смисъла на чл.146 от ЗКН, ал.3 археологическите обекти имат статут на културни ценности с категория национално значение до установяването им като

такива по реда на този закон. В АКБ разгледаните обекти са означени като ПК, съгласно ПМС № 1711/22.10.1962г. с висока културно-историческа стойност - национално значение и според чл. 146, ал.3 от ЗКН.

ОБЩИНА БРЕЗНИК	
културна и научна стойност и обществена значимост	брой НКН
Световно значение	/
Национално значение	12 +76 (АКБ)
Местно значение	44
Ансамблово значение	1

Обектите с Национално значение според списъкът на НИНКН са:

Населено място: **с. Ноевци**
1. Средновековна крепост Градище м. Градище
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 06.04.55 г.
Вид: археологически

Населено място: **с. Бегуновци, мах. Непразненци**
2. Могила и църквище
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 06.04.55 г.
Вид: археологически

Населено място: **с. Муртинци**
3. Къща на братя Стефанови
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 22/18.03.75 г.
Вид: исторически

Населено място: **с. Завала**
4. Тракийска крепост м. Прокопие, над селото
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71 г.
Вид: археологически
Населено място: с. Извор
5. Градище
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 06.04.55 г.
Вид: археологически

Населено място: **с. Душинци**
6. Тракийско гробище
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 06.04.55 г.
Вид: археологически

Населено място: **с. Билинци**
7. Стенописите на църквата „Арх. Михаил”
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 57/22.07.69 г.
Вид: исторически
8. Билински манастир, 3 км. северно
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71 г.

Вид: археологически

Населено място: **гр. Брезник**
9. Добра могила при Бабичката чукла
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 06.04.55 г.
Вид: археологически
10. Средновековна църква „Св. Петка” в града
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 41/92
Вид: художествен и архитектурен

Недвижимите културни ценности, обявени като такива с местно значение са:

Населено място: **с. Станьовци**

1. Антична крепост „Градище”, м. Балчар, 2-3 км. югоизточно

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически
   Населено място: **с. Ръжавец**

2. Средновековна крепост Голямо градище, 2 км. северно

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически

3. Средновековна крепост Малко градище, 2 км. северно

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически
4. Старо рударство Конярски дол, над селото

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически
   Населено място: **с. Ребро**

5. Тракийска крепост Ребърска могила, над селото

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически

6. Антично селище м. Разкръсье, 1,5 км. източно

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически

7. Средновековна църква Гребена м. „Св. Петър”, до селото

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически
   Населено място: **с. Ноевци**

8. Тракийска крепост Градище м. Гумното, на юг от селото

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.

Вид: археологически

9. Ранновековна крепост Вискяр планина

   Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
   Вид: археологически

10. Калето

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

11. Пет надгробни могили, 3 км. северно от селото

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически
    Населено място: **с. Красава**

12. Антична и средновековна крепост м. Градище, 500 м. западно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

13. Антично и средновековно селище м. Селище, 2 км. западно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически
    Населено място: **с. Муртинци**

14. Антично селище м. Вела глава Лагатор, Старите гробища, 1 км. северозападно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

15. Антично селище м. Видияница и Баба, 2 км. западно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

16. Античен некропол м. Булюбашица, 3 км. западно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически
    Населено място: **с. Конска**

17. Римска вила в градините над селото

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически
    Населено място: **с. Душинци**

18. Място на сражение м. Стърна, 1 км. източно

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 22/18.03.75 г.
Вид: исторически

19. Антична крепост м. Игрище Големи връх, южно

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически
Населено място: **с. Долни Романци**

20. Средновековна църква „Св. Петка”, в селото

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически
Обявен ДВП № Прот. СОПК: 52/05.07.77 г.
Вид: художествен
Населено място: **с. Долна Секирна**

21. Тракийска крепост на „Св. Петър”, над селото

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически
Населено място: **с. Гоз**

22. Тракийска крепост вр. Дървеняк м. Свети Петър, северно от селото

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически
Населено място: **с. Гърло**

23. Антична сграда в селото

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически

24. Раннохристиянска църква м. Църквище, 2 км. северно

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически

25. Средновековно селище м. Под кулата, 2 км. северно

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически

26. Средновековна крепост м. Кулата на гребена, 2 км. северно

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
Вид: археологически
Населено място: **с. Банище**

27. Средновековна крепост вр. Копран Голямо градище, над селото

Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.

Вид: археологически

28. Средновековно селище вр. Копран Голямо градище, над селото

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически
    Населено място: **с. Видрица**

29. Средновековна църква „Св. Георги”, до селото

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

30. Антична и средновековна крепост Видришки гребен м. Круша, 5-6 км. източно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

31. Антично селище м. Ангелова чешма , 2,5-3 км. югоизточно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

32. Антично селище м. Широчица на р. Кощанска, 5 км. югоизточно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

33. Антична сграда м. Банин чифлик

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически
    Населено място: **гр. Брезник**

34. Средновековна църква „Св. Спас” на Бърдото

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

35. Средновековна църква „Св. Петър”, в града

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

36. Тракийска крепост на Гребена, 6-7 км. западно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 03.02.71г.
    Вид: археологически

37. Историческа местност Гребен, 2 км. севено

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 22/18.09.75г.
    Вид: исторически

38. Лобно място, 4 км. северозападно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 22/18.09.75г.

39. Лобно място на Георги Ислев Бабичев, 3 км. северно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 22/18.09.75г.

40. Къща на Геогри Бунджулов

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 22/18.09.75г.

41. Кошарата на Александър Тинков, 3 км. източно

    Обявен ДВП № Прот. СОПК: 22/18.09.75г.

Архитектурно-строителните паметници основно са свързани с разцвета на селищата през Възраждането. В църквите прекрасните стенописи и дърворезби ги определят и като художествени паметници. Има достатъчно предпоставки за определяне на културни маршрути – по религиозна тематика, по архитектурно-строителни и етнографски характеристики, по съхранен фолклор (обичаят „Сурова”). Възможен културен и еко-пешеходен маршрут е трасето на старите антични и средновековни пътища, описани от Вера Георгиева в краеведското изследване „Из миналото на Брезник”.

Най-ранните обекти, свързани с религиозни и култови практики са скалните светилища при Брезник, с. Горна Секирна, с. Душинци и храмът-кладенец при с. Гърло, който е свързан със синхронното му светилище на върха на възвишението. Проучвателите му го означават като част от протосардинската култура нураги – последният етап от развитието на мегалитната култура, свързан с култа към луната. Аналогични светилища е имало и при селата Долна Секирна, Ребро и Долни Романци.

Праисторическо светилище – храм-кладенецпри с. Гърло

Храмът на изворната вода е вкопан в земята в южната си част. Дълъг извит дромос с каменни стъпала отвежда в толос – кръгла зала, в чиито център над извора е изграден 5м дълбок кладенец. Толосът има полусферично куполно покритие от фалшив свод с опейон в центъра. Над конзолно издадените стени на дромоса над западната му част пред входа на толоса е изградено стъпаловидно мегалитно покритие, в стените на дромоса има по една ниша. При входа на толоса и при покритието му са застъпени арка и полусферичен купол, изградени нанатисковия принцип, което е най-ранното подобно изграждане на Балканския полуостров и в Европа.

Откритият археологически материал го датира точно в къснобронзовата епохаи определя същността му. Той намира пряка връзка спротосардинската култура нураги и с предноазиатската култова архитектура.

На обекта е била направена социализация и защитна сграда преди няколко десетки години, които в момента са в лошо състояние.

Вероятно към този култов комплекс принадлежат и Русалимските гробища в близост, представляващи мегалитен обект.

Целият античен комплекс включва „Късно-античен комплекс „Кула", „Храм-кладенец" и „Римска баня" и е предложен за групова археологическа недвижима културна ценност с национално значение.

Тракийските могили, регистрирани в АКБ, не са археологически проувани, част от тях са унищожени от земеделска дейност, строителство или иманярство. Най-голямата е Добра могила при Бабичка чука до Брезник, регистрирана като археологическа недвижима културна ценност от национално значение с Протокол на СОПК от 06.04.1955г.

Религията на елинистическата епоха е маркирана от малки кул огнища – есхари, а за по-късните периоди на античността има данни че на територията на общината е бил широко застъпен култът към тракийският конник, синкретизиран с бога-лечител Асклепий. На светилището от връх Свети Петър е бил практикуван култът към слънцето, почитани са били Хелиос и Селене. При навлизането на християнската религия при селата Горна и Долна Секирна са били изградени две ранно-християнски църкви, а на върха е бил създаден хриситянски храм, дал името на местността.

Някои от по-изявените археологически недвижими културни ценности са:

- **Късноантична крепост на връх „Свети Никола" гр. Брезник** е изградена на труднодостъпен терен със стратегическо местоположение,

контролираща движението по Граовската низина и охраняваща близките селища от Света Троица, Горна Дамбовица и Мирин Камък. Днес върха е залесен и трасето на крепостните следи се проследява само под насип.

По склона от Бърдо, непосредствено до Брезник са открити рудодобивни обекти – мини и галерии, което показва, че Брезник е бил един от големите металургични центрове на средновековието.

- **Укрепено праисторическо и антично селище на „Джукина могила" – с. Бабица** е съществувало през къснобронзовата и халщатската епоха, определено по намерените фрагменти керамика. Няма остатъци от сгради и стени.

  Античното укрепено селище е заемало площ около 1 дка и е изградено в непосредствена близост с праисторическото селище. Стените са били изградени от ломен камък с хоросанова спойка. Населението активно се е занимавало с рудодобив.

- **Укрепено селище на „Свети Рангел"планината Вискяр – с. Бабица**

  Праисторическо укрепено селище на височината Св. Рангел е съществувало през къснобронзовата и халщатската епоха. Няма остатъци от сгради и стени. Жителите му са се занимавали с металодобив.

- **Крепост Голямо градище на връх Копран – с. Банище (старо име Банишор)**

  Антична крепост "Голямо градище" се намира на самостоятелно възвишение под връх Копран и е обхващала площ от около 4-5 дка. Стените са били изградени от ломен камък с хоросанова спойка, личали са над терена до преди няколко години. Мястото е естествено защитено от всички страни. В границите на крепостта са намирани следи от шлака и сгур. Голямо градище исторически е свързана с Малко градище, което се намира в непосредствена близост и образуват отбранителна система.
  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

- **Крепост Малко градище – с. Банище**

  Антична крепост "Малко градище" се намира на самостоятелно възвишение под Голямо градище и е обхващало площ от около 5-6 дка. Стените са били са изградени от ломен камък, споен с хоросан. Мястото е естествено защитено от всички страни. В границите на крепостта са намирани долиуми, монети, строителна и битова керамика, следи от шлака и сгур.
  Двете крепости са свързани с металодобива при Копран и охраняват пътя на Тимошко-моравския басейк към Струма Бяло море.
  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

- **Крепост Градище – с. Брезнишки извор**

Късноантична крепост "Градище" върху източния дял на възвишението Изворска могила, което е част от планината Стража и обхваща площ от около 6 дка. Стените са били от ломени камъни, споени с бял хоросан и са видими над терена. Различими са втора крепостна стена и петоъгълна кула, изградена е върху по-ранно антично селище от времето на Юстиниан.
Обектът е обявен за археологически паметник на културата с национално значение с протокол на СОПК от 06.04.1955г.

- **Крепост Градище – с. Видрица** се намира на връх Видришки камък на билото на височината Гребен. Крепостта е била изградена от ломени камъни с хоросанова спойка, днес личи под земен пласт и храсти и дърва.

  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

- **Укрепено селище – с. Видрица** е праисторическо и се намира на връх Плешивец, който се намира в близост със синхронните му светилища от Парамун и Гърло. На най- високата му част, на площ от 10 дка се срещат фрагменти от праисторическа керамика. Изградено е през неолита, но е имало селище и през бронзовата и халщатска епоха, както и през средновековието.

В момента се разкопава от иманяри:

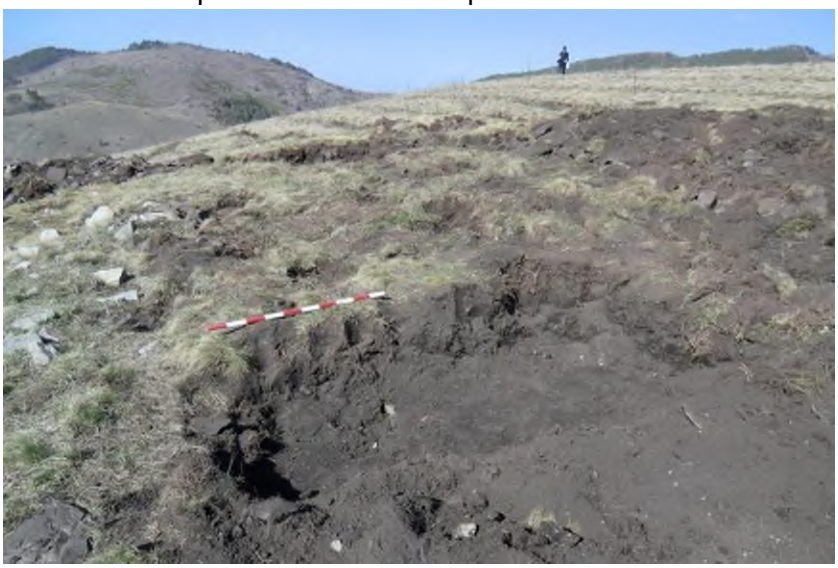

- **Крепостта на седловината „Свети Петър” под връх „Цървеняк” – с. Гоз** е антична и късноантична с площ около 1 дка. Според Иван Велков крепостта е тракийска и има елипсовидна форма с дължина 45 m и широчина 22 m.. изградена от ломен камък без спойка. На западната ѝ страна е имало четириъгълна кула. Днес на терена крепостните съоръжения се очертават под вал. Крепостта е съществувала до късната античност.

- **Крепост на връх „Свети Петър” – с. Горна Секирна**

  Светилището е регистрирано още от българския археолог Иван Велков през 1940-те години, а през 1970-те култовото предназначение на мястото е потвърдено от теренните проучвания на проф.Димитрина Митова-Джонова. В наши дни обектът се проучва от екип на РИМ Перник, ръководен от д-р Филип Михайлов.

  Обектът е бил място за изпълнение на различни ритуали от втората фаза на Ранната желязната епоха (VII - VI в.пр.Хр.) до края на Римската епоха.

  Ограден е от крепостна стена с приблизителна дебелина 2 м. без хоросанова спойка, като площта има кръгъл неправилен план с максимална ширина около 100 м. Днес стените са обрасли с храсти и треви и се очертават на терена като лек вал.

  Археолозите разделят обекта (според геоморфологичните особености на терена) на две части - "северна тераса" и "северен склон". Използването на терасата е било много по-интензивно, като свидетелство за това е богатият археологически материал открит там. Тъй като обектът е разкопаван активно от иманяри, за археолозите е трудно да направят категорични заключения за депонирането на находките и извършваните ритуали.

  Интересно от научна гледна точка е отсъствието на обособени сакрални пространства - характерни за скалните светилища - оградена площ, олтари или постройка за изпълнение на ритуали.

  Сакралното значение на връх Св.Петър сред местното население от селата Горна и Долна Секирна е запазено и до днес. На най-високата точка на скалата в близкото минало са правени курбани на Гергьовден. Значението на върха и скалата в ритуалните практики е запазено до толкова, че макар и обредното угощение да се извършва в селото, обредното животно (агне) винаги е колено на скалите на върха върху скална кухина.

  Голямата територия на обекта при вр.Св.Петър и изложението му, според Михайлов позволява да се допусне, че той е играел важна роля в религиозния живот на древните обитатели на региона заедно със съседните върхове Любаш и Големи връх.

  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение (, което може да бъде преосмислено) с протокол на СОПК от 03.02.1971г.
- **Крепост в м. Кула – с. Гърло** е късноантична, със стратегичско местоположение, заемаща площ от около 10 дка. В днешно време по-

голямата част от крепостта е залесена. Стените са изградени от ломени камъни, споени с хоросан, както и тухлени редове между камъните. Името е получено от запазена във височина крепостна кула. Участвала е пряко в охраната на главния път от Тимошкоморавския басейн към поречието на Струма и Бяло море.

Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

- **Крепост Градище – с. Долна Секирна**

  Късноантична крепост "Градище" е построена на възвишение със стръмни склонове, от три страни обградено с реки. Подходът към възвишението е тесен и е от югозапад. Стената е била изградена от ломени камъни, споени с хоросан. Заграждала е площ от около 1.5 дка.

- **Антични обекти – с. Долни Романци –** разкопани от иманяри

- **Крепостта в м. „Хорото” – с. Душинци е** праисторическа и късноантична крепост със стени от ломени камъни без спойка с дебелина 2м, които днес се очертават под вал. Обхващала е площ от около 5 дка. Има останки от каменни сгради. Построена е през 5-4 в.пр.н.е. През късната античността крепостта е преизградена, ползвателите й са се нимавали с металодобив. .

  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.
  Крепостта в м. „Прокопье” – с. Завала е тракийска и е обхващала е площ от около 1.5 дка. В момента терена е залесен и трудно се проследява трасето на стената. Разположението на съоръжението дава основание да се предполага, че е изпълнявало по- скоро култова, отколкото отбранителна функция. Обектът е обявен за археологически паметник с национално значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

- **Крепостта на възвишение „Страище" – с. Конска** е късноантична, към момента не се намират следи от строителни съоръжения, поради характера на възвишението културният пласт е отнесен**.**

- **Крепостта Голямо градище – с. Красава** е късноантична и се намира на самостоятелно обособено възвишение, което е естествено защитено. Достъпна е от северозапад, където е изграден дълбок ров с вал за допълнителна защита. Над терена, който е залесен, все още се виждат крепостни стени, а в северозападната част на крепостта, към подхода, вероятно е имало кула.

  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

  Крепост Малко градище – с. Красава е също късноантичн и участва в система заено с Голямо градище. Изградена е от ломени камъни и бя хоросан, намерени са шлака и сгур, подсказват, че обитателите на обекта са се занимавали активно с металодобив.

- **Крепост Градище – с. Ноевци** е късноантична с площ от окло 10 дка, изградена от ломени камъни, споени с бял хоросан.

  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

- **Крепост Горнороманско градище – с. Озърновци**

  Късноантична и средновековна крепост "Горнороманско градище" се намира на най-високото възвишение западно от селото и е обхващала площ от около 5 дка. Крепостните стени са били изградени от ломени камъни с хоросан, подсилени с вал и ров. В момента стената може да се проследи под насип. На терена се намират остатъци от шлака и сгур, което говори за активно участие на местното население в металопроизводството. Крепостта е съществувала и през ранното средновековие. Разположението и е стратегическо, с пряка визуална връзка с останалите околни крепости от северните склонове на Завалска планина и Вискяр, с които е от една и съща отбранителна система.

- **Крепост на връх „Ребърска могила" – с. Ребро**

  Иван Велков е отбелязал ясно очертан зид на терена, изграден от ломен камък без спойка, който ограждал площ от около 2 дка от върха. Под крепостта, обитавана през халщатската и късноантичната епоха е имало селище.
  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

- **Крепост Калето – с. Станьовци**

  Късноантична и средновековна крепост "Калето" се намира в м. Балчар и е обхващала площ от около 10 дка. Стената е била изградена от ломен камък и тухли, споени. Стените са били запазени преди време на височина 0.8 m. Заедно с крепостите от Кошарево, Долна Секирна, Чепино и Банище е била от една укрепителна система. Изградена на един от преките пътища Тишкоморавски басеин- река Струма- Бяло море в рудодобивен район, системата не е била само военно- отбранителна, а е била и търговско-икономическа.
  Обектът е обявен за археологически паметник с местно значение с протокол на СОПК от 03.02.1971г.

Повечето от селищата и римските вили са разположени в удобни речни тераси или нестръмни южни склонове, но нито едно от тях не е проучвано. Могат да бъдат различени по различното изсъхване на обработваемата земя върху тях и фрагментите хоросан и строителна и битова керамика. Повечето от обектите са с иманярски изкопи.

До покръстването на България от Цар Борис през IX век тези земи са под влиянието на западната църква. Най-подходящата за местните църковно-славянски търсения тип църква ще се окаже еднокорабната едноапсидна триконхална, която ще остне най-разпространеният тип и през късното средновековие и възраждането.

За периода на турското владичество в Горнострумските земи и Знеполе се наблюдава засилено църковно строителство. През XV-XVI век са построени множество селищни, гробищни и манастирски църкви от три основни типа – еднопространствена едноапсидна с певници и полуцилиндричен свод, еднопространствена и едноапсидна църква и църкви с притвор и наос, като последните са мялко разпространени.

Външната декорация на повечето храмове от този период е ограничена до направата на корниз и анти и патронна ниша на западната стена. В интериора църквата е изписана, понякога стенописи има и на западната фасада. Разпознаваемо е католическо влияние, както и връзки със сирийски, коптски и египетски църкви.

По-значимите от християнските сгради – манастири и църкви, регистрираните като недвижими културни ценности са:

- **„Света Петка” – Брезник**

  Църквата "Св. Петка" се намира в югоизточния край на гр. Брезник, в подножието на хълма "Бърдо". Старинният вид на църквата потвърждава донякъде преданието за съществувалия някога тук "Бреза манастир", който заедно с 6 черкви, построени по хълмовете обграждащи днешния град, образувал известното "Седмопрестолие". Църквата "Св. Петка" се състои от три части и до нас е достигнала след неколкократни преизграждания. Най-старата (източната) част е изградена през средновековието и представлява малка еднокорабна, едноапсидна псевдотриконхална църква с вход от запад. Западната фасада е била ограничена с анти, върху които е стъпвала арката на свода. Покрита е с дървен свод, който навярно е заменил по-стар каменен такъв. Вероятно още през средновековието църквата е била

разрушена и преизградена. Храмът е разрушен през 1804 г. от вилнеещият по тези земи кърджалийски главатар Кара Феиз. Възстановена през 1818 г., като е добавен притвор на запад. Западната стена е била съборена изцяло, а над пристроената част е изградена галерия. От един скромен надпис върху иконостаса се разбира, че ктитори на това възобновяването на храма са били поп Кръстю и протопоп Павел. В началото на XX в. на запад е пристроен втори притвор, а на няколко метра западно от църквата е изградена камбанария.От старите средновековни стенописи не е запазено нищо, вероятно са били унищожени при разрушаването на храма. Запазените фрески са от XVIII и XIX в., по голяма част от тях са в наоса, като отделни фрагменти има и в притвора. Впечатление правят изображенията на лечителките Св. Марина и Св. Варвара, които държат в ръцете си макет на черквата "Св. Петка". Някога около всеки храм посветен на светиците е имало лековит извор - аязмо. Кладенец със Света вода е имало и в двора на църквата, целебните ѝ свойства привличали хора от цяло Граово. Иконостасът на църквата се отличава с четирите реда икони и с разноводността на отделните му части. Прави впечатление средновековната "Венчилка. Някои от иконите са дело на майстори от Самоковската художествена школа. Черкавта е уникална и с втория си иконостас - преграда в притвора която разделя мъжкото от женското отделение. Въз основа на архитектурните данни, характерни за Западна България и Горнострумските земи, изграждането на църквата "Св. Петка" може да се отнесе към XV-XVI век. Дворът на църквата представлява истински археологически музей. Сред многото артефакти могат да се видат стари каменни кръстове, някои от които с интересна пластика. Вниманието привличат и мраморните плочи, орнаментирани с розети и кипариси, те някога са служили за парапет в съборената след Освобождението джамия.

Дворът на църквата е устроен като лапидаруим.
Обявена с Протокол на СОПК от 03.02.1971г и в ДВ бр.42 от 1992г. като архитектурно художествена НКЦ с национално значение.

- **Църква „Свети Петър” – Брезник**

  Средновековната черква "Свети Петър" се намира в североизточния край на град Брезник, днес в руинно състояние. Била е еднопространствена, едноапсидна, псевдотриконхална. Изградена от ломен камък с хоросанова спойка. Вероятно през Възраждането църквата е била пристроена на запад, като разширението е значително по-широко в южна посока. няма запазени стенописи. В района на черквата са открити християнски гробове, отнасящи се към късното средновековие.По-късно тук са погребвали хрисияни цигани. Днес целият терен около църквата е застроен и са останали само руините на старинния храм. Въз основа на архитектурните данни ,църквата "Св.Петър" може да се отнесе към късното средновековие(XV-XVI в.).

  Обявена с Протокол на СОПК от 03.02.1971г. като археологически паметник с национално значение

- **Църква „Свети Спас” –** Брезник – запазена само в руини

- **Билински манастир „Свети Архангел Михаил” до с. Билинци**

  Манастирът е основан според легендата от Милутин от с. Ярославци. Той може да бъде отнесен към групата софийски манастири с най-ранна структура на обемно-пространственото изграждане, където има три относително самостоятелно организирани и изявени части – културата сграда с ограден зид, съпоставена с другите компоненети на манастирския ансамбъл; централен двор, обособен от манастирската жилищна застройка и сгради, които са свързани функционално с черковния двор и стопански двор, свързан с централния. Манастирът е бил укрепен.

  Южната стена на сегашната църква лежи върху руините на по-стара правоъгълна културна постройка с източен тип план, при която апсидата и дяконикона са в дебелината на източната стена. На място са били запазени фрагменти от оригиналната каменна настилка. От начина на градеж, останките могат да бъдат отнесени към XI-XIV век.

  В момента манастирът е недействащ. Църквата – еднокорабна (с чуствително удължен кораб), псевдотриконхална, е пристроявана в няколко етапа, оригиналният каменен свод над западната част е срутен и заменен с дървен покрив. Има по един вход и на южната и северната фасада, Приз стълбите на западния вход има сполии. В интериора са направени неуместни намеси, съществено преисписване върху автентичните късно-средновековни стенописи, които са от два периода, близки един до друг по стил и време, изписани от майстори зографи, принадлежащи към западната българска живописна школа от късното средновековие XV-XVI век.

  Към Билинския манастир е било създадено едно от най-ранните килийни училища и се определя просветен център от епохата на Турското владичество.

  Жилищните крила са вече срутени, оградният зид също е в лошо състояние.

Съвременните непрофесионални вмешателства по автентичната структура са понижили ценността на НКЦ.

До манастира се стига по черен горски път, криволичещ над дола на река, който може да бъде използван като екопътека и да стане част от културен маршрут. Пред манастира има следи от разрушена чешма.

- **Църногорски манастир „Свети Безсребреници Козма и Дамян” до с. Гигинци**

  Съвременният манастир е презиграждан няколко пъти, като се предполага, че е изграден над стара, разрушена до основи църква. Днешната автентична църква е изградена през XIX век и също има два периода, като първият я определя като една от характерните за късно-средновековните

такива в Горно-струмския регион и Знеполе еднокорабни, едноапсидни църкви с конхи и каменен свод, а при вторият й строителен период (1886г.) се появява много характерен кръгъл в план притвор (разширение на наоса), който намира аналогии в църквите в с.Конска и в Пенкьовци.

Манастирът може да бъде отнесен към третата група Софийски манастири от периода XVIII-XIX век, където манастирските сгради ще отразят новите тенденции в архитектурата. Към манастирският ансамбъл се приобщават и стопанските постройки, което внася дисонанс и нарушава вековно утвърдените традиции за изграждане.

Манастирът също е бил укрепен, има и чешма.

Днес манастирският ансамбъл е нарушен от изграждането на нови църква, камбанария, изцяло нови жилищна крила и др., които внасят разностилие и напълно са унищожили автентичния контекст на късно-средновековната черква.

Стари снимки:

Ново строителство в двора на манастира:

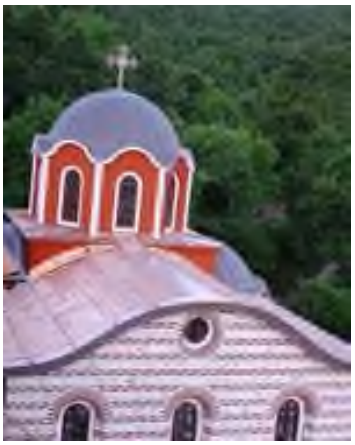

**Снимките са от сайта на манастира*

- **Средновековна църква (останки) и плосък некропол с. Арзан**

- **Църква „Свети Йоан Богослов” в с. Банище** – декларирана като художествена недвижима културна ценност. Енокоробна, едноапсидна, с каменен свод, красиво изписана и отвън с исписан корнис и плоски арки, разчленяващи фасадата.

- **Църква „Свети Николай” в с. Бегуновци**– декларирана като архитектурно-художествена недвижима културна ценност

- **Църква „Света Троица” с.Брезнишки Извор**

  Сградата е строена в средата на XIX век и спада към характерния за Горно-струмския регион и Знеполе тип църква – еднокорабра, псевдотриконхална, с каменен свод. Била е изписана, но в момента са запазени малко от стенописите.

  Декларирана като архитектурно-художествен паметник.

Средновековна църква „Свети Георги” до с. Видрица
ООбектът е почти неразличим, в руини, разпознаваем по каменния кръст до него.

Обявена с Протокол на СОПК от 03.02.1971г. като археологичеки паметник с национално значение

- **Църква "Света Неделя" в село Долна Секирна**

  Декларирана като архитектурно – художествен паметник на културата през 1977г.

  Средновековната черква "Свети Никола" в гробищата на село Долни Романци.

  Църквата се намира в гробищата на селото и е със отдавна срутен свод, което е довело до бързото унищожаване на автентичната структура. Била е от най-разпрстранения за региона на Горна Струма и Знеполе тип късно-среновековни църкви (XV-XVI в) – еднокорабна, псевдо-триконхална, с каменен свод, излизащ над анти на западната стена. Градежът е от камък, като при прозорците и нишите са използвани бигорни блокове. По западната стена се разчита ета на преустройство. Все още има запазени фрагменти стенописи. В и около църквата има иманярски изкопи, умищожили подовата настилка и олтарната маса. Обявена като археологически и художествен паметник на културата с местно значение.

- **Църквата „Света Неделя” с Долна Секирна** е еднокоробна, едноапсидна, с певници. Сградата е с каменен градеж, каменен свод и измазан корниз. Направен е ремонт на покрива.

- **Манастирът "Св. Никола" северозападно от село Конска, в местността Топли дол.**

  Запазена е само църквата в руини – еднокорабна, труконхална каменна постройка, с анти на западната фасада. През Възраждането била пристроена овална, полукръгла нартика, със страничен отвор, който е служил за вход. Общата дължина на черквата е 11,60 м.,ширина 4 м., дебелина на стените 0,60 м. През 1950г., когато църквата е била изследвана от проф. Асен Василиев, са били заапазени фрагменти от стенописи. Църкви с подобни полукръгли притвори е присъщ само за някои селища в югозападна България, в Брезнишко и Трънско: църквата в Гигинския манастир, в Пенкьовци и в Рани луг.
  Декларирана като архитектурно-строителна НКЦ през 1956г.

- **Църквата до Каралашева махала с. Красава**

Средновековната църква в село Красава се намира до Каралашева махала, в местността "Селище". Била е еднокорабна, едноапсидна с притвор, който е бил по-дълъг от наоса, общата дължина е била 13 м, а ширината-4,90 м. Градежът е от каменни блокове с хоросанова спойка, като за арките и нишите са употребени бигорови блокчета. Вероятно храмът е унищожен по време на кърджалийските репресии при управлението на Кара Феиз. Към момента обектът е в руини, унищожена допълнително от иманярски изкопи. Възможно е да има запазени фрагменти стенописи в долната част на стените. Въз основа на строителната техника и плановото решение, църквата може да се отнесе към късното средновековие.
Не е вписана като НКЦ в регистъра на НИНКН.

- **Църквата “Св.Никола Зимни” в с. Ноевци**

Строежът на храма е започнал през 1842г. и е осветен през 1849г. Построена е от червен ноевски камък като еднокорабна псевдотриконхална (характерната за Граовско и Знеполе от този период църква), има добре профилиран кобиличен корниз при покрива и още два по-плоски, разчленяващи пластично фасадите. Близостта до Гигинският манастир е оказала силно духовно влияние. Още преди построяването на новата църквата в двора е имало килийно училище, останките от старата са източно от сегашната.
Декларирана като художествена ценност през 1978г.

- **Църквата в местността Престола,част от манастира “Св.Никола” край с. Ребро.**

Храмовият празник на манастира е бил на 22 май, обслувал е две села – Ребро и Кривонос, днес той е в развалини. Църквата е еднокорабна еднокорабна, едноапсидна, с две конхи и притвор. Запазени фрагменти от стенописи. Съществува предположение, че манастирът е основан през XIII век, църквата е разширявана е през XVIII век, изписана и изографисана през 1881 г.
Декларирана като архитектурно-художествен паметник на културата с протокол №3106/18.09.1978 г.

- **„Свети Пророк Илия” в с. Режанци** е била преизградена върху по-стари основи през 1867г. Тя е с екзонартекс от запад и юг, еднокорабна, едноабсидна с конхи, стенописана отвътре, в лошо състояние – течове от покрива и влага от почвата по северната стена.

  Декларирана като архитектурно-художествен паметник на културата с протокол №3106/18.09.1978 г.

- **Църквата „Свети Свети Кирил и Методий” в с.Садовик** се намира в ниската част населото. Тя е възрожденска, характерната за региона еднокорабна с певници, каменен корниз и полуцилинричен свод, без притвор, градена от червен ноевски камък. Има нужда от ремонт покрива.

Декларирана като художествен паметник на културата с протокол №3106/18.09.1978 г.

Църквата „Света Богородица" в с.Слаковци се намира в ниската част на селото. Тя е възрожденска, характерната за региона еднокорабна с певници, каменен корниз и полуцилинричен свод
Декларирана като архитектурно-художествен паметник на културата с протокол №3106/18.09.1978 г.

Класното училището е построено от брезнишкия първенец Димитър Игнатов през 1861-1869 г. След Освобождението в сградата се е помещавало кметството. След 1944 г. тя е била преустроена за хотел, а през 1980 - 1981 година започва преустройството на къщата по проект на НИПК, като е разрушен вторият етаж, който е бил от плет. През 1985 г. реконструкцията е завършена и сградата е предоставена на Международната детска асамблея „Знамена мира", а на второ ниво е разположена музейна сбирка. Малко по-късно цялата сграда е предоставена на Общински център за работа с деца. Днес там се помещава Историческият музей на Брезник.

Историческата памет се пази и чрез паметниците и паметните плочи, които според Списък на намиращите се възпоменателни знаци, издигнати по повод участието на България във войните от 1885, 1912-1913, 1915-1918, 1944-1945 години на територията на Община Брезник са:

- Паметник на загиналите във войните с. Завала
- Паметна плоча на загиналите за Родината от с.Ноевци
- Паметник на загиналите в антифашистката борба и Отечествената война, с. Красава
- Паметник на загиналите от с.Долна Секирна във войните 1912-1918г.
- Паметник на загиналите в Отечествената война, гр. Брезник
- Паметник на загиналите във войните, с. Горно Романци
- Паметник на загиналите във войните войници и офицери, гр. Брезник
- Паметна морена на загиналите в Сръбско-българската война от 1885г., м. Чурек, гр. Брезник
- Паметник на героите от Втори пехотен Струмски полк, загинали в Сръбско-българската война 1885г., гр. Брезник

Паметниците са каменни – обелиски и плочи (прил.3). Те са социализирани, но всички имат нужда от почистване и третиране.

Историческите и лобни места извън населените места през последните години не се свързват с туристически интерес, те са слабосоциализирани, повечето не са означени. Къщите, които са означени като исторически НКЦ са свързани основно с антифашисткото движение, са в лошо състояние, променяни или разрушени.

Част от възрожденските къщи са загубили своя архитектурно-исторически контекст, тъй като са разпръснати в селищата и нямат силна визуална връзка помежду си. Сравнително запазени като ансамбъл обекти има в централната част на гр. Брезник при класното училище и църквата „Света Петка” покрай реката, но съвременните намеси и/или липсата на такива са довели до подмяна или срутване на автентичната структура.

Поради факта, че не са извършвани археологически разкопки в голяма част от тях могилите и крепостите, не може да се даде точна характеристика на тяхната значимост и научна стойност. Значимостта на калетата може да бъде разглеждана и в контектаста им като част от цялата отбранителна система и охраната на търговските пътища, свързани с рударството, както и като свидетелство за многовековното историческо развитите на територията.

Археологическите обекти са разположени неравномерно извън убанизираната територия, като крепостите са на високите върхове, контролиращи проходите.

Все още запазените възрожденски сгради са основно единични, разпръснати в кварталите и махалите.

11.3. Състояние

Археологическите обекти са в общо лошо състояние. Те не са били консервирани или реставрирани, не са социализирани, липсва проучвателна дейност. По много от тях иманярската намеса е нанесла непоправими щети.

Къщите, недвижими културни ценности, са в голямата си част в лошо състояние, някои от тях вече срутени. Съвременната намеса, наложила се от експлоатационна необходимост, в повечето случаи е неадекватна за автентичната структура и е понижила ценностните стойности на архитектурно-строителният паметник.

Недвижимото културно наследство на територията на общината е в общо лошо състояние – липсват системни проучвателни дейности, които да дадат насоката за по-нанатъчни консервационно-реставрационно такива, старите къщи са изоставени и саморазрушаващи се, в по-голямата си част вече унищожени. Изключение правят класното училище и някои от църквите – в Брезник, Слаковци, Ноевци и др., за които се полагат периодични грижи.

11.4. Места и зони на въздействия от природни и антропогенни фактори, които представляват риск за увреждането на НКЦ и на експозиционната им среда

Вредното въздействие от атмосферни и природни влияния, стареене на материалите и изчерпване на техния жизнен цикъл оказват особено негативно влияние върху крехките археологически структури, кирпичените и дървените елементи на старите къщи, много от които са изоставени и самосрутили се.

Риск за възрожденските сгради и тяхната среда са ремонтните и строителни инициативи, при които се подменя автентичната структура с изцяло нов градеж или се предприемат ремонтни дейности, които не са съобразени с изискванията за опазване на недвижимата културна ценност.

Археологическите обекти на територията на общината са застрашени от вандализъм, разпрад на оригиналната субстанция, водеща до сериозна промяна в струкурата. Антропогенен фактор, който нанася съществени вреди на културното наследство е иманярството.

В теренът южно от гр. Брезник, отдаден на концесия за добив на злато, са регистрирани три антични селища и антична вила, които следва да бъдат проучени преди теренът да се освободи за добивните дейности.

11.5. Връзка със средата и останалите функционални системи в общината

Недвижимото културно наследство на Община Брезник има незадоволителна обвързаност с останалите функционални системи в общината – жилищна, отдих и туризъм, култура, образование.

Част от обектите на недвижимото културно наследство от Възраждането – архитектурно-строителни и художествени ценности – къщи, църкви, манастир, мостове - продължават да осъществяват своите предишни функции и да са поддържат пълноценна връзка между системата на КИН и другите функционални системи чрез континуитета и жизнеността на функцията си. Повечето от къщите, декларирани като паметници на културата в началото на осемдесетте години на XX век вече са изоставени и разрушени. Археологическото наследство не е социализирано и не участва адекватно в културния, образователни и туристическият сектор в общината.

Връзката на културното наследство в региона със заобикалящата го природна среда е неразривна, структуро-определяща (формирането на типа къща поради спецификите и ограниченията на мястото, крепостите, вида на селищата/махалите и др.) и неизменна. Благодарение на тази силна връзка за някои от махалите има достатъчно предпоставки за определянето на културен ландшафт.

Археологическото наследство в общината в извънселищните територии до голяма степен е съхранило връзката си със заобикалящата го среда.

Възрожденските къщи в някои от махалите са запазени като ансамбли с характерното градоустройство, дори липса на благоустрояване. В повечето от населените места след петдесетте, особено шестдесетте години на XX век е изграден нов жилищен фонд, който е изменил фоновата рамка на старите къщи, но е спазил

етажността и е осигурил сравнително благоприятно интегриране на старите сгради в съвременните селища.

Потенциалът на НКЦ в общината не е напълно разгърнат, множество археологически обекти с научен и туристически потенциал не са проучени и социализирани.

ВРЪЗКА СЪС СРЕДАТА И ОСТАНАЛИТЕ ФУНКЦИОНАЛНИ СИСТЕМИ В ОБЩИНАТА

Културното наследство в община Брезник е ценен ресурс на физическата среда и за социално-икономическо развитие... Основният интерес е насочен към късно-средновековните църкви с тяхната художествена и архитектурно-строителна ценност, археологическият комплекс при с. Гърло и другите ареологически обекти, разположени в извънселищни територии.

Недвижимото културно наследство на Община Брезник има незадоволителна обвързаност с останалите функционални системи в общината – жилищна, отдих и туризъм, култура, образование.

Част от обектите на недвижимото културно наследство от Възраждането – архитектурно-строителни и художествени ценности – къщи, църкви (късно-средновековни и възрожденски), Гигински манастир - продължават да осъществяват своите предишни функции и да са поддържат пълноценна връзка между системата на КИН и другите функционални системи чрез континуитета и жизнеността на функцията си. Повечето от къщите, декларирани като паметници на културата в началото на осемдесетте години на XX век вече са изоставени и разрушени. Археологическото наследство не е социализирано, все още слабо проучено и не участва адекватно в културния, образователни и туристическият сектор в общината.

Връзката на културното наследство в региона със заобикалящата го природна среда е неразривна, структуро-определяща и неизменна.

Археологическото наследство в общината в извънселищните територии до голяма степен е съхранило връзката си със заобикалящата го среда.

В повечето от населените места след петдесетте, особено шестдесетте години на XX век е изграден нов жилищен фонд, който е изменил фоновата рамка на старите къщи, но е спазил етажността и е осигурил сравнително благоприятно интегриране на старите сгради в съвременните селища.

Потенциалът на НКЦ в общината не е напълно разгърнат, множество археологически обекти с научен и туристически потенциал не са проучени и социализирани.

11.6. Взаимовръзка с движимото и нематериалното културно наследство

Движимото и нематериалното и историческо културно наследство е представено в музейните експозиции на Общински исторически музей – Брезник и РИМ Перник.

Общински исторически музей – Брезник е създаден с Решение № 66/20.02.2012 г. на Общински съвет Брезник на базата на съществуващата Музейната сбирка към Читалище „Просвещение – 1870”, открита на 1 юни 1958 г. Първоначално е обособена експозиция „Революционно движение” в някогашната Любенова къща и

малък етнографски кът. От 70-те години на XX в. музейната експозиция има зала в сградата на Читалището. От 2000г музейната сбирка е разположена в сградата на класното училище, строена 1861- 1869г и има две постоянни експозиции – Възраждане и Етнология и зала за временни изложби.

Регионален исторически музей – Перник съхранява във фондовете си 56 000 инвентарни единици. В научен архив към РИМ – Перник се съхраняват голяма част от документалното наследство на региона, както и научни разработки по теми, свързани с миналото и историята на Пернишка област.

Според ЗКН нематериално културно наследство са:

1. устни традиции и форми на изразяване, включително и езикът като носител на нематериално културно наследство;

2. художествено-изпълнителско изкуство;

3. социални обичаи, обреди и празненства;

4. знания и обичаи, които се отнасят до природата и вселената;

5. знания и умения, свързани с традиционните занаяти.

Съчетанието на материално и нематериално културно предоставя големи възможности за изявяване на цялостното културно богатство на разглежданата територия.

Населението на Брезнишкия край има съхранен характерен диалект и архаични форми, разкриващи богатството и красотата на родния език.

В областта на художественото изкуство също има устойчиво съхранен специфичен фолклор – песни, танци, хора (Граовско) и др.

Средищата, в които се пази и предава фолклорът, традициите, краеведческата дейност и културната идентичност, са читалищата, като на територията на Общината те са десет и са с активна читалищна дейност:

Читалище “Просвещение” гр. Брезник

Читалището е създадено от учителя в първото класно училище в града през 1870г. Сто години по-късно е построена нова сграда с голяма сцена и кино-салон, зали, катинна галерия, библиотека и др. и помещава библиотечна и културно-просветна дейност, художествена самодейност и музейно дело.В читалището развиват дейност следните състави:

- Танцова формация за обработен фолклор
- Фолклорна певческа група
- Вокална група “Брезичка”
- Клуб “Съхрани българското”
- Самодеен читалищен театър Брезник
- Кръжок “Художествено слово”

В селата деност имат следните читалища със самодейни състави:

Читалище “Искра” с. Слаковци (създадено 1945г.) и има следните състави:

- За художествено творчество – детска група и група за
- Група за изворен фолклор възрастни.
- Сурвакарска група;

Читалище “Просвета” с. Бегуновци (създ. 1928г.) със:

- Сурвакарска група
- Постоянна музейна етнографска сбирка

Читалище “Пробуда” с. Ноевци (създ. 1931г.) със:

- Групи за народни обичаи – деца и възрастни
- Сурвакарска група

Читалище “Пробуда” с. Кошарево (създ. 1931г.) има:

- Детска певческа група – автентичен фолклор
- Детска група за изворен фолклор.
- Певческа група – възрастни
- Сурвакарска група
- Група за народни обичаи

Читалище “Иво Войвода” с. Д. Секирна (създ. 1928г.) има:

- Певческа шесторка – възрастни
- Група за народни обичаи – възрастни
- Сурвакарска група

Читалище “Дебелец” с. Садовик (създ. 1928г.) има:

- Детска група за автентичен фолклор
- Сурвакарска група

Читалище “ Милан Василев” с. Велковци (създ. 1928г.) има:

- Сурвакарска група
- Певческа група – деца
- Смесена група за автентичен фолклор
- **Читалище “Просвета” с. Банище (създ. 1920г.)**
- Група за сурвакарски игри

Читалище “Христо Смирненски” с. Станьовци (Регистрирано в ПОС през 2005 г.)

Най-забележителни прояви на местния фолклор включват: обредната поезия, танца, музиката, фолклорните игри /сурвакарските обичаи/, юнашкия епос.

Връх в творческата дейност на самодейните колективи е ежегодното им участие в граовския събор “Видовден” (28 юни), свързан със символа на светлината

/виждането/. Съборът е организиран с богата фолклорна програма и е важен елемент за съхранението и популяризирането на местния фолклор.

Съборът на Видовден е бил най-големият в Граово (установен преди 50-те години на XIX век), започвал на 15 /28/ юни продължавал три дни на мястото Стари Видовдън в землището на с. Бабица, Брезнишко, като мястото било маркирано с оброчен паметник. От 1977 г. Община Брезник организира Граовски фолклорен събор в местността „Бърдото".От 1990 г. е възстановено името на събора „Видовден" и се провежда в Брезник.

Характерен за региона и с езически корени от древността е **обичаят „Сурова"**. Той се провежда всяка година на 13 и 14 януари – Васильовден, в селата от Брезнишка община, а дни по-късно се пренася и по улиците на града. Обичаят има древни езически корени и богата обредна символика, изпълнява се за прогонване на злите сили, за здраве и плодородие. В селата от Брезнишко – Кошарево, Долна Секирна, Ръжавец, Банище, Гигинци, Ноевци, Непразненци, Бегуновци, Слаковци, Сопица, Велковци, Садовик този народен обичай е жив и до днес. В него участват млади мъже и деца, които местното население ги нарича „суровишкаре", „мечкаре".

Нощта на 13 срещу 14 януари мъжете от групата се събират в някоя къща, преобличат се, слагат на главите си маските – ликовете и рано призори тръгват да обхождат всички домове. През целия ден селата в Брезнишко се огласят от хиляди звънци, а дни по-късно Суровишкарете пренасят празника и в гр. Брезник.

Лазаровден или **Лазарица** се празнува на осмия ден преди Великден в събота. По традиция на Лазаровден се откъсват зелени върбови клонки, които ще красят вратите на следващия ден — Връбница (Цветница). Младите жени набират цветя за венците, които ще оплетат за празника Цветница. Момите, наричани „лазарки", се събират в дома на една от тях. След това, пременени в традиционни фолклорни носии, обикалят къщите в града, пеят обредни лазарски песни и благославят за здраве, щастие и берекет. Стопанинът на дома ги дарява с яйца, плодове и дребни подаръци.

Тодоров ден - В съботния ден от първата седмица на Великия пост се отбелязва Тодоровден - смесица от християнството и езическото наследство. На празника се организират конски надбягвания - кушии в селата Слаковци, Велковци и Ноевци. Провежда се в местност между селата Слаковци и Ноевци.

Спасовден е народното название на християнския празник Възнесение Господне. Чества се 40 дни след Великден и винаги в четвъртък - последния, седми Велики четвъртък. Повсеместно е вярването, че на този ден идват русалиите (самодивите). Смята се, че в нощта срещу празника разцъфтява лековитото цвете росен. Затова болни хора преспиват на росенова поляна, като до главата си слагат зелена глинена паница, вино и пита. Ако на сутринта в паницата с вода има цветче от храста, се вярва, че ще настъпи оздравяване. Читалищата от цялата община и църковните настоятелства отбелязват този ден с даване на курбан на оброчен камък в местността „Бърдото" .

От 2010г. гр. Брезник отбелязва **Петковден** като свой официален духовен празник. Света Петка се смята за закрилница на града, а от миналата година в местния средновековен храм, наречен на една от най-тачените от българите светица - света Петка, се пази и частица от нейните мощи.

Други почитани празници с характерни ритуали са **Йорданов ден, Сирна неделя, Великден, Гергьовден, Илинден, Богородица, Кръстов ден, Димитров ден, Рангелов дел, Никул ден, Рождество Христово** и др.

Традиционните знания включват знанията, уменията и опита, практикувани и предавани по традиция от областите на народното творчество и генетичните ресурси. В народното творчество това са: вербалните, музикалните и жестомимичните традиции, наричани фолклор, както и техният материален израз, представен през произведенията на народните художествени занаяти като народни носии, народни инструменти, традиционни накити и занаятчийски произведения.

За мъжките облекла са характерни кошулята (риза), бреневреците (панталони от бял вълнен плат), дарамче (елече) и менте – широка горна бяла дреха, червен пояс и черен калпак, бели чорапи до колене и опинци, ямурлук. За жените са характерни кошулята с плетени дантели, литак с шевици и гайтани, опрегачка (престилка) и забрадки.

В генетичните ресурси това са: народната медицина и методи за лечение (билколечение), както и традиционните методи за производство на генетични продукти (българското кисело мляко, например). За региона са характерни специфични познания за билколечение и народна медицина, които трябва да бъдат описани и опазени.

Освен развитието на традиционните занаяти, за Брешнишка община трябва да бъде обърнато особено внимание на обработка на руда от най-дълбока древност, която е довела до търговско и социално-икономическо и културно развитие на региона

11.7. Анализ на предходното устройствено и инвестиционно проектиране и реализации с оглед диагностициране на произтеклите от тези намеси (или липсата на намеси) проблеми за недвижимото културно наследство

Част от селищата са се оформили с характерна линеарна структура като гръбнак са реките (Конска, Брезнишки Извор, Гърло, Кривонос, банище). Зараждането на повечето от селата в региона започва като обособяване на махали на отделни родове, които постепенно прерастват в по-големи селища, но запазват старото си ядро (Ребро, Билинци и др.).

След петдесетте години на XX век настъпва сериозна промяна в регулацията и благоустройството на всички селища, подменен е сградният фонд, реконструирани са централните зони и площади и са изградени най-важнте обществени сгради. Като цяло градоустройствената намеса е била съобразена с осбеностите на терена и установеният сграден фонд и не се е отразила негативно върху културното наследство.

Основният гръбнак, по който се образували и развивали селищата и махалите на територията на общината, са били реките. Съвременното градоустройство е изместило тази ос към пътно-комуникационната артерия, често успоредна на реката, като така се е осигурило безклонфликно селищно развитие по отношение на запазване на старите структури.

11.8. Проблеми

1. Обезлюдяването на селата, най-вече на махалите и изоставянето на сградния фонд води до неговото разрушаване, постепенно се унищожават автентичните жилищни сгради поради тяхното неподдържане и тяхната уязвимост.
2. Съществен проблем от правно естество е неуредената собственост за голяма част от археологическите обекти (много от могилите и античните селища са в частни имоти), както и частната собственост на много от архитектурно-строителните недвижими културни ценности в населените места, където големият брой наследници създава допълнителни усложнения.
3. Много от археологическите обекти (основно крепостите) се намират на територията на горски фонд или земеделска земя, за извършване на дейностите по опазването им е необходимо да се процедира промяна на предназначението на земята.
4. Съществува документална неуреденост относно културното наследство, която изисква актуализиране на списъците с недвижими културни ценности и синхронизиране с Археологическата карта на България. В АКБ са означени 91 археологически обекта, като в списъкът на НИНКН са декларирани и обявени само 20 от тях. Основният брой недвижими културни ценности са декларирани и обявени (63 броя обявени) в началото на седемдесетте години на XX век.Необходимо е списъкът да бъде актуализиран (последните данни са от 1982г.). За 40 години повечето от къщите са се срутили или са изгубили своя автентичен облик. Малкото запазени са в лошо състояние (с изключение на няколко от църквите, класното училище и паметниците), повечето почти неспасяеми.
5. Липсва адекватно документиране в съвременния смисъл на технологичните възможности на недвижимото културно наследство.
6. По-голямата част от археологическите обекти все още не са проучени, не са изследвани от археолозите, не е установена тяхната същност и потенциал. Липсва целенесочено археологическо изследване в границите на общината.
7. Археологическите обекти не са социализирани, не е изявен техния потенциал, не са предприемани дейности по консервация, реставрация и експониране на повечето от установените археологически структури, ключително двата проучвани обекта с голям туристически потенциал – археологическият комплекс при с. Гърло и светилището и крепост на вр. „Свети Петър”при с. Долна Секирна.
8. Многобройните иманярски намеси са унищожили частично или цялостно археологическите структури – повечето крепости и антични селища, тракийски светилища и късно-средновековни църкви.
9. С изключение на църквите, по останалите недвижими културни ценности не са предприемани дейности по консервация и реставрация.

10. Съвременните намеси по къщите – недвижими културни ценности, наложени от експлоатационна необходимост, до голяма степен са неадекватни на автентичната структура и са понижили стойностните характеристики на паметника на културата.

11. За описаните обектите на недвижимото културно наследство липсват данни за определените режими за опазване по смисъла на чл.79, ал.1 и ал.2 от ЗКН, което възпрепятства изпълнението на разпоредбите на чл.80 от ЗКН;

12. Не са вземани мерки за определяне на устройствените параметри, защитата и опазването на КН и неговата експозиционна среда;

13. Структурите на обектите на недвижимото културно наследство не са стабилно укрепени, консервирани, реставрирани и експонирани, като за повечето от тях липсва достъп, информационни и указателни табели, както и оформена експозиционна среда;

14. Земеделската дейност не е отчитала наличието на археологически недвижими културни ценности на територията на Общината, в резултат на което голяма част от тях са увредени или унищожени - заличаване на могили и селища.

11.9. Насоки за опазване, експониране и социализиране на културното наследство

Община Брезник следва да реализира своята политика по опазване и представяне на културно наследство с оглед и в изпълнение на основополагащите планови документи в сферата на културата: Регионален план за развитие на Югозападния район за планиране 2014-2020 г и Областна стратегия за развитие Перник за периода 2014 - 2020 г. - със заложена специфични цели за съхраняване и опазване на природното и културно-историческото наследство и развитие на традициите в областта на културата, изпълняващи се чрез 4 мерки: реконструкция, реставрация и консервация на паметниците на културата в подкрепа на развитието на културния туризъм; развитие на местните културни институти; развитие на трансграничното и трансрегионално сътрудничество между културни институции от двете страни на границата; възобновяване на традиционните български занаяти в областта; насърчаване на реализирането на местни културни инициативи.

Общият устройствен план на община Брезник създава устройствени условия за опазване на недвижимите културни ценности и тяхната среда, за тяхната валоризация и реализация като социално-икономически ресурс.

В населените места няма съхранени ценни градоустройствени структури, но има такива с традиционни характеристики, които общият устройствен план съхранява чрез ограничаване на презастрояването и запазването на обемно-пространствените характеристики на селищния пейзаж. Данните за вида и броя на НКЦ в границите на общината дават основание за извода, че те сами по себе си нямат значението на урбанистични фактори, влияещи съществено върху съвременния устройствен процес. При последващото устройствено планиране и/или проектиране на инвестиционно-строителни мероприятия, обект на опазване ще бъдат защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство, формирани от единични културни ценности и техните охранителни зони, съгласно чл. 79 от ЗКН. Всички устройствени

планове и инвестиционно проекти, засягащи поземлени имоти с недвижими културни ценности и охранителните им зони подлежат на съгласуване от компетентния орган по чл. 84 от ЗКН.

За единичните недвижими културни ценности в населените места се препоръчва община Брезник да инициира пред компетентния държавен орган актуализация на списъците на НКЦ, както и изпълнението на §12, ал. 2 от ЗКН. При това да бъдат определяни режими за опазване на единичните НКЦ по чл. 79 от закона.

Всички действия, свързани с устройствено планиране и инвестиционно проектиране, засягащи НКЦ и техните охранителни зони, се изпълняват в съответствие с разпоредбите на чл. 80, съответно чл. 83 от ЗКН. До определяне на режимите за опазване, охранителните зони на единичните НКЦ са с обхват, описан в чл. 79, ал. 4 от ЗКН.

ОУПО Брезник създава условия за подходяща социализация на най-изявеният археологически обект – Античният комплекс при с. Гърло.

Терените южно от гр. Брезник, отдадени на концесия за добив на злато могат да бъдат освободени за предвидената дейност след приключване на археологическото проучване на обектите, недвижима културна ценност и изпълнение на предписаните след това мерки.

Обектите на археологическото наследство подлежат на опазване в съответствие с определените им режими по чл. 79 от ЗКН. В ОУПО са вписани подадените данни за тяхната площ, но с изключение на Античният комплекс при с. Гърло, за останалите липсват данни за определени граници и режими по чл. 159 от ЗКН.

На територията на археологическите обекти се забраняват всички строителни, добивни, благоустройствени, селскостопански, мелиоративни и други дейности, които нарушават структурата на недвижимата културна ценност. За площта на археологическите обекти, които попадат в обработваеми земеделски площи и горски площи се забраняват изкопните дейности, дълбочинна обработка на почвата (риголване), засаждане на трайни култури с дълбока коренова система, заблатяване и др. , които могат да унищожат или засегнат археологическата субстанция в границата на обекта. За късно-средновековните църкви и плоски некрополи, които се намират в действащи гробища – всички дейности да се осъществяват с респект и внимание към археологическите структури, без да бъдат нарушавани.

За осигуряване опазването на недвимите културни ценности е необходимо Община Брезник да инициира пред Министерство на културата по реда на чл. 159, ал. 2 от ЗКН да се организира междуведомствена комисия със задача окончателна класификация и категоризация на ценностите и определяне на конкретни режими за опазване. При новоразкритите и декларираните ценности следва да се извършат съответно процедурите по чл. чл. 58 до 62 от ЗКН. До извършване на специалните проучвания и процедури, описани по-горе, археологическите ценности в населените места подлежат на опазване в обхват, определен в съответствие с разпоредбата на чл. 79, ал. 4 от ЗКН. За тях са приложими чл. 160 и 161 от ЗКН.

1. Да се разработи Общинска стратегия за опазване на недвижимото културно наследство, включваща програма за извършване на редовни теренни

проучвания на археологическите ценности, както и програма за изпълнение на КРР на обекти – общинска и държавна собственост. Препоръчва се в програмата за археологическите проучвания да се приоритизират онези обекти, които имат потенциал за експониране и включване в познавателни туристически маршрути. Между приоритетите в бъдещите общински стратегически и програмни документи за развитие на туризма да се включи развитието на „културния туризъм". Материалното - движимо и недвижимо, както и нематериалното наследство на община Брезник да получат адекватна валоризация като ресурс на алтернативен туризъм на общинско, регионално и по-високо ниво.

2. Необходимо е да се продължат дейностите по проучване и изследване, маркиране и приобщаване към системата на отдиха и туризма на археологическите обекти. На база резултатите от проучването и оценка на експозиционните качества на обектите, да се разработят и реализират проекти за консервация, реставрация и експониране, включително изграждане на информационна, приемна и техническа инфраструктура.
3. След проучването им, на археологическите обекти трябва да бъдат определени охранителни зони и режими за тяхното опазване, да се усъвършенства юридическата защита за всички НКЦ в общината.
4. При проучване, консервация, реставрация и социализация на някои от археологическите обекти в общината да се създаде допълнителна система от вътрешни туристически и културни маршрути.
5. Проектната документация, свързана със специализирана намеса в археологическите паметници или с предвидени благоустройствени работи, озеленяване, провеждане на техническа инфраструктура и др. на тяхната територия или в обхвата на охранителните им зони подлежат на съгласуване по реда на чл. 84 от ЗКН.
6. Засилване на регионалното сътрудничество с другите съседни общини и създаването на общ съвместен продукт с използването на ресурсите им.
7. Развитие на частната инициатива за реставрацията, реконструкцията и поддържането на възрожденските сгради и използването им за нуждите на туризма.
8. Стимулиране на нови алтернативни източници на финансиране на дейностите по опазване на културните ценности.
9. Подобряване на общинската техническа инфраструктура – основно пътища.
10. Необходимо е, също така, разработване и финансиране на проекти за развитие на дейността и обновяване на материалната база и сградите на читалищата по селата – основни средища на изучаването, опазването и популяризирането на нематериалното културно наследство на общината.
11. Да се стимулира привличането на общесвеността, НПО, подрастващите и младите в изучаването, опазването, поддържането и популяризирането на културно-историческото наследство.

12. Като се отчете културно-историческия потенциал, в системата „Отдих и туризъм” да се заложи развитие, свързано с опознавателния и културно-исторически туризъм, развитие на легловата база.
13. Да се наблегне на разнообразието на съществуващите туристически продукти, използващи нови технологии за интерактивност и излагане на културното наследство чрез съвременни информационни технологии и сценичното изкуство, с цел постигне по-голяма атрактивност.
14. Допълнително развитие на алтернативни форми на туризъм (селски, екологичен, приключенски). Използване по-пълноценно на природния и антропогенния ресурс, материално и нематериално кулурно наследство.
15. Оптимизиране на връзките между структурите Култура и Туризъм.
16. По отношение на нематериалното културно наследство е необходимо доълнително регистриране и разработване на система за опазване, дигитализиране, популяризиране и онлайн представяне на нематериалното наследство. Създаване на още по-богат календар със събития, свързани с нематериалното наследство, традиции, ритуали и използващи рамката на недвижимите културни ценности, организиране на местни и интернационални пленери и фестивали.

11.10. Необходимост от създаване на устройствени предпоставки за опазване на цялостни културни ландшафти по смисъла на чл. 47, т. 6 от закона за културното наследство (ЗКН)

Културен ландшафт по смисъла на чл 47, т.6 от ЗКН представлява съвкупността от пространствено обособени устойчиви културни напластявания, резултат от взаимодействие на човека и природната среда, характеризиращи културната идентичност на дадена територия. Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство определя културните пейзажи като "комбинирано произведение на човека и природата". Ориентациите за приложение на Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство (ЮНЕСКО, 2005) допълват това определение: Културните пейзажи отразяват развитието на човешкото общество и поселения през времето, под влиянието на физическите ограничения и/или възможности, предоставени от природната среда, както и последващите социални, икономически и културни сили, както външни, така и вътрешни". Културните пейзажи може да отразяват и специфична обработка на земята, традиционни умения, специфични традиции, описания на пейзажа в художествени творби и исторически събития, т.е. среда, наситена с материални и/или нематериални следи от взаимодействието на природни и антропогенни фактори. На територията на община Брезник към момента няма достачно подадки за обособяването на такъв културен пейзаж. Възможно е при проучване на античния и средновековен рудодобив и металообработване в региона да се формира такъв.

Културни маршрути могат да бъдат обособени до и около Билинският манастир и Античният комплекс при с. Гърло.

При допълнително проучване и след осъществяване на дейности по консервация, реставрация и социализация има възможност за развитието на локални културни маршрути, свързани със сисемата от крепости и чрез свързване на

характерните за Граовско и Знеполе все още запазени късно-средновековни църкви с високи художествени архитектурни качества.

11.11. Необходимост от разработване на ПОУ по чл. 78 и чл.81 от ЗКН за определени обекти и територии

За територията на общината няма необходимост от разработване на ПОУ за определена недвижима културна ценност.

12. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА

Транспортно-географското положение на община Брезник в исторически план търпи определени промени. В миналото територията ѝ е пресичана от пътища с важно транспортно значение, което днес е силно намаляло. Днес, община Брезник е с местоположение, което я ситуира встрани от висококласни (автомагистрали и първокласни) пътища.

Пътища I клас – на територията на община Брезник – няма

Територията на общината се обслужва от пътища от Републиканската пътна мрежа, които са основно от II и III клас. Участъци от пътищата от Републиканската пътна мрежа, които са в границите на община Брезник са показани в табл. тр.1.

От участъците от Републиканската пътна мрежа, които преминават през територията на община Брезник, с най-голяма дължина са третокласните пътища – общо 66,972 км, от общата им дължина – 82,772 км. На пътищата II клас се падат останалите 15,8км.

Транспортните връзки на общината с пътища от по-висок клас се осъществяват чрез път II-63, чрез който е възможен достъп до АМ „Люлин“ и АМ „Струма“ и международните пътища Е-79 и Е-871.

Важен индикатор за транспортната обвързаност и достъпността на територията е гъстотата на пътната мрежа.

Таблица №49

Гъстота на пътната мрежа

Пътища по класове	Гъстота – км/км2 територия		
	Община Брезник	Област Перник	ЮЗ район
Автомагистрали	-	0,04	0,006
Път I клас	-	0,033	0,029
Път II клас	0,04	0,028	0,031
Път III клас	0,175	0,172	0,096
Общински пътища	0,304	0,301	0,106

Гъстотата на пътната мрежа в община Брезник – по клас на пътя показва, че за второкласните пътища тя е значително по-ниска от тази за област Перник и за Югозападния район. Причината е в твърде малката дължина на участъка от път II 63, пресичащ територията. По отношение на третокласните пътища стойностите за гъстота на пътната мрежа са по-добри от средните за област Перник и за района.

Част от населените места в общината са транспортно обвързани чрез мрежата от общински пътища. Общата дължина на общинската пътна мрежа е 117 км. В тази мрежа се включват пътищата:

№ по ред	*Утвърден № на пътя*	*Наименование на пътя*	*Дължина км.*	*от км до км*
1	*PER2001*	*/III-605, Батановци - Ноевци/ - мах. Пали лула-Велковци*	*1,9*	*0+000-1+900*
2	*PER2002*	*/III-605/ Ноевци - /III - 811/*	*2,9*	*0+000-2+900*
3	*PER2003*	*/III-8114/ Бегуновци - Непразненци /III-605/*	*2,6*	*0+000-2+600*
4	*PER2004*	*/III 605, Ноевци - Габров дол/ Гигинци – Кошарево - /III 8114/*	*3,4*	*0+000-3+400*
5	*PER2005*	*/III-8114/ Станьовци –Душинци – Граница община (Брезник - Трън) - Ерул*	*7,8мчввц*	*0+000-7+800*
6	*PER2006*	*/III - 8114, Брезник - Бегуновци/ - Режанци -Ребро - Гр. община (Брезник - Трън) - Лялинци /II - 63/*	*11,5*	*0+000-11+500*
7	*PER2011*	*/PER2006/ Режанци - Конска - Гърло*	*7,0*	*0+000-7+000*
8	*PER2015*	*/III-8114/ Станьовци - Ръждавец - Банище*	*3,7*	*0+000-3+700*
9	*PER2016*	*/III - 811/ Брезник - Ярославци - Завала*	*16,2*	*0+000-16+200*
10	*PER2019*	*/III-811, Брезник - п.к. Велковци/ - Слаковци*	*1,8*	*0+000-1+800*
11	*PER3007*	*/PER2006, Режанци - Брезнишки извор/ - Садовик*	*2,8*	*0+000-2+800*
12	*PER3008*	*/II - 63/ Брезник - Гоз*	*3,0*	*0+000-3+000*
13	*PER3009*	*/PER2006, Брезнишки извор - Ребро/ - Кривонос*	*4,1*	*0+000-4+100*
14	*PER3010*	*/II-63, Брезник - п.к. Конска/ - Видрица - /PER2011/*	*5,1*	*0+000-5+100*
15	*PER3012*	*/PER2016, Брезник - п.к. Ярославци/ - Красава - Озърновци*	*7,2*	*0+000-7+200*
16	*PER3013*	*/II-63, п.к. Гърло -Трън/ - Конска /PER2011/*	*2,3*	*0+000-2+300*
17	*PER3014*	*/II-63, Брезник - Трън/ - Ребро /PER2006/*	*3,2*	*0+000-3+200*
18	*PER3017*	*/PER2016, Брезник - п.к. Красава/ -Долно Романци - Горно Романци – PER2016*	*5,6*	*0+000-5+600*
19	*PER3018*	*/PER2016, Брезник - Завала/ - Ярославци*	*0,8*	*0+000-0+800*
20	*PER3020*	*/III-811, Брезник - п.к. Велковци/ - Сопица*	*1,7*	*0+000-1+700*
21	*PER3021*	*/PER2016, Брезник - Завала/ - Брусник*	*5,6*	*0+000-5+600*
22	*PER3022*	*/III -368, Бабица - Златуша/ - мах.Логатор*	*2,5*	*0+000-2+500*
23	*PER3023*	*/III - 811, Ракита - Брезник/ - Арзан - /PER3017/*	*0,8*	*0+000-0+800*
24	*PER3024*	*/II-63/ Брезник-местн."Бърдото"*	*2,0*	*0+000-2+000*
25	*PER3024*	*/III-8114/ Долна Секирна - мах.Бобово /PER2005/*	*1,5*	*0+000-1+500*
26	*PER3026*	*/PER2011, Конска - Гърло/ -Гърло - Муртинци - Билинци*	*4,3*	*0+000-4+300*
27	*PER3027*	*III-605, Гигинци - Манастира*	*5,664*	*0+00-5+664*
			116,96	

Общинската пътна мрежа се поддържа със средства от Общинския бюджет и чрез спечелени проекти от ПРСР. Основната част от съществуващата общинска пътна мрежа също е в лошо състояние.. Асфалтовите настилки са силно деформирани и не отговарят на нарасналите изисквания за съвременен бърз и безопасен транспорт.

По пътните трасета на общинската пътна мрежа има изградени мостове, водостоци, подпорни стени и парапети, които са с влошено състояние, същото се отнася и за банкетните ивици и отводнителните канали. Някои от съоръженията се нуждаят от ремонт вследствие на наводнения след обилните валежи. Липсват необходимите пътни знаци, указателни табели и снегозащитни съоръжения.

Много участъци от общинските пътища са в състояние, което изисква цялостно преасфалтиране, а в други дори е необходимо полагане на нова основа и цялостно преизграждане на пътя. С ежегодните инвестиционно програми, приемани заедно с бюджета на общината се залагат средства за ремонтиране на отделни участъци от по-натоварените общински пътища.

С общия устройствен план на община Брезник се предлага реализирането на малки участъци от нова общинска пътна мрежа, която преминава по съществуващи черни пътища според КВС. Това са следните отсечки:

- с. Арзан – мах. „Рангелова”;

- с. Брезнишки извор – с. Садовик;

- с. Велковци – мах. „Ристина”;

- с. Долна Секирна – мах. „Пеини”;

- с. Кошарево – мах. „Ранинци”

Общата дължина на новите общински пътища е 8.37 км. За някои от отсечките е необходимо на първо време да се направи поне баластриране.

Новият ОУП на общината предвижда корекция в главната улична мрежа на града, с цел да облекчаване на центъра от транзитното движение по второкласния път гр. Перник - гр. Трън – Република Сърбия. За тази цел се създава обход на центъра на града от запад и север по съществуващи улици.

Наличието на транспортна инфраструктура (пътна мрежа) е едно от условията за развитие на транспортната дейност и транспортното обслужване на населението. Неговата организация е един от важните фактори за оптималното функциониране на територията. Транспортното обслужване се реализира единствено от автомобилния транспорт.

В съответствие с утвърдената транспортна схема на общината, транспортното обслужване на населените места се извършва на две нива:

- *Първо ниво* – Перник-Брезник-Трън, посредством редовни автобусни линии;

- *Второ ниво* – връзки между гр. Брезник и останалите населени места от общината, осъществявани посредством малки бусчета, които се движат по съответните маршрути веднъж дневно.

В гр. Брезник няма изградени линии и маршрути на вътрешноградския транспорт.

Пътищата от републиканската пътна мрежа, както и общинските се нуждаят от ремонт и рехабилитация. Най-спешни са заложените трасета в Общинския план за развитие.

В следващите приложения тр1, тр2 и тр3 са показани актуални данни за републиканските пътища в рамките на общината, настоящата и перспективна интензивност на автомобилното движение и карта на републиканската и общинска пътна мрежа.

Тр 1

Номер и наименование на пътищата на територията на Община Брезник съгласно утвърден списък на Републиканските пътища в Република България

Номер на пътя	*Наименование на пътя*	*Габарит*	*Състояние*			*от km*	*до km*	*Дължина на участъка (km)*	*Преминаване през населени места*
			добро	*средно*	*лошо*				
II-63	Перник - Брезник - Трън - Стрезимировци	15+300 до 19+800 - 7,00; 19+800 до 21+150-8,00; 21+150 до 22+400 - 12,00; 22+400 до 31+100 - 6,60	от 15+300 до 23 +000	от 23+000 до 31+100		15+300	31+100	15,800	гр.Брезник
III-605	(Радомир - Перник)- Батановци - Пали лула - Ноевии - Мурено - Враня стена	8+200 до 10+000 - 7,80; 10+000 до 13+500 - 7,00; 13+500 до 15+200 - 8,40; 15+200 до 15+600 - 8,00; 15+600 до 20+300 - 7,00; 20+300 до 21+500 - 7,50; 21+500 до 23+270 - 7,60	от 8+200 до 23+000	от 23+000 до 23+270		8+200	23+270	15,070	Пали лула /Велковци/, Ноевци, Непразнинци, Гигинци, Габров дол
III-638	(Мещица - Брезник)- Бабица - Гр. Сф Божурище	0+000 до 8+860 - 6,60	от 0+000 до 8+860			0+000	8+860	8,860	Бабица, мах.Доганджия
III-811	Гр. София -Арзан - Брезник - Пали лула	26+930 до 32+600 - 6,00; 32+600 до32+800-7,20; 32+800 до 33+100 - 8,00; 33+100 до 34+360 - 10,00; 34+360 до 43+672 - 7,60	от 26+930 до 31+000; от 34+000 до 43+672	от 31+000 до 34+000		26+930	43+672	16,742	Арзан, гр.Брезник
III-8114	Брезник - Бегуновци - Долна секирна - Горна Секирна - Горочевци - / Стайчовци - Пали лула /	0+000 до 0+300 - 6,60; 0+300 до 6+600 - 6,30; 6+600 до 7+850 - 7,00; 7+850 до 13+500 - 6,00; 13+500 до 14+500 - 8,60; 14+500 до 18+500 - 6,00; 18+500 до 20+300 - 6,50; 20+300 до 26+050 - 4,00; 26+050 до 26+300 - 5,50	от 0+000 до 6+500; от 7+650 до 13+650	от 6+500 до 7+650; от 13+650 до 26+300		0+000	26+300	26,300	гр.Брезник, Бегуновци, Кошарево, Станьовци, Долна Секирна, Горна Секирна
						Обща дължина		***82,772***	

Път III – 8114 от км 26+300 до км 33+000 е черен път, който не се поддържа.

Средноденощна годишна интензивност на автомобилното движение през 2015 г. и прогноза до 2035 г.

Година	Номер на пътя	Вид на преброителния пункт (Главен, Допълнителен или Автоматичен)	Номер на преброителния пункт	Местоположение на преброителния пункт (км)	Начало на преброителния участък (от км)	Край на преброителния участък (до км)	Леки автомобили	Автобуси	Леки товарни автомобили	Средни товарни автомобили	Тежки товарни автомобили	Товарни автомобили с ремарке и влекачи с полуприцепи	Общ броЙ товарни автомобили	Общ броЙ превозни средства	Единици леки автомобили	Оразмерителни автомобили на денонощие
2015	63	Д	1915	19.400	10.865	21.000	2749	5	210	100	25	32	367	**3121**	3544	84
2020							3024	5	226	110	28	35	399	**3428**	3887	92
2025							3326	5	249	121	31	39	440	**3771**	4277	102
2030							3742	6	280	136	35	44	495	**4243**	4813	115
2035							4210	7	315	153	39	50	557	**4774**	5417	130
2015	63	Д	1186	25.400	21.000	25.485	1520	1	119	69	32	43	263	**1784**	2113	103
2020							1672	1	128	76	35	47	286	**1959**	2317	113
2025							1839	1	141	84	39	52	316	**2156**	2552	125
2030							2069	1	159	95	44	59	357	**2427**	2874	142
2035							2328	1	179	107	50	66	402	**2731**	3234	159
2015	63	Д	1188	38.300	25.485	47.639	1241	20	84	54	26	37	201	**1462**	1749	98
2020							1365	21	90	59	29	41	219	**1605**	1917	108
2025							1502	23	99	65	32	45	241	**1766**	2109	118
2030							1690	25	111	73	36	51	271	**1986**	2371	133

Средноденощна годишна интензивност на автомобилното движение през 2015 г. и прогноза до 2035 г.

Година	Номер на пътя	Вид на преброителния пункт (Главен, Допълнителен или Автоматичен)	Номер на преброителния пункт	Местоположение на преброителния пункт (км)	Начало на преброителния участък (от км)	Край на преброителния участък (до км)	Леки автомобили	Автобуси	Леки товарни автомобили	Средни товарни автомобили	Тежки товарни автомобили	Товарни автомобили с ремарке и влекачи с полуприцепи	Общ броЙ товарни автомобили	Общ броЙ превозни средства	Единици леки автомобили	Оразмерителни автомобили на денонощие
2035							1901	28	125	82	41	57	305	**2234**	2667	150
2015	605	Д	1181	9.000	5.600	9.100	1591	6	144	51	17	37	249	**1846**	2160	73
2020							1750	6	158	55	18	40	271	**2027**	2367	79
2025							1925	6	174	59	19	43	295	**2226**	2595	84
2030							2166	6	196	65	21	47	329	**2501**	2910	92
2035							2437	6	221	72	23	52	368	**2811**	3266	101
2015	605	Д	1345	14.200	9.100	14.400	1110	4	75	17	12	4	108	**1222**	1342	25
2020							1221	4	83	18	13	4	118	**1343**	1473	26
2025							1343	4	91	19	14	4	128	**1475**	1615	28
2030							1511	4	102	21	15	4	142	**1657**	1811	29
2035							1700	4	115	23	17	4	159	**1863**	2034	32
2015	605	Д	1346	20.400	14.400	21.100	735	1	88	19	12	2	121	**857**	983	21
2020							809	1	97	20	13	2	132	**942**	1079	23
2025							890	1	107	22	14	2	145	**1036**	1186	24

Среднодеонощна годишна интензивност на автомобилното движение през 2015 г. и прогноза до 2035 г.

Година	Номер на пътя	Вид на преброителния пункт (Главен, Допълнителен или Автоматичен)	Номер на преброителния пункт	Местоположение на преброителния пункт (км)	Начало на преброителния участък (от км)	Край на преброителния участък (до км)	Леки автомобили	Автобуси	Леки товарни автомобили	Средни товарни автомобили	Тежки товарни автомобили	Товарни автомобили с ремарке и влекачи с полуприцепи	Общ брой товарни автомобили	Общ брой превозни средства	Единици леки автомобили	Оразмерителни автомобили на денонощие
2030							1001	1	120	24	15	2	161	**1163**	1329	26
2035							1126	1	135	26	17	2	180	**1307**	1492	29
2015	811	Д	1183	35.430	32.430	38.130	952	3	121	27	16	15	179	**1134**	1340	42
2020							1023	3	130	28	17	16	191	**1217**	1437	45
2025							1100	3	140	29	18	17	204	**1307**	1541	47
2030							1210	3	154	31	19	18	222	**1435**	1689	50
2035							1331	3	169	33	20	19	241	**1575**	1849	53
2015	811	Д	1182	39.730	38.130	44.330	905	4	119	44	38	28	229	**1138**	1415	82
2020							973	4	128	46	40	29	243	**1220**	1513	85
2025							1046	4	138	48	42	30	258	**1308**	1617	89
2030							1151	4	152	52	45	32	281	**1436**	1771	95
2035							1266	4	167	56	48	34	305	**1575**	1937	101

Тр 3

Карта на републиканската и общинската пътна мрежа на територията на община Брезник

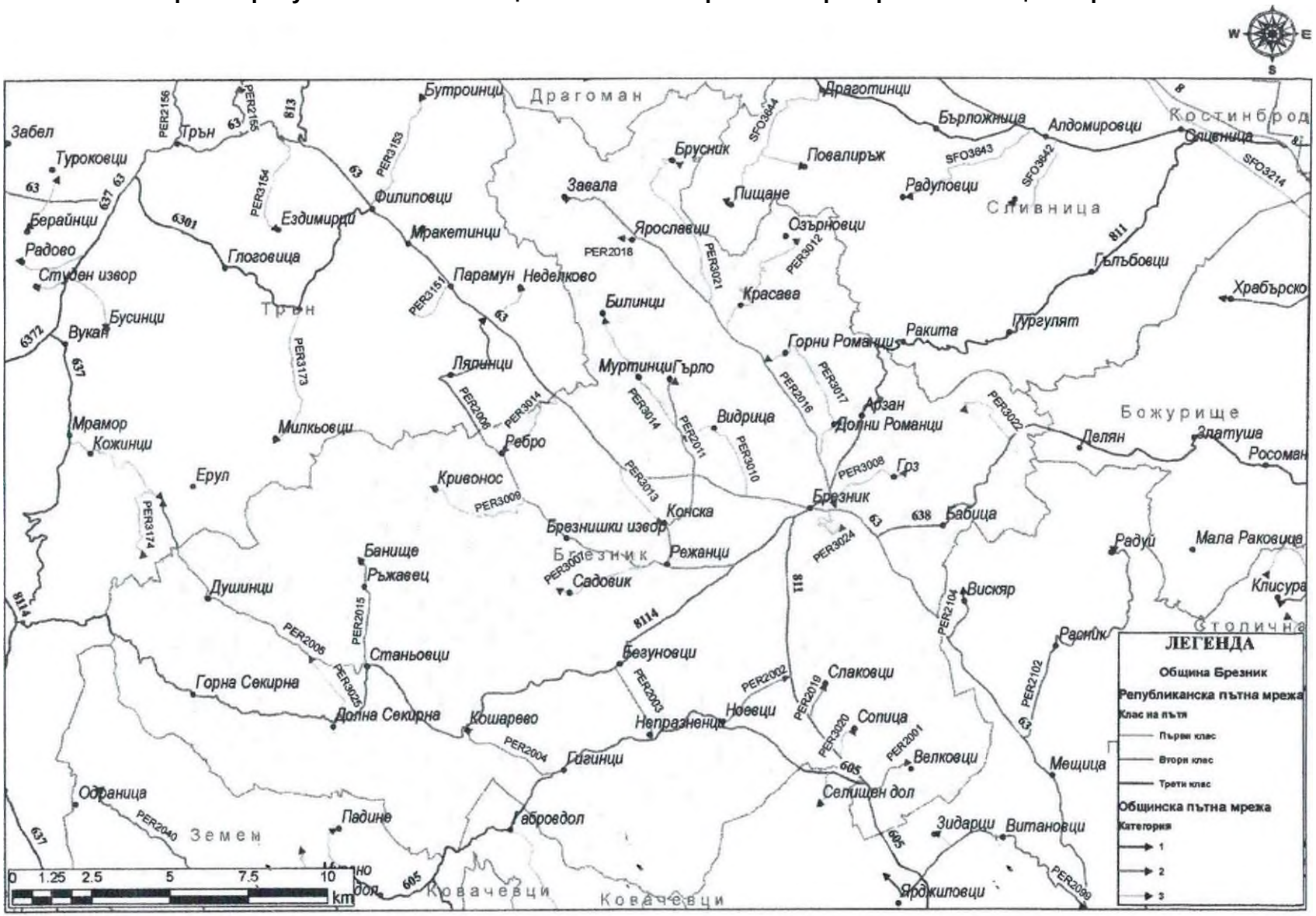

Мярка, Проект	Индикативна стойност (хил. лв.)	Източник за финансиране	Отговорна институция за реализацията	Срок за изпълнение
Приоритет 2. **Балансирано териториално развитие чрез подобряване на базисната инфраструктура за териториален достъп, свързаност и провеждане на устройствена политика**				
Стратегическа подцел 2.1. Подобряване качествата на транспортната мрежа за вътрешна и външна мобилност				
Мярка 2.1.1.Ремонт и рехабилитация на пътища от РПМ				
П.2.1.1.1.Ремонт и рехабилитация на път III – 638 Брезник-Бабица-Сф. област"	12000,0	ОП „Региони в растеж"; ИА „Пътна инфраструктура"	ИАПИ	2014-2016
П.2.1.1.2. Ремонт и рехабилитация на път III – 811 Сф. област-Брезник-Пали лула "	15000,0	ОП „Региони в растеж"; ИА „Пътна инфраструктура"	ИАПИ	2016-2018
Мярка 2.1.2. Ремонт и рехабилитация на общински пътища				
П.2.1.2.1.Ремонт и рехабилитация на път PER III – 8114 – Режанци – Ребро (дължина на отсечката 9,387 км.) -4992 хил. лв.	4992,0	ПРСР	Община Брезник	2014-2020
П.2.1.2.2. Ремонт и рехабилитация на път PER II – 631 – Гърло – Билинци (дължина на отсечката 6 км.) – 2500 1ил. лв.	2500,0	ПРСР	Община Брезник	2014-2020
П.2.1.2.3. Ремонт и рехабилитация на 2 моста по път Бегуновци - Кошарево ;	300,0	ПРСР	Община Брезник	2014-2020
П.2. 1.2.4. Реконструкция на път до манастир „Св.Св. Козма и Дамян" – с. Гигинци	200,0	ПРСР	Община Брезник	2014-2020
Мярка 2.1.3. Текущи ремонти на общински пътища				
П.2.1.3.1Ремонт и рехабилитация на пътища от общинска пътна мрежа	2500,0	Целева субсидия РБ	Община Брезник	2014-2020

13. ДРУГА ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА

13.1. Водоснабдяване и канализация

13.1.1. Водоснабдяване

Обща част. Съществуващо положение

с. Брезнишки извор

Част от водоснабдяването на с. Брезнишки извор се извършва от водохващане “Извора”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират в северния край на с. Брезнишки извор с ЕКАТТЕ 06313, община Брезник, местност “Извора”, в имот № 000099, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

Другата част от водоснабдяването на с. Брезнишки извор се извършва от водохващане “Могилата”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на около 950 м северозападно от с. Брезнишки извор с ЕКАТТЕ 06313, община Брезник, в имот № 000018, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на МЗГ - ХМС.

с. Душинци

Част от водоснабдяването на с. Душинци се извършва от водохващане “Големи връх”, състоящо се от два дренажа и една събирателна шахта. Дренажите и събирателната шахта се намират на 920 м югозападно от с. Душинци, ЕКАТТЕ 24205, община Брезник, местност “Големи връх”, в имот № 021009, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

гр. Брезник, с. Горна Секирна, с. Кошарево, с. Гигинци, с. Бегуновци, с. Непразненци, с. Ноевци

Основно място във водоснабдителната система на общината заема Водоснабдителния комплекс „Красава“. Това е система, включваща яз. „Красава“, ПСПВ, водохващане „Билинци“. От този основен водоизточник се осигурява питейна вода за гр. Брезник и селата Ноевци, Бегуновци, Велковци, Режанци, Бабица. Водите от яз. „Красава“ са свързани с изградената ПСПВ.

Част от водоснабдяването на с. Горна Секирна, с. Кошарево, с. Гигинци, с. Бегуновци, с. Непразненци, с. Ноевци и гр. Брезник се извършва от водохващане “Белия извор”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 1270 м източно от с. Горна Секирна, ЕКАТТЕ 16382, община Брезник, местност “Бели извор”, в имот № 018028, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

Друга част от водоснабдяването на с. Горна Секирна, с. Кошарево, с. Гигинци, с. Бегуновци, с. Непразненци, с. Ноевци и гр. Брезник се извършва от водохващане “Плоча”, състоящо се от площен дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 1150 м севернозападно от с.Горна Секирна, ЕКАТТЕ 16382, община Брезник, местност “Плоча”, в имот № 018027, с начин на

трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Гърло

Част от водоснабдяването на с. Гърло се извършва от водохващане “Гърло”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 180 м южно от с. Гърло, ЕКАТТЕ 18349, община Брезник, местност “Гърло”, в имот № 037003, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

Другата част от водоснабдяването на с. Гърло се извършва от водохващане “Зад кула”, състоящо се от два дренажа и една събирателна шахта. Дренажите и събирателната шахта се намират на 1200 м северно от с. Гърло, ЕКАТТЕ 18349, община Брезник, местност “Зад кула”, в имот № 006024, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Конска

Част от водоснабдяването на с. Конска се извършва от водохващане “Мламол ПС”, състоящо се от два дренажа, две каптажни и една събирателна шахти. Дренажите, каптажните и събирателната шахти се намират на 1300м северозападно от с. Конска, ЕКАТТЕ 41126, община Брезник, местност “Мламол”, в имот № 000160, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

Другата част от водоснабдяването на с. Конска се извършва от водохващане “Топли дол”, състоящо се от два дренажа и една каптажна шахта. Дренажите и каптажната шахта се намират на 950 м северозападно от с. Конска, ЕКАТТЕ 41126, община Брезник, местност “Бело поле”, в имот № 000143, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост МЗГ - ХМС.

с. Красава

Част от водоснабдяването на с. Красава се извършва от водохващане “Над село”, състоящо се от два дренажа и една събирателна шахта. Дренажите и събирателната шахта се намират на 1500 м северозападно от с. Красава, ЕКАТТЕ 39517, община Брезник, местност “Под село”, в имот № 075026, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

Другата част от водоснабдяването на с. Красава се извършва от водохващане “Причел”, състоящо се от три дренажа и една събирателна шахта. Дренажите и събирателната шахта се намират на 210 м източно от с. Красава, ЕКАТТЕ 39517, община Брезник, местност “Причел”, в имот № 050008, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Горни Романци

Част от водоснабдяването на с. Горни Романци се извършва от водохващане “Пома Бог”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 1600 м югозападно от с. Красава, ЕКАТТЕ 39517, община Брезник,

местност “Пома Бог”, в имот № 081007, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Ярославци

Част от водоснабдяването на с. Ярославци се извършва от водохващане “Добринище”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 200 м южно от с. Ярославци, ЕКАТТЕ 87579, община Брезник, местност “Добринище”, в имот № 000018, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация”ООД – гр. Перник.

с. Ребро

Част от водоснабдяването на с. Ребро се извършва от водохващане “Ливаге”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на около 500 м югозападно от с. Ребро с ЕКАТТЕ 62373, община Брезник, местност “Ливаге”, в имот № 000278, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Режанци

Част от водоснабдяването на с. Режанци се извършва от водохващане “Орлов кладенец”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 1800 м северозападно от с. Режанци, ЕКАТТЕ 17796, община Брезник, местност “Орлов кладенец”, в имот № 020044, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

Другата част от водоснабдяването на с. Режанци се извършва от водохващане “Поище”, състоящо се от два дренажа и една събирателна шахта. Дренажите и събирателната шахта се намират на 2400 м северозападно от с. Режанци, ЕКАТТЕ 17796, община Брезник, местност “Поище”, в имот № 012049, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Ръжавец

Част от водоснабдяването на с. Ръжавец се извършва от водохващане “Над село”, състоящо се от дренаж и събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 100 м западно от с. Ръжавец, ЕКАТТЕ 63519, община Брезник, разположен в УПИ V кв.3 по плана на с. Ръжавец, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, общинска собственост.

с. Садовик

Част от водоснабдяването на с. Садовик се извършва от водохващане “Могилата”, състоящо се от два дренажа и събирателна шахта. Дренажите и събирателната шахта се намират на около 160 м южно от с. Садовик с ЕКАТТЕ 65084, община Брезник, местност “Могила”, в имот № 058073, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

Другата част от водоснабдяването на с. Садовик се извършва от водохващане “Света вода”, състоящо се от два дренажа и събирателна шахта.

Дренажите и събирателната шахта се намират на около 660 м северно от с. Садовик с ЕКАТТЕ 65084, община Брезник, местност “Света вода”, в имот № 048085, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Велковци

Част от водоснабдяването на с. Велковци се извършва от водохващане “Над село”, състоящо се от един дренаж и една събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 1100 м източно от с. Слаковци, ЕКАТТЕ 67163, община Брезник, местност “Над село”, в имот № 012052, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Слаковци

Част от водоснабдяването на с. Слаковци се извършва от водохващане “Над село ПС”, състоящо се от един дренаж и една събирателна шахта. Дренажът и събирателната шахта се намират на 950 м северно от с. Слаковци, ЕКАТТЕ 67163, община Брезник, местност “Над село”, в имот № 006009, с начин на трайно ползване Извор-каптиран, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Видрица

Част от водоснабдяването на с. Видрица се извършва от водохващане “Поятище”, състоящо се от два дренажа и една събирателна шахта. Дренажите и събирателната шахта се намират на 150 м югоизточно от с. Видрица, ЕКАТТЕ 11034, община Брезник, местност “Поятище”, в имот № 024031, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Завала

Част от водоснабдяването на с. Завала се извършва от водохващане “Конски връх”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 50 м северно от с. Завала, ЕКАТТЕ 30048, община Брезник, местност “Конски връх”, в имот № 033008, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на “Водоснабдяване и канализация” ООД – гр. Перник.

с. Кривонос

Част от водоснабдяването на с. Кривонос се извършва от водохващане “Над село”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 1000 м север – северозападно от с. Кривонос, ЕКАТТЕ 39855, община Брезник, в имот № 000092, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, общинска собственост.

с. Долна Секирна

Част от водоснабдяването на с. Долна Секирна се извършва от водохващане “Колина махала”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 2100 м юг - югозападно от с. Долна Секирна, ЕКАТТЕ 22263, община Брезник, в имот № 000540, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, общинска собственост.

с. Станьовци

Част от водоснабдяването на с. Станьовци се извършва от водохващане “Момини падини”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 1000 м северно от с. Станьовци, ЕКАТТЕ 68833, община Брезник, в имот № 037002, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, собственост на църковно настоятелство „Св. Възнесение“.

с. Банище

Част от водоснабдяването на с. Банище се извършва от водохващане “Врелото”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 700 м северозападно от с. Банище, ЕКАТТЕ 02614, община Брезник, в имот № 019001, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, общинска собственост.

с. Сопица

Част от водоснабдяването на с. Сопица се извършва от водохващане “Турски ливади”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 2800 м северно от с. Сопица, ЕКАТТЕ 68059, община Брезник, в имот № 005006, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, на терен частна собственост.

с. Бабица

Част от водоснабдяването на с. Бабица се извършва от водохващане “Джиров дол”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 800 м източно от с. Бабица, ЕКАТТЕ 02066, община Брезник, в имот № 031005, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, на терен частна собственост.

Другата част от водоснабдяването на с. Бабица се извършва от водохващане “Срамни кладенец”, състоящо се само от каптажна шахта. Водохващането и каптажната шахта се намират на 500 м югоизточно от с. Бабица, ЕКАТТЕ 02066, община Брезник, в имот № 158003, с начин на трайно ползване водостопанско съоръжение, на терен държавна собственост.

с. Брусник

Част от водоснабдяването на с. Брусник се извършва от водохващане “Грубините”, състоящо се само от каптажна шахта.

с. Муртинци

Част от водоснабдяването на с. Муртинци се извършва от водохващане “Старо село”, състоящо се само от каптажна шахта.

От общо 35 населени местав общината с изградена водопроводна мрежа са 32 от тях. Само селата Гоз, Арзан, Озърновци са без централизирана водопроводна мрежа. Общата дължина на водопроводната мрежа в общината към 2012 г. е 323,7км. Водопроводната мрежа е изградена основно от етернитови, стоманени и азбестоциментови тръби с диаметри от Ф60 до Ф250. Общото състояние на

водопроводната мрежа се характеризира с повишена аварийност и скрити течове вследствие на физическа амортизация на материала и връзките на етернитовите тръби. Средния размер на загубите се оценява на около 50 % от общо подаваното водно количество.

На територията на общината е изградена една ПСПВ „Красава“. От този основен водоизточник се осигурява питейна вода за гр. Брезник и селата Ноевци, Бегуновци, Велковци, Режанци, Бабица. Водите от яз. „Красава“ са свързани с изградената ПСПВ. Останалите подавани за питейно – битово водоснабдяване природни води не се пречистват (поради липса на ПСПВ), а само се обеззаразяват. Качеството на питейната вода отговаря на всички изисквания на Наредба №9 от 16.03.2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели по физико-химични, радиологични и микробиологични показатели.

Водоснабдителната система в общината разполага с изградена мрежа от помпени станции, които са общо 6 и са в землищата на селата Слаковци, Бърдо, Бабица, Бегуновци, Видрица и Сопица.

С цел регулиране на подаваните водни количества за питейно – битови нужди, водоснабдителната система на общината е осигурена с необходимия брой резервоари. Те са общо 44 с общ обем 5050 м^3. В гр. Брезник има 3 резервоара, от които 2 са с обем по 1250 м^3. Резервоари с обем 200 м^3 има в с. Сопица, със 140 м^3 – в с. Белковци, а в селата Долна Секирна, Станьовци, Ноевци, Видрица и др. – водопроводните резервоари са с обем по 100м^3. Останалите резервоари са с обем до 50 м^3.

Оценка на водоснабдителната система

Качеството на питейната вода в община Брезник е на ниво, напълно отговарящо на българския държавен стандарт. Необходими са инвестиции в поддръжката на водопроводната мрежа. Тези инвестиции ще доведат до намаляване на загубите и осигуряване на ефективност и устойчивост на водоснабдителната система. Необходимо е да се обърне специално внимание на санитарно охранителните зони на наличните съоръжения. На някои места липсват такива , а на други те се нуждаят от съответните средства за поддръжка и ремонт. При изграждането или реконструирането на водопроводната система за всички населени места на територията на община Брезник , проектите следва да се съобразяват с състоянието и възможностите на съществуващите съоръжения, както и с перспективата за бъдещо развитие и разширение на урбанизираните територии. В бъдеще се предвижда изграждането на водопроводна мрежа за селата Гоз, Арзан и Озърновци. Извършването на тези и други подобни дейности ще додеве до по-добра свързаност на потребителите, ще бъде подобрено водоподаването и качеството на водата в община Брезник.

13.1.2. Канализация

Изградена канализационна мрежа има само в гр.Брезник. Общата ѝ дължина е 17,3 км. Неизградената канализационна мрежа в града възлиза на 330 л.м. Няма изградена пречиствателна станция за отпадни води. Канализационните води са заустени в приток на р.Конска.

Състоянието на изградената канализационна мрежа в гр. Брезник е сравнително добро. Има малки участъци, които подлежат на реконструкция, поради несъответствие на диаметрите. Относителният дял на обслужваното население на гр. Брезник е над 95%.

Липсата на канализационна мрежа в селата и липсата на изградени междуселищни външни колектори и пречиствателни съоръжения за отпадъчните води е сериозен проблем за останалите жители на общината.В селата масово се използват септични ями, които отвеждат битово-фекалните води в почвата.

Оценка на канализационната система

С изключение град Брезник,в общината няма изградена канализационна мрежа. Изграждането на надеждна и отговаряща на съвременните изисквания канализационна система е важно условие за подобряване на качеството на живот на местното население и възможност за повишаване на атрактивността на община Брезник като добро място за инвестиции. При изграждането на канализационна система за всички населени места на територията на община Брезник, проектите следва да се съобразяват с перспективата за бъдещо развитие и разширение на урбанизираните територии. В повечето случаи се използват септични и попивни ями или отпадъчните води свободно се изпускат в деретата и реките, което води до замърсяване на подземните води. Дъждовната вода се оттича по асфалтовото покритие на пътищата и го руши. Като приоритет е необходимо да се изгради ПСОВ в град Брезник, като може да се проучи възможността за изграждане на общи пречиствателни станции , които да обслужват по няколко населени места в общината. Това ще доведе до непосредствено намаляне на замързяването на почвата и повърхностните водни басейни. Като дългосрочна перспектива трябва да си изградят отводнителни канали за дъждовни води.

С новия ОУПО се предвижда изграждане на ПСОВ на гр.Брезник, южно от кв.Вароша, където котата на терена е най-ниска. Пречистените отпадни води ще се заустват в притока на р.Конска.

В по-далечна перспектива има идея за прокарване на колектор за отпадни води по поречието на р.Конска, който да отвежда към съществуващата ПСОВ в гр.Батановци, която има свободен капацитет.

13.2. Енергийна система. Електроразпределение

13.2.1. Изграждане и развитие на системата

Енергийната система за захранване на Община Брезник е част от Републиканската мрежа. Основното захранване е на 110 kV и разпределителна мрежа от въздушни електропроводи /ВЕЛ/ 20kV. В експлоатация е подстанция „Дупница”110/20 kV, С електропроводи 110 kV „Габър” и „Бърдо” се осъществява и връзката между подстанциите и електро разпределителните мрежи на съседните Общини, а с ВЕЛ „Ерма” прави връзка с енергиината система на Сърбия.

13.2.2. Източници от регионално и Републиканско ниво

На територията на Общината има изградени източници за възобновяема ел. енергия с обща мощност 3,34 MVA, която е източник от регионално ниво.

Основен източник на захранване на Общината е Републиканската енергийна мрежа на 110 kV.

Източниците на ел. енергия за задоволяване потребностите на Общината е трансформаторна подстанция „Брезник" 110/20 kV.

13.2.3. Преносна и разпределителна мрежа

- **Електропроводи 110 kV**

Захранващите електропроводи са:

- ВЕЛ „„Габър", 110 kV
- ВЕЛ „Бърдо" 110 kV
- ВЕЛ „Ерма" 110 kV

Основните магистрални и захранващи електропроводи са собственост на ЕСО ЕАД и състоянието им е много добро.

Има предвидени трасета със сервитути за обслужване на електропроводите, които следва да се запазят.

Сервитути на електропроводите са пренесени на плана от картите на възстановената собственост.

Сервитутите на електропроводит се изчисляват за всчко междустълбие в зависимост от максималното отклонение на проводниците.

Терените под електропроводите не се застрояват за обитаване или извършване на дейности.

- **Подстанции 110/20/ kV**

За ел. захранване на територията на Община Брезник се използва подстанция „Брезник" 110/20 kV собственост на ЕСО ЕАД, която едновременно е разпределителна на 20 kV.

Подстанцията е в мн. добро техническо състояние и задоволява потребностите на района. При възникване на необходимост от захранване на нови консуматори съгласно Наредбата за присъединяване на потребители и производители Електроразпределителното дружество изгражда нови съоръжения съобразно ЗУТ.

Съществуващата подстанция „Брезник" има възможност за развитие на мрежа средно напрежение с използване на кабелни или въздушни линии.

За предвижданото дългосрочно развитие на Община Брезник не се налага изграждане на нова ел. подстанция 110/20 kV.

Разпределителна мрежа 20 kV

– **Електропроводи и кабелни линии 20 kV**

Електропроводите /въздушни и кабелни/ 20 kV за захранване на селищата в Община „Брезник, около и в гр. Брезник са изградени така, че да се реализират пръстени с цел резервираност, както на битовите потребители така също и на промишлените. За отдалечените селищни системи електропроводите са лъчеви. В по-голямата си част електропроводите са собственост на Електроразпределителното дружество, като всички се управляват от градската диспечерска служба.

Електропроводите 20 kV са съставени от въздушни линии основно в крайградските зони и селищата и частично кабели с химически омрежен полиетилен тип САХЕкТ.

Въздушните електропроводи 20 kV създават ограничения със сервитутите си в урегулираните територии и подлежат на постепенно кабелиране.

Като цяло електроразпределителната мрежа 20 kV не е в добро състояние особено за отдалечените райони.

Авариите по електропроводните линии 20 kV основно се дължат на остаряла изолация, амортизирани стълбове и проводници.

Развитието на мрежа средно напрежение да се предвижда с използване на кабели 20 kV. Трасетата на кабелните и въздушни линии се определят с техническите проекти по реда на ЗУТ.

Трансформаторни постове и Възлови станции

На територията на гр. Брезник и околностите са изградени зидани трафопостове в самостоятелни УПИ,- вградени трафопостове, КТП, БКТП и мачтови трафопостове – общо 95 броя.

В по-голямата си част трафопостовете са собственост на Електроразпределителното дружество и се управляват от градската диспечерска служба.

Една част от трафопостовете в промишлените зони и крайградските индустриални и вилни зони са частна собственост, което затруднява тяхното управление и не дава възможност за пълното им натоварване за присъединяване на нови консуматори.

Голяма част от траформаторните постове са с остаряла морално и технически апаратура, което води до смущения в електроснабдяването на Общината.

Ел. мрежа 0,4 kV

Електрическата мрежа ниско напрежение в населените места в по-голямата си част е въздушна. Кабелни линии НН има в гр. Брезник. За разлика от останалите нива на мрежите, мрежа 0,4 kV е с най-голям обем като дължини и брой съоръжения. Това е и причината тя да бъде изключително морално и физически остаряла и изисква огромни инвестиции за реконструкции, подмяна и рехабилитация. Недоброто състояние на мрежа НН води до влошаване качеството на доставената ел. енергия.

Като разпределителни табла се използват метални шкафове, които подлежат на корозия. В тази връзка напоследък навлязоха в експлоатация полимерните разпределителни кутии.

Важен проблем е уличното осветление на населените места в общината. Цялата улична осветителна мрежа на територията на общината е в лошо техническо състояние.

13.2.4. ПРОГНОЗА. Изводи и препоръки

От ел. схемата се вижда, че захранването на града е ориентирано към 110 kV и подстанцията 110/20 kV има връзка с енергийната система с три електропровода 110 kV в пръстен с което е осигурена втора категория по сигурност на електрозахранването на ниво 110 kV. Сигурността на захранване на селищните системи е трета категория.

Подстанция 110/20 kV при необходимост от нови мощности има техническа възможност за развитие на уредби СН 20 kV. Развитието на мрежи СН е желателно да се изпълнява с кабели 20 kV с използване на общински пътища за прокарване.

За подобряване на електрозахранването на Общината да се рехабилитират въздушните електропроводи с подмяна на изолатори и обновяване на трансформаторните постове с монтиране на съвременно оборудване.

С развитието на селищните системи ще се налага изграждане на нови трафопостове за осигуряване на мощности за нарастващото с всеки ден потребление съгласно Закон за енергетиката и Наредба №6 за присъединяване на производители и потребители.

Като отчетем разрастването на града и крайградските вилни зони, комплекси и селища, следва да се работи по включване на нови мощности на страна 20 kV след сключване на договори с електроразпределителното дружество.

Електроразпределителната мрежа 0,4 kV да се обновява с използване на усукани проводници с достатъчна проводимост за доставка на качествена ел. енергия на потребителите.

Електроразпределителната мрежа има възможност за присъединяване на производители на ел. енергия от възобновяеми източници.

Общината е селскостопански район и има условия за инсталиране на биогазови инсталации и включване към мрежа 0,4 kV и 20 kV.

Общината следва да разработи програма за енергийна ефективност, в която да се включва саниране на сградния фонд и използването на осветителни тела за уличното осветление с ниска консумация на ел. енергия.

14. ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ ЗА ПРИЛАГАНЕ НА ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН НА ОБЩИНА БРЕЗНИК

ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. (1) Тези правила и нормативи за прилагане на Общия устройствен план на община Брезник (ОУПО), наричани нататък за краткост “ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ”,

определят изискванията и ограниченията при устройственото планиране на територията в административните граници на община Брезник.

Чл. 2. Целта на ОУПО и ПРАВИЛАТА И НОРМАТИВИТЕ е да осигурят необходимите условия за по-нататъшното комплексно и устойчиво развитие и ефективно функциониране на общинската територия и за опазване на природното и културно наследство, като и да създадат основа за подобряване качеството на средите за обитаване, труд и отдих на жителите и гостите на община Брезник.

Чл. 3. (1) В съответствие с целта по чл. 2, ПРАВИЛАТА И НОРМАТИВИТЕ конкретизират разпоредбите на Наредба № 7/2003 г. (Обн., ДВ, бр. 3 от 2004 г.) на МРРБ за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (наричана по-нататък “Наредба № 7”), съобразно конкретните условия, процеси и потребности за устройството на отделните части от общинската територия.

(2) ПРАВИЛАТА И НОРМАТИВИТЕ:

1. допълват номенклатурата на видовете и разновидностите на устройствените зони, определени с Наредба № 7 и адаптират съдържанието им към конкретните условия;

2. определят режим на превантивна устройствена защита по чл. 10, ал. 3 от Закона за устройство на територията за определени части от територията, за които се изисква запазване на фактическото ползване без влошаване на качествата;

3. обособяват части от територииите, регламентирани като самостоятелни терени с устройствен режим по чл. 6, ал. 2 от Наредба № 7, чието устройство и застрояване се подчинява на правила, различни от тези на зоната/територията, в която попадат;

4. конкретизират пределните стойности на нормативите за устройство и застрояване на устройствените зони по Наредба № 7;

5. регламентират задължителни изисквания към последващото подробно устройствено планиране;

6. установяват правила за наблюдение, поддържане и отчитане на прилагането и изменение на общия устройствен план на общината;

7. посочват други административни действия, необходими за прилагането на плана и постигането на неговите цели.

Чл. 4. (1) Териториалният обхват на населените места, устройствените зони, на територииите с особена териториалноустройствена защита, както и разположението на самостоятелните терени с устройствен режим са показани на графичните материали към ОУПО.

(2) Границите на новопредвидените територии за урбанизация се конкретизират поимотно с последващите цялостни подробни устройствени планове по чл. 34.

(3) Всяка разновидност на устройствените зони е обозначена с буквен идентификационен код.

УСТРОЙСТВЕНИ ЗОНИ И ТЕРЕНИ

Общи положения

Чл. 5. С ОУПО общинската територия се разпределя на видове територии с основно предназначение, видове и разновидности устройствени зони и самостоятелни терени с устройствен режим.

Чл. 6. (1) Териториите с основно предназначение са:

1. урбанизирани територии (населени места и селищни образувания);

2. земеделски територии;

3. горски територии;

4. защитени територии;

5. нарушени територии за възстановяване;

6. територии, заети от води и водни обекти;

7. територии на транспорта.

(2) Жилищните устройствени зони са с:

1. преобладаващо застрояване с малка височина, означена с Жм;

(3) Производствените устройствени зони са със следните разновидности:

1. „Предимно производствена зона”, означена с Пп.

(4) Рекреационните устройствени зони включват следните видове:

1. „Вилна зона”, означена с Ов;

(5) Териториите за активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия са без разновидности и могат да бъдат:

1. земеделски територии;

2. горски територии;

3. нарушени територии.

(6) Териториите с режим на превантивна устройствена защита могат да бъдат:

1. земеделски територии;

2. горски територии.

Чл. 7. В териториите с основно предназначение и в устройствените зони се обособяват самостоятелни терени с устройствен режим, предназначени за:

1. обслужващи дейности;

2. производствено-складови дейности и инфраструктура, обслужваща селското стопанство;

3. техническа инфраструктура;

4. транспортна инфраструктура;

5. недвижими културни ценности;

6. озеленени площи за широко обществено ползване и озеленени площи със специфично предназначение.

РЕЖИМ НА УСТРОЙСТВО И ЗАСТРОЯВАНЕ НА УСТРОЙСТВЕНИТЕ ЗОНИ

1. Жилищни устройствени зони

Чл. 8. (1) Жилищните устройствени зони с преобладаващо застрояване с малка височина, означени с Жм, се прилагат за устройство на жилищните територии във всички населени места в общината, включително жилищните територии в гр. Брезник с преобладаващо малкоетажно жилищно застрояване.

(5) Жилищните устройствени зони се устройват съгласно чл.чл.17 и 18 на Наредба № 7.

(6) Жилищните устройствени зони се застрояват при спазване на следните нормативи и правила:

Наименование на зоната	**Код**	**Пзастр. макс. (%)**	**Кинт макс.**	**Позел. мин. (%)**	**Н макс. (етажи)**	**Други правила и бележки**
Жилищна устройствена зона за застрояване с малка височина	**Жм**	60	1,2	40	10, 5 (3 ет.)	Промяна на режима от Жм в Жс за първия ред УПИ към ПУМ. Минимум 1/3 от озел. площ – дървесна растителност.

2. Производствени устройствени зони

Чл. 9. (1) Производствените устройствени зони се разполагат в и извън границите на населените места и включват разновидността Пп – Предимно производствена зона.

(2) Устройствените зони по ал.1 се устройват съгласно чл. 24, ал. 1 и 2 на Наредба № 7.

(3) Устройствените зони по ал. 1 се застрояват при спазване на следните нормативи:

Наименование на устройствената зона	**Код**	**Макс. Плътност на застр (%)**	**Макс. Кинт**	**Мин. озел. Площ (%)**	**Н макс. (етажи)**	**Други правила и бележки**
Предимно производствена зона	Пп	80	4,0	20	15м (3 ет.)	Н мах. не се отнася за съоръжения.

(4) При наличие на инвестиционна инициатива, в границите на предимно производствените зони с подробен устройствен план могат да бъдат обособени територии за „високотехнологична производствена зона”, която се устройва и застроява в съответствие с разпоредбите на чл. 26 от Наредба №7.

Чл. 10. (1) Устройствените зони „Вилна зона” (Ов) се устройват в съответствие с разпоредбите на чл. 29 от Наредба №7.

(2) Устройствените зони „Вина зона” се застрояват при спазване на следните правила и нормативи:

Наименование на устройствената зона	**Код**	**Макс. Плътност на застр (%)**	**Макс. Кинт**	**Мин. озел. площ (%)**	**Н макс. (етажи)**	**Други правила и бележки**
Вилна зона	**Ов**	40	0,8	50	7 м (2 ет.)	Минимум ½ от озел. площ – дървесна растителност

4. Устройствени зони за озеленени територии

Чл. 11. (1) Устройствените зони „Озеленени територии за широко обществено ползване в населените места” са предназначени за изграждане на озеленени площи за широко обществено ползване (паркове и градини), за нуждите на ежедневния и седмичен отдих, както и за спортни и културни развлечения и забави и тихи занимания.

(2) Зоните по ал 1 се устройват в съответствие с чл. 32 от Наредба № 7.

Чл. 12. (1) Устройствените зони „Озеленени територии за широко обществено ползване извън населените места” са предназначени за устройване на извънселищни паркове в естествена природна среда за седмичен отдих, масов спорт и атракции.

(2) Зоните по ал. 1 се устройват в съответствие с чл. 32 от Наредба № 7, като в зависимост от конкретните природни условия и дадености в тях могат да се разполагат ботанически и зоокътове, съоръжения за екстремни спортове и игри, водни атракциони и др., както и да бъдат експонирани обекти на недвижимото културно наследство с необходимата приемна, информационна и охранителна инфраструктура.

(3) При устройването на зоните по ал. 1:

1. се осигурява максимално съхраняване на естественото едроразмерно озеленяване, пасищата и ливадите и други елементи на околната среда;

2. благоустройствените работи се изпълняват само с естествени материали.

(4) В зони по ал. 1, попадащи в границите на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие могат да се разполагат само преместваеми обекти и не се допуска:

1. изграждане на концертни естради, летни амфитеатри и спортни съоръжения по чл. 32, ал.1., т. 3 от от Наредба № 7, които представляват или включват непремествaеми съоръжения, трайни настилки и други обекти, които изменят трайно субстанцията на земята, върху която са поставени.

2. изграждане на трайни настилки по алейната мрежа, детските и спортните площадки, местата за почивка и др.

Чл. 13. (1) Устройствените зони „Озеленени територии за широко обществено ползване - горски парк” са извънселищни, в т.ч. и горски паркове, предназначени за ежедневен и седмичен отдих, туризъм, масов спорт и развлечения.

(2) Зоните по ал. 1 се устройват в съответствие с чл. 32, ал. 1, т. 1, 2, 4, 5 и 6 от Наредба № 7, като в зависимост от конкретните природни условия и дадености в тях могат да се разполагат ботанически и зоокътове, съоръжения за екстремни спортове и игри, както и да бъдат експонирани обекти на недвижимото културно наследство с необходимата приемна, информационна и охранителна инфраструктура.

(3) При устройването на зоните по ал. 1:

1. се осигурява максимално съхраняване на естественото озеленяване и другите компоненти на природната среда;

2. благоустройствените работи се изпълняват само с естествени материали.

(4) В зони по ал. 1, попадащи в границите на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие могат да се разполагат само премествaеми обекти.

Чл. 14. (1) Устройствените зони „Озеленена територия за спорт и развлечения” са предназначени за изграждане предимно на спортни съоръжения или комплекси и озеленяване.

(2) В зоните по ал. 1 се допуска още изграждане на:

1. мрежи и съоръжения на транспорта, движението и друга техническата инфраструктура;

2. обекти за настаняване и подслон, за хранене, за търговия, за културни развлечения и забави;

3. детски площадки

(2) В устройствените зони по ал. 1 минималната озеленена площ е 20%.

Чл. 15. (1) Устройствените зони „Изолационно озеленяване”, са озеленени площи със специфично предназначение - част от зелената система на общината. Те са предназначени за осигуряване на благоприятна екологическа обстановка и комфорт на обитаването в населените места и селищните образувания.

(2) Зони по ал. 1 се устройват между урбанизирани територии за обитаване и такива за производствени и животновъдни дейности, както и покрай участъци от трасета на пътната инфраструктура, прилежащи на населените места.

(3) В устройствените зони по ал. 1 се изпълнява озеленяване с подходяща едроразмерна растителност на база дендрологичен проект. Те се стопанисват и поддържат, като част от зелената система на съответното населено място.

5. Устройство на земеделските територии

Чл. 16 (1) С ОУПО се установява режим на превантивна защита, с който се запазва фактическото им ползване, без да се влошават техните качества, за следните земеделски територии:

1. земеделските земи от I-ва до V-та бонитетна категория включително, заедно с прилежащите полезащитни горски пояси;

2. земеделските земи с трайни насаждения;

3. земеделски земи с изградени напоителни системи;

4. земите, заети от ливади, пасища и мери;

5. земеделски земи за зеленчукопроизводство;

6. земеделски земи, попадащи в границите на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие.

(2) Режимът не се отнася за земеделските земи, предоставени на граждани по силата на актове на Президиума на Народното събрание, на Държавния съвет и на Министерския съвет (по § 4 от Закона за собствеността и ползването на земеделските земи).

(3) Промяна на предназначението на поземлени имоти в териториите по ал.

1 се допуска по изключение за:

1. изграждане на крайпътни обслужващи обекти;

2. създаване или разширяване на озеленени площи за широко обществено ползване – извънселищни паркове, както и за открити спортни обекти – игрища и тенис-кортове със затревен терен, както и голф-игрища;

3. изграждане на обекти на транспортна и друга техническа инфраструктура и на комуналното стопанство, включително хидромелиоративни мрежи и съоръжения, свързани с тяхната експлоатация;

4. изграждането на логистични бази, обществено-обслужващи и складово-производствени обекти.

5. разширение на гробищни паркове или за нови гробищни паркове;

6. изграждане на нови полезащитни и ветрозащитни пояси;

7. изпълнение на дейности и строителство, свързани с опазването и експонирането на обекти на недвижимото културно наследство.

(4) За обектите по ал. 3, т. 1, промяна на предназначението на земеделски земи по ал. 1 се допуска само в случаите, когато теренът граничи с път от републиканската пътна мрежа или от общинската мрежа - най-малко бивш IV клас. В тези случаи

промяната на предназначението може да обхване площ, не по-голяма от три декара. Когато поземленият имот е с по-голяма площ, промяната се извършва само за част от него с размер до 3 (три) дка. В тези случаи устройството и застрояването на имотите с променено предназначение се извършва съгласно долните показатели:

Макс. Пзастр (%)	**Макс. Кинт**	**H мах. (етажи)**	**Други правила и бележки**
60	2	3 м (ет.1)	**Н** не се отнася за съоръжения. Допуска се изграждане и на жилище за собственика и за охраната. Задължително осигуряване необходимите паркоместа за посетителите в границите на УПИ

(5) За обектите по ал. 2, т. 6, териториалният обхват на промяната на предназначението на земеделски земи и последващото им устройство и застрояване се определят на база специализирани проучвания и документация към подробните устройствени планове, съгласно чл. 52 от Наредба № 8 / 2001 г. за обема и съдържанието на устройствените планове на МРРБ, съгласувани от компетентния орган по Закона за културното наследство.

(6) Допусканията по ал. 3 за земеделски територии, попадащи в обхвата на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) са приложими, доколкото не противоречат на плана за управление на съответната защитена зона, респ. на заповедта за обявяване и стандартния формуляр.

6. Устройство на горските територии

Чл. 17. (1) С ОУПО се установява режим на превантивна защита, с който се запазва фактическото им ползване, без да се влошават техните качества, на защитните и специалните горски територии по чл. 5, ал. 2 и ал. 3 от Закона за горите.

(2) В териториите по ал.1. не се допуска строителство, с изключение на елементи от техническата инфраструктура и хидротехнически съоръжения, както и на обектите по чл. 153, ал. 1 от Закона за горите, чието изграждане не се смята за строителство.

(3) Провеждането на пътища и проводи на техническата инфраструктура през териториите по ал. 1 да се планира и осъществява с минимално нарушаване на средата, включително природната среда между местообитанията и при задължително осигуряване на свободно преминаване през тях на всички представени в зоната животински видове.

(4) Опазването и устройството на специалните горски територии по чл. 5, ал. 3, т. 1 от Закона за горите се осъществява съобразно плановете за управление, съответно заповедите за обявяване и стандартните формуляри.

(5) Изключенията по ал. 2 за горски територии, попадащи в обхвата на защитени зони по Закона за биологичното разнообразие са приложими, доколкото не

противоречат на плана за управление на съответната защитена зона, респ. на заповедта за обявяване и стандартния формуляр.

7. Устройство на нарушени територии

Чл. 18. (1) На техническа и биологическа рекултивация подлежат:

1. всички изоставени бивши кариери или освободени площи от кариери, както и площите на всички кариери след приключване на експлоатацията им;

2. регламентирани и нерегламентирани сметища и други депа за отпадъци (след приключване на експлоатацията, съответно след разчистването им);

3. свлачища, срутища и други земи с нарушен почвен профил;

4. строителни площадки на точкови и линейни обекти (след приключване на строителството).

(2) В случаите, когато с ОУПО не е определено друго конкретно предназначение, на териториите по ал. 1, т. 1 и т. 2 се извършва рекултивация за последващо ползване, съобразно това на прилежащите територии – земеделски или горски.

(3) Териториите и обектите по ал. 1, т. 3 и т. 4 се рекултивират за използване по основния за тях начин на трайно ползване.

8. Териториите за активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия

Чл. 19. (1) Територии за активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия са:

1. горските територии;

2. озеленени територии около водни обекти;

3. естествено и изкуствено залесените земеделски земи;

4. новоизградените и реконструирани пътища;

5. урбанизирани ландшафти;

6. селищни ландшафти.

(2) Опазването на ландшафта и необходимите ландшафтноустройствени мероприятия за горските територии се осъществяват, както следва:

1. за защитени територии по Закона за защитените територии и защитени зони но Закона за биологичното разнообразие, обхващащи земеделски и горски територии – по силата на плановете за управление, респективно заповедите за обявяване и режимите на дейности.

2. за защитните и специалните горски територии – чрез прилагане на режим на превантивна устройствена защита, съгласно чл. 21, ал. 1;

3. за всички горски територии се изисква при оформяне на окрайнините на горите, както и покрай преминаващите през тях пътища, да се прилага свободно очертаване, като се следват гънките на терена и естествената конфигурация на масива и се избягват правите редове.

(3) Всички естествени обраствания - зелени структури извън населените места в обхвата на принадлежащите земи на реките, вкл. суходолията, подлежат на опазване, поддържане и възстановяване, доколкото не нарушават проводимостта на речното легло. На опазване, поддържане и възстановяване подлежат и естествените обраствания по крайбрежията на останалите естествени и изкуствени повърхностни водни тела. При подмяна на съществуващото или при ново озеленяване да се ползват растителни видове, идентични с естествените за мястото.

(4) Естественото и изкуствено залесяване в обхвата на земеделските земи, на първо място - полезащитните горски пояси, се оценява като качество на „ценен културен ландшафт" и не се допуска унищожаването му.

(5) При проектирането и изпълнението на рекултивационни мероприятия да се съобразяват специфичните ландшафтни характеристики на средата, в която попада съответната територия за рекултивация.

(6) Трасетата на новоизградените пътища и други линейни обекти на техническата инфраструктура следва да нарушават във възможно най-малка степен ценните и характерни елементи на ландшафта – земни форми, съществуващо естествено или изкуствено едроразмерно озеленяване.

(7) За осигуряване непрекъснатост на природните ареали и по-хармонично вписване на антропогенните елементи в естествения ландшафт, с подробните планове на новоурбанизираните територии следва да се прилага принципът на „прекъсната урбанизация", като се запазват територии без застрояване – „зелени клинове" - в границите на селищните образувания и между тях. В „зелените клинове" се включват пасища и ливади, намиращи се на съответната територия.

(8) С последващите подробни планове се съхраняват характеристиките на селищните ландшафти, като с устройствените правила и нормативи се запазват характерните за мястото начин и характер на застрояване, разполагане на основното застрояване в границите на урегулираните поземлени имоти, както и специфични изисквания, отнасящи се за максимална застроена площ на обектите от основното застрояване в урегулирани поземлени имоти с големи размери, за вида на озеленяването, за опазване на исторически формирани структури и тяхната среда и др.

9. Устройство на защитените територии за недвижимото културно наследство и за дефиниране на специфични устройствени режими за тях към общия устройствен план на община

Чл. 20. С ОУПО се установява режим на превантивна защита на археологически недвижими културни ценности:

(1) Опазването на недвижимите археологически културни ценности (НАКЦ) да бъде изцяло съобразено с изискванията на ЗКН и границите и режимите им, определени от МК по реда на ЗКН.

(2) За археологическите обекти, които се намират в земеделски територии се прилагат изискванията на глава 9, чл.35 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ – забранява се риголване не почвата и дълбочинна обработка на повече от 25см дълбочина, както и засаждане на дървета и култури с дълбока коренова система. Забраняват се всички строителни, добивни, мелиоративни и други дейности, които увреждат могилния насип.

(3) Преди издаване на виза за проектиране на застрояване в имоти, попадащи в зона с НАКЦ, да се извършат предварителни археологически проучвания.

(4) За устройството и опазването на териториите на селищни и надгробни могили и средновековни отбранителни валове – всички искания за намеси в недвижимите културни ценности се съгласуват по реда на ЗКН.

(5) Забранява се всякаква добивна дейност на територията на НАКЦ.

Чл. 21. Устройство и опазване на територията на НАКЦ:

1. Разрешава се археологическо проучване, консервация, реставрация, експониране и социализация на НАКЦ

2. Обектите на ниско и подземно застрояване се съгласуват с МК

3. При възникване на инвестиционна инициатива предварително трябва да бъдат извършени пълни археологически проучвания в границите на имота и след определянето на статута и специфичните правила за опазването на културната ценност от комисията, назначена от Министъра на културата, проектът да се съгласува с МК.

Чл. 22. Режимът на ползване на охранителната зона включва инвестиционните проекти за обектите на ниско и подземно строителство се съгласуват с МК.

Чл. 23. Устройство на архитектурно-строителни недвижими културни ценности в населените места

1. Устройство на ПИ, съдържащи единични недвижими културни ценности:

(1) Допустимостта за надстрояване, пристрояване и допълващо застрояване се доказват с предварителни обемно-пространствени проучвания със силуетни планове, на база на които се изготвят ПУП и РУП, които да обхващат най-малко непосредствено прилежащите и срещулежащите през улицата имоти и подлежат на съгласуване с МК.

Намеси по сгради, недвижими културни ценности, се извършват въз основа на виза за проектиране по чл.140, ал.3 от ЗУТ и инвестиционен проект, съгласувани с МК по реда на ЗКН.

2. Устройство на ПИ, които не съдържат ЕНКЦ, но попадат в охранителната зона на единични недвижими културни ценности:

(1) При възникване на инвестиционна инициатива задължително се изготвят ПУП и РУП, които да обхващат най-малко непосредствено прилежащите и срещулежащите през улицата имоти и се съгласуват с НИНКН и МК

(2) За имотите, които са непосредствено прилежащи до УПИ, съдържащо ЕНКЦ, за издаване на разрешение за строеж е необходимо съгласуване с МК и на проекта по част „Архитектура".

Чл. 24. Необходимост от разработване на ПОУ по чл. 78 и чл.81от ЗКН за определени обекти и територии

(1) В общината няма обявени групови паметници, но такива могат да се обявят в перспектива. Няма необходимост от разработване на план за опазване и управление на определени обекти, ако за археологическите обекти бъдат изготвени протоколи, които да определят границите, статута и правилата за опазването на културните ценности по реда на ЗКН.

Чл. 25. (1) Не се допуска промяна на предназначението на поземлените имоти на водни обекти и строителство в тях, освен на водостопански и хидротехнически системи и съоръжения.

(2) При урбанизиране на територии около водни обекти, в подробните устройствени планове се включват отреждания за регулация на речните корита и изграждане на необходимите защитни съоръжения.

(3) До изграждането на съоръженията по ал. 2, в обхвата на крайбрежните заливаеми ивици и в сервитута на хидротехническите съоръжения не се допуска капитално застрояване и извършване на дейностите по чл. 134 от Закона за водите, освен изграждане на водностопански и хидротехнически системи и съоръжения. Не се допуска засаждане на дървета в най-ниската разливна крайречна тераса (в зависимост от хидроложки проучвания за високи води с обезпеченост веднъж на 50 години).

(4) Във всички случаи на урбанизиране на територии край реки и дерета, в т.ч. суходолия, се осигурява възможност за достъп за почистване, укрепване и поддържане на речното корито, дерето или суходолието.

(5) Във връзка с риска от наводнения мерките следва да бъдат съобразени с изискването на Глава „девета" – „Защита от вредното въздействие на водите" от Закона за водите.

Чл. 26. (1) При изработването на нови подробни устройствени планове на населените места или изменение на планове за части от населени места да се предвиждат мерки за рехабилитация, реконструкция и/или доизграждане на водопроводните системи, включително подмяна на амортизираните водопроводи, с оглед преодоляване загубите на питейни води.

(2) В плановете по ал. 1, както и цялостните подробни устройствени планове на селищните образувания задължително се предвижда изграждане на разделна канализация за атмосферните и отпадъчните води и отвеждане на последните в пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ) или локална пречиствателна станция за отпадъчни води (ЛПСОВ). До изграждане на канализацията, отпадъчните

води се заустват в индивидуални съоръжения за отвеждане и пречистване на водите (водоплътни изгребни ями), които отговарят на техническите и санитарно-хигиенните изисквания.

(3) Едновременно с изграждането на нови производствени предприятия и животновъдни ферми се изграждат и необходимите ЛПСОВ.

(4) при промяна границите на урбанизираните територии и разрастване на населените места и новообразуваните производствени зони да се предвидят необходимите нови съоръжения за присъединяване (Трафопостове, Електропроводни линии Средно Напрежение и Електропроводни линии Ниско Напрежение), както и необходимите сервитутно зони около тях.

(5) Да се изготвят ПУП- ПП на новите съоръжения за присъединяване на новообразуваните селищни образувания, с възможност за изграждане на техническа инфраструктура, съгласно чл. 126, ал.6 от ЗУТ.

Чл. 27. (1) По съществуващи и нови комуникационни артерии (пътища и улици) през или в близост до населени места и селищни образувания с шумово натоварване над граничните стойности на нивата на шума по Наредба № 6/2006 г. на МЗ и МОСВ за показателите за шум в околната среда, с подробните устройствени планове в зависимост от конкретните условия се предвижда шумозащитно озеленяване в необходимия обхват и ширина или изграждането на изкуствени шумозащитни екрани, при спазване разпоредбите на Закона за пътищата.

(2) При липса на теренни или други условия за изграждане на шумозащитните съоръжения по ал. 1, в правилата за прилагането на подробните устройствени планове се включва изискване за задължително реализиране на защитно озеленяване в границите на урегулираните поземлени имоти, прилежащи на пътя.

(3) Източниците на производствен шум се локализират по начин, който да осигурява необходимия защитен сервитут в обхвата на промишленото сърсредоточие, респ. производствената зона.

Чл. 28. (1) При изработване на цялостните подробни устройствени планове за новоурбанизираните територии, елементите на уличната мрежа да се планират с минимална ширина 12 м., като се предвиди двустранно едроразмерно озеленяване, с възможност за паркиране между дърветата.

(2) Общо изискване към подробните устройствени планове, в т.ч. и плановете за устройство на парковете по чл. 62, ал. 1 от Закона за устройство на територията, както и проектните решения, отнасящи се за благоустрояването на публичните пространства, е да бъдат съобразени с нормативните изисквания за достъпна среда.

УСТРОЙСТВЕН РЕЖИМ НА ОБОСОБЕНИТЕ САМОСТОЯТЕЛНИ ТЕРЕНИ

Чл. 29. Самостоятелните терените за обслужващи дейности, се устройват и застрояват в съответствие с разпоредбите на чл. 39 от Наредба № 7 и при спазване на приложимите разпоредби от настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ.

Чл. 30. Самостоятелните терени за производствено-складови дейности и инфраструктура, обслужваща селското стопанство, се устройват и застрояват

съобразно съответните технологични и санитарно-хигиенни изисквания, в съответствие с разпоредбите на чл. 25 от Наредба № 7 и при спазване на приложимите разпоредби от настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ.

Чл. 31. (1) Самостоятелните терени за техническа инфраструктура, включват площите, необходими за изграждането на съответните площни и линейни обекти на техническата инфраструктура и на комуналното стопанство, както и нормативно определените предпазни и сервитутни площи (ивици) с ограничителен режим на застрояване и/или изпълнение на мелиоративно (изолационно) озеленяване.

(2) Разположението и необходимите площи на терените по ал. 1 за разширение на съществуващи и изграждане на нови обекти се определят със специални технико-икономически проучвания. Окончателното местоположение и обхват, определени с подробните устройствени планове, се отразяват на „дежурната карта" по чл. 36, ал.2.

(3) Площадките за разполагане на съоръженията и инсталациите за третиране на отпадъци се устройват и застрояват в съответствие с изискванията Наредба № 7/2004 г. на МОСВ, МРРБ, МЗГ и МЗ за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци и Програмата за управление на отпадъците на община Брезник.

(4) Собствениците на земеделски стопанства и животновъдни ферми осъществяват управлението на отпадъците от селскостопанската си дейност при съблюдаване нормативната уредба на Министерството на земеделието и храните

(5) Не се допуска въвеждане в експлоатация на обекти, за които се изискват пояси от мелиоративно (изолационно) озеленяване, преди последните да бъдат изпълнени в съответствие с нормативните изисквания и съответните проекти.

Чл. 32. (1) В самостоятелни терени за транспортна инфраструктура са включени:

1. съществуващите и проектните трасета и съоръжения на пътната инфраструктура, включително за автомобилно, пешеходно и велосипедно движение;

2. съществуващите и проектни обществени паркинги и паркинг-гаражи;

(2) За терените по ал. 1, т.1, отнасящи се за проектни трасета и съоръжения, които в ОУПО са с приблизителното местоположение, окончателното местоположение се определя с подробен устройствен план на база специализирани проучвания и се отразява на „дежурната карта" по чл. 36, ал.2. При определянето на нови трасета в максималната възможна степен се ползват трасетата на съществуващи полски и горски пътища.

(3) При изграждане на нови пътища или реконструкция на участъци от съществуващи, в обхвата на пътя се включват велосипедни алеи, в съответствие с чл. 5, ал. 6а от Закона за пътищата.

(4) На основание разрешение по чл. 26, ал. 3. от Закона за пътищата, в обхвата на съществуващите, както и при реконструкция на нови пътища се извършват специализирани проучвания, проектиране и изпълнение на саниране на

съществуващо и изпълнение на ново крайпътно озеленяване, при съблюдаване на принципите, описани в т. 10.2.3.3. от Обяснителната записка към ОУПО.

Чл. 33. (1) В самостоятелни терени за недвижими културни ценности, са включени защитените територии за опазване на недвижимото културно наследство по смисъла на чл. 79, ал. 5 от Закона за културното наследство, разположени извън урбанизираните територии.

(2) Терените по ал. 1 са предназначени за дейности, насочени към опазването и социализация на недвижимите културни ценности и се устройват в съответствие с режимите за опазване, респ. документите и процедурите, регламентирани в раздел V. „Териториалноустройствена защита" от Закона за културното наследство.

(3) В терените по ал. 1 за археологически недвижими културни ценности се прилагат разпоредбите на чл. 35 от Наредба № 7. На основание съответни санкции на компетентните органи по Закона за културното наследство, в тях се допускат:

1. специализирани проучвателни и консервационно-реставрационни работи;

2. строителство, свързано с опазването, социализацията и охраната на недвижимите културни ценности, благоустройствени работи, озеленяване и изграждане на съоръжения на техническата и транспортна, в т.ч. довеждаща инфраструктура.

Чл. 34. (1) Озелененните площи за широко обществено ползване – паркове, градини и улично озеленяване по регулация, както и линейното едроразмерно улично озеленяване, извън посочените в раздел II., т.4 „Устройствени зони за озеленени територии", се устройват, поддържат и ползват като самостоятелни терени в съответствие с предвижданията на действащите подробни устройствени планове, Наредба № 7 и съответните общински наредби.

(2) Не се допуска намаляване обхвата на терените на озелененните площи за широко обществено ползване с последващи подробни устройствени планове. Предвижда се доразвитие на линейното озеленяване със зелени ивици и дървета по протежение на основните улици, като при последващото планиране строителната линия към улицата се съобразява с растежните изисквания на съответните видове.

(3) При измененията на действащите или изработване на нови подробни устройствени планове на селата, съществуващите залесени територии в техните граници да се запазват като елементи на зелената система по регулация.

(4) Не се допуска намаляване обхвата на терените на озелененните площи със специфично предназначение с последващи подробни устройствени планове.

(5) Озелененните площи със специфично предназначение – съществуващи гробищни паркове и терени, предвидени за тяхното разширение, се устройват в съответствие с Наредба № 2/2011 г. на МЗ за здравните изисквания към гробищните паркове (гробища) и погребването и пренасянето на покойници.

Чл. 35. (1) При развитието на аграрния сектор да се спазват следните изисквания:

- Възстановяване на напоителните системи и напоителните полета;

- Създаване на масиви от трайни насаждения, възстановяване на зеленчукопроизводството;
- Изграждане на съвременни животновъдни ферми;
- Изграждане на друга инфраструктура: за обслужване на селскостопанските дейности, за преработка и за реализацията на продукцията;
- Интегриране на аграрния сектор с туризма (като част от познавателен туризъм по специални интереси и рекреация).
- Доизграждане на мрежата от защитни горски пояси и изолационно озеленяване;
- Рекултивация на нарушените терени и определяне на подходящите за земеделско ползване;
- Изграждане на локални пречиствателни съоръжения за отпадните води към съществуващите и новопредвидените обекти на животновъдството и преработката на животинска продукция в устройствените зони, в които е допустимо разполагането им;
- Развитие на базата на хранително-вкусовата промишленост;
- Търсене на инвестиционна активност за изграждане на инфраструктура за енергодобив от възобновяеми източници.

Чл. 36. Специфични правила и нормативи за устройство на защитените територии за недвижимото културно наследство и за дефиниране на специфични устройствени режими за тях към общия устройствен план на община Брезник.

(1) Археологически недвижими културни ценности:

1. Опазването на недвижимите археологически културни ценности (НАКЦ) да бъде изцяло съобразено с изискванията на ЗКН и границите и режимите им, определени от МК по реда на ЗКН.

2. За археологическите обекти, които се намират в земеделски територии се прилагат изискванията на глава 9, чл.35 от Наредба 7 за ПНУОВТУЗ – забранява се риголване на почвата и дълбочинна обработка на повече от 25 см дълбочина, както и засаждане на дървета и култури с дълбока коренова система. Забраняват се всички строителни, добивни, мелиоративни и други дейности, които увреждат могилния насип.

3. Преди издаване на виза за проектиране на застрояване в имоти, попадащи в зона с НАКЦ, да се извършат предварителни археологически проучвания.

4. За устройството и опазването на териториите на селищни и надгробни могили и средновековни отбранителни валове – всички искания за намеси в недвижимите културни ценности се съгласуват по реда на ЗКН.

5. Забранява се всякаква добивна дейност на територията на НАКЦ.

(2) Устройство и опазване на територията на НАКЦ:

1. Разрешава се археологическо проучване, консервация, реставрация, експониране и социализация на НАКЦ.

2. Обектите на ниско и подземно застрояване се съгласуват с МК.

3. При възникване на инвестиционна инициатива предварително трябва да бъдат извършени пълни археологически проучвания в границите на имота и след определянето на статута и специфичните правила за опазването на културната ценност от комисията, назначена от Министъра на културата, проектът да се съгласува с МК.

Режим на ползване на охранителната зона:

1. Инвестиционните проекти за обектите на ниско и подземно строителство се съгласуват с МК.

(3) Архитектурно-строителни недвижими културни ценности в населените места

1. Устройство на ПИ, съдържащи единични недв. културни ценности:

1.1. При възникване на инвестиционна инициатива задължително се изготвят ПУП и РУП, който да обхващат най-малко непосредствено прилежащите и срещулежащите през улицата имоти и се съгласуват с НИНКН и МК.

1.2. Допускат се дейности по консервация, реставрация, реконструкция, адаптация и социализация, които се извършват въз основа на виза за проектиране по чл.140, ал.3 от ЗУТ и инвестиционен проект, съгласувани МК по реда на ЗКН.

1.3. Допускат се пристройки и допълващо застрояване, които се извършват въз основа на виза за проектиране по чл.140, ал.3 от ЗУТ и инвестиционен проект, съгласувани МК по реда на ЗКН.

2. Устройство на ПИ, които не съдържат ЕНКЦ, но попадат в охранителната зона на единични недвижими културни ценности:

2.1. При възникване на инвестиционна инициатива задължително се изготвят ПУП и РУП, които да обхващат най-малко непосредствено прилежащите и срещулежащите през улицата имоти и се съгласуват с НИНКН и МК

2.2. За имотите, които са непосредствено прилежащи до УПИ, съдържащо ЕНКЦ, за издаване на разрешение за строеж е необходимо съгласуване с МК и на проекта по част „Архитектура”.

Чл. 37. При прилагане на ОУП на Община Брезник да се изпълняват следните мерки и условия, произтичащи от Екологичната оценка на ОУП на община Брезник:

- Да се разработят и внедрят проекти, свързани с повишаване на енергийната ефективност.
- Одобряване на подробни устройствени планове за производствени дейности, които прилагат най-добрите налични техники за минимизиране на емисиите в атмосферния въздух.
- Съобразяване на всички проектни решения с развитие на зелената система.

- Поддържане КАВ чрез намаляване емисиите от битовия и стопанския сектор в транспорта, подобряване състоянието на уличната мрежа в населените места, повишаване на изискванията към движещите се МПС.
- Изготвяне на проекти на шумозащитени съоръжения около автомобилни трасета с най-интензивни транспортни потоци;
- Управлението на битовите и строителните отпадъци, образувани на територията на общината, да става при спазване на изискванията на чл. 19 на Закона за управление на отпадъците;
- Извършване на специализирано проучване на подходящи площадки за отреждане на терени за контролирано съхранение на оборския тор в близост до населените места и за съхраняване на сгурията от отоплителните устройства на твърдо гориво преди депонирането й.
- Извършване на специализирано проучване за определяне на подходяща площадка или система от контейнери за контролирано съхранение на генерираните строителни отпадъци и извозването им до депо за строителни отпадъци.
- Съответните отговорни органи да не разрешават започване на строителни работи на обекти и съоръжения, както и въвеждането им в експлоатация, преди представяне от инвеститора на договор с лицензирана форма за последващо третиране (оползотворяване или обезвреждане) на видовете отпадъци, които ще се генерират по време на строителството и експлоатацията на обектите.
- Да се оптимизира системата разделно събиране на рециклируемите компоненти от битовите отпадъци с цел намаляване (минимизиране) на тяхното количество.
- Да се създаде система за разделно събиране и оползотворяване н биоразградими (зелени и др.) отпадъци с цел намаляване на количеството битови отпадъци, предназначени за обезвреждане (депониране).
- При ландшафтното оформяне и озеленяване , както и при биологичната рекултивация на каменната кариера в землището на с. Брезнишки извор, да не се използват инвазивни и чужди за местната флора растителни видове.
- Към плановете и/или проектите , които ще се изготвят за отделните устройствени зони и територии на ОУПО Брезник, да бъде разработена и реализирана проектна част „Озеленяване”, като в нея се заложат характерни за геоботаническия район дървесни и храстови видове, вкл. и по отношение на озеленяването покрай пътната инфраструктура.
- За всички устройствени зони и територии, попадащи или намиращи се в близост до границите на защитните зони, строителните дейности да се прекратяват в периода на размножаване, с цел намаляване на безпокойството на видовете птици, предмет на опазване.
- Да се съблюдават мерките от Плана за управление на речния басейн в Западнобеломорския и Дунавски район.

ПОСЛЕДВАЩО ПОДРОБНО УСТРОЙСТВЕНО ПЛАНИРАНЕ

Чл. 38. (1) Общият устройствен план на общината се прилага чрез предимно цялостни подробни устройствени планове на урбанизираните територии и на структурни елементи на извънселищната територия.

(2) Цялостни подробни устройствени планове се изработват и одобряват задължително за:

1. населените места в случаите, когато анализът по § 1 от Преходните и заключителни разпоредби е показал, че действащата им планова основа не може да бъде приведена в съответствие със съвременните нужди чрез частично изменение;

2. териториите, предвидени за разширение на съществуващи населени места;

3. съществуващите селищни образувания без подробни планове и новосъздаваните селищни образувания за рекреационни, производствено-складови, обслужващи дейности, както и със смесено предназначение, вкл. разположените върху бивши стопански дворове на АПК;

4. за териториите за озеленяване, спорт и развлечения – подробни устройствени планове по чл. 62 от Закона за устройство на територията;

5. за специалните горски територии с рекреационно значение, териториите за активно прилагане на ландшафтноустройствени мероприятия нарушени територии за възстановяване - специализирани подробни устройствени планове по чл.111 от Закона за устройство на територията.

Чл. 39. Всички планове по чл. 34, ал. 2 се изработват в съответствие със следните общи изисквания:

1. за територии с неурегулирани поземлени имоти, както и за територии с неприложена първа регулация по предходен устройствен план да се прилагат разпоредбите на чл.16 от Закона за устройство на територията;

2. за прилагане на принципа за осигуряване на пространствена непрекъснатост на природната среда и протичащите в нея процеси и прекъснатост на убанизацията;

3. за разработване, в зависимост от конкретните условия, на екологически и икономически целесъобразни решения за събиране, отвеждане и пречистване на отпадъчните води, както и на атмосферните води;

4. за запазване, при заявено желание на собствениците, на имоти без промяна на предназначението – за земеделско ползване в границите на планираните територии. При наличие на повече от един такива имоти, същите се групират в ядра за земеделско ползване.

5. в заданията за изработване на последващи подробни устройствени планове да се регламентират изисквания за съобразяване с картите на съответния вид риск и се предвидят необходимите превантивни мерки и начин за устройство и защита.

Всяко последващо ниво и проектиране, касаещо ПИ с недвижима културна ценност или попадащо в охранителната ѝ зона се съобразява с предвижданията на

ОУП, като се следват изискванията на чл.103. (4) и чл.104. (1) от ЗУТ и подлежи на съгласуване с МК съгласно ЗКН.

Когато изменението на подробния устройствен план налага изменение на общият устройствен план, съгласно чл. 134. (3) от ЗУТ първо се изменя общият устройствен план, като в случаите, когато се касаят имоти с НКЦ или такива в охранителните им зони, изменението се съгласува с МК.

Чл. 40. Критерии за изменение на ОУПО по отношение на последващото проектиране във връзка с опазването, защитата, експонирането и социализацията на обектите на НКН

1. Всяко последващо ниво и проектиране, касаещо ПИ с недвижима културна ценност или попадащо в охранителната й зона се съобразява с предвижданията на ОУП, като се следват изискванията на чл.103. (4) и чл.104. (1) от ЗУТ и подлежи на съгласуване с МК съгласно ЗКН.

2. Когато изменението на подробния устройствен план налага изменение на общият устройствен план, съгласно чл. 134. (3) от ЗУТ първо се изменя общият устройствен план, като в случаите, когато се касаят имоти с НКЦ или такива в охранителните им зони, изменението се съгласува с МК.

3. Критерии за изменение на ОУПО във връзка със защитата, опазването, експонирането и социализацията на НКН на територията на Община Брезник:

- във връзка с осигуряване на устройствени мерки за защита на НКЦ и на експозиционната им среда от рискови фактори - преки и косвени, свързани с ново строителство за предотвратяване на разрушения в границите им или в охранителните им зони;
- във връзка с отменяне по реда на ЗУТ и на ЗКН на проектни разработки по предходни устройствени планове и инвестиционни проекти, които предпоставят риск за опазването и експонирането на структурите на НКН, нарушават характеристиките на културния и исторически ландшафт;
- във връзка с осигуряване на комуникация или съоръжение за достъп до НКЦ;
- във връзка с провеждане на магистрални и локални инфраструктурни проводи и мрежи;
- във връзка с предвиждане на комплекс от устройствени мерки по разширяване на ценностния контекст и на свързаността на структурите на локалното КН с тези на регионалното, за развитие на туристическата инфраструктура на територията на общината.

НАБЛЮДЕНИЕ, ОТЧИТАНЕ ПРИЛАГАНЕТО И ИЗМЕНЕНИЕ НА ОУПО

Чл. 41. (1) С оглед на системното наблюдение и оценяване степента на прилагане на общия устройствен план на общината, кметът на община Брезник вписва в регистъра по чл. 5, ал. 5 от Закона за устройство на територията:

1. всички възложени, респ. допуснати/разрешени за изработване подробни устройствени планове;

3. всички влезли в сила подробни устройствени планове, както и техните изменения.

(2) Специализираната общинска администрация (техническата служба) отразява върху дежурна карта (копие от плана или дигитално изображение) и документира по подходящ начин:

1. всички заявени от заинтересованите лица инвестиционни инициативи, изискващи или не промяна на предназначението на поземлени имоти в земеделски или горски територии;

2. всички решения за променено предназначение на земеделски земи или гори;

3. всички одобрени планове за управление на защитени територии по Закона за защитените територии и защитени зони по Закона за биологичното разнообразие, респективно определените в тях режими;

4. режимите за опазване на недвижими културни ценности (граници, охранителни зони, предписания за опазване), определени по реда на Закона за културното наследство.

(3) Въз основа на анализа на информацията по ал. 1 и ал. 2, на основание чл. 127, ал. 9 от ЗУТ, кметът на общината представя за приемане от Общинския съвет ежегоден доклад за изпълнението на ОУПО и прави предложения за изменение на плана, ако такова се налага.

Чл. 42. Община Брезник създава и поддържа архив на записите на уличните видео камери за проследяване на промените в транспортната обстановка и за нуждите на транспортното планиране и проектиране.

Чл. 43. УСЛОВИЯ, ПРИ КОИТО МОЖЕ ДА СЕ ИЗМЕНЯ ОБЩИЯ УСТРОЙСТВЕН ПЛАН

1. Общият устройствен план на община Брезник може да се изменя само когато съществуват предпоставките, определени в чл.134, ал.1. от ЗУТ.

2. При наличие на някое от основанията по чл. 134, ал. 1, кметът на общината може да нареди служебно с мотивирано предписание да се изработи проект за изменение на действащия общ устройствен план на общината.

3. Изработването на изменението може да се възложи и на външен изпълнител след решение на Общинския съвет, когато проекта се финансира от общинския бюджет.

4. Изменението на Общия устройствен план спира неговото прилагане в частта, за която то се отнасят.

5. Кметът на общината налага строителна забрана за частта от Общия устройствен план, за която се отнася изменението.

ПРЕХОДНИ И ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

§ 1. (1) Влезлите в сила или одобрените до датата на обнародването на заповедта за одобряването на Общия устройствен план подробни устройствени планове за територията на община Брезник запазват действието си.

(2) В едномесечен срок от влизането в сила на настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ Техническата служба на община Брезник извършва преглед и анализ на непроцедирани проекти за подробни устройствени планове на земеделски и горски имоти, предназначени за промяна на предназначението им, от гледна точка на съответствието им с предвижданията на ОУПО и настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ и издава съответни предписания за тяхното привеждане в съответствие.

(3) В шестмесечен срок от влизането в сила на настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ Техническата служба на община Брезник извършва преглед и анализ на действащите подробни устройствени планове на населените места по отношение тяхната приложимост, с оглед прилагането на ЗУТ и подзаконовата нормативна уредба и на ОУПО.

(4) В зависимост от резултатите от анализа по ал. 3 се определят:

1. плановете, чието действие се потвърждава;

2. плановете, чието действие следва да бъде спряно по съответния ред и за съответните населени места се изработят нови цялостни устройствени планове.

3. планове с неприложени части, което подлежат на изменение за привеждане в съответствие с актуалната обстановка и нормативна уредба.

(5) На основание изпълнението на дейностите по ал. 3 и ал. 4, Техническата служба съставя програма за актуализацията на плановата основа на населените места и за изработване на цялостни подробни устройствени планове на територите, предвидени за урбанизация в ОУПО.

§2 (1) В Заданието по чл. 125 от ЗУТ за изработване на цялостен подробен план на територията, попадаща в Жилищни устройствени зони за застрояване с малка височина се включват правилата и нормативите по чл. 8, ал. 2, 6 и 7 и следните изисквания:

1. да се предвиди свободно застрояване и по изключение – свързано застрояване в до два съседни УПИ;

2. застрояването във всеки УПИ да се определи със ограничителни линии на застрояване и задължителна височина (етажност);

(2) Към заданието по ал. 1 се прилагат режимите за опазване на обекти и територии на недвижимото културно наследство, попадащи в зоната, определени от компетентния орган по Закона за културното наследство

§3 (1) На основание чл.17, ал.1 от Закона за културното наследство (ЗКН), Кметът на община Брезник инициира пред компетентния орган и оказва съдействие за изпълнението на процедури по ЗКН за окончателна класификация и категоризация на

недвижимите културни ценности в общината и определяне на конкретни режими за опазването им.

(2) На основание чл.17, ал. 2 от ЗКН, след изпълнението на процедурите по ал.1 Общинският съвет приема Стратегия за опазване на културното наследство на територията на община Брезник.

(3) До изпълнението на процедурите по ал. 1 за опазване на археологическите ценности извън населените места и селищните образувания да се прилагат режимите по чл. 35 от Наредба № 7, съгласно т. 11.5.3. от Обяснителната записка към ОУПО.

§6. (1) Настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ са изработени на основание чл. 104, ал. 2. от Закона за устройство на територията и са неразделна част от Общия устройствен план на община Брезник и се одобряват едновременно с него.

(3) За неуредените с настоящите ПРАВИЛА И НОРМАТИВИ въпроси, свързани с устройството и застрояването на територията и опазването на околната среда и на природното и културно наследство на община Брезник, се прилагат разпоредбите на действащите закони и подзаконови нормативни документи.

БИБЛИОГРАФСКА СПРАВКА

- Общински план за развитие на община Брезник 2014 - 2020 г.
- Задание за изработване на Общ устройствен план на община Брезник
- Областна стратегия за развитие на област Перник 2014 - 2020 г.
- Програма за развитие на туризма в община брезник за период 2015 - 2018 г. община Брезник
- Стратегия за управление на общинската собственост за мандат 2016 - 2019 година
- Уведомление на Министерство на културата относно Заданието за ОУПО Брезник (изх. № 0401-1284/21.07.2014 г. на Национален институт за недвижими културно наследство (НИНКН)
- Информация от Националния документален архив (НДА) при НИНКН и Регионален исторически музей – Перник, предоставена от ВЪЗЛОЖИТЕЛЯ
- Списък на недвижимите движимите културни ценности в община Брезник - Писмо изх. № 0800-583/11.01.2016 г. на НИНКН
- Писмо изх. № 1260/16.12.2015 на НАИМ при БАН
- Списък на военни паметници и паметни плочи в Община Брезник
- СТАРИТЕ ЗАНАЯТИ изработване на цафари Dimitrovgrad - Трън, 2010. Етнография народно строителство тъкане грънчарство
- Данни от МРРБ чрез „Геозащита" ЕООД– Перник

Литература:

Димитрова, Дора, арх. Здравка Ганева, арх. Галена Стоянова – Софийските манастири – възникване, развитие , структура и характер, МК, НИПК, СД „КИН – МИС"

Грабар, А. - Няколко средновековни паметници из Западна България. Годишник на Народния музей за 1921 год., С., 1922

Стойков, Г. - Култови и обществени сгради из Трънско, Брезнишко и Кюстендилско. В: Комплексни научни експедиции в Западна България. Трънско - Брезнишко - Кюстендилско през 1957 и 1958 година. Документи и материали. С., 1961

Флорева, Е. - Манастирската църква Архангел Михаил в Билинци. С., 1973

Чавръков, Г. - Български манастири. С., 1978

Прашков Нешев, - Стари църкви и манастири в Брезнишко. в: Брезник и Брезнишко. Краеведски изследвания. С., 2005

Нешев, Г. - Български манастири през вековете, С., 2006; с. 69-70

Ерулски, Иван – Храмът – Манастир „Света Троица" Ерул-Душинци, Перник 2006 г.

Банов, Виктор – Храмът – Ноевци, ИМ Перник 2005 г.

Савов, Илия – Долна Секирна, Аргус 2014

Тонев, Кирил – село Банище, Перник 2008 г.

Георгиева, Вера – Из миналото на Брезнишкия край, София 2000 г.

Деведжиев Марин - Кратка история на селищното развитие по българските земи, Издателство на отечествения фронт 1979 г.

Велков, Мирослав - Културните пейзажи – вид интегрално наследство

Колев, Валери – Общините в България (60-те – 80-те години на XIX век), ИФ-94, 2006 г.

Велков, Мирослав - Културните пейзажи – вид интегрално наследство

Бербенлиев, Пейо – Архитектурното наследство по българските земи, Държавно издателство „Септември" София, 1987 г.

Бояджиев, Стефан и колектив - Българската архитектура през вековете, Държавно издателство „Техника" софия, 1982 г.

ПРИЛОЖЕНИЯ:

1. Списък на НКЦ за община Брезник от НИНКН

2. Справка за Община Брезник от АИС АКБ

3. Справка за намиращите се възпоменателни знаци, издигнати по повод участието на България във войните от 1885, 1912-1913, 1915-1918, 1944-1945 години на територията на Община Брезник

ПРИЛОЖЕНИЕ 1: Списък на НКЦ за община Брезник – единна номерация

ОБЛАСТ: ПЕРНИК					ОБЩИНА: БРЕЗНИК								
№ по проект за ОУП	**№ по списък НИНКН**	**№ по списък АКБ**	**Населено място**	**Обект, адрес, локализация**	**Кадастрални данни**				**Деклариран с писмо №**	**Обявен в ДВ**	**Вид**	**Категория**	**Локализиран/ неустановено местоположе-ние**
					кв.	**парц.**	**пл.№**	**кад. №**					
1	1		с. Арзан	Къща на Арсо Андонов					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
2	1		с. Банище	Средновековна крепост, вр. Копран, Голямо градище, над селото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
3	2		с. Банище	Средновековно селище, вр. Копран, Малко градище, над селото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
4	3		с. Банище	Църква "Св. Йоан Богослов"					Писмо №728 от 02.03.1974г.		Художествен		
									Списък от 01.1976г.		Художествен		Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
5	1		с. Бегуновци	Църква "Св. Николай"					Писмо №728 от 02.03.1974г.		Художествен		
									Списък от 01.1977г.		Архитектурно-художествен		Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
6	1	1700319	с. Билинци	Билински манастир, 3км северно				14.08.04042		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Национално	
			с. Билинци	Църква "Св. Арх. Михаил" /стенописите/						ДВ бр. 57 от 1969г.	Художествен	Национално	Локализиран
			с. Билинци	Манастирска църква "Св. Арх. Михаил"						Писмо №3106 от 18.09.1978г.	Художествен		

7	1		гр. Брезник	Историческа местност "Гребен", 2км северно						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Местно	Локализиран
8	2		гр. Брезник	Лобно място, 4км северозападно						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Местно	Локализиран
9	3		гр. Брезник	Лобно място на Георги Ислев Бабичев, 3км северно						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Местно	Локализиран
	4		гр. Брезник	Лобно място на Евтим Деянов, 3км югозападно						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	За сведение	
10	5		гр. Брезник	Къща на Лазар Лумбаров	73-а	XXIII	667			ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Местно	Локализиран
11	6		гр. Брезник	Къща на Георги Бунджулов	51	V	326			ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Местно	Локализиран
12	7		гр. Брезник	Кошарата на Александър Тинков, 3км източно						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Местно	Локализиран
13	8		гр. Брезник	Историческа местност "Предел", 8км северно						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	За сведение	Не е локализиран
14	9		гр. Брезник	Сградата на класното училище	59		523			ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	За сведение	Локализиран
15	10	1700348	гр. Брезник	Средновековна църква "Св. Петка", в града				14.08.06286	Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
									Списък от 1977г.		Архитектурно-художествен		
										ДВ бр. 41 от 1992г.	Архитектурно-художествен	Национално	Локализиран
										Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	
16	11		гр. Брезник	Средновековна църква "Св. Спас" на Бърдото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
17	12		гр. Брезник	Средновековна църква "Св. Петър", в града						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
18	13		гр. Брезник	Тракийска крепост,						Протокол на	Археологически	Местно	Локализиран

				на Гребена, западно 6-7км						СОПК от 03.02.1971г.			
19	14		гр. Брезник	Къща на Николай П. Николов, поп Николината къща, ул. Крум Савов" №1					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
20	15		гр. Брезник	Къща на Иван Славов Лепоев /Лепойната къща/, ул. "Радослав Георгиев" №6					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
21	16		гр. Брезник	Къща на Йордан Васев Михалков и Андреа Михалков със стопанската постройка, ул. "Чорни" №3					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
22	17		гр. Брезник	Къща на Райна Михайлова Георгиева, ул. "Чорни" №8					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
23	18		гр. Брезник	Къща на Христо Илиев Ракелов, ул. "Чорни" №6					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
24	19		гр. Брезник	Къща на Иван Стоянов Джавалийски, ул. "Чорни" №4					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
25	20		гр. Брезник	Къща на Велин Антов /Любеновата къща/, ул. "Чорни" №11					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
26	21		гр. Брезник	Къща на Георги Джерманов - Джермановата къща, ул. "Цвета Лумбарова" №45					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
27	22		гр. Брезник	Къща на Борис Захариев Мутафов - Мутафината къща, ул. "Александър Тинков" №4					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
28	23		гр. Брезник	Къща на Станка Забунова, ул. "Хр. Ботев" №5					Писмо №395 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
29	24	1700347	гр. Брезник	Добра могила при Бабичката чукла				14.08.06286		Протокол на СОПК от	Археологически	Националн о	Локализиран

										06.04.1955г.			
	25		гр. Брезник	Лобно място на ятака Велин Ваклинов Николов, 2км североизточно					Писмо №2854 от 16.06.1988г.		Исторически		Заличен
	26		гр. Брезник	Лобно място на ятаците Недялко Савов Кръстев и Некрит Кузманов Игнатов, 3.5км североизточно, м. "Елиница"					Писмо №2854 от 16.06.1988г.		Исторически		Заличен
	27		гр. Брезник	Лобно място на ятака Георги Стефанов Петрунов, 3.5км западно					Писмо №2854 от 16.06.1988г.		Исторически		Заличен
	28		гр. Брезник	Лобно място на Елена Георгиева, 2км северно, м. "Долно-ромънски ливади"					Писмо №2854 от 16.06.1988г.		Исторически		Заличен
30	1	1700283	с. Видрица	Средновековна църква "Св. Георги", до селото				14.08.11034		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
31	2		с. Видрица	Антична и средновековна крепост Видришки гребен, м. "Круша", 5-6км източно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
32	3	1700284	с. Видрица	Антично селище, м. "Ангелова чешма", 2.5-3км югоизточно				14.08.11034		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
33	4		с. Видрица	Антично селище, м. "Широчица" на Кощанска река, 5км южно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
34	5		с. Видрица	Антична сграда, м. "Банин чифлик"						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Не е локализиран
35	1		с. Гигинци	Черногорски манастир "Св. Безсребреници"					Регистър на ПК от 1956г.		Архитектурно-строителен		
			с. Гигинци	Манастирска църква "Св. Св. Козма и					Списък от 01.1976г.		Художествен		Локализиран

				Дамян"									
			с. Гигинци	Манастирска църква "Св. Врачи"					Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
36	1		с. Гоз	Тракийска крепост, вр. Дървеняк, м. "Св. Петър", северно от селото						Протокол на СОПК от 06.04.1955г.	Археологически		
										Протокол на СОПК от 03.02.1971г.		Местно	Локализиран
37	1	1700301	с. Горна секирна	Тракийска крепост на "Св. Петър", над селото /по данните на общината/ писмо вх. №0401-1284/03.04.2014г. на НИНКН/ - в с. Долна Секирна/				14.08.16382		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
38	2		с. Горна секирна	Църква "Св. Арх. Михаил"					Писмо №728 от 02.03.1974г.		Художествен		
									Списък от 01.1976г.		Художествен		Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
39	1		с. Гърло	Антична сграда, в селото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.			Локализиран
40	2		с. Гърло	Раннохристиянска църква, м. "Църквище", 2км северно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.			Локализиран
41	3		с. Гърло	Средновековно селище, м. "Под кулата", 2км северно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.			Локализиран
42	4		с. Гърло	Средновековна крепост, м. "Кулата", на Гребена, 2км северно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.			Локализиран
43	5	1700353, 1700354	с. Гърло	Античен комплекс, включващ: - "Късноантичен комплекс "Кула"" - "Храм-кладенец" - "Римска баня"				14.08.18349		Предлож. За режими и статут - Протокол от комисия от 30.11.2012г.	Групова археологическа НКЦ	Национално	Локализиран
44	1	1720001	с. Долна	Църква "Св. Неделя"				14.08.22263	Списък от 1977г.		Архитектурно-		Локализиран

			секирна								художествен		
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		Локализиран
37	2	1700301	с. Долна секирна	Тракийска крепост на "Св. Петър", над селото /по данните на общината/ писмо вх. №0401-1284/03.04.2014г. на НИНКН/ - в с. Долна Секирна/. В прот. На СОПК - в с. Горна Секирна/				14.08.16382		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
45	1	1700308	с. Долни Романци	Средновековна църква "Св. Петка" в селото				14.08.22506		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	
				Църква "Св. Петка"						Писмо №3106 от 18.09.1978г.	Художествен		Локализиран
				Църква "Св. Петка"						ДВ бр. 52 от 1977г.	Художествен	Местно	
46	1	1700357	с. Душа/и/нци	Антична крепост, м. "Игрище", Големи връх, южно				14.08.24205		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
47	2		с. Душа/и/нци	Тракийско гробище						Протокол на СОПК от 06.04.1955г.	Археологически	Национално	Не е локализиран
48	3		с. Душа/и/нци	Място на сражение, м. "Стърна страна", 1км източно						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Местно	Локализиран
49	1		с. Завала	Тракийска крепост, м. "Прокопие", над селото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Национално	Локализиран
50	1	1700318	с. Извор	Църква "Св. Троица"				14.08.06313	Списък от 1978г.		Архитектурно-художествен		
									Списък от 06-07.76г.		Архитектурно-художествен		Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
51	2		с. Извор	Къща на Стоимен Петров					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
52	3		с. Извор	Къща на Георги Михайлов					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		

53	4		с. Извор	Къща на Страти Минков					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
54	5		с. Извор	Къща на наследниците на Мариан Джоков					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
55	6		с. Извор	Къща на Тодор Миладинов					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
56	7		с. Извор	Къща на Мария Григорова					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
57	8		с. Извор	Къща на Иван Асенов					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
58	9		с. Извор	Къща на Милош Димитров					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
59	10		с. Извор	Къща на Стоян Николов					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
60	11		с. Извор	Къща на Петър Миланов					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
61	12		с. Извор	Къща на братя Димитрови					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
62	13		с. Извор	Къща на Захари Соколов					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
63	14		с. Извор	Къща на Иван Христов					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
64	15		с. Извор	Кооперация на площада					Списък от 07.04.1972г.		Архитектурно-строителен		
65	16		с. Извор	Къща на Георги Ст. Диков					Писмо №4283 от 16.12.1976г.		Архитектурно-строителен		
66	17	1700315	с. Извор	Градище				14.08.06313			Археологически		Локализиран
67	1	1700334	с. Конска	Римска вила, в градините, под селото				14.08.41126			Археологически	Местно	Локализиран
68	2		с. Конска	Манастир "Св. Никола"					Регистър на ПК от 1956г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
69	1		с. Кошарево	Къща на Иван Георгиев Стоилов					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
70	2		с. Кошарево	Къща на Драгомир Митов Рангелов					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
71	3		с. Кошарево	Къща на Георги Михайлов Петров					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
72	1		с. Красава	Антична и средновековна крепост, м.						Протокол на СОПК от	Археологически	Местно	Локализиран

				"Градище", 500м западно						03.02.1971г.			
73	2	1700312	с. Красава	Антично и средновековно селище, м. "Селище", 2км западно				14.08.39517		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
74	1		с. Муртинци	Къща на братя Стефанови						ДВ бр. 22 от 1975г.	Исторически	Национално	Локализиран
75	2		с. Муртинци	Антично селище, м. "Вела глава", Лагатор, Старите гробища, 1км северозападно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
76	3		с. Муртинци	Антично селище, м. Видияница и Баба", 2км западно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
77	4		с. Муртинци	Античен некропол, м. "Булюбашица", 3км западно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Не е локализиран
78	1		с. Непразненци	Могила и църковище						Протокол на СОПК от 06.04.1955г.	Археологически	Национално	Локализиран
										РМС №1711 от 22.10.1962г.			
79	1		с. Ноевци	Тракийска крепост, Градище, м. "Гумното", южно от селото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
80	2		с. Ноевци	Ранносредновековна крепост, Вискяр планина						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Не е локализиран
81	3		с. Ноевци	Средновековна крепост, Градище, по китка						Протокол на СОПК от 06.04.1955г.	Археологически	Национално	Локализиран
										Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран

82	4		с. Ноевци	Църква "Св. Никола"					Списък от 01.1976г.		Художествен		Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		Локализиран
83	5	1700350	с. Ноевци	Две надгробни могили				14.08.52324		Протокол на СОПК от 06.04.1955г.	Археологически	Национално	Локализиран
										РМС №1711 от 22.10.1962г.			
81	6		с. Ноевци	Калето						Протокол на СОПК от 06.04.1955г.	Археологически	Местно	Локализиран
84	7	1700291-1700295	с. Ноевци	Пет надгробни могили, 3км северно от селото				14.08.17796		Протокол на СОПК от 06.04.1955г.	Археологически	Местно	Локализиран
										РМС №1711 от 22.10.1962г.			
85	1	1700339	с. Ребро	Тракийска крепост, Ребърска могила, над селото				14.08.62373		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
86	2	1700316	с. Ребро	Антично селище, м. "Разкръсие", 1.5км източно				14.08.06313		Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
87	3		с. Ребро	Средновековна църква "Св. Петър", Гребена, м. "Св. Петър", до селото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Не е локализиран
88	4		с. Ребро	Манастирска църква, с. Ребро и Кривонос					Списък от 06-07.76г.		Архитектурно-художествен		Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
89	1		с. Режанци	Църква "Св. Пр. Илия"					Списък от 06-07.76г.		Архитектурно-художествен		Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
	2		с. Режанци	Лобно място на Евтим Стоянов Деянов, 2км южно от с. Брезник					Писмо №2854 от 16.06.1988г.		Исторически		
2	1		с. Ръжавец	Средновековна						Протокол на	Археологически	Местно	Локализиран

				крепост, Голямо градище, 2км северно						СОПК от 03.02.1971г.			
3	2		с. Ръжавец	Средновековна крепост, Малко градище, 2км северно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
90	3		с. Ръжавец	Старо рударство, Конярски дол, над селото						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
91	1	1700322	с. Садовик	Църква "Св. Св. Кирил и Методий"				14.08.65084	Списък от 06-07.76г.				Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		Локализиран
	1		с. Селищен дол - сега в общ. Перник /б. общ. Брезник/	Църква "Св. Йоан Богослов"					Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		Извън общината
									Списък от 01.1976г.		Художествен		
	2		с. Селищен дол - сега в общ. Перник /б. общ. Брезник/	Къща на Кръстьо Гигов Недев					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Извън общината
	3		с. Селищен дол - сега в общ. Перник /б. общ. Брезник/	Къща на Димитър Петров					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Извън общината
	4		с. Селищен дол - сега в общ. Перник /б. общ. Брезник/	Къща на Борис Георгиев Начев					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Извън общината
	5		с. Селищен дол - сега в общ. Перник /б. общ. Брезник/	Старото училище в двора на Никола Илиев					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Извън общината
92	1		с. Слаковци	Църква "Св. Богородица"					Списък от 06-07.76г.		Архитектурно-художествен		
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		Локализиран
93	2		с. Слаковци	Къща на Спиридон					Писмо №394 от		Архитектурно-		Локализиран

				Митов					03.02.1976г.		строителен		
94	3		с. Слаковци	Къща на Стоил Мазълов					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
95	4		с. Слаковци	Къща на Захари Недялков					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
96	5		с. Слаковци	Къща на Иван Апостолов					Писмо №394 от 03.02.1976г.		Архитектурно-строителен		Локализиран
97	1		с. Сопица	Църква "Св. В. м. Георги"					Списък от 06-07.76г.				Локализиран
									Писмо №3106 от 18.09.1978г.		Художествен		
98	1		с. Станьовци	Антична крепост, м. "Болчар", 2-3км югоизточно						Протокол на СОПК от 03.02.1971г.	Археологически	Местно	Локализиран
99	2	1700356	с. Станьовци	Средновековна църква, 1км западно				14.08.24205	Писмо №4665/6 от 06.10.1978г.		Археологически	За сведение	Локализиран
100		1700275	с. Ярославци	Единична могила, "Гробищата", на 0.1 км, 78° от центъра на с. Ярославци				14.08.87579	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
101		1700276	с. Ярославци	Селище от ранножелязната епоха, в селото, на 0.1 км, 108° от центъра на с. Ярославци				14.08.87579	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
102		1700277	с. Арзан	Църква от късното средновековие, м. "Манастирище", на 0.6 км, 40° от Кузина махала				14.08.00610	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
103		1700278	с. Арзан	Плоски некрополи от възраждането и късното средновековие, "Гробището", на 0.65 км, 40° от Кузина махала				14.08.00610	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
104		1700279	с. Гоз	Неолитно селище, на 1 км, 90° от махала Лагатор				14.08.15331	Археологическа културна ценност с				Локализиран

									национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				
105		1700280	с. Гоз	Култови съоръжения и средновековна църква, м. "Църквище, Свети Дух", на 0.6 км, 95° от махала Лагатор				14.08.15331	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
106		1700281	с. Гоз	Римско селище, м. "Товарийни ливади", на 0.7 км, 73° от махала Лагатор				14.08.15331	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
107		1700282	с. Видрица	Селище от късния енеолит и средновековни укрепителни съоръжения, м. "Плашивец", на 0.8 км, 340° от центъра на с. Видрица				14.08.11034	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
30	1	1700283	с. Видрица	Църква от късното средновековие, м. "Църквище, при оброк св.Георги", на 0.35 км, 320° от центъра на с. Видрица				14.08.11034	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
32	3	1700284	с. Видрица	Селище от ранножелязната епоха, селище от римската епоха, м. "Ангелова чешма", на 1.6 км, 113° от центъра на с. Видрица				14.08.11034	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
108		1700285	с. Бабица	Праисторическо селище, м. Топилище, Црешня", на 2 км, 180° от училището				14.08.02066	Археологическа културна ценност с национално значение съгл.				Локализиран

									чл. 146, ал. 3 от ЗКН				
109		1700286	с. Бабица	Римско селище с площ над 5 дка /коме,пагус и др./, м. "Титинци", на 2 км, 78° от училището				14.08.02066	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
110		1700287	с. Бабица	Средновековна църква, м. "Титинци", на 1.8 км, 78° от училището				14.08.02066	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
111		1700288	с. Бабица	Селище от Първа българска държава с площ до 5 дка /махала/, м. "Титинци", на 1.8 км, 75° от училището				14.08.02066	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
112		1700289	с. Бабица	Антично селище, на 3.4 км, 185° от училището				14.08.02066	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
113		1700290	с. Бабица	Църква от късното средновековие, м. "Манастирище, Крушата", На 2.8 км, 75° от училището				14.08.02066	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
84	7	1700291	с. Ноевци	Могилни некрополи, антични плоски некрополи, "Чукле, Балталък", на 2.7 км, 120° от центъра на с. Режанци				14.08.17796	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
84	7	1700292	с. Ноевци	Единична могила, м. "Дудина чука", на 2.8 км, 120° от центъра				14.08.17796	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран

				на с. Режанци									
84	7	1700293	с. Ноевци	Единична могила, м. "Чукле, Балталък", на 3 км, 125° от центъра на с. Режанци				14.08.17796	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
84	7	1700294	с. Ноевци	Единична могила, м. "Чукле, Балталък", на 3 км, 121° от центъра на с. Режанци				14.08.17796	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
84	7	1700295	с. Ноевци	Единична могила, м. "Чукле, Балталък", на 2.5 км, 110° от центъра на с. Режанци				14.08.17796	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
114		1700296	с. Брусник	Римско селище, м. "Зад Лиляк, Яблотин", на 0.45 км, 250° от центъра на с. Брусник				14.08.06639	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
115		1700297	с. Брусник	Църква от късното средновековие, м. "Църквище, Ридо", на 0.45 км, 130° от центъра на с. Брусник				14.08.06639	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
116		1700298	с. Брусник	Плоски некрополи от възраждането и късното средновековие, Гробища, на 0.8 км, 115° от центъра на с. Брусник				14.08.06639	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
117		1700299	с. Горна секирна	Антична култова постройка, м. "Манастиро, Св. Илия", на 0.7 км, 274° от училището				14.08.16382	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран

118		1700300	с. Горна секирна	Късноантична крепост, м. "Градище", на 1.2 км, 126° от училището				14.08.16382	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
37	1	1700301	с. Горна секирна	Късноантична крепост, културни съоръжения, тракийско светилище на връх, м. "Св. Петър", на 2.8 км, 120° от училището				14.08.16382	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
119		1700302	с. Долни Романци	Антична единична постройка, м. "Чуката", на 0.35 км, 320° от училището				14.08.22506	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
120		1700303	с. Долни Романци	Антично селище, м. "Чуката", на 0.4 км, 322° от училището				14.08.22506	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
121		1700304	с. Долни Романци	Античен кладенец, м. "Чуката", на 0.4 км, 316° от училището				14.08.22506	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
122		1700305	с. Долни Романци	Културни съоръжения, м. "Чуката", на 0.38 км, 324° от училището				14.08.22506	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
123		1700306	с. Долни Романци	Културни съоръжения, м. "Чуката", на 0.15 км,				14.08.22506	Археологическа културна ценност с				Локализиран

				320° от училището					национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				
124		1700307	с. Долни Романци	Култови съоръжения, м. "Бели чукар", на 0.38 км, 45° от училището				14.08.22506	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
45	1	1700308	с. Долни Романци	Църква от късното средновековие, "Черквата Св.Петка, в гробищата", до училището, в гробищата				14.08.22506	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
125		1700309	с. Долни Романци	Плоски некрополи от възраждането и късното средновековие, Гробищата, до училището				14.08.22506	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
126		1700310	с. Красава	Могилни некрополи, антични плоски некрополи, средновековни вторични гробове в могилния насип, Ерусалимски гробища, 1 км, 280° от язовирната стена				14.08.39517	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
127		1700311	с. Красава	Римска единична постройка, Селище, 0.55 км, 350° от язовирната стена				14.08.39517	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
73	2	1700312	с. Красава	Късноантично селище, римско селище, м. "Мариян", 0.1 км, 90° от язовирната стена				14.08.39517	Археологическа културна ценност с национално значение съгл.				Локализиран

									чл. 146, ал. 3 от ЗКН				
128		1700313	с. Красава	Църква от късното средновековие, м. "Църквище", 15° от язовирната стена				14.08.39517	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
129		1700314	с. Красава	Римско селище, м. "Църквище", 0.6 км, 15° от язовирната стена				14.08.39517	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
66	17	1700315	с. Извор	Късноантична крепост, римско селище, късноантична църква, базилика, м. "Градище", 1.4 км, 258° от черквата в с. Брезнишки извор				14.08.06313		Деклариран ПК, ДВ IV.1955г.			Локализиран
86	2	1700316	с. Ребро	Римско селище, м. "Брескето", 1.7 км, 308° от черквата в с. Брезнишки извор				14.08.06313	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
130		1700317	с. Брезнишки извор	Селище от ранножелязната епоха, римско селище, селище от раннославянския период, м. "Сироварица", 1.4 км, 112° от черквата в с. Брезнишки извор				14.08.06313	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
50	1	1700318	с. Извор	Църква от възраждането, Черквата Св.Троица, в гробището на с. Брезнишки извор				14.08.06313	Деклариран ПК, ДВ VI. 1976 г.				Локализиран

6	1	1700319	с. Билинци	Манастир от късното средновековие, Билински манастир, 1.3 км, 10° от центъра на с. Билинци				14.08.04042	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
131		1700320	с. Билинци	Енеолитно селище с площ над 5 дка /коме,пагус и др./, м. "Джурин дол", 1 км, 110° от центъра на с. Билинци				14.08.04042	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
132		1700321	с. Билинци	Римско селище с площ над 5 дка /коме,пагус и др./, м. "Джурин дол, Старите гробища", 0.8 км, 124° от центъра на с. Билинци				14.08.04042	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
164	1	1700322	с. Садовик	Средновековна църква, м. "Църквище", 1 км, 353° от центъра на с. Садовик				14.08.65084	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
133		1700323	с. Садовик	Античен каптаж, м. "Света вода", 0.95 км, 340° от центъра на с. Садовик				14.08.65084	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
134		1700324	с. Садовик	Късноантични плоски некрополи, единична могила, м. "Чука, Било", 0.4 км, 336° от центъра на с. Садовик				14.08.65084	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
135		1700325	с. Садовик	Римска единична постройка, м. "Света вода", 0.75 км, 8° от центъра на с.				14.08.65084	Археологическа културна ценност с национално				Локализиран

				Садовик					значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				
136		1700326	с. Садовик	Късноантично металургично производство, в селото, 0.6 км, 337° от центъра на с. Садовик				14.08.65084	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
137		1700327	с. Завала	Антични плоски некрополи и гробница, м. „Върбье“, 1.3 км, 230° от центъра на с. Завала				14.08.30048	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
138		1700328	с. Завала	Църква от възраждането, Гробището, в с. Завала				14.08.30048	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
139		1700329	с. Озърновци	Антично селище, м. „Под камик, Трепетлички дол“, на 0.55 км, 353° от Тричкова махала				14.08.53463	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
140		1700330	с. Озърновци	Късноантична крепост, м. „Костол, Горноромaнско градище“, на 0.4 км, 226° от с. Озърновци				14.08.53463	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
141		1700331	с. Конска	Група могили, м. „Чуке“, на 1.6 км, 335° от центъра на с. Конска				14.08.41126	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
142		1700332	с. Конска	Единична могила, м. „Чуке“, на 1.8 км, 332° от центъра на с. Конска				14.08.41126	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран

143		1700333	с. Конска	Единична могила, м. „Чуке“, на 1.6 км, 335° от центъра на с. Конска				14.08.41126	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
67	1	1700334	с. Конска	Римско селско имение, вила рустика, м. „Черемидарник“, място: на 0.3 км, 300° от центъра на с. Конска				14.08.41126	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
144		1700335	с. Конска	Римска единична постройка, м. „Грамагье“, на 1 км, 340° от центъра на с. Конска				14.08.41126	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
145		1700336	с. Конска	Римски селища и граждански постройки, римска гробница, м. „Равнище“, на 0.9 км, 100° от центъра на с. Конска				14.08.41126	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
146		1700337	с. Ребро	Единична могила, м. „Чука“, на 0.6 км, 305° от центъра на с. Ребро				14.08.62373	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
147		1700338	с. Ребро	Единична могила, м. „Боговац“,: на 0.8 км, 43° от центъра на с. Ребро				14.08.62373	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
85	1	1700339	с. Ребро	Късноантична крепост, тракийска крепост, м. „Ребърска могила“, на 1.6 км, 238° от центъра на с. Ребро				14.08.62373	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
148		1700340	с. Ребро	Римски каптаж, м. „Бумбак“, на 0.7 км, 212° от центъра на с. Ребро				14.08.62373	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от				Локализиран

									ЗКН				
149		1700341	с. Ребро	Римско селище, м. „Зъдине“, на 0.8 км, 220° от центъра на с. Ребро				14.08.62373	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
150	1	1700342	гр. Брезник	Енеолитно селище с площ до 5 дка /махала/, селище с площ до 5 дка /махала/ от ранната бронзова епоха, м. „Гледан“, на 1 км, 5° от паметника 1885 г.				14.08.06286	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
151		1700343	гр. Брезник	Селище от късно желязната епоха, селище от ранножелязната епоха, м. „Дубоки дол“, на 1.7 км, 170° от паметника 1885 г.				14.08.06286	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
152		1700344	гр. Брезник	Селище, м. „Горна Дабавица, под връх Св. Никола“, на 1.8 км, 150° от паметника 1885 г.				14.08.06286	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
153		1700345	гр. Брезник	Римско селско имение, вила рустика, м. „Горна Дабавица“, на 2.3 км, 155° от паметника 1885 г.				14.08.06286	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
154		1700346	гр. Брезник	Праисторически села, м. „Бабкье, Ливагье“, на 1.1 км, 280° от язовирната стена на Слаковци				14.08.06286	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
29	24	1700347	гр. Брезник	Единична могила, „Добра могила“, на				14.08.06286	Обявен ПК – ПМС 1711/				Локализиран

				3.8 км, 135° от паметника 1885 г.					21.10.1962 г.				
15	10	1700348	гр. Брезник	Плоски некрополи от възраждането, плоски некрополи от късното средновековие, църква от късното средновековие, „Църквата Св.Петка“, на 0.6 км, 120° от паметника 1885 г.				14.08.06286	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
155		1700349	гр. Брезник	Култови съоръжения, Късноантично селище, м. „Света Троица“, на 0.9 км, 163° от паметника 1885 г.				14.08.06286	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
83	5	1700350	с. Ноевци	Единична могила, м. „Голема Чука“, на 3.3 км, 177° от центъра на с. Режанци				14.08.52324	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
156		1700351	с. Слаковци	Римско селище, м. „Овчарев камик“, на 0.25 км, 20° от язовирната стена				14.08.67163	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
157		1700352	с. Гърло	Селище от ранната бронзова епоха, м. под Калайджийска махала, на 0.4 км, 350° от центъра на Калайджийска махала				14.08.18349	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
43	5	1700353	с. Гърло	Култово място от късната бронзова епоха, м. „Пусто гърло“, на 1.4 км, 10° от центъра на с. Гърло				14.08.18349	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
43	5	1700354	с. Гърло	Римска баня, м. „Пусто гърло“, на				14.08.18349	Археологическа културна				Локализиран

				1.35 км, 14° от центъра на с. Гърло					ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				
158		1700355	с. Гърло	Антични плоски некрополи, единична могила, на 1 км, 167° от центъра на Калайджийска махала				14.08.18349	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
99	2	1700356	с. Станьовци	Църква от късното средновековие, „Манастирище, Сърна страна“, на 1.7 км, 305° от центъра на Бобова махала				14.08.24205	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
46	1	1700357	с. Душинци	Антична крепост, късноантична крепост, м. „Игрище, Големи връх“, на 1.2 км, 235° от центъра на с. Душинци				14.08.24205	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
159		1700358	с. Кошарево	Късноантична крепост, м. „Болчар“, на 0.7 км, 285° от центъра на махала Круши				14.08.39150	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
160		1700359	с. Долна секирна	Късноантично селище, м. „Горно грамагье“, на 0.8 км, 140° от центъра на махала Янкови				14.08.22263	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
161		1700360	с. Горни Романци	Плоски некрополи, м. „Църквище“, на 0.35 км, 285° от кантона за високо напрежение				14.08.16612	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран

44		172001	с. Долна секирна	Римска единична могила, на 0.6 км, 130° от центъра на с. Долна Секирна.				14.08.22263	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
162		1720002	с. Долна секирна	Римска единична могила, на 0.63 км, 125° от центъра на с. Долна Секирна				14.08.22263	Обявен ПК – ПМС 1711/ 21.10.1962 г.				Локализиран
163		10001020	с. Кошарево	Късноантично селище, м. „Болчар“, на 2 км, 245° от центъра на с. Кошарево				14.08.39150	Археологическа културна ценност с национално значение съгл. чл. 146, ал. 3 от ЗКН				Локализиран
165			гр. Брезник	Паметник на героите от 2-ри пехотен Струмски полк, загинали в Сръбско-българската война – 1885 г., Градска градина / в западната част на гр. Брезник/							военен паметник		Локализиран
166			гр. Брезник	Паметна морена на загиналите в Сръбско-българската война от 1885 г., лесопарк „Бърдото” гр. Брезник							военен паметник		Локализиран
167			гр. Брезник	Паметник на загиналите във войните от 1912 – 1913 г. и 1915 – 1918 г. войници и офицери от V-ти конен полк, Бивше военно поделение							военен паметник		Локализиран
168			гр. Брезник	Паметник на загиналите в Отечествената война							военен паметник		Локализиран

				1944-1945 г. и на загиналите борци против фашизма и капитализма 1923-1944 г., площад “Девети септември”									
169			с. Горни Романци	Паметник на загиналите във войните от 1912-1918 г. и 1944-1945 г., издигнат е на височина над училището /бивше/							военен паметник		Локализиран
170			с. Долна секирна	Паметник на загиналите във войните от 1912-1918 г., издигнат в западната част на селото, в близост до училището /бивше/							военен паметник		Локализиран
171			с. Красава	Паметник на загиналите в антифашистката борба и отечествената война 1941-1945 г., в началото на селото, край пътя							военен паметник		Локализиран
172			с. Ноевци	Паметна плоча на загиналите за Родината от с. Ноевци, Брезнишка околия през 1912-1913; 1915-1918; 1944-1945 г., в двора на черквата /между сградата на черквата и училището/							военен паметник		Локализиран
173			с. Завала	Паметник на загиналите във войните 1912-1913 г., 1915-1918 г., 1944-1945 г., край с. Завала							военен паметник		Локализиран